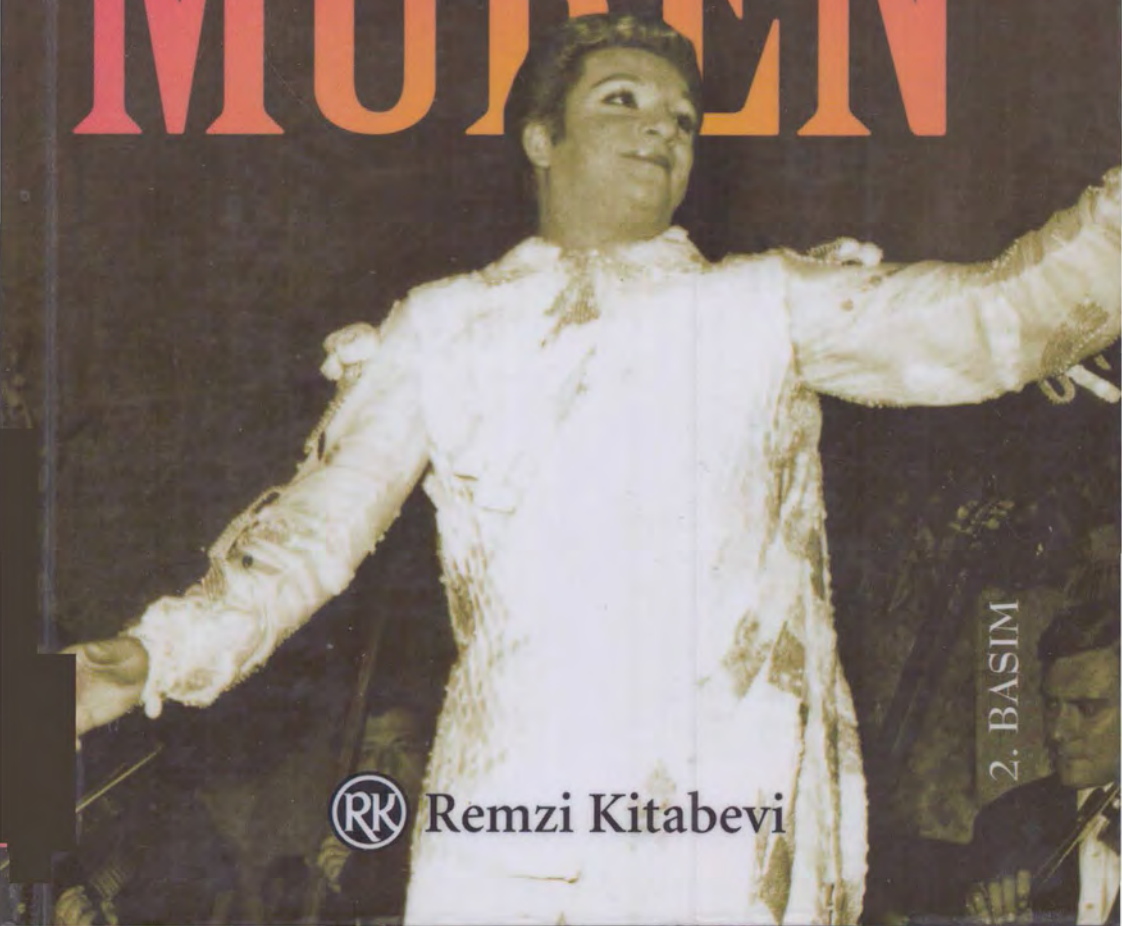
"Aşkın Kavurduğu Güneş"

ZEKİ MÜREN

RADİ DİKİCİ

2. BASIM

Remzi Kitabevi

RADİ DİKİCİ, Samsun'da doğdu. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Bugüne kadar 15 kitabı yayınlanan Radi Dikici'nin *Aşkın Kavurduğu Güneş: Zeki Müren* on altıncı kitabıdır.

Tarih

Bu Şehr-i Stanbul ki–Osmanlı'nın İstanbul Macerası 1453-1924
Şu Bizim Bizans–Byzantium 330-1453
Bizans İmparatorluğu Tarihi–Byzantium 330-1453
The History of Byzantine Empire–Byzantium 330-1453
Dört İstanbul
Four İstanbuls
Bizansı Anlamak

Tarihi Roman

Theodora (Dansözlükten İmparatoriçeliğe)
Empress Theodora
Büyük Konstantin, Helena ve Fausta
Bizans İmparatoru Büyük Theodosius
Şans, Zafer ve... İmparator Heraklius

Biyografi

Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar
Cumuriyet'in Divası Müzeyyen Senar–Türk Musikisinin 75 Yılı
Müzeyyen Senar Efsanesi–O Bir Devdi, Bir Devirdi
Aşkın Kavurduğu Güneş: Zeki Müren

rdikici@demma.com

RADİ DİKİCİ

Aşkın Kavurduğu Güneş

ZEKİ MÜREN

Remzi Kitabevi

AŞKIN KAVURDUĞU GÜNEŞ: ZEKİ MÜREN / Radi Dikici

© Remzi Kitabevi, 2018

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Ömer Erduran
Kapak: Ömer Erduran
Kapak fotoğrafı: Arlan Alpar
Albüm fotoğrafları: Ümran Bir, Arlan Alpar, Sevgi Özüt
Erkan Özerman, Ali Onur Kılıç

ISBN 978-975-14-1871-5

BİRİNCİ BASIM: Ekim 2018
İKİNCİ BASIM: Aralık 2019

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika No: 10705
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika No: 44903 / Tel (212) 629 0615

Cilt: Çifçi Mücellit, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi
5. Cad. No: 24-25 Bağcılar-İstanbul
Tel (212) 629 4783

Her güftede, her bestede çağlardı sesi
Her nağmede gök kubbeyi dağlardı sesi
Emsalini ilham edecek benzeri yok
Âlemleri ahretlere bağlardı sesi

YILMAZ KARAKOYUNLU

İnsanoğlu olağanüstü olmaya çalışmaz.
Olağanüstü şeyleri gerçekleştirmeye çalışır.

SIR EDMUND HILLARY

Herkesin içinde karşıt güçler vardır.
Karanlık ve aydınlık.

LAO TZU'nun *Tao Te Jing* adlı eserinden

En büyük sanat, başkalarını mutlu etmektir.

P. T. BARNUM

Sevmek yaşamak demek.
İnsanın dünyaya geldiğine ısınmak demek.
En güzeli candan sevebilmek.
Gönülden sevebilmek ve de gerçek sevebilmek.

ZEKİ MÜREN

İçindekiler

Önsöz 11

I. BÖLÜM

Bu Bir Mucize... Bir Sanatkâr Doğuyor... 23
Boğaziçi Lisesi ve Talimhane 28
İlk Radyo Konseri ve Perde Arkası 33

II. BÖLÜM

Beklenen Şarkı... 51
Berrin ve Küçük Çiftlik Gazinosu 58

III. BÖLÜM

Zeki Müren ve Müzeyyen Senar1 77
Radyo ve Zeki Müren... 88
Sahne ve Zeki Müren... 97

IV. BÖLÜM

Perde Hayatı veya Zeki Müren'in Filmografisi 119
Kostümleri... 125
Bir Dönemin Sonu... 132

V. BÖLÜM

Maksim Gazinosu 139
Zeki Müren ve Müzeyyen Senar 2 151

VI. BÖLÜM

Gazinolar... 163
Aspendos Konseri 173

VII. BÖLÜM

Maksim ve Sonrası... 187
Cik...Cik...Kuşum 196

VIII. BÖLÜM

O Bir Kez Aşkla Kavruldu... 205
Osman Kavran... 224

IX. BÖLÜM

Mutluluğun Tadı 1 Arlan Alpar ve Sevgi Özüt 235
Mutluluğun Tadı 2 Fatoş ve Meloş, Diğerleri... 246
Ses Telleri... 257
O Hayatını Türkiye'ye Adadı... 261

X. BÖLÜM

Sahnelere Veda... 271
İstanbul'a ve Berrin Hanım'a Veda... 281
Dönülmez Akşamın Ufkundayız... 287

Sonsöz 291

Ekler 293

Dizin 322

ÖNSÖZ

26 Nisan benim doğum günümdü. Tüm aile toplanmıştık. Dostlar, eksik olmasınlar, beni yalnız bırakmamışlardı. Ertesi gün seyahate çıkacağım için veda edip biraz erken ayrıldılar. Gece yarısını geçmişti yatağa girdiğimde. Tam iki saat uyku tutmadı. Kafamda aylardır yazdığım Zeki Müren'in hayat hikâyesi vardı. Öyle kaynaklara ulaşmıştım ki, artık onu kendim kadar tanıyordum. Gözlerimde hep onu canlandırabiliyordum. Varlığını hissedebiliyordum. 1951-1955 yılları arasında radyoda söylediği şarkılarını dinlerken, o saz heyetiyle birlikte sanki karşımda söylüyordu. Gazino programını dinlediğimde, sanki ben de izleyiciler arasındaydım. Günlük hayatındaki davranış biçimini ve yaşam şeklini adeta ezberlemiştim. O, bildiğimiz Zeki Müren'den çok farklı idi. Çünkü eskilerin dedikleri gibi, tam anlamıyla mazbut bir ev hayatı vardı. Muhteşem bir sanatçıydı ama, sade bir insandı. O da birtakım alışkanlıkları olan bir *"insan"* olarak yaşamıştı. Bu tarafı da bugüne kadar hiç kimsenin umurunda olmamıştı.

Saate baktığımda 02.35'ti. Kafamdaki Zeki Müren bana sürekli olarak bir mesaj veriyordu. Ama ne olduğunu bir türlü çıkaramıyordum. Dakikalarca yatağın içinde dönüp durdum. Aklımdan geçen hep aynı soruydu: Ne demek istiyor? Sağa dön, yok. Sola dön, yok. Artık sabırsızlanmaya başlamıştım. Herhalde bir an dalmışım; karşımda beliriverdi. Ben ona, "Deminden beri ne demek istiyorsun Allah aşkına?" diye sordum. İşte o zaman fısıldayarak; "Bana sakın herkes gibi sanat güneşi deme. Açıkçası bu adı hem sevdim hem de ondan bıktım. Bana, *aşkın kavurduğu güneş* de, çünkü, zaten yazdın, gerçek bu," dedi. Birden gözümü açıp yataktan fırladım. Yarına bırakırsam belki unutabilirdim. Hemen bilgisayarımı açtım. 240 sayfasından fazlasını yazdığım kitabın ilk sayfasına,

yazdım. Evet, inanması ne kadar zor olsa da, bu ismi o istemişti. Böylece her şey yerli yerine oturdu. Artık yatıp uyuyabilirdim...

Bu kitap esas itibariyle Zeki Müren'in doğduğu 6 Aralık 1931 yılından başlayarak, sahneleri terk ettiği 1980-81 yılına kadar olan dönemi kapsamaktadır. Yani 49 yıllık bir dönem. Biyografi diyebilir miyiz? Belki. Daha doğrusu 49 yılı kapsayan biyografi. Yazdıklarımın çok büyük bölümünü okurlar ilk defa okuyacaklar ve görecekler ki karşılarında farklı bir Zeki Müren var.

Zeki Müren'i yazmaya karar verdiğimde karşıma iki farklı karakter çıktı. Yüceliklere tırmanan sanatçı Zeki Müren ile insan olarak günlük hayatını sürdüren Zeki Müren.

Yaşamı boyunca sanatçı kişiliği öne çıkarılarak tanınan Zeki Müren, bu kişiliğinin arkasına sığınıp, olumlu veya olumsuz insani özelliklerini genellikle saklamıştı. Diğer taraftan, dönemin şartları gereği, özellikle onunla çıkar ilişkisi olan kişiler, onu methetme yarışına girmişlerdi. Esasında herkes her şeyi bilmekte ama bilmiyormuş gibi davranmaktaydı veya davranmak mecburiyetinde kalmıştı. Zaten bizatihi Zeki Müren de bunun böyle olmasını sağlamak için elinden gelen gayreti göstermekten geri kalmamıştı. Gerek sanat hayatıyla ilgili olumsuz konuşanları ve gerekse özel hayatıyla ilgili en ufak imada bile bulunanları yanından uzaklaştırmıştır.

Müzeyyen Senar'dan Zeki Müren'i çok dinlemiştim. Zaten bir kısmını da, Müzeyyen Senar hakkında yazdığım iki kitapta, yani *Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar* ve *Müzeyyen Senar Efsanesi* kitaplarında anlatmıştım. Bu kitapta yeri geldikçe onlara da değindim.

Doğrusu 6 Aralık 2016 gününe kadar Zeki Müren hakkında kitap yazmak aklımın köşesinden geçmemişti. Eşim de aynı gün doğmuştu. Zeki Müren'den daha gençti. Eşimin doğum gününü kutlarken büyük oğlum Halil Dostal sözü Zeki Müren'e getirdi.

"Biliyor musun baba," dedi, "eşimin teyzesi Ümran (Bir) Hanım ve onun büyük teyzesi Berrin Hanım, daha doğrusu Bedriye (Gençoğ-

lu) Hanım, Zeki Müren'in sahneyi bıraktığı 1980 yılına kadar onun en büyük yardımcılarıydı. Berrin Hanım, Zeki Müren'le birlikte aynı evde tam 25 yıl geçirdi. Son altı veya yedi yılda, Ümran Hanım da onlarla yaşadı. Berrin Hanım anlattıklarıyla Zeki Müren'i bize daha çok sevdirmişti. Ancak bildiğim kadarıyla onun hakkında başka kimseyle konuşmadılar. Hatta birkaç talebi önce Berrin Hanım'ın ve daha sonra da Ümran Hanım'ın reddettiğini biliyorum. Berrin Hanım 1993 yılında bir trafik kazası sonucu vefat etti. Ümran Hanım seninle konuşur mu, bilemem," dedi ve ekledi, "Ümran teyzede Berrin Hanım'ın Zeki Müren'le 1955'ten itibaren yaşadıklarının hikâyesi varmış. Zaman zaman bir defterden bahsederdi. Bu hikâyenin o defterde yazılı olduğunu söylerdi. O defteri sana gösterir mi onu da bilemem."

Ümran Hanım Edremit'te yaşıyordu. Kendisini aradım. O da bana Müzeyyen Senar'la ilgili yazdığım iki kitabı okuduğunu söyledi. Sonra da bugüne kadar kendisiyle bu konuda konuşmak isteyenleri kabul etmediğini, ancak benimle görüşebileceğini söyledi. Açıkçası çok heyecanlanmıştım.

Ümran Hanım beni evinde kabul etme nezaketini gösterdi. Teyzesinin yazdırdığı defteri çıkarıp önüne koydu. Yaklaşık dört saat bittiğinde konuların bir kısmını görüşmüştük. Büyük bir şans eseri Zeki Müren'in son şoförü Aktan Erdemer de orada yaşıyordu. Onun anlattıkları için bir saat yeterli oldu. Çünkü çoğu Bodrum dönemini kapsıyordu ve benim konumun dışındaydı.

Ümran Hanım'la birkaç kez görüştük. Ayrıca en az 20 kez, bazı noktaları teyit etmek için telefonla da konuştuk. Onun Zeki Müren hakkında anlattıkları kadar Berrin Hanım'dan kalan belgeler de birçok konunun açıklanmasında çok önemli oldu.

Bu görüşmelerimiz sırasında defterin gerçek hikâyesini de öğrendim. Daha sonraki sayfalarda okuyacağınız gibi, Zeki Müren'den ayrıldıktan sonra Edremit'te yaşamaya başlayan Berrin Hanım yeğenine, "Senin bulunmadığın dönemle ilgili yaşadıklarımın birçoğunu sana anlattım. Sen de dinledin, notlar aldın ama yeterli değil. Öyle bir zaman gelir ki, bakarsın Zeki Müren'i ciddi bir şekilde yazmak isteyen biri çıkar. Onun için aç bakalım defterini; ben anlatayım, sen yaz. Gün ola, harman ola," demiş. *(Resim 26, 27)*

Ümran Hanım'ın tüm anlattıklarını ses cihazıma aynen kaydettim.

İleride anlatacağım gibi, yaşanan olaylarla ilgili Berrin Hanım'dan kalan belgeler de vardı. Bu belgeler İstanbul'daydı. Bu belgeleri getirdiğinde İstanbul'da tekrar buluştuk. Onları kitabın sayfaları arasında göreceksiniz.

Yine Zeki Müren'in yakın arkadaşlarından biri olan Arlan Alpar Bey'le Müzeyyen Senar nedeniyle zaten daha önceden tanışıyorduk. Kendisini aradığımda, memnuniyetle yardımcı olacağını ifade etti. Arlan Bey'le evinde buluştuk. Ayrıca Faruk Onur Korzay da o gün Arlan Bey'in misafiriydi.

Tam altı saat boyunca Zeki Müren'i konuştuk. Orada bir hazineyle karşılaştım. Hiçbir yerde bulunması mümkün olmayan müthiş bir Zeki Müren arşivi vardı. Belgeler, konser kayıtları, radyo kayıtları ve hatta bazı özel kayıtları dinledik. Bir kayıtta Zeki Müren Arlan Bey için şöyle diyordu: "Sevgili Arlan, en zor günlerimde bile yardımıma koşuyorsun. Ne mutlu bana, senin gibi bir arkadaşım var."

Bu zamana kadar sahne hayatına baktığımız zaman, Maksim'de, Çakıl'da, Gar Gazinosu'nda veya Lunapark'ta program yaptı, şöyle başarılı oldu, böyle başarılı oldu diye yazılmıştır. Ama bu yazılarda, hangi şarkıları okuduğu, izleyicilerle nasıl diyalog kurduğu, gazinolardaki atmosferin nasıl olduğu hakkında hiçbir bilgi yoktur. Zeki Müren'in sahneyi bıraktığı 1980 yılında doğanlar bugün 38 yaşına vardılar. Tabii yaşları bir hayli ilerlemiş kişiler o günleri ve o gazinoları hatırlamaktadırlar ama, yeni jenerasyonların da Zeki Müren'i, onun sahnesini ve halen gündemde olan şarkılarını nasıl icra ettiğini bilmeye hakları var. Arlan Bey bana tüm kayıtlarını büyük bir içtenlikle açtı. Hatta kayıtları bana ulaştırmak için çeşitli fedakârlıklar yaptı. Bu arada Faruk Onur Korzay Hoca'nın da yardımlarını unutmamamız lazım. Tüm CD'leri, görüntü kayıtlarını hep o hazırladı.

Gönül Yazar... Sevgili Gönül Yazar her zamanki gibi bütün kalbini açarak tüm bildiklerini bana aktardı. Onunla daha önce Müzeyyen Senar biyografisini yazarken konuşmuştuk. Kendisi için uygun olmasa da bütün bildiklerini anlatmaktan çekinmedi. Sevgili Gönül için bir şey daha söylemek isterim: Onda sanki bir şeytan tüyü var. Söylediği ilk cümleyle sizi yakalıyor; son cümlesine kadar onu dinliyorsunuz. Zaman akıp gidiyor; sanki iki saat değil, iki dakika geçmiş gibi oluyor. Sahne başarısında bunun da büyük payı olduğuna hep inanmışımdır.

Bu kitapla ilgili olarak daha henüz düşünce safhasındayken bir akşam yemekte yakın akrabam (baldızım) Aytaç Arsay'a Zeki Müren'den bahsettim. O da bana, "Zeki'yi bana sormalısın ayol," dedi, "benden üst sınıftaydı ama en az iki yılımızı akademide beraber geçirdik." Şaşırmıştım. 50 yıl boyunca aramızda Zeki Müren adı hiç zikredilmemişti. O kadar hoş şeyler anlattı ki, umarım siz de çok beğeneceksiniz.

Kitapta okuyacağınız gibi, Çakıl Gazinosu'nun sahipleri Nevzat ve Behzat Şenyıldız kardeşlerdi. Nevzat Bey ve eşi Mediha Hanım kapı komşumuzdu. Onlarla yıllardır tanışıyor ve görüşüyorduk. Nevzat Bey'den, Zeki Müren için bana zaman ayırması ricasında bulundum. Cevabı şöyle oldu: "Bu konuda bugüne kadar hiç kimse ile konuşmadım. Ancak siz yazarsanız seve seve anlatırım. Hatta sizden ricam lütfen Zeki Müren'i yazın. Onu toplumun iyi tanıması lazım. Ben ve kardeşim Behzat bu konuda yardımcı oluruz."

Bir gün komşumla oturduk. Uzun uzadıya anlattı. Zeki Müren dışında, Çakır, Çakıl ve Gar Gazinosu ile ilgili bilgileri de verdi. Bunlar ileride araştırma yapacaklar için belge nitelikte. Nevzat Bey'in kardeşi Behzat Bey ise, bu konuda konuşmak istemediğini söyledi.

Nevzat Bey ve Mediha Hanım, bizde kaldığı günlerde Müzeyyen Senar'la karşılaştıkları zaman, eski günleri anarak sohbet ederlerdi. Akıl tutulması denen bir şey vardır. Bana bu kadar yakın oldukları halde, genellikle müzikle ilgili konuşmalarına şahit olduğum komşum Mediha Hanım'a Müzeyyen Senar'ı hiç sormadım. Onu 2017 yılında kaybettik. Daha fazla bir şey söylememe gerek yok. Ne kadar çok şey kaçırdığımı, eşi Nevzat Bey'in Zeki Müren konusunda anlattıklarını dinledikten sonra anladım. Ama ne yazık ki, iş işten geçti.

Sevgi Özüt Hanım Bodrum'da yaşıyor. Kendisini aradım. Bana Zeki Müren'le nasıl tanıştığının hikâyesini anlattı. Çok ilginç. Ancak Zeki Müren'le olan dostluğunun hikâyesi bambaşka. O kadar orijinal ki... Kitabın birçok sayfasında Sevgi Hanım'ın anlattıklarıyla buluşacaksınız. Sevgi Hanım olmasaydı belki birçok Zeki Müren gerçeğini öğrenemeyecektik. Örneğin Aspendos konserini bu kadar detaylı yazamayacaktım. Okurlarımız onun anlattıkları bazı gerçeklere çok şaşıracaklar.

Zeki Müren'in üniversite hayatından ilginç anılara ulaşmıştım ama, Boğaziçi Lisesi yılları, yani 1946-1950 dönemi hakkında bilgi edinmek

kolay değildi. O yıl liseye başlayanlar eğer hâlâ hayattaysalar 87 yaşında olmalıydılar.

Kadim dostum Erkan Altaca'yı bir vesile ile aramıştım. Kitaptan bahsettim. "Biliyorsun," dedi, "Ben Talimhane'de doğdum, büyüdüm. Lisede okurken, Güngör üniversite öğrencisiydi. Zeki Müren 1952 yılında kısa bir süre Talimhane'de yaşadı. Benim ve Güngör'ün ilginç anıları var. Onları anlatırız. Ancak daha önemlisi, benim yakın dostum Şükrü Ersoy, Zeki Müren'in Boğaziçi Lisesi'nden sınıf arkadaşı. Onu ararım. Konuşursun."

Gerçekten Fenerbahçe'nin efsane kalecisi Şükrü Ersoy, Zeki Müren'in sınıf arkadaşıydı. O anlattı. Ben kaydedip yazdım. Tereddüt ettiğim konularda telefon ettiğimde hemen cevap verdi. Böylece Zeki Müren'in Lise ve Talimhane hayatını da öğrenmiş oldum.

Zeki Müren ve Sezer Sezin'le çevirdikleri *Altın Kafes,* Nilüfer Aydan'ın ilk filmiydi. Onun sayesinde, Zeki Müren'in film serüvenini, ilk defa canlı bir tanıktan öğrenme fırsatına kavuştum.

Yazmaya başlayınca gördüm ki, hem konuştuğum bu kişilerden aldığım bilgi ve belgeler hem de benim yaptığım inceleme ve araştırmalardan sonra ortaya tümüyle farklı bir Zeki Müren çıktı. Ayrıca onun şöhret basamaklarını tırmanmasındaki farklı etkenlerin varlığı da dikkat çekiciydi ve asla yazılmamıştı.

Zeki Müren'in bazen ima yoluyla ifade edilse de, açıkça değinilmekten dikkatle kaçınılan bir özel hayatı vardı. Bu konuda beni en çok şaşırtan şey, 25 yıllık sanat hayatı boyunca, bazı gazetelere yazdığı yazılarda olsun, birçok gazeteciyle yaptığı söyleşilerde olsun kendi tercihini aslında gayet açık bir şekilde ifade etmesine rağmen kimsenin bunu tam anlamıyla değerlendirememiş olmasıdır. Çünkü onlar Zeki Müren'den tek kelimeyle net bir cevap almaya çalışmışlar ve Zeki Müren açıkçası hepsinden daha zeki olduğu için, asla başarılı olamamışlardır. Okurlarımız, kendisinin de ifade ettiği gibi, hayatının en büyük aşkını kitabın sayfaları arasında bulacaklar.

Gerçekleri, onun sanatçı kişiliğine saygı göstererek yazdık. Çünkü unutmayalım ki, o hassas bestelerin sahibi olan Zeki Müren bir aşk adamıydı. O aşkla beslendi. Zaten ondan kaçamazdı. Tercihi farklı olsa bile...

Okuyucular bugüne kadar hiç bilmedikleri bir Zeki Müren'le karşı karşıya kalacaklar. Onu bir sanatçı olarak zaten çok seviyorlar; ben yazdıktan sonra da bir insan olarak, belki bazı kusurlarıyla birlikte sevecekler. Zeki Müren, o güne kadar sahne dünyasında yapılmayanları yapmış, her şeye rağmen narin vücuduyla çok büyük bir sahne yükünü 25 yıl süreyle taşıyabilmiştir. Üstelik, *Beklenen Şarkı* filmini bir tarafa bırakırsak, 1955'ten 1971'e kadar 17 film de çevirmiştir. Düşünün; gündüz film setinde çalışan Zeki Müren, gece 23.30'dan itibaren de en az bir buçuk saat izleyicilerin karşında olmak mecburiyetindedir. Tek başına. Bu hiç kolay bir şey değildir.

Sanat dünyasında Türk musikisiyle ilgili bir mihenk taşı vardır: Zeki Müren dönemi. Yazılırken kullanılan veya kullanılacak ifade şudur: Zeki Müren'den önce, Zeki Müren'den sonra.

TRT'de Gülgün Feyman'la yaptığı söyleşide kendi felsefesini anlatmış. Onu bilmemizde yarar var: "Ben insanlara hoşça vakit geçirmeyi düşünmedim. Şiirlerimde, bestelerimde, okuduğum şarkılarda, seçtiğim repertuarda, sahnedeki tutumumla ve de konuşmalarımla bir mesaj vermek istedim. O da insan sevgisidir. İnsanların birbirlerini sevmelerini telkin etmek istedim." Bu sözlerinin ne derece gerçek olup olmadığına sizler kitabı okuduktan sonra karar vereceksiniz.

Türk musikisi Zeki Müren olduğu için daha zengindir. O çok büyük bir sanatkâr. Hatta hepimizin bildiğinden daha büyük bir sanatkâr. Buna da yine kitabı okuyarak şahit olacaksınız.

Yazılanların tümüyle ilgili fotoğraflar kitabın albüm bölümünde yer alıyor. Bu kitapta konusu geçen bazı olayların belgeleri ve Zeki Müren'e ait özel fotoğraflar da bu albümün içindedir. Kitabı okurken sık sık albüme bakmanızı öneririm.

Teşekkür ederim:

Zeki Müren'in "Sen benim en yakınımsın. Sen benim yaşlı çocuğumsun. Tek sevenimsin, yıllarımsın, sırlarımsın. Sen tek duamsın benim. Belki de sevdiğim, saydığım tek kadınsın," diye andığı Berrin Hanım'la, asıl adıyla Bedriye Gençoğlu ile başlamak istiyorum. O olmasaydı bu kitap olmazdı.

Ümran Bir, teyzesi Berrin Hanım'la birlikte 1974-80 yılları arasında Zeki Müren'le aynı evde yaşadı. O olmasaydı, Berrin Hanım'ı bile tanımayacaktık.

Gerçek dost ve arkadaşım, engin gönül zenginliğiyle tanıdığım Arlan Alpar'ın muhteşem Zeki Müren arşiviyle kitaba yaptığı katkı o kadar büyük ki, tarifi mümkün değil. O olmasaydı kitabın albümü bu kadar zengin olmazdı.

Sevgi Özüt olmasaydı, belki kitap daha fakir olacaktı. Zeki Müren'in o kadar yakınındaydı ki... Öyle güzellikler paylaştı ki teşekkür için ne yazsam az olacak.

Nevzat Şenyıldız, Zeki Müren'in sahnesini en güzel anlatandı. Çünkü o bir gazino patronuydu. O olmasaydı İstanbul gazinolarını tanıma fırsatı bulamayacaktık.

Erkan Özerman olmasaydı Zeki Müren'in bazı dönemlerini asla bilemeyecektik. O bir keyif adamı. Anlattıkları da o kadar keyifliydi ki...

Sevgili baldızım Aytaç Arsay olmasaydı Zeki Müren'in öğrencilik yıllarını asla bilemeyecektik.

Şükrü Ersoy'la tanışma fırsatını bulmak benim için büyük bir şanstı. Futbola çok meraklı değilim ama, bir defa da olsa, onu Lefter'i ve Can'ı izlemiştim. O olmasaydı Zeki Müren'in Boğaziçi Lisesi öğrencilik yıllarını bilemeyecektik.

Erkan Altaca ve Güngör Akyüz, benim iki kadim dostum. Dostluğumuz o kadar eskiye dayanıyor ki. Kaç yıllık olduğunu yazmayacağım, çünkü yaşımız ortaya çıkar. Onlar olmasaydı, Zeki Müren'le aynı mahallede yaşadıkları yılları asla bilemeyecektik.

Nilüfer Aydan olmasaydı, Zeki Müren'in çevirdiği filmlerle ilgili o güzellikleri asla öğrenemeyecektik.

Sevgili Bülent Ersoy ve sevgili Gönül Yazar'ın dostluklarını paylaşmaktan hep büyük zevk aldım. "*İnsan*" Zeki Müren'i onlar anlattı ve ben de yazdım. Sizler de okuyacaksınız...

Kitabın editörlüğünü bizzat Ömer Erduran yaptı. Kapağı hazırlarken onun en büyük yardımcısı Emrah Apaydın'dı. Ömer Erduran daha önce basılan tüm kitaplarımın kapağını hazırladı. Ben kitap yazarken, o kitabın kapağı beynimde canlanır. İşte Ömer Erduran sanki beynimi okuyarak kapağı hazırladığı zaman şaşkınlıklar içinde kalırım. Zeki Müren kapağında da aynen böyle oldu.

Kitabı teknik olarak yayına hazırlayan ve dizin bölümünü oluşturma yüküne katlanan Hatice Taş'tır. Onunla birlikte çalışmak ayrı bir zevktir. *Bizans İmparatorluğu Tarihi* kitabını hazırlarken, iki hafta sonunu feda etti. Hem de sabahtan gece yarısına kadar...

Ali Onur Kılıç... Albümdeki son fotoğraf ondan. Müzik konusunda sürekli aynı heyecanı yaşayan, benim sevgili küçük (15 yaşında) dostum ve arkadaşım.

Gönül dostları sağ olsun. İnsan onlarla birlikte yüceldiğini hissediyor...

Istanbul

I. BÖLÜM

Bu Bir Mucize...
Bir Sanatkâr Doğuyor...

Zeki Müren öyle bir sanatçı ki, bugün yaşı kırkları aşan kuşakların ona olan hayranlığı hâlâ sürüyor. O, içe işleyen müthiş sesi, üstün sanatkârlığı ve başarısını sürekli kılmak için gösterdiği olağanüstü disipliniyle daha çok uzun yıllar musiki gündemimizde yer almaya devam edecek. Tıpkı, onun gibi ölümsüzlüğü yakalayan Müzeyyen Senar gibi...

Onun hakkında bugüne kadar tüm yazılanları incelediğimizde karşımızda olağanüstü bir sanatçı vardır ama, ortada *"insan"* Zeki Müren yoktur.

Zeki Müren'in sanat hayatını, farklı bir şekilde olsa bile, gerçek anlamıyla ortaya koyacağız ve onun insan olarak yaşamını ele alacağız. O 65 yıllık kısacık ömrüne o kadar şeyler sığdırdı ki...

Önce, doğumundan başlayarak 19 yaşına kadar olan süreyi anlatacağız. Sonra, 1951-55 yılları arasındaki 4 yıl süren radyo dönemini (bazı sahne deneyimleri ve *Beklenen Şarkı* filmi de var) inceleyeceğiz. Ama ana konumuz, 1955-80 yılları arasında fırtına gibi estiği 25 yıllık "Zeki Müren Dönemi" olacaktır.

Zeki Müren 6 Aralık 1931'de Bursa'da doğmuştur. Annesi Hayriye Hanım alımlı bir kadın, babası Kaya Bey ise yakışıklı bir erkektir. Baba kereste işiyle uğraşmaktadır. Zeki, tek çocuklarıdır. Böyle bir birliktelikten mutlu bir aile ortamı beklenir. Ama günümüze gelen bilgilerden bunun böyle olmadığı anlaşılmaktadır.

Zeki Müren Bursa'da 1939 yılında Orhangazi İlkokulu'na, 1944 yılında Tahtakale Ortaokulu'na başlar. Onun da her çocuk gibi buluğa erdikten sonra yaşamı farklılaşır. Cinsellikle ilgili sorunlar belirir. Davranışlarında duyguların rolü büyüktür. Tatmin olabilmek için kaçınması mümkün olmayan yolları aramaya yönelir.

Bursa o zaman 140.000 nüfuslu bir şehirdir. İl merkezidir ama, genellikle aileler arasında akrabalık nedeniyle yaygın bir haberleşme ağı vardır. Yani özel ve dikkati çekici bir durum hakkındaki bilgiler kısa zamanda Bursa'da kulaktan kulağa yayılır.

Zeki Müren de bundan kaçamaz. Yaşam şekline göre tercihler yapar, özellikle yaz tatillerinde birtakım etkinliklere katılır. Örneğin amatör olarak katıldığı "Kadın Erkek Olursa" adlı oyunda, "*Bir erkeğin, erkek olarak iş bulamaması sonunda, kadın kılığına girerek kolaylıkla iş bulmasını ve ardından da patronuyla sevişirken başındaki peruğunu düşüp erkekliğinin meydana çıkışını konu alan ve çok da rağbet gören bir piyeste*"(1) rol alır. Bir hafta boyunca bazen de daha fazla sergilenen bu amatör gösteride kadın kılığına giren erkek rolünü o üstlenir. Hatta temsil bitince şarkı da söyler. Bir keresinde Bursa Musiki Cemiyeti yönetici ve hocalarından biri olan İzzet Gerçeker onun şarkı söylediğine şahit olur ve sesini çok beğenir.

Zeki Müren büyüdükçe babasının onun üstündeki kontrolü kaybolur. Kaya Bey'in, ondan parlak bir öğrenci yerine, başarısız dahi olsa standart bir *erkek* evladı olmasını istemesini pek yadırgamamak gerekir. Daha onlu yaşlarının üzerine yeni çıkmasına rağmen evladı hakkında duyduklarının onu rahatsız etmemesi mümkün değildir. Açıkçası evde ne anne ne de baba tarafından tümüyle dışlanmasa da Zeki Müren hiç sevgi görmemiştir. İleride göreceğiniz gibi, onun büyük dostu ve tüm sırlarını bilen Sevgi Özüt Hanım, "Zeki Müren asla anne-baba sevgisi görmedi. O bütün bu sevgilerden yoksun büyüdü. Zeki Müren, yaşadığı bir dönem hariç, sevmeyi bilmezdi. Şöhrete kavuştuktan sonra da ailesine karşı aynı onların kendisine yaptıkları gibi davrandı. Son yıllarda sık sık 'sevgili anneciğinden' bahsetmesi sadece roldü. Toplum karşısında öyle davranmak mecburiyetinde hissediyordu," diye anlatıyor.

Zeki Müren'in hep anlattığı, çok bilinen bir hikâyesi vardır:

"Ne yazık ki babam beni hiç sevmedi. Ortaokul birinci sınıfı iftiharla geçmiştim... Resmimin olduğu sayfaya bakıp... beni öpecek zannettim. Öpmedi... İçkiliydi... Şöyle bir baktı, normalmiş gibi davrandı ve bitme-

(1) Selma Ersoy Çak-Şefika Şehvar Beşiroğlu, *Bir Muhabbet Kuşu: Post Modern Göstergeler Işığında Zeki Müren*, s. 49.

ye yüz tutan rakısını takviye için beni mahalle bakkalına gönderdi. Hiç unutmam, ayağımda kırmızı takunyalarım vardı... İşte bu nedenle babamı hiç sevmedim."(1)

Anne Hayriye Hanım'ın oğlunu, özellikle yaşamının son yıllarında taparcasına sevdiği sık sık yazılmıştır. Bu, gerçeklerle pek uyuşmamaktadır. Baba 1970 yılına kadar, anne 1987'ye kadar hayattadır. Zeki Müren onları bazı kısa ziyaretler dışında İstanbul'a almayı düşünmemiştir bile. Onları Bursa'daki yaşantıları içinde bırakmıştır. Anne ve baba da hiçbir zaman İstanbul'a gelip Zeki Müren'le yaşamayı düşünmemişlerdir. Özellikle baba Kaya Müren, Zeki Müren kariyerinde hangi noktada olursa olsun, onunla hiçbir surette ilgilenmemiştir.

Babanın Altı Parmak'ta, altta dükkânı, üstte iki dairesi vardır. Zaten Zeki Müren'in yardımına pek ihtiyaçları yoktur. Annesinin ise özel olarak davet edildiği günler hariç gazinoya gelmesi söz konusu değildir. Aynı şekilde, anne-baba haber vermeden veya davet edilmeden İstanbul'daki eve hiç gelmemişlerdir. Zeki Müren, anne-babasının gazetecilerle görüşmesini yasaklamıştır. Belki doğru da yapmıştır. Çünkü zaman zaman tekrar ettiği bir şey vardır: "Bu benim hayatım, benim gazinom. Annem babam sizi neden ilgilendirsin." Belki gereksiz yere ağızlarından bir şey kaçırırlar diye endişe etmiş de olabilir.

Zeki Müren'in annesi ve babası hakkında en büyük kırgınlığı, gerek lise, gerekse Güzel Sanatlar Akademisi'nde okurken, tahsiliyle hiç ilgilenmemeleri, hatta aldırmamaları olmuştur. İmkânları olmasına rağmen...

Zeki Müren, bir akşam Berrin Hanım ve Ümran Hanım'la konuşurken şöyle der: *"Normal olarak, okumakla ilgili her kişi anne ve babasıyla konuşur. Bir gün akşam yemeğindeyiz. Anneme, 'Ben okumaya devam etmek, liseden sonra üniversiteye de gitmek istiyorum,' dedim. Babam dumanlı başıyla bana baktı. 'Ne gereği var. Bursa Lisesi yeter. Alim olacak değilsin ya...' dedi. Annem, 'Ayol Hayri Terzioğlu senin sesini çok beğenmiş. Sık sık yazıhanesine gidiyormuşsun, git o seni okutsun, diye ekledi.' Çok şaşırmıştım. Annemin kolu, bileğinden dirseğine kadar altın bilezikle doluydu. 'Ne demek oğlum, ben bunları bozdurup seni okuturum,' demedi. Bunu ömrüm boyunca hiç unutmadım."*

(1) a.g.e, s. 45 .

İleride ayrıca detaylı bir şekilde anlatacağımız gibi, Zeki Müren şanslıdır. Kader, annesinin bahsettiği gibi, karşısına dönemin en önemli işadamlarından Hayri Terzioğlu'nu çıkarmıştır. *(Resim 2)*

Hayri Terzioğlu Bursalı bir işadamıdır. Çiftlik sahibidir. Bursa şeftali üretimin büyük bir bölümü ona aittir. Maddi varlığı çok güçlü olan Hayri Bey aynı zamanda Bursa'da 1946 yılında Demokrat Parti kurucuları arasında yer almış ve sonra da il başkanı olmuştur. Bursa *Hakimiyet* gazetesinin sahibidir. Milletvekili olma tekliflerini sürekli reddetmiştir. Siyaseti sevmekte ama Ankara'ya gitmeyi düşünmemektedir. Ancak Başbakan Adnan Menderes'in rica etmesi üzerine 1959 yılında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanlığı'na seçilmiş, 27 Mayıs 1960 askeri darbesinden sonra görevinden alınmıştır.

Zeki Müren'i 15 yaşından beri tanıyan... İsmet Bozdağ süreci şöyle açıklar: "*1946 yılıydı. O yıl Demokrat Parti kurulmuştu. Ben Bursa kurucusuydum. Partinin ilk idare kurulunda Hayri (Terzioğlu) Bey diye bir çiftlik sahibi vardı. Bektaşi tarikatından gelen enteresan, sağlam bir mümindi. Ama içki içer, sohbetten hoşlanırdı. Bürosu bizim partinin karşısında olduğundan yemeklerimizi onunla yiyoruz. Yanında da yeğeni Zeki Müren var. Hakiki yeğeni değil ama. Zeki o zaman 15 yaşında bir çocuk. Çok zeki, güzel bir sesi var. Çevrede ilgi uyandırıyor. İnsanlar kahveye çağırıp, şarkı söyletip iltifat ediyorlar. Böylece birtakım meclislere istemeden giriyor. Babası da hakim olamıyor. Ama çocuk böyle her yere giderse, başına her şey gelebilir. Bu tehlikeli çizginin içindeyken Hayri Bey dinliyor sesini. Çok güzel olduğunu görünce, 'Bundan sonra senin sorumluluğun bende,' diyor.*" (1)

Hayri Bey çocuğun tehlikeli bir çizgi üzerinde yürüdüğünü fark etmiştir. Bırakırsa düşeceğini görmektedir. Onu, o ortamdan çekip çıkarmak gerekmektedir. Hayri Bey de öyle yapar. Tüm masrafını üstlenerek İstanbul'a Boğaziçi Lisesi'ne yatılı olarak gönderir.

Anlaşıldığı kadarıyla Zeki Müren yaz tatilleri için Bursa'ya geldiğinde, Hayri Bey onu elinden geldiğince disiplin altında tutmaya gayret eder. Musiki dersi almaya teşvik eder. Zaman zaman öğle yemekleri için büro-

(1) Selma Ersoy Çak-Şefika Şehvar Beşiroğlu, *Bir Muhabbet Kuşu: Postmodern Göstergeler Işığında Zeki Müren*, s. 50.

suna gelmesini ister. Dışarıya çıktığında başına bir şey gelmesin diye akşama kadar yanında tutar.

Artık Zeki Müren'e sihirli bir el değmiştir. Tanrı ona Hayri Bey'in eliyle, "Yürü ya kulum," demiştir.

Boğaziçi Lisesi ve Talimhane

Fenerbahçe'nin efsane kalecisi Şükrü Ersoy, Zeki Müren'in sınıf arkadaşıdır. Onunla yaşıttır. Sağlıklı yaşamını İstanbul'da sürdürmektedir. Her ikisi de aynı yıl, yani 1946/47 ders yılı itibariyle İstanbul'da Boğaziçi Lisesi'nde yatılı olarak okumaya başlamışlardır. Sınıf arkadaşı Zeki Müren hakkında anlattıkları öyle keyifli ki... *(Resim 4)*

Şükrü Ersoy: *"Babam deniz albaylığından emekli olan eczacı Ali İhsan Bey'di. Benim de eczacı olacağımı umuyordu herhalde. Ama ben top peşinde koşmaktan başka bir şey yapmıyordum ki... Hayalim dönemin efsane ismi Cihat Arman gibi kaleci olmaktı. Tek düşündüğüm, büyük aşkım olan Fenerbahçe'de onun yerini almaktı.*

Baktılar ki, bir türlü adam olmuyorum, belki aklımı başıma toplarım diye babam beni Boğaziçi Lisesi'ne yatılı olarak kaydettirdi. Sadece hafta sonları eve gidebilecektim.

Açıkçası Boğaziçi Lisesi dönemin en iyi lisesiydi. Gariptir, Galatasaray Lisesi'ne girenler nasıl Galatasaraylı oluyorlarsa, Boğaziçi Lisesi'ne girenler de Fenerbahçeli oluyordu. Boğaziçi Lisesi denizi gören manzarasıyla fevkalade olan bir okuldu.

Başladık. O zaman birinci sınıftan son sınıfa kadar sadece bir bölüm vardı. Yan 7A ve 7B gibi ayrı sınıflar yoktu. Çok kısa zamanda futbol sevenlerle kaynamış ve arkadaşlığı ilerletmiştik. Sınıfımızda, önceleri silik, hiçbir şeye katılmayan, kendi halinde, orta boylu, incecik gözlüklü bir çocuk vardı. İsmi Zeki idi ve hiçbirimizin de dikkatini çekmiyordu. O da pek kaynaşmaya niyetli değildi başlangıçta. Biz de aldırmıyorduk. Bir de Seyfi Dursunoğlu vardı. Gerek Seyfi, gerekse Zeki ile aynı yatakhaneyi paylaşıyorduk. Ama, biz ne kadar dağınıksak, Zeki de sinir edecek kadar düzenliydi.

İki-üç ay geçmişti. Biz derslerden dökülürken, bu çocuk her derse hazırlıklı geliyordu. Kısa zamanda hocaların gözbebeği oldu. Bu kadarı da ar-

tık fazlaydı. Sonra düşündüm. Kendi kendime, 'Oğlum sen hafta sonlarını iple çekiyorsun. Eve vardığında kitapları atıp doğru stadyuma koşuyorsun. Zeki ile dostluk kurmak daha doğru olur. Toriği çalıştır,' dedim.

Önce Zeki'nin hatırını sorarak başladım. Adamın ağzından, bir tek 'Teşekkür ederim,' çıkıyor, herhangi bir dostluk veya arkadaşlık nişanesi göstermiyordu. Sonunda sınıfta gidip yanına oturdum. 'Bak Zeki kardeşim,' dedim, 'sen çok çalışkan öğrencisin, beni biliyorsun. Şu, şu derslerim çok kötü bana yardım eder misin?' Birden yüzü aydınlandı, 'Tabii Şükrü seve seve,' dedi. Böylece başlayan dostluğumuz lise bitene kadar devam etti. Daha sonra anlatacağım gibi tamamen tesadüf eseri Taksim-Talimhane'de bir apartmanın aynı katında bir daire paylaştık.

Lise öğrenimine başladığımızda, benim arkadaşlık yapmak için tercih edeceğim kişiler tabii futbolla ilgili olmalıydı. Nitekim öyle oldu. Ama Zeki benimle dost olduktan sonra yavaş yavaş hiç çekinmeden bizim gruba katılmaya başladı. Onun ne kadar neşeli ve kıvrak bir zekâya sahip olduğunu anlamıştık. Aynı sınıftaydık ve artık o da bizim korumakla mükellef olduğumuz bir kardeşimizdi.

Boynuz kulağı kısa zamanda geçti. Onun yaptığı şakalara ve anlattıklarına o kadar gülüp eğleniyorduk bir süre sonra onsuz yapamamaya başladık.

Zayıf derslerimi onun sayesinde toparlamaya başlamıştım. Anne babamın beklediğinden daha başarılı olmaya başladığım için evde de kredim artmıştı. Babam bana artık daha toleranslı davranıyordu. Ama bilmiyordu ki, benim futbol aşkım devam ediyordu ve bundan da hiç vazgeçmeye niyetim yoktu.

Zeki'nin Bursalı olduğunu öğrenmiştim. Ama ilk yıl şarkı söylediğini asla anlamadık. Çünkü teneffüslerde olsun, yatakhanede olsun hiç şarkı söylemezdi. Ancak benim dikkatimi çeken bir şey olmuştu. Bazı akşamüzerleri, bir kenara çekiliyor, benim hiç anlamadığım birtakım kâğıtlar çıkarıp eliyle sanki birtakım işaretler yapıyordu. Meğerse nota kâğıtları üzerinden şarkı çalışıyormuş. O zaman yanına kimseyi istemiyordu. Biz de ona saygı gösteriyorduk. Çarşamba günleri öğleden sonra izinliydi. Kendisinin açıklamasına göre Müzeyyen Senar'a gidiyor ve onunla birlikte çalışıyorlardı.

İlk iki yıl boyunca, bazı hafta sonlarında onu büyük bir araba gelip alıyordu. Yine aynı araba pazar akşamları okula getiriyordu. Bu konu-

da ne sorduysak cevap alamadık. O pazar akşamları hiç kimseyle konuşmak istemez, kendi kabuğuna çekilirdi. Bir pazartesi sabahı sınıfta buluştuğumuzda, sadece bir keresinde açıklama yaptı. 'Musiki dersi alıyorum,' dedi.

Burada bir şeyi işaret etmek isterim; evet arkadaştık, evet şakalar yapıyorduk, evet çoğumuza derslerde yardım ediyordu, ama nasıl yapıyorsa, aramızda daima bir mesafe oluyordu ve hiç kimsenin o mesafeyi açmasına izin vermiyordu. Biz de ona gerçekten saygı gösteriyorduk. O çok farklıydı ve biz bu durumu doğal karşılıyorduk.

Her dersin en başarılı öğrencisiydi. Hep iftihara geçiyordu.

Bir keresinde bizi Edirne'de karma eğitim yapan bir lise davet etti. Yani kızlar vardı. Ben trompet takımının şefiydim. Tabi kadromda Zeki Müren de vardı. Gayet fiyakalı bir giriş yaptık. Gözlerimiz kızlardaydı. Şansa bakın, kızlar hepimizden çok Zeki Müren'le ilgilenmez mi?... Ben de eli yüzü oldukça düzgün biriydim. O zaman, bir kızın elini tutsak keyiften deli olacağız. Okulun salonundaydık, tüm kızlar Zeki Müren'in etrafında. Çünkü ilk defa şarkı söylüyordu. Hepimiz şaşakaldık. Hem bizim hocalarımız, hem de Edirne Lisesi'nin hocaları ve tüm öğrenciler. O, gezimizin starı olmayı başarmıştı.

Son yıla geldiğimizde, hayatı tümüyle değişmişti. Bunu gayet net görebiliyorduk. Zaman zaman yaşlı başlı beyefendiler okula geliyor ve onlarla birlikte, müdürümüzün de izniyle musiki çalışıyordu. Tabii sonradan öğrendik; meğerse onlar Türkiye'nin en ünlü saz sanatçıları imiş."

Diğer bir ziyaretçisi ise hepimizin tanıdığı Suzan Güven Hanım'dı. Bazı hafta sonları onu gelip alıyordu. Yine tabii sonradan öğrendik, meğerse meşk ediyorlarmış.

Liseyi bitirdikten sonra Vefa Kulübü'nün profesyonel oyuncusu, yani kalecisi oldum. Artık para kazanmaya başlamıştım. O zaman için çok büyük para olan 5.000 TL transfer ücreti almıştım. Aylığım ise 250 lira idi. Henüz 19 yaşına varmıştım ki, âşık olduğum ilk eşimle evlendim. Ailecek Taksim Talimhane'de Demirkurt Apartmanı'nın 2 numaralı dairesine taşındık. Bu ara kızım doğdu. Mutluluğumuz katlanmıştı.

1952 yılı olmalıdır. Bir gün annem Adalet Hanım bana, 'Karşı daireye kim taşındı, biliyor musun?' diye sordu. 'Aman anne bana ne,' dedim. 'Ayol senin sınıf arkadaşın, şu radyoda şarkı söyleyen Zeki Müren var ya, o," dedi. Sevinmiştim. Zeki'yi tekrar görecektim.

Bir sabah orduevine gitmek üzere evden çıkmıştım. Karşı dairedeki kapı açıldı. Baktım bizim Zeki. O artık oldukça ünlüydü. Bilmeme rağmen yine şaşkınlık geçirmiştim. Koştuk. Birbirimize sarıldık.

O bana, ben de ona baktık. Galiba ikimiz de epeyce değişmiştik. O öğrenci iken şıktı ama, üstündeki kıyafetin özel dikildiği belliydi. O ince çerçeveli gözlüğün yerini çok şık bir gözlük almıştı. Sanki, emin değilim ama, saçlarının rengi bana biraz farklı göründü.

'Şükrü,' dedi, 'vallahi sokakta görsem tanımazdım. Yahut da bu acaba bizim Şükrü mü diye düşünürdüm. Çok yakışıklısın.' Teşekkür ettim. Ben de ona hem inceliğini koruduğunu ve hem de çok şık olduğunu söyledim.

Radyoya gideceğini, mutlak surette buluşup sohbet etmemiz konusunda ısrarlı oldu. Ama nasip olmadı. Çünkü ben Ankara'ya döndüm, o ise kısa zaman sonra Talimhane'den taşındı.

1969 yılında ben Manisaspor'u çalıştırıyordum. Fuar zamanı İzmir'e gelmişti. Onu ziyarete gittim. Efes Oteli'nde kalıyordu. Kucaklaştık. Hal hatır sorduk. Ben ona bu arada neler yaptığımı anlattım. 'Bu akşam için mutlaka konserime gelmelisin, nişanlını da ve aileden kim varsa getir. Özel olarak yeriniz ayrılacak,' dedi. Ama gazinoya vardığımızda bize ortalardan bir yer bulunabilmişti. O kadar kalabalıktı ki... Sahnede ilk defa görüyordum. Muhteşemdi.

Onu son görüşüm Maksim'de oldu.

Ben o güne kadar uzun bir yol kat etmiştim. İdealime kavuşmuş, uzun yıllar Fenerbahçe'nin ve milli takımın kalecisi olmuştum. Sonra Avusturya'nın Salzburg takımında beş yıl çalışmıştım. Futbol hayatına teknik direktör olarak devam ediyordum. Belki Zeki Müren benden ünlü idi ama ben de tüm Türkiye'nin tanıdığı bir kişiydim.

Kızım büyümüştü. Onu harika bir düğünle evlendirdim. Ayrıca kutlama için tüm aileyi toplayıp, kızım ve damadımla birlikte Maksim'de masa ayırttım. O gece orada özel bir program vardı. Assolist ise tabii, sevgili sınıf arkadaşım Zeki Müren'di.

Sevdiğini bildiğim için ona çiçek göndermiştim. Önce çeşitli sanatçıları dinledik, yedik, içtik ve eğlendik. Saat 23.20 olunca sahnede büyük bir hazırlık başladı. Hatırladığım kadarıyla dekor değişti, ışık düzeni farklılaştı, velhasıl sahne bambaşka bir hal aldı.

Siyah smokinlerini giymiş saz heyeti sahnede yer alıp peşreve başlayınca Zeki sanki bir ışık hüzmesi içinden birden sahnede beliriverdi. Üstün-

de çok şık, yakası işlemeli siyah bir smokin vardı. Boğazına kadar kapalı, pırıl pırıl taşlarla süslü iç giysi vardı. Nedense tüm detay aklımda kalmış. Mutluluktan olmalı. Buna karşı, bir şarkı hariç, hangi şarkıları söylediğini hatırlamıyorum. Ama o inanılmaz güzel söylüyordu. Hepimizi avucunun içine almıştı. Ben bakakalmıştım. İçimden, 'Vay be benim sınıf arkadaşım, sende ne cevher varmış,' dedim

Yerimiz bu kez sahneye yakındı. O yürüyerek sahnenin seyirciye doğru uzantısının sonuna kadar yürüdü. 'Bu akşam bana çiçek göndererek onurlandıran aziz seyircilerime teşekküre erken başlamak istiyorum.' Elindeki kâğıttan, zannederim kendine göre bir sırası vardı, okumaya başladı. Bir dakika kadar geçmişti ki, göz göze geldik. 'Bu akşam burada benim çok değerli bir konuğum var,' diyerek beni tanıttı. Alkışlayanları, ayağa kalkarak selamlamak mecburiyetinde kaldım.

Bana döndü, 'Şükrücüğüm,' dedi, 'yanındakiler kim?' Kızımla damadım olduğunu söyleyince, o meşhur kahkahasını attı, 'Ayol sen damadından daha genç görünüyorsun. Ama bu şarkı onlar için,' dedi ve başladı:

Bir kır çiçeğinden daha tazesin
Dilinde bülbülün hecesi gizli
Ruhuma su gibi akıyor sesin
Bir demet neş'esin gonca benizli

Bir daha hiç karşılaşmadık."

İlk Radyo Konseri ve Perde Arkası

Zeki Müren ciddi musiki eğitimi almaya başlamıştır. Tesadüfün doğurduğu İzzet Gerçeker'in hocalığı dışında, İstanbul'da önceleri Kirkor Mehteryan Efendi ve Agopos Alyanak'tan ders alır. Daha sonraki hocaları ise Şerif İçli ve Kadri Şençalar'dır.

Hayri Bey tecrübeli bir işadamıdır. Hayatın gerçekleri Türk filmlerinden farklı olduğunu bilmektedir. "Kenar mahallede yaşayan fakir delikanlı şarkı söylerken, tesadüfen oradan geçen bir filmci ve gazinocu onu keşfeder ve büyük bir yıldız yapar," diye bir şey yoktur. Onun için, ne yapması konusunda iş ve yakın arkadaşı İhsan Doruk'a danışır. İhsan Bey bu konuda önerebileceği tecrübeli birini Hayri Bey'e gönderir. Gerçekten de bu kişi ne yapması gereği konusunda bir rapor hazırlar.

O günün Türkiye'sinde siyasetin ağırlığı önemlidir. Hayri Bey de bunu iyi bilmektedir. 1950 yılında Demokrat Parti seçimleri kazanınca, Bursa İl Başkanı Hayri Terzioğlu'nun da etkinliği artar. Çok varlıklı olduğu için diğer il başkanlarından farklı siyasi ağırlığı vardır. O da bunu Zeki Müren'in başarısı için kullanmaktan çekinmez.

Zeki Müren için müzik tarihimizin en büyük PR çalışması yapılır. Planlama fevkalade ve çok zekicedir. Hayri Terzioğlu gerçekten çok yetenekli bir insandır. Uygulattırdığı program dahicedir. Acele edilmez. Basamaklar teker teker çıkılarak Zeki Müren, Zeki Müren yapılacaktır. Bugün olayı incelediğimizde, imkânsız sayılabilecek bazı şeyler peş peşine yaratılır ve uygulanır. Ancak burada en önemli nokta, tabiri caizse eldeki kumaşın çok kaliteli oluşudur.

Bugün hiçbir şekilde bilemeyeceğimiz değerler, Zeki Müren gibi şanslı olmadıkları için kaybolup gitmişlerdir. Hayri Terzioğlu, Zeki Müren tam çizginin öbür tarafına geçip kaybolacakken, onu çekip almış ve çizginin doğru noktasına taşımıştır.

Önce yardım için iyi bir ses sanatkârı bulmaları gerekmektedir. Zeki Müren'e yol göstermesi, gerek radyo seansları gerek sahne hayatı hakkında bilgilendirmesi düşünülür. Bunun için Suzan Güven'le görüşülür; o da kabul eder. Artık bir bakıma Suzan Güven hep Zeki Müren'in yanındadır. Zeki Müren'in beste yaptığını öğrenince Suzan Hanım gerçekten ondan hoşlanır ve İstanbul Radyosu'ndaki bir emisyonunda, "Bursalı Zeki Müren'in acemkürdi şarkısı..." diye anons edilen *"Zehretme hayatı bana cananım,"* şarkısını okuyarak ilk adımı atar. *(Resim 3)*

İstanbul Radyosu, stajyer ses sanatçısı almak için imtihan açar. Bu ikinci şanstır. Suzan Hanım Boğaziçi Lisesi'ne koşar gelir. Zeki Müren'i radyo imtihanına sokmak için hazırlıklara başlarlar. Birlikte okuyacağı şarkıları seçerler. Günlerce bu eserleri birlikte geçerler. Suzan Güven hayretler içindedir, çünkü Zeki Müren çok çabuk öğrenmektedir. Sadece ortada bir sorun vardır. Zeki Müren şarkı içindeki bazı kelimelere çok fazla vurgu yapmaktadır.

Suzan Hanım şöyle der: "Sesin çok farklı, icran mükemmel. Bunlar senin büyük avantajın. Ben jüri heyetini çok iyi tanırım. Eğer şarkıları okurken kelimeler üzerine o baskıları vurursan, sesin ne kadar güzel olursa olsun kazanamazsın. Çünkü heyet bunu asla kabul etmez."

Birlikte çalışmaları sonunda gerçekten çok sağlıklı bir icra şekli ortaya çıkar. Zeki Müren'in İstanbul Radyosu'ndaki ilk radyo kayıtlarını dinlediğimizde bu düzgün okuma üslubunu değiştirmediği için icrası da mükemmeldir.

O sırada basına da imtihan konusunda bir haber uçurulur. İmtihan günü Zeki Müren, Suzan Güven'le birlikte radyoevine gelir. Jüride Mesut Cemil, Yorgo Bacanos, Veli Kanık, Cevdet Çağla, Refik-Fahire Fersan çifti ve Şerif İçli vardır. 185 kişinin katıldığı sınavı Zeki Müren birincilikle kazanır. Bu onun hiç tereddütsüz bileğinin hakkıyla kazandığı bir sınavdır.

Sınavda okuduğu ilk parça Hacı Sadullah Ağa'nın hicaz şarkısıdır:

Ah nideyim sahn-ı çemen seyrini cânânım yok
Ah bir yanımca salınır serv-i hırâmânım yok
Yâr yâr kurbanın olam yâr
Dost dost hayranın olam dost
Yel lel li ye le la ömrüm ye le la te re li ye le la la mirim te re la li
Ah bir yanımca salınır serv-i hırâmânım yok

Peşine *Suphi Ziya Özbekkan*'ın muhayyer makamındaki şarkısını okur:

Titrer yüreğim her ne zaman yâdıma gelsen
Kan ağlar içim hâtır-ı nâ-şâdıma gelsen
Şu hâl-i perişânıma bir kerre bakıp da
Allah için ey şûh-i şenim dâdıma gelsen

Jürinin onu beğenmemesine imkân yoktur. Çünkü o güne kadar görülmedik bir icra örneği vermiştir. Yaptığı yorum eserin sınırları içinde fevkaladedir.

Mesut Cemil Bey, karşısındaki delikanlıya bakar. "Evladım, çok cesur davrandın. Seçtiğin eserler, kolay icra edilemez. Çünkü yapılan en küçük hatayı bile telafi şansı yoktur. Ben merak ettim. Acaba kaç şarkı biliyorsun?" diye sorar.

"3.000 efendim."

Mesut Bey okuduğu eserlere bakarak bu cevaba fazla takılmaz. "Mesela şimdi sana Rahmi Bey'in, *Bir sihr-i tarab*... desem," diye ekler.

Hiçbir şey demeden Zeki Müren başlar:

Bir sihr-i tarab nağme-i sazındaki tesir
Hep yâreli seslerle eder rûhumu teshir
Hicranzede sevdaları eyler bana tasvir
Hep yâreli seslerle eder rûhumu teshir

Artık fazla soracak başka bir şey kalmamıştır. Çıkışta onu Suzan Güven beklemektedir. 19 yaşına rağmen, Zeki Müren imtihan stüdyosundan çıkarken gayet sakindir. Sadece, "Merak etmeyin, başardım," der. Sonuçlar açıklandığında Suzan Güven'den sonra onu ilk tebrik eden Hayri Bey olur. İmtihanı kazanan ikinci bir sanatçı daha vardır: Nadir Hilkat Çulha.

Lise bitip üniversiteye gidince derin bir nefes alır. Güzel Sanatlar Akademisi'ne kaydolan Zeki Müren için Çıra Pazarı'nda bir apartmanın ikinci katındaki daire kiralanır. Ev hizmetleri için Münevver Hanım ve bazı kuralları da öğretecek Türk asıllı olmayan bir hanımefendi tutulur. Ayrıca yemeklerini yapması için bir aşçı ve okula gidip gelmesi için bir araba ayarlanır.

Zeki Müren'in üniversite yıllarının son iki yılında Aytaç Arsay da Güzel Sanatlar Akademisi'nin resim bölümüne başlar. Zeki Müren ise desen kısmında okumaktadır. Çok kısa süre içinde Aytaç Hanım da Zeki Müren'in olduğu gruba katılır.

Aytaç Hanım şöyle anlatıyor:

"O kadar eğlenceliydiler ki. Üstelik bizim sınıftan Bobo, Zeki Müren'in yakın arkadaşıydı. Zeki Müren fakültenin en şık giyinen insanıydı. Her sabah tam saatinde, sanırım Buick marka bir araba onu okula bırakırdı. Ama o dikkat çekmesin diye arabayı içeri sokmaz, bahçeden yürüyerek gelirdi. Son derece disiplinliydi. Tam saatinde gelirdi. Herkesi selamlardı. Ders bitene kadar birbirimizi göremezdik. Esas şamata dersten sonra kantinde başlardı.

Bazı günler eskisi kadar neşesi olmazdı. Sorduğumuzda 'Dün akşam Müzeyyen Abla'yı dinlemeye gittim. Aman Allah'ım muhteşemdi. Hep içimden acaba ben de onun gibi söyleyebilir miyim diye geçiriyorum. Cumartesi günleri yalısına gidiyorum. Tüm büyük sanatçılar ve saz arkadaşları orada oluyor. Her seferinde yeni eserler öğreniyorum. Müzeyyen Abla, şarkıyı öğrendikten sonra bana tek başıma okumamı istiyor. O zaman sevinçten uçuyorum. Demek ki beni beğeniyor,' diye anlatırdı.

Ama biz o zaman musikiden çok dedikodu peşindeydik. Zeki'ye soruyorduk, 'Müzeyyen Senar bir sefirle evleniyormuş, doğru mu?' 'Zannederim doğru, çünkü Tevfik Hamza Bey de yalıdaydı cumartesi günü, 'Perihan Altındağ'ın da evleneceğini duyduk, doğru mu? Hamiyet Yüceses yeni araba almış, duydun mu? Beraber film çevirmişlerdi'. Cahide Sonku'yu merak ediyorduk. O sırada hakkında o kadar şey konuşuluyordu ki... Zeki, Cahide Sonku'dan söz açılınca gerçekten biraz sinirlendiriyordu ama anlatmaktan da geri durmuyordu.

'Onunla Boğaziçi'ndeki yalısında tanıştım. Kocası İhsan Doruk'la da. Müthiş şaşaalı bir yaşam. İnanamazsınız, kendi söylediğine göre Cahide Hanım'ın bütün elbiseleri Paris'ten geliyormuş. Muhteşem mücevherleriyle birlikte tarif edilemeyecek güzellikte bir kadın. Onun evinde geçirdiğim zaman dahil, çevirdiğimiz film sırasında yaşadıklarımızın her saniyesinden nefret ettim. Tüm görüntü bana göre sadece kamuflaj. Azıcık kazırsan altından çıkanların hiçbirine tahammül edemezsiniz. İleride bir şekilde zengin olursam, asla öyle bir yaşamım olamaz. Evimde sade bir şekilde yaşamayı tercih ederim.'

O yıllarda her fakültede olduğu gibi bizim fakültemizde de gruplar vardı. Özellikle doğu kökenli arkadaşlarımızdan oluşan bir grup maço tavır sergilerdi. Zeki Müren ve bizim sınıftan Bobo'nun tavırları ise farklıydı. Bu tavırlar o gruptakilere göre erkekliğe büyük ihanetti. Sürekli ona takılmadan edemiyorlardı. Buna takılma demek de doğru değildi, ona isim takıp arkasından da küfrediyorlardı. Başka bir motif daha vardı tabii...

Zeki Müren hem fakültenin en şık giyineni hem de en zenginiydi. Ama, Zeki Bey asla kimseye bir şey ısmarlamaz, sadece kendi aldıklarını öderdi. Buna zaten alışmıştık. Öğrenciler arasında Alman usulü zaten kuraldı. Onun rahat tavırları ve kendisi için keyfince para harcaması bu maço öğrenciler için aynı zamanda kıskançlık konusuydu...

Bir gün kantinde oturuyorduk. Zeki Müren içeri girerken peşinden gelen o gruba bağırıyordu. Anlaşıldığı kadarıyla zülfü yâre dokunmuşlardı. Kantinin kapısında 5 kişi durmuşlar, sırıtıyorlardı. Zeki Müren'in bam teline basmışlardı.

Zeki Müren, 'Bana bakın o...pu çocukları,' dedi ve kemerini çözüp pantolonunu indirdi. Donunu iki eliyle tutarak, 'Ben şimdi bunu da indireceğim. Çok merak ederek laf attığınız erkekliğimle mukayese edebilecek bir babayiğit varsa çıksın ortaya ve benim yaptıklarımı yapsın,' dedi ve suratlarına baktı. Biz kızlar hayatta bu tip şeyle karşılaşmadığımız için bir yandan yüzümüzü çevirip güya bakmamaya çalışıyorduk ama, hepimiz de sonucu merak ediyorduk.

Zeki seslendi, 'Hadi, hadi... o çok övündüğünüz erkekliğinizi gösterecek bir yiğit yok mu?'. Karşı taraf ne yapacağını şaşırmıştı. Zeki Müren, 'Anlaşıldı sizde iş yok ama erkek nasılmış görmeniz gerekir,' dedi. Donunu indirdi aşağıya. Biz sadece yuvarlak poposunu gördük. Öbürleri şaşkınlık içinde kantini terk ettiler. Ondan sonra bu olay çok konuşuldu ama maço takımı o konuda bir daha ağzını açamadı.

Zeki Müren son sınıfa geldiğinde zaman zaman bazı günler gelmemeye başladı. Radyo seansları nedeniyle oldukça tanınmış bir sanatçı olmuştu. Ayrıca tatil aylarında İzmir Fuarı'nda sahneye çıkıp şarkı söylediğini öğrenmiştik. Büyük paralar kazanmış deniyordu. Ama okula geldiği zamanlarda hiçbir farklı davranışta bulunmazdı. Özellikle mezun olacağı yılın son aylarında o kadar ziyaretçisi vardı ki, artık eskisi gibi onu göremiyorduk. Ama ne olursa olsun, o bizim her zaman ki gibi sevgili Zeki Müren'imizdi."

Erkan Altaca ve diğer üniversiteli arkadaşları Talimhane'de doğup büyümüşlerdir ve o sırada okullarına devam etmektedirler.

Erkan Altaca anlatıyor: "*Ben İstanbul'da Talimhane'de doğdum. Bugün tümüyle otellerle dolu olan Talimhane, o zamanlar ailelerin oturduğu apartmanlarla dolu sessiz ve sakin bir yerdi. Ben, kısa bir dönem hariç 20 yaşına kadar bu semtte yaşadım. Mahallemizin çok ilginç insanları vardı. Örneğin, Tamburi Selahattin Pınar Talimhane'de Lamartin Caddesi'nde otururdu. Papyonu ve şık kıyafetiyle geçerken daima bizim hatırımızı sorardı.*

Talimhane semtinin en büyük özelliği 1930'lu yıllarda meşhur Topçu Kışlası'nın talim yeri olmasıdır. Aynı yıllarda Talimhane'de dört katlı apartmanlar yapılmaya başlanmış. Kaloriferli ve gayet düzgün yapılan binalar bunlar. Benim doğduğum Abdülhak Hamit Caddesi'nde Gün Apartmanı'nda 1938 yılında daire kirası 8 lira imiş.

Taksim'den Talimhaneye giren saydığım caddeler dışında anacadde Şehir Muhtar Caddesi'dir. Ayrıca Topçu Caddesi vardı. Topçu Caddesi ile Şehit Muhtar Caddesi'nin kesiştiği yerde, mahalle delikanlıları olarak bizim bir köşemiz vardı. Orası şu anda da mevcut. Bizler hepimiz üniversite öğrencisiydik. Özellikle mahallemizin yaşlılarına yardım etmek ilk görevimizdi. Herkesi sever, sayardık.

Köşenin bir tarafında sütçü Yusuf Amca'nın dükkânı, öbür köşede ise bakkal-mezeci Stavro vardı. Paramız olduğu günler ondan 135 kuruşa Güzel Marmara şarabı alırdık. Üçüncü köşede Armanek Efendi vardı. Apartmanları dolaşır, elli kuruşa iğne yapardı. Dördüncü köşede ise Taksim Apartmanı vardı.

Taksim Apartmanı'nın önünde üç tane taksi dururdu. Bu üç taksi de mahallenin özelliklerinden biriydi. Birincisi Şükrü Abi'nin 951 model DeSoto'su, ikinci Kulaksız'ın 50 model Ford'u, üçüncüsü ise Abdullah Amca'nın 951 model Moris arabasıydı (Resim 5). *Küçük bir arabaydı. Abdullah Amca, diğerleri gibi değil, efendiden bir adamdı.*

Bizim köşeden yola devam edersek Şehit Muhtar Caddesi'ne çıkarız. O cadde de Divan Oteli'nin önünde Cumhuriyet Caddesi ile birleşirdi. Biz bu caddedeki her apartmanın kapı numarası dahil ismini bilir ve oturanların çoğunu da tanırdık. Örneğin, sağdaki Mimoza Apartmanı'nda 1938'da Hatay'a giren orduların komutanı Şükrü Kanatlı Paşa, onun yanındaki apartmanda Tarabya Oteli'ni yapan ünlü mimar Kadri Eroğan otururdu.

En sonuncu apartman, Demirkurt Apartman'ı idi. En üst katta Gökçen Hanım Teyze yaşıyordu. Onun enteresan hikâyesi şöyle: 1919 yılında Galip Hoca (Mahmut Celal-Celal Bayar) Ege'de Yunanlılara karşı direnişi organize ederken en büyük yardımcısı efeler olmuş. Onların içinde ise Gökçen Efe diye biri varmış. O özellikle Galip Hoca'nın yakın koruması imiş. Ancak Gökçen Efe'yi Tire'de Yunanlılar öldürmüş. Efe'nin aynı isimli, yani Gökçen adlı küçük kızı yetim kalmış. Galip Hoca da Gökçen'i evlat edinmiş.

İşte o Gökçen Hanım Teyze oydu. Bazı geceler, ama geç vakitte siyah bir araba gelirdi. Plakası 'hususi'. Arabadan önce biri çıkar. Sonra da Cumhurbaşkanı Celal Bayar. Manevi kızını sık sık ziyarete gelirdi.

En alt katta Lütfullah Amca oturdu. Lütfullah Amca gayet sertti, önümüzden geçerken bize bakınca rap diye ayağa kalkardık. Karısı Adalet Hanım Teyze idi. Bir de oğulları vardı: Şükrü Ersoy. Fenerbahçe'nin kalecisi idi. Çok da yakışıklı bir adamdı.

Mahallenin gençleri, harçlığımız yetmediği için, hep ona ricada bulunurduk. 'Şükrü Abi, ne olur bizi maç için içeri aldırsana.' Kırmazdı. Çok kere onun sayesinde maçları bedava seyrettik. Bir seferinde 15 kişi birden gittik. 'Yuh ulan,' dedi, 'bari bütün mahalleyi getirseydiniz.'

İşte onların oturduğu dairenin karşısına, 1952 yılı olmalı, gayet genç, altın gözlüklü bir adam taşındı. Zeki Müren. Bu adam Şükrü Abi'nin Boğaziçi Lisesi'nde sınıf arkadaşı idi.

Zeki Müren artık bizim mahallenin bir bireyiydi. Ara sıra önümüzden geçerken, o kadar kibar, o kadar nazikti ki, hepimizin hatırını sorardı. Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğrenci olduğunu öğrenmiştik. O sırada radyo programlarına devam ediyordu.

Bir gün şahit olduğum enteresan bir olay vardır. Ben Yusuf Amca'nın sütçü dükkânında idim. O sırada Zeki Müren içeri girdi ve bana da selam verdi.

Yusuf Amca sordu, 'Nasılsınız, Zeki Bey evladım?' 'Hürmetler ederim Yusuf Amca,' dedi. Nasıl nazik, nasıl kibar ve ne de güzel Türkçe konuşuyordu.

'Sizden bir istirhamım olabilir mi Yusuf Amca?' dedi.

Yusuf Amca, 'Buyur evladım,' deyince cebinden 2,5 liralık bir kâğıt para çıkardı. Sonra aralarında şu konuşma geçti:

'Bunu istirham etsem, acaba bozabilir misiniz?'

'Bozarım da, niye?'

'Efendim, ben hep Abdullah Amca'nın taksisine biniyorum radyoevine gitmek için. Radyoya varınca, taksimetre 1,5 lira yazıyor, Abdullah Amca 2,5 liramı alıyor ve Zeki Müren'in parası dönülmez, deyip cebe atıyor.'

Zeki Müren bizim mahallede çok kalmadı, taşındı. Ama gazetelerde sürekli onunla ilgili haberler çıkıyordu. 1955 yılı olmalıdır. Gazetelerde bir haber, 'Zeki Müren Küçük Çiftlik Gazinosu'ndan her gece 1.000 lira alacak.' 'Aman Allah'ım bu ne demek?' dedim içimden... O kadar büyük para nasıl bir şey ki diye düşündüm... O sırada üniversite öğrencisi olarak gözümde bile canlandırmam mümkün değildi...

Biz akşamları toplanırdık. Küçük Çiftlik Gazinosu'na gitmemiz mümkün değil tabii... O zaman yürüyerek Maçka'ya, şimdiki Swiss Otel'in bulunduğu yerdeki Şark Kahvesi'ne kadar giderdik. Orada Bayıldım Yokuşu var ya, işte biz o yokuşun demirlerine tutunur, aşağıda mikroskobik olarak görünen gazinoda Zeki Müren'i dinlemeye çalışırdık. Ama pek de duyduğumuz söylenemezdi.

Başka ne söyleyebilirim ki, ne o güzel Talimhane, ne de Zeki Müren kaldı. Ama efsanesi devam ediyor."

Zeki Müren için hazırlanan plana dönersek, bunun önemli bir dönüm noktası 1 Ocak 1951 akşamı İstanbul Radyosu'nda vereceği konserdir. O sabah Perihan Sözeri, radyo evini arayarak hastalandığı için akşamki konserine gelemeyeceğini duyurmuştur. O sırada Güzel Sanatlar Akademisi'nde okuyan ve stajyer radyo sanatçısı olan Zeki Müren, Perihan Hanım'ın yerine okuması için çağrılır.

O dönemde İstanbul Radyosu'nda ünlü sanatçılar, yayınlarda şarkıları canlı icra etmektedir. Zaman zaman hastalık durumu vuku bulduğunda, tedbir olarak radyo evinin elindeki dönemin ünlü sanatçılarından en az 20'sinin listesi vardır. Saz sanatçıları ses sanatçılarını, ses sanatçıları da saz sanatçılarını, daha önce birlikte birçok canlı program yaptıkları için iyi tanımaktadırlar. Pek fazla aksama olmadan programı bitirmeleri mümkündür.

Zeki Müren halen stajyer solisttir. Listede olmadığı gibi, özel bir torpili yoksa akla gelmesi bile mümkün değildir. Hele öyle apar topar, uzun uzun prova yapmadan o programdaki oldukça ağır eserleri icra etmek her baba yiğidin harcı değildir. Dahası, titizliğiyle ünlü radyo müdürü

Mesut Cemil Bey'in böyle bir uygulamaya müsaade etmesi asla mümkün değildir.

Bu programın, tatil olan yılbaşı akşamına özellikle getirilmesi de tesadüf olamaz. Çok önceden, belki aylarca süren hazırlık yapıldığı bellidir. Ünlü sanatçılar dahil tüm İstanbul halkı o gece 21.15'te Zeki Müren'i dinlemek için radyolarının başındadır.

Bu durumun normal olmadığı bellidir. Aslında, pek çok kişi o akşam Zeki Müren'in Perihan Sözeri yerine söyleyeceğini zaten önceden bilmektedir ve bu durum, büyük bir ihtimalle tüm İstanbul için geçerlidir.

Müzeyyen Senar biyografisini yazarken bu konuya takılmıştım ve Türk musikisi meraklı olan herkese soruyordum: Peki nereden biliyordunuz böyle bir program olacağını? Hep aynı cevabı alıyordum: Daha önceden duymuştuk.

O programı dinleyen bir canlı tanıktan size bahsetmeliyim. Yakın akrabam ve arkadaşım Teoman Arsay'a yemeğe davetliydim. Sohbet ederken eşi ile kendisine, "Galiba Zeki Müren'i yazmak için bir şans doğdu," dedim.

"Biliyor musun Zeki Müren'in ilk radyo konserini babaannemle birlikte dinlemiştik," dedi Teoman Arsay.

Ben de ona, "Sen hayatın boyunca alaturka ile ilgilenmedin. Peki bu nasıl oldu?" diye sorunca, "Babaannem ısrar etti. 'Gel sen de dinle, arkadaşlar bu çocuğun çok farklı olduğunu ve farklı şarkı söylediği haberini verdiler,' dedi. Gerçekten öyleydi. Hoşuma gitti diyebilirim," diye cevapladı.

Biyografisini yazarken Müzeyyen Senar'a da sormuştum. O bana, "O konuya biraz rufailer karışır. Boş versene sen, hepsi uydurmaydı. Fazla kurcalamaya gelmez," demişti. Bu cevabı o zamanlar bana hiçbir şey ifade etmemişti.

Müzeyyen Senar'ın biyografisini yazarken, Perihan Hanım bana üç kez randevu verip, üç randevuyu da son anda iptal etmişti. Sonunda, Müzeyyen Senar benim yanımda Perihan Hanım'a telefon etti. Müzeyyen Senar'ın ısrarı üzerine Perihan Hanım benimle telefonla konuşmaya razı oldu. Konumuz Müzeyyen Senar'dı tabii. Ama en sonunda o soruyu sormaktan kaçınamazdım:

"Perihan Hanım, hep merak ettim. Müzeyyen Hanım'a sordum ve ondan net bir cevap alamadım. Şu 1 Ocak 1951 günü rahatsızlandığı-

nızda, birçok ünlü sanatçı olmasına rağmen, radyo imtihanını yeni kazanmış Zeki Müren sizin yerinize 45 dakikalık bir programa nasıl çıkabildi?"

Kısa bir sessizliğin ardından, "Radi Bey biz Müzeyyen Hanım'ı konuşuyoruz. Zeki Bey'i değil. Sonra konuşulacak şeyler bunlar," dedi ve telefonu kapattı. Bir daha konuşmak nasip olmadı.

Programın hazırlıklarına çok önceden başlandığı, belki birkaç kez prova yapıldığı da anlaşılmaktadır. Öyle yazıldığı gibi, Zeki Müren'in hicaz dosyasını kapıp yarım saat provadan sonra büyük kısmı klasik eserlerden oluşan bir programı, o günkü tecrübesiyle icra etmesi mümkün değildir. Bu tür haberler olsa olsa sansasyon amaçlıdır.

Zeki Müren o programda olağanüstü başarılıdır. Eserleri okurken tüm kurallara titizlikle uymuştur.

45 dakika süren konser canlıdır. Kendisine Hakkı Derman, Şükrü Tunar, hocası Şerif İçli ve Necdet Gezen refakat etmiştir.

İlk şarkı Griftzen Asım Bey'in hicaz şarkısıdır.

Her zahm-ı ciğersuze devâkar aranılmaz
Açsam da ciğergâhımı yâre yaranılmaz
Eller sarılır zülfü perişanım taranılmaz
Açsam da ciğergâhımı yâre yaranılmaz

Sonra Şekerci Cemil Bey'in hicaz şarkısı,

Bir nigâh et ne olur hâlime ey gonca dehen
Göz göz oldu yüreğim gözlerinin renginden...

İki hicaz şarkıdan sonra Hakkı Derman'ın yaptığı geçiş taksiminin ardından uşşak makamına geçer:

Kalbim yine üzgün, seni andım da derinden
Geçtim yine dün, eski hazan bahçelerinden...

Ve peşinden,

Gittin bu gidiş bence ölümden de beterdi
Gönlüm geri dönmez o giden sevgili derdi...

Programın sonu yaklaşmıştır. Zeki Müren Boğaziçi Lisesi'nde bir arkadaşından bir maya okumaya başlar.

Yürü dilber yürü, yolundan kalma
Her yüzüne güleni sevdiğim dost olur sanma
Ölümden korkup da sen geri durma
Yiğidin alnına yazılan gelir.

Programı bir türkü ile bağlar.

Ertesi gün çıkan gazetelerin ve haftalık dergilerin yazdığına göre, Zeki Müren'i ilk arayarak kutlayan Hamiyet Yüceses'tir. "Seni ağlayarak dinledim, yavrum," der ve tebrik eder. Daha sonra basında çıkan haberlere göre radyoevi yoğun bir telefon trafiğine maruz kalır. Herkes, "Kim bu kişi," diye merak eder. Konserin yankıları oldukça geniş olur.

11 Ocak 1951 tarihli *Radyo Haftası*'nın 30. sayısında Zeki Müren'le ilgili haber şöyle:

TÜRK MUSİKİSİ HAYRANLARINA
TANITTIĞIMIZ GENÇ SANATKÂR;
ZEKİ MÜREN
İLK KONSERİNİ RADYO'DA VERDİ

Yazan: Edip Akın

"İçli ve yanık sesiyle radyoda verdiği ilk konserle bütün dinleyicilerin ve birçok sanatkârın üzerinde derin bir iz bırakmış olan Zeki Müren'i ***ben de dinledim****...*

İlk işim Musiki Cemiyeti'ne giderek Çıra Pazarı'ndaki evinin adresini öğrenmek oldu...

Apartmanı kolayca buldum. İkinci kata çıktığım zaman karşılaştığım şık bir bayana:

'Zeki Müren'le konuşma yapacaktım.'

'Zeki Bey bugün amcasıyla (Hayri Terzioğlu) *Ankara'ya gitti' demesin mi?*

Yazar, İstanbul'a dönen ve Beler Oteli'nde amcası ile birlikte kalan Zeki Müren'den o akşam 21.00 için randevu alır.

Zeki Müren şöyle anlatır:

"'*Benim de haberim yoktu.* (Perihan Hanım rahatsızlanınca) *Bir saat evvel, okuyabilir misiniz diye sordular, ben de okurum dedim ve böylece ilk konserimi hazırlıksız verdim. Belki kusurlarım olmuştur. İnşallah on beş gün sonra dinleyicilerimin karşısına daha zengin bir repertuarla çıkarak onları daha çok memnun ederim.*'"(1)

Daha sonra özgeçmişinden bahseder ve kimlerden ders aldığını anlatır.

Röportajdaki en önemli bilgi Zeki Müren'in bestelediği şarkıdır. Böylece 1951 yılı itibariyle bu şarkı kayıtlara geçmiş olur.

Bu aşkın ıstırabı bilmem ne zaman biter
Daha mı çekeceğim yeter Allah'ım yeter
Elem dolu gönlüme neden gülmüyor kader
Daha mı çekeğim yeter Allah'ım yeter

Yazar sorar:

"'*Hangi sanatkârları beğeniyorsunuz?*'

'*Halihazırda hiçbirine ulaşamayacağım için hepsini ayrı ayrı birer kıymet olarak görüyor ve hepsini seviyorum.*'

'*Eserlerinizi hangi sanatkâr okudu?*'

'*Sabâ makamındaki, 'Bu aşkın ıstırabı bilmem ne zaman biter' şarkısını evvela Suzan Güven okudu. Dinlerken gurur duymadım, fakat çok sevindim. Suzan Abla'ya bundan dolayı teşekkürü bir borç bilirim.*'"

Bu röportaj sayfaları içinde Suzan Güven'le Zeki Müren'in bir resmi de basılmıştır.

Müzeyyen Senar, *Radyo Haftası* dergisinin 10 Şubat 1951 tarihli sayısında yayınlanmak üzere Zeki Müren'le bir söyleşi yapar. Bu söyleşi konusunu Müzeyyen Senar'la onun *Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar* kitabını yazarken de konuştuk. O zaman o bana, "Her şeyi önceden derginin yazarı Zeki Tükel hazırlamıştı. Yani benden Zeki'yi tanıtmamı istemişlerdi. Gerçek büyük kabiliyet olarak gördüğüm gence destek vermek istedim," demişti.

(1) *Radyo Dünyası*, 11 Ocak 1951, S. 30.

O söyleşide Zeki Müren, Müzeyyen Senar'a 1 Ocak konserini şöyle anlatır:

"Müzeyyen Abla, ben İstanbul Radyosu'nda Perihan Altındağ Sözeri'nin ani mazeretinden dolayı veremediği konser günü radyoya çağrıldım. Bir saatlik bir provadan sonra o gece Perihan Sözeri'nin yerine okudum. İnanır mısınız ki okurken tahmin ettiğim heyecanı hiç mi hiç duymadım. Sanki burada okur gibi, içimden gelen arzu ile hiç heyecan duymadan okudum. Yalnız içimde kalbimin etrafında (çok gariptir) bir şeyler uçtuğunu hisseder gibiydim. Tuhaf değil mi?"(1)

Daha sonra Zeki Müren bir açıklama daha yapar ve aynen şöyle der: *"O zaman radyo programları naklen yayınlanıyordu. Düşünün, İstanbul Radyosu mikrofonlarından yapacağınız en ufak hata, bir anda binlerce insan tarafından duyulacak. Bugün gibi hatırlıyorum. Heyecandan titreyerek stüdyoya girdim. Mikrofonun başına geldiğim zaman sanki bulutlar üzerinde yürüyordum. Nihayet radyonun 'buçuk' işaretini veren düdüğü öttü ve spiker adımı anons etti. İlk şarkı birkaç saniye sonra başladı: 'Her zahm-ı ciğersuze devâkar aranılmaz'. Önce şarkıya titreyen bir sesle girdim. Fakat şarkının ikinci kısmına başlarken heyecanım yok olmuştu. Büyük haz veriyordu bana binlerce insanın önünde şarkı söylemek. Sonra şarkılar şarkıları kovaladı. O gece altı şarkı söyledim. Başarmıştım. Dünyalar benimdi artık."*

Şimdi de aynı olayı Perihan Sözeri ve Suzan Güven'den dinleyelim (Ses kayıtlarını internette yayınlayan Arda Doruk kardeşime teşekkür ederim.)

O gece rahatsızlanıp gelemeyen Perihan Sözeri:

"Bir defa o benim mazeretim, yoğun çalışmalar dolayısıyla çok rahatsızlanmıştım. O zaman İstanbul Radyosu'nda kayıt filan yapılmıyordu. Canlı yayın yapılıyordu ve ***ciddi biçimde kurallar vardı.*** *Sabahtan radyoyu haberdar ederek gelemeyeceğimi, çünkü benim bir günüm ve muayyen saatim vardı her zaman için. Benim mazeretime binaen başka bir isim anons edilmesi şey yaptı ama Zeki Müren Bey o zaman ilk şeysi bu, ben ona uğur getirdim, yani radyo hayatı böyle başladı..."*

(1) *Radyo Haftası*, "Müzeyyen Senar: Size yeni bir ses yıldızı tanıtıyorum", 10 Şubat 1951.

İkinci olarak aynı konuyu Suzan Güven de anlatıyor. Tümüyle farklı bir şekilde. Şimdi onun anlattıklarına yazalım:

"Zeki'yi sahneye ben çıkarmadım. Çok hevesliydi. Güzel sanatlarda okuyordu. Sık sık buluşurduk. Hatta onun iki şarkısı vardı. İlk anonsunu (İlk defa ben okudum demek istiyor) *ben yaptım İstanbul Radyosu'nda. Çok iyi görüşürdük Zeki ile. Bir gazeteci vardı. Bana röportaja gelmişti, Edip Akın. 'Gençlerimiz nasıl Suzan Hanım, hevesli mi,' dedi. 'Kaya Müren'in oğlu var Bursa'da, Zeki Müren. O kadar hevesli ki* (şu sıralar) *Güzel Sanatlar'da okuyor. Ben onu çok beğeniyorum. Aldım, radyoya götürdüm, dinlettim. Cevdet Çağla bize, 'Biz size haber veririz,' dedi ve bir daha haber çıkmadı,' dedim. Edip Akın gidip tanışmış ve yazı yazmış. O yazı çıkınca Cevdet Çağla bana telefon açtı. 'Yarın akşam Perihan radyoda okuyamıyor, rahatsızlanmış. Yarın akşam o okuyacak,' dedi. 'Eğer getirmezsen bu radyonun kapısından içeri giremezsin.' Karlı bir gündü. Bursa'ya telefon açtım. Onu tütün kralı Hayri Terzioğlu'nun evinde buldum. 'Zeki, bütün bildiğin şarkıları programına al, yarın akşam radyoda okuyorsun,' dedim. Ertesi gün varsa yoksa özel bir uçak kaldırıldı, geldi. Aldım ben de onu radyoya götürdüm. O içeride provalarını yaparken, en az onun kadar heyecan çektim..."*

Suzan Hanım'ın bu söyledikleri görüntülü olarak da internette var. O anlattıkları ile her şeyi açık etmiş. Her nasılsa, Perihan Hanım'ın ertesi gün hastalanacağını öğrenmiş. Ayrıca Suzan Hanım, Zeki Müren'in İstanbul'da değil, Bursa'da olduğunu anlatmaktadır.

Esasında tüm program günlerce önceden hazırlanmıştır. Zeki Müren'in bu eserleri en az birkaç kez sazla birlikte prova ederek hazırlık yaptığı anlaşılmaktadır. Ayrıca tüm İstanbul'a bu haber önceden duyurulmuş ve insanlar radyo başında merakla beklemeye başlamışlardır. Her şey tümüyle bir kurgudur. Çok da başarılı olmuştur.

Açıkçası Zeki Müren'in 1 Ocak 1951 günü radyoda okuması için her şey yapılmıştır. Hayri Terzioğlu'nun bu amaçla her türlü siyasî baskıyı da kullandığı anlaşılmaktadır.

Anlaşıldığına göre, kurulan sistem tıkır tıkır işlemektedir. Nitekim Zeki Müren iki hafta sonra cumartesi akşamı 21.20-22.00 arasında tekrar İstanbul Radyosu'nda mikrofon karşısındadır. Aslında cumartesi akşamlarında 40 dakikalık programda ancak dönemin çok ünlü ses sanatkârları okuyabilmektedir. Bir el, onların yerine bu seansları stajyer

bir okuyucuya tahsis ettirir. Artık o saat, en az ayda iki kez Zeki Müren'e aittir.

Zeki Müren'in kendi ifadesine göre üniversiteyi bitirene kadar sahneye çıkmamaya kararlıdır. Halbuki bu da onun için hazırlanan programın parçasıdır. Çünkü Hayri Bey bilmektedir ki, erken öten horozun başı kesilmektedir. Zeki için de aynı durum söz konusudur. "Üniversite yıllarında bana gelen tüm teklifleri reddettim," dese de bu tam olarak doğru değildir. Sadece bazı kurumlar adına yapılan gecelerde Hayri Bey'in izniyle şarkı söylemiştir.

İstanbul Zeki Müren'i artık bilmektedir. Hatta o zamanlar çok tutulan haftalık dergilerde, "Genç sanatçı Zeki Müren'le yaptığımız söyleşide..." diyerek çıkan yazılarda resimleri de vardır.

Şimdi sıra ikinci adımın atılmasına ve Zeki Müren'i tüm Türkiye'ye tanıtılmasına gelmiştir.

Solo por siempre

II. BÖLÜM

Beklenen Şarkı...

Gözlerinin içine başka hayal girmesin
Bana ait çizgiler dikkat et silinmesin...

Hayri Terzioğlu İstanbul'a geldiğinde gerek iş arkadaşları, gerekse politikacılarla sık sık bir araya gelir. O İstanbul'a geldiğinde Zeki Müren de evde değil onunla birlikte aynı otelde kalır. Bu birtakım dedikodulara neden olur. Ancak Hayri Bey'in o taraklarda bezi yoktur. Her gittiği yere Zeki'yi de götüreceği için daima yanında olmasını tercih etmektedir.

Zaman zaman kulağına kadar gelen hususlardan, aynen baba Kaya Bey gibi o da rahatsızdır. Zeki Müren'in cinsel bakımdan aktif bir kişi olduğunu bilmektedir. Yanlış bir şey yapmasından ve bunun duyulmasından endişe etmektedir. Böyle bir durumda, onun geleceği için kafasındaki planı uygulaması mümkün değildir.

1952 sonbaharında Zeki Müren üniversitenin ikinci sınıfındadır. Hayri Bey, Aralık ayında İstanbul'a geldiğinde bir akşam arkadaşı İhsan Doruk'un yalısına davetlidir. Zeki Müren de onunla birlikte gidecektir, çünkü o sırada şöhretinin ve güzelliğinin doruğunda olan Cahide Sonku ile tanıştırılacaktır. Bu konuda ısrarcı olan Cahide Sonku'dur. Hayri Bey'le İhsan Bey, bir süre önce Cahide Sonku ve Zeki Müren'in birlikte bir film çevirmesi konusunda anlaşmışlardır. Bu, Zeki Müren'e yurt çapında şöhret sağlayacak önemli bir fırsattır. Konudan Cahide Hanım'a bahsedilince, yılların tecrübeli sanatçısı Cahide Hanım "Nasıl olur?" diye karşı çıkar, "hiçbir film tecrübesi olmayan bir kişiyle oynamam söz konusu olamaz, üstelik..." diye devam eder. Çünkü sezdiği kadarıyla daha önce bir kez karşılaştığı delikanlının tavırlarından aşk sahnelerini çekmekte büyük zorluk yaşayacaklarını tahmin etmektedir. Çekseler bile, büyük tecrübesi gereği, bu sahnelerin inandırıcı olmayacağını bil-

mektedir. Ne kadar dirense de İhsan Bey ısrarlıdır. Onun üzerine Cahide Hanım Zeki Müren'le oynayacağı filme başlamadan önce onu tanımak istemiştir. Hayri Bey Zeki Müren'i alır, beraber giderler.

Oldukça kalabalık bir davetli grubu vardır. Yemeğe otururlar. Zeki Müren çok genç olmasına rağmen oradaki havadan hissettiği kadarıyla işlerin onun hiç hazzetmediği bir noktaya doğru gideceğini anlamıştır. Zaten hiçbir zaman içkiye meraklı biri olmadığından içer gibi yapar. Yemek sonrası içki servisi şampanya ikramıyla devam eder. Zeki Müren, çevresini dikkatle gözlemlediğinden bazı çiftlerin ortadan kaybolduğunu fark eder. Gördüklerinden rahatsız olmuştur.

Yemek bittikten sonra Zeki Müren her zamanki gibi nazik ve kibar haliyle sessizce bir köşede oturur. İlk defa karşılaşmış olduğu bu lüks yaşantı gözlerini kamaştırmış olsa da gördükleri ona göre değildir. O nedenle ömrü boyunca ev yaşantısında sadelikten yana olacaktır.

O ara Cahide Sonku, çok şık kıyafeti ve muhteşem takıları ile Zeki Müren'in yanına gelir. Elindeki şampanya kadehinden bir yudum alırken, "Zeki Bey," der, "Hayri Bey biliyorsunuz kocamın yakın arkadaşı. Sizin musiki konusunda yetenekli olduğunuzu hep anlatıyor. Benim duyumlarım da o yönde. Sonku Film olarak yapımcı şirketim var. Sizin de oynayacağınız bir film konusunda kendisiyle konuştuk. Ne dersiniz?"

"Sizin gibi ünlü bir sanatçı ile bir arada oynayabilmek benim için büyük bir onur olur efendim," diye cevap verir Zeki Müren.

Gecenin ilerleyen saatlerinde davetlilerden biri iyice sarhoş olup ona asılınca, artık tahammül noktasını aşan Zeki Müren, mümkün olduğu kadar belli etmeden oradan ayrılır. Şaşaa veya ihtişam görüntüsünü kazıyınca altından çirkinlik çıktığını fark etmiştir. O akşam gördüklerinden hiç ama hiç hoşlanmamıştır. Ondan sonra da ömrü boyunca evlerde yapılan hiçbir davet teklifini kabul etmez.

Beklenen Şarkı filmi ile ilgili hazırlıklara başlanır. Zeki Müren'in oyunculuk konusunda az da olsa tecrübesi vardır.

Yönetmenler Cahide Sonku, Sami Ayanoğlu ve Orhon Murat Arıburnu'dur. Senaryosunu Sadık Şendil'in yazdığı filmin oyuncu kadrosunda ise Bedia Muvahhit, Muhip Arcıman, Sami Ayanoğlu, Hadi Hün, İbrahim Delideniz, Melahat İçli, Jeyan Mahfi Ayral, Talat Arte-

mel, Abdurrahman Palay ve Refik Kemal Arduman gibi tiyatro kökeni olan dönemin ünlü oyuncuları vardır.

Filmin şarkısını Zeki Müren bestelemiştir. Şarkının sözleri Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğrenciyken hocası olan Sabih Gözen yazmıştır.

Filmden Zeki Müren 10.000 lira ve hasılatın % 10'nu alacaktır.

Bütün bu bilgiler zamanın gazetelerinde ve *Radyo Haftası, Radyo Dünyası* gibi dergilerinde yayınlanır. Özellikle *Radyo Haftası* dergisi filmin çekimlerini izler ve her sayısında küçük de olsa bir haber yapar. Ama bütün bu haberlerde genellikle Zeki Müren'in adı geçer. Çok kere Cahide Sonku anılmaz bile. Zaten Cahide Sonku'nun basınla pek arası iyi değildir. O, çok kere rüzgâr ekmiş, fırtına biçmiştir. Ama bu onun umurunda bile değildir. Dönemin en ünlü oyuncusu olma keyfini sürdürmeye devam etmektedir.

Filmde Zeki Müren'e saz olarak Sadi Işılay, Cevdet Çağla, Emin Ongan, Haluk Recai, Vecdi Seyhun, Feyzi Aslangil, Vecihe Daryal, İzzettin Ökte, Yorgo Bacanos, Fikret Kutluğ, Hüsnü Coşar ve Burhan Ökte refakat etmiştir. Müzik direktörlüğünü Sadi Işılay yapmaktadır. Filmde Zeki Müren 12 şarkı söyler: *Beklenen Şarkı* dahil üç şarkının bestesi ona aittir.

Sırayla, Dede Efendi'nin hicaz şarkısı: *Ey büt-i nev êda/Olmuşum mübtelâ;* Bimen Şen'in sultânıyegâh şarkısı: *Al sazını sevdiceğim şen hevesinle;* Musa Süreyya Bey'in hüzzam şarkısı: *Sen sanki baharın gülüsün şen çiçeğimsin;* Mısırlı İbrahim Efendi'nin hicaz şarkısı: *Seni sevda çiçeğim tâc-ı serim*; Sadi Işılay'ın nihavent ve hicaz şarkıları: *Bir kır çiçeğinden daha da tazesin, Bende hicran yarasından da derin yara var;* Itri'nin segâh şarkısı: *Tuti-i mucize guyem, her ne desem laf değil;* Nevres Paşa'nın şehnaz divanı: *Vardım ki yurdundan ayağ* göçürmüş; uşşak makamında bir İstanbul türküsü: *Telgrafın tellerine kuşlar mı konar* ve besteleri kendine ait olan acemkürdi şarkısı, "*Zehretme hayatı bana cânanım*", hicaz şarkısı, "*Biz yaz yağmuru gibi geçiverdi aşkımız*" ve son olarak da nihavent makamındaki, "*Beklenen Şarkı*"yı okur.

Gözlerinin içine başka hayal girmesin
Bana ait çizgiler dikkat et silinmesin
İstersen yum gözlerini tıpkı düşünür gibi
Benden evvel başkası bakıp seni görmesin

Kıskanırım seni ben kendi gözümden bile
Nasıl verirdim seni bir gün yabancı ele
Sana gelen yollarda daima beni bekle
Benden evvel başkası seni görüp sevmesin

Müthiş bir başarıya imza atılmıştır. Cahide Sonku güzelliğinin doruğundadır ama hiç kimse filme onu seyretmek için gitmez. Herkes Zeki Müren'i görmeye koşmaktadır. O yıllardaki toplumun yapısına çok aykırı da olsa, onun filmdeki efemine tavrı seyirciye batmaz. Aşk sahnelerinin yapaylığı da kimsenin umurunda değildir.

O yıllarda daha çok sesiyle Bursa ve İstanbul'da kısmen tanınan Zeki Müren'in şöhreti bu filmle birlikte bütün Türkiye'ye yayılır. Bütün bunların peşinin geleceği bellidir. Ancak Zeki Müren'in hedefi önce üniversiteyi bitirmektir.

Ama filmin perde arkası çok farklıdır. Tam 8 ay filmi tamamlamak için çalışırlar. Sürekli maliyet yükselir. Ama İhsan Doruk Bey açısından hiç de önemli değildir. Yeter ki, Cahide Sonku mutlu olsun.

Zeki Müren o günleri ileride Berrin Hanım'a şöyle anlatmıştır:

"Çok gençtim. Böyle bir fırsatın bana çok şeyler getireceğinin farkındaydım. Onun için sabretmeliydim. Sabrettim, sabrettim. Tanrı kimseyi Cahide Hanım'la çalışmaya mahkûm etmesin, dedim içimden. Bir taraftan öğrenciyim, diğer taraftan filmin setine koşuyorum. Çekilecek sahne belli. Ama Cahide Hanım ortalarda yok. Bir-iki kez başı ağrıdığı için gelemediğini söylediler ama artık o da inandırıcılığını kısa bir süre sonra kaybetti. Gençtim ve ilk kez filmde oynuyordum. Bir tecrübem yoktu ki...

O ise her çektiğimiz sahneyi, olmadı diye tekrar ettiriyordu. Ettiriyordu ama benim elimden fazlası gelmiyordu. En sonunda o sahnenin çekimi bitince suratını buruşturarak tek kelime söylemeden çekip gidiyordu.

Bir gün, çektiğimiz bir sahnede ben sevgilime doğru yerde dizlerimin üzerine çökerek yaklaşıyordum. Cahide Hanım yönetmen koltuğundan hınçla bağırdı: 'Sürüüün... sürüüünn, beter ol!' dedi. 'Beter ol' ne demekti! Resmen bu kadın bana hakaret ediyordu. Ayağa kalkınca yüzüme bile bakmadı, tek kelime söylemeden çekti gitti. O günden sonra, film dışında birbirimize hitap bile etmedik. Dışarıya karşı görüntümüz can ciğerdi. (Resim 6)

Doğrusunu söylemek gerekirse, filmde gördüğünüz Cahide Sonku gerçekten muhteşemdi ve her zaman öyle kaldı. Ona hayran olmamak mümkün değildi. Ama onun dışında bambaşka birisiydi. Katlanmak mümkün değildi. Hiç kimse bilmez ama film bittiğinde vallahi de tallahi de kurban kestim."

Film büyük başarı kazanınca Cahide Hanım, Zeki Müren'le bir film daha yapmayı düşünür. Ancak Zeki Müren'in bu teklifi kabul etmesi mümkün değildir. Ayrıca Cahide Sonku hasılattan Zeki Müren'in payına düşen parayı da ödememiştir. Zeki Müren elindeki sözleşmeye dayanarak dava açar. 25.04.1954 tarihli *Milliyet* gazetesinde şöyle bir haber vardır:

İki Sanatkâr Mahkemede
Zeki Müren Cahide Sonku'dan 32 bin lira istiyor...

Gerçekten bu para sözleşme gereği Zeki Müren'in hakkıdır. Maalesef davanın nasıl sonuçlandığına dair kesin bir bilgi yok. Zeki Müren de hiçbir söyleşisinde bundan bahsetmiyor. Kaybettiğini tahmin etmek mümkün.

Gerisini Zeki Müren'den dinleyelim:

"Beklenen Şarkı *Sadık Şendil'in ilk senaryosuydu. Enfes bir senaryo. Benim ilk filmim. Ben zayıf, naif, öyle hiçbir iddiası olmayan, öyle ne Ayhan Işık'ım, ne Muzaffer Tema'yım... Sesim güzel olmasa bana kim film çevirtir? Tip olarak film artisti değilim. Cahide Hanım o sıra İhsan Doruk ile evli. İhsan Doruk da benim bir akrabam* (Hayri Terzioğlu) *ile tütün ticaretinde ortak.*

O filmde rol icabı Sami Ayanoğlu gazinocudur, Melahat İçli, 'Bu sesle niye bu çileyi çekiyorsun? Gel benim çalıştığım yerde oku,' diyerek beni ona götürür. Benim elimden boş pulun üstüne imza alırlar. Filmdeki adım da Zeki Müren, yakın plana alınıyor. Ben pulun üstüne Zeki Müren imzasını attım. Kadın (Cahide Sonku) *bu kâğıdı saklıyor... Film bitti kadın tehdit ediyor, 'İkinci filmi bana yapacaksın, doldururum pulun üstünü,' diyor. 'Ne pulu?' demişim. Rol icabı atmışım. 'Üstünü doldurur on film daha çektiririm,' dedi. 'Yaptırabilirsiniz ama o filmi milyonlar seyretti...' dedim.*

Hiç aklınıza gelir mi, bir filmde rol icabı attığınız imza şantaj olarak karşınıza çıksın..."(1)

Eğer filmi seyrederseniz, filmin 109 dakikasında pul üstüne imza atılmış kâğıdı Sami Ayanoğlu cebinden çıkararak göstermektedir. Bu olay Zeki Müren'e büyük bir ders olur, yaşadığı sürece hiçbir belgeyi imzalamaz.

Muhtemelen 1955 yılıdır. Baharın son günleridir. Hava oldukça güzeldir. O gün Müzeyyen Senar'ın yalısında dönemin en meşhur oyuncuları ve ses sanatçıları da vardır. Hep birlikte felekten bir gün çalacaklardır. Kimler yoktur ki, Sezer Sezin, Cahide Sonku, Vasfi Rıza Zobu, Bedia Muvahhit, Mefharet Yıldırım, Mualla Gökçay, Safiye Ayla, Zehra Bilir, muhtemelen Şükran Özer, Alaaddin Yavaşça, Şerif İçli, Yorgo Bacanos, Hakkı Derman, Sadi Işılay, Necdet Gezen ve tabii ki Zeki Müren... Zeki Müren'in böyle bir toplantıyı kaçırması mümkün değildir. *Beklenen Şarkı* filminden sonra ilk kez Cahide Sonku ile Zeki Müren bir araya gelmiştir.

Hepsi çok samimidir. Ortada hiçbir gerginlik alameti de yoktur. Öyle başlar ama öyle bitmez.

Yalının terasına kurulan masada yenilir içilir. Müzeyyen Senar, Mualla Gökçay, Safiye Ayla ve Mefharet Yıldırım şarkılar söylerler. Zeki Müren biraz nazlanır ama dayanamaz, tüm ciddiyetini de geride bırakır şarkı, türkü söyler. Türkü söylerken de oynar. Büyük alkış alır.

Hava kararmıştır. Keyifler yerindedir. Bedia Muvahhit'le Vasfi Rıza onları gülmekten kırar geçirirler. Cahide Sonku dost meclisinde farklıdır. Sanki o Cahide gitmiş daha insancıl bir Cahide gelmiştir. Eğlencenin tadına varmaktadır.

O sırada kimin aklına geldiyse Sezer Sezin'e taklitler yapması için rica ederler. Ortam her şeyi kaldıracak gibidir. Sezer Sezin o geceyi şöyle anlatıyor:

"*... O genç yaşlarda çok iyi taklit yapardım. Özellikle Müzeyyen'in ve Cahide Sonku'nun taklitlerini. O akşam Müzeyyen'in yalısındaydık. Gayet kalabalık bir grup vardı. Cahide pek insan arasına karışmazdı. Ama o*

(1) Ayda Özden Çevik, "İşte Benim Hayatım", *Nokta* dergisi, S. 52, 5 Haziran 1988.

da davetli olduğu için gelmişti. Yedik ve biraz da içtikten sonra arkadaşlar koro halinde taklit yapmamı istediler. 'Kızlar kusura bakmayın,' dedim ve önce Müzeyyen'den başladım. Tabii sesini tam benzetmem mümkün değildi ama hareketleriyle sahnedeki şarkıya kendini verişini taklit edince alkışlarla karşılandım. Sonra birden Cahide Sonku'nun sesiyle bir filmindeki sahneyi oynamaya başlayınca önce bir sessizlik oldu. Ama beklenmedik bir şekilde ilk alkış Cahide'den geldi. 'Vallahi bayıldım Sezer,' dedi. Zeki Müren bana döndü, 'Abla bilirsin ben pek taklitten hoşlanmam ama sen o derece zarif bir şekilde yapıyorsun ki, beni de taklit etmeni bekliyorum,' dedi. Güldük. O da nasibini aldı. Onunla sonra Altı Kafes *filmini çevirdik. Bu yüzden bütün film boyunca çok eğlendik."*[1]

O gece bir başka olayla devam eder.

Müzeyyen Senar, Cahide Hanım ile Zeki Müren'e döner, "*Beklenen Şarkı* filminde o kadar başarılı oldunuz ki, acaba diyorum o muhteşem son sahneyi Zeki canlandırıp *Beklenen Şarkı*'yı söylese, siz de birlikte oynasanız, böylece bu geceyi unutulmazlar arasında ileride yâd etsek ne güzel olur," der.

Zeki Müren onun sözlerini tebessümle karşılar. Cahide Hanım'ın suratı birden allak bullak olur. Müzeyyen Senar baltayı taşa vurmuştur. Filmden çok para kazanmış olsalar da Cahide Hanım filmin Zeki Müren'le özdeşleşmesini hâlâ hazmetmiştir. Yine de fazla belli etmemeye çalışarak Müzeyyen Senar'a döner, "Çok geç oldu hayatım, ben izninizi rica ediyorum," der ve kalkar gider.

O ayrılır ayrılmaz hiç kimse bir şey söylemeden sazlar doğrudan *Beklenen Şarkı*'ya girer. Zeki Müren, sanki önceden ayarlanmış gibi, kalkar ve söylemeye başlar: *"Gözlerinin içine başka hayal girmesin..."* Cahide Hanım'dan intikam almanın keyfini yaşadığı her halinden bellidir.

(1) Radi Dikici, *Cumhuriyetin Divası Müzeyyen Senar*, s. 141.

Berrin ve Küçük Çiftlik Gazinosu

Var mı hâcet söyleyim ey gül-tenim
Ben kulunum sen efendimsin benim
Merhamet kıl gel bana şûh-u şenim
Ben kulunum sen efendimsin benim

Güzel Bedriye yirmi yaşını henüz doldurmuştur. Trabzon'da, mütevazı bir ailenin kızıdır. Ama büyük bir sağlık sorunu yaşamaktadır. O günün şartlarında Karadeniz'in bu güzel şehrinde tedavisi için harcanan her türlü çaba sonuçsuz kalınca, ailesi onu İstanbul'a göndermeye karar verir. Bütün imkânlar seferber edilir. 1954 yılının Aralık ayında yola çıkar. Zahmetli bir yolculuktur.

Bildiği tek adres İstanbul'daki oldukça yakın akrabası olan bir ailedir. Vardığında sıcak bir ilgi görür. Akrabası olan Münevver Hanım, Zeki Müren'in yanında çalışmaktadır. Kocası Rahmi Bey ise Hilton'da aşçıdır. Bir-iki gün dinlendikten sonra zamanın ünlü nisaiye doktorundan güçlükle randevu alırlar. Muayenesi sonunda tedaviye başlanır. Bedriye Hanım yaklaşık bir ay içinde mucizevi bir şekilde iyileşir. Dönme vakti gelmiştir.

Münevver Hanım her gün çok erken saatte kalkmakta ve geceleri de, Zeki Müren'in programı olsun olmasın geç saatlerde evine dönmektedir. Münevver Hanım'ın anlattığına göre Zeki Bey'in esas yardımcısı bir madamdır. Kendisi de onun yanında ev işlerinde yardım eder.

Bir gün konuşurlarken Münevver Hanım, "Zeki Bey o kadar titiz ki, en küçük bir hatamızı kabul etmiyor. Madam ve ben elimizden geleni yapıyoruz. Bazı geceler geç saatlere kadar kalmak mecburiyetindeyim. Rahmi de bundan çok şikâyetçi. Artık benim işi bırakmamı söylüyor. Ne yapacağımı şaşırdım," der ve devam eder, "aklıma geldi, gençsin, güzelsin. Gördüm ki her şey elinden geliyor. Bir gün şansımızı deneyelim.

Ama bir şeye hazırlıklı olmalısın; Zeki Bey evde bizden başka kimseyi istemez. İş konuşması dışında evde kimseyi ağırlamaz."

O da her genç kız gibi Zeki Müren'i duymuş, *Beklenen Şarkı* filmini görmek için günlerce bilet almaya çalışmıştır. Filmde Zeki Müren'in şarkılarına bayılmış, ama esas Cahide Sonku onun gözlerini kamaştırmıştır.

"Abla," der, "her şeye razıyım. Senin dediğini anladım. Eğer beni gördüğünde kovarsa, ben kendim dönerim merak etme."

Birlikte kalkıp giderler. Bedriye'yi görmesin diye onu mutfakta saklarlar. Zeki Müren yiyeceği konusunda da çok titizdir ama mutfağa pek uğramamaktadır.

Bedriye öğleden sonra evdeki telaştan Zeki Bey'in uyandığını anlar. Aşçı Mehmet Efendi kahvaltısını hazırlar. Münevver Hanım hazırlanan şık bir tepsiyi alıp, gider.

Aradan bir süre geçer. Beklenmedik şekilde birden Zeki Bey mutfağa dalar, "Bana bak Mehmet, kaç kez söyledim yumurtayı gene..." derken Bedriye'yi görür. "Kimsin sen?" diye gürler. Bedriye adeta paralize olur ve ağzından tek kelime çıkmaz. Münevver Hanım arkasındadır. "Efendim," der ve anlatmaya başlar...

Beklenmedik bir şey olur. Zeki Müren birden gülümser, "Gel bakalım buraya, sen de Münevver kadar becerikli misin?"

Kekeleyerek ve gözlerini indirerek, "Eevett... Efendim..." der.

"İsmin ne senin?"

"Bedriye efendim."

"Bu nasıl isim böyle? Hiç sana yakışmamış."

Mutfaktan çıkar gider.

Bedriye, olanları akşamüstü öğrenir. Münevver Hanım önce onun durumunu anlatmıştır. Zeki Müren sorar:

"Bu kız becerikli mi?"

"Evet efendim. Ben yokken bizim evi çekip çevirdi bir ay boyunca."

"Peki sen ne düşünüyorsun?"

"Efendim biliyorsunuz, size birçok kez söyledim. Ben size hizmet etmekten hep zevk aldım. Çok şeyler öğrendim ve yaşadım. Bundan şikâyet edemem. Size söylemekten çekindim ama ben hamileyim ve bunu sürdürebilmem mümkün değil."

Zeki suratını buruşturarak, "Ne... Bir de bu mu çıktı karşımıza... Rezalet... Rezalet," diye bağırır.

Münevver, "Lütfen efendim, ben Bedriye'yi bir hafta içinde yetiştiririm. Benden daha çok size yararlı olur. İnanın bana," der.

Zeki Müren birden sessizleşir. Sonra, "Pekâlâ, bir ay süreyle deneyelim. Beni kandıracağını zannetme. Sadece senin paranı veririm, gidersin. Kıza bir süre para ödemem. Yer içer. Geceleri nerede yatacak kız?"

"Bir süre daha bizde kalabilir."

"Ayrıca madamın da evet demesi lazım."

Zeki Müren 1955 yılının başlangıcında, muhtemelen ona hâlâ hamilik eden Hayri Terzioğlu tarafından tutulan evde yaşamaktadır. O sırada sahneye çıkmadığı için, bir Müzeyyen Senar, Safiye Ayla, Sabite Tur Gülerman ve Hamiyet Yüceses'in imkânlarına sahip değildir. Hâlâ hayatını Hayri Bey'in desteğiyle sürdürmektedir. İstanbul Radyosu'nda ayda bir ya da iki kez yaptığı emisyonlardan mütevazı bir geliri vardır. İstanbul dışında bir-iki sahne çalışmasından da eline belirli bir miktar geçer. Ancak, *Beklenen Şarkı* filminden önemli miktarda bir gelir elde etmiştir. Harcamalarında o kadar titizdir ki, kendi dışında hiç kimseye kuruş koklatmamaya sanki yeminlidir. Geçmişte zor geçen günleri hiç unutmamıştır. Hayatı boyunca da unutmayacaktır.

Böylece çalışmaya başlayan Bedriye gerçekten çok yararlı olur. Kendini beğendirmek için elinden geleni yapar. Madam da çok memnundur. Çünkü o da yaşlıdır ve Bedriye onun yaptıklarının çoğunu üstlenmiştir.

Bir ay sonra Münevver Hanım Bedriye'yi bırakır gider. Zeki Müren de ona alışmıştır. Bedriye de kendisi gibi titizdir.

Bir gün Bedriye'yi çağırır.

"Bedriye, bu ismin felaket. Bundan sonra seni Berrin diye çağıracağım ve herkes de öyle bilecek," der.

Böylece Zeki Müren'le Berrin'in 25 yıllık macerası başlar. *(Resim 14, 15, 17, 18)*

1955 yılı sona erdiğinde artık madam da yoktur. Hastalanıp ayrılmış, daha doğrusu Zeki Müren'in o hareketli hayatını kaldıramaz olmuştur.

Artık Berrin, madamın odasında kalmaya başlamış ve gerek evde gerekse sahne hayatında kuliste Zeki Müren'in vazgeçemediği bir kişi haline gelmiştir. Ama ay sonu geldiğinde Zeki Müren sanki öyle bir kişi yokmuş gibi davranmaktadır. Madamın ve Münevver Hanım'ın yükü-

nü aldığı halde Zeki Bey ona para vermeye pek niyetli görünmemektedir.

Bir süre daha geçince Berrin Hanım dayanamaz ve Zeki Bey'e, "Efendim bu kadar ay size hizmet ettim. Ama benim de bazı ihtiyaçlarım oluyor. Çalışmam karşılığı bir miktar düşündünüz herhalde," der.

"Kusura bakma Berrin. Haklısın. Şimdi muhasebeciye telefon ediyorum. Sana 500 lira versin."

Berrin Hanım kulaklarına inanamaz. Çünkü 500 lira o zaman için büyük paradır. Ondan sonra Zeki Bey'in muhasebecisi aşağı yukarı her ay Berrin Hanım'a para verir. 150 lira ile başlarlar.

1955 yılının Mart ayıdır. Bir gün Zeki Müren Berrin'i çağırır. Heyecanı yüzünden de bellidir. Beklenmedik bir şey yapar. Cebinden para çıkarır ve Berrin'e verir.

"Akşam Küçük Çiftlik Gazinosu'nun *(Resim 9)* patronu Mahmut Anlar Bey gelecek. Her ihtimale karşı Mehmet Efendi yemek pişirsin. Onu ağırlamak istiyorum," der. Berrin, çalıştığı dört ay boyunca böyle bir şeye şahit olmadığı için biraz şaşırır. Ama sevinir de. O geldiğinden bu yana ilk kez misafir ağırlayacaklardır.

Mehmet Efendi, o akşam için bütün hünerini ortaya koyar ve harikalar yaratır. Mahmut Anlar Bey elinde kocaman bir çiçekle gelir. Zeki, "Çok zarifsiniz efendim," diye karşılar.

Berrin Hanım'ın o gece hizmet ederken şahit olduğu birkaç önemli nokta vardır. Ama fark ettiği en önemli şey, Zeki Bey'in oldukça uzun bir süredir böyle bir teklifi beklediği ve hazırlıklı olduğudur.

Mahmut Bey'in söylediği veya teklif ettiği şeyleri birkaç kez, "Olmaz efendim, kabul edemem," diyerek, gayet sakin bir şekilde reddettiğini duyar. Hatta Berrin, bir ara içeri girdiğinde Mahmut Bey'i kızgın bir halde ayakta dururken görür. "Ben böyle bir parayı bugüne kadar Müzeyyen dışında ne Hamiyet'e ne de Sabite'ye verdim," dediğini duyar. Buna karşı Zeki Bey'in ona oturduğu yerden gülümseyerek baktığını görünce kararını değiştirmeyeceğini anlar. Çünkü Zeki Bey'i Mahmut Bey'den daha iyi tanımaktadır.

O döneme ait çeşitli dergi ve gazete haberlerinde Mahmut Anlar'ın ona gecede 1.200 lira teklif ettiği yazılacaktır. Aslında bu miktarı Zeki Müren istemiş ve asla geri adım atmamıştır.

Ama esas kavga saz arkadaşlarının kıyafeti konusunda çıkar. Sonradan yazılan haberlerde saz arkadaşlarının tek tip kıyafetini Zeki Müren'in aldığı yazılıdır. İşin gerçeği çok farklıdır.

Mahmut Anlar kıyafet konusunun kendi üzerine yıkıldığını fark edince itiraz eder.

"Ne gereği var Zeki Bey? Bu arkadaşlarımız, ki hepsi büyük üstatlardır, iyi para kazanıyorlar ve sahneye düzgün kıyafetlerle çıkıyorlar. Ben böyle bir para harcayamam," der.

"Mahmut Bey herhalde *Beklenen Şarkı* filmini izlediniz. Orada arkadaşlarım tek tip kıyafet giyip bana refakat ettiler. Bu benim arzumdu ve Cahide Hanım hiçbir fedakârlıktan kaçınmadı. Sahneye çıkacağım tüm saz arkadaşlarım o akşam tek tip kıyafetler giyecektir. Aksi halde benim sahneye çıkmam mümkün değildir, efendim," der ve restini çeker.

Mahmut Bey durumun kötüye gittiğini fark edince son kozunu oynar.

"Siz Selahattin Pınar'ı istiyor musunuz?" diye sorar.

Zeki Müren, "Onun yeri benim için ayrıdır. Mutlaka olmalıdır," deyince, Mahmut Bey, "Biliyorsunuz Selahattin Bey giyimine çok düşkündür, onu tek tip kıyafet giymeye ikna edemezsiniz," der.

Zeki Müren'in cevabı basittir: "Lütfen onu bana bırakın." Böylece kıyafet paralarını Mahmut Bey'e yüklemiştir. Selahattin Pınar'ı ikna etmesi de pek zor olmaz.

Mahmut Bey veda edip ayrılınca, evde oldukça suratsız iç dünyasıyla yaşamayı prensip edinen Zeki Müren gider ve yerine başka bir Zeki Müren gelir.

Berrin Hanım ilk defa onun evde şarkı söylediğini duyar:

Eşi yoktur bana bir sevgili vermiş ki felek.
Civelektir, civelektir, civelektir, ah civelek...

Melahat Pars'ın bu muhayyer şarkısının yeni bestelendiğini Berrin'in bilme ihtimali yoktur. Buna karşılık Zeki Bey ise her zamanki titizliğiyle piyasayı takip etmekte, her yeni şarkı üzerinde hocalarıyla çalışmaktadır.

Mahmut Bey işi resmiyete dökmeye karar verir. Çünkü İzmir Fuarı'ndaki olayları duymuştur. 6 Mart 1955 günü Zeki Müren'le sözleşme

imzalarlar (Zeki Müren hiçbir yazılı belgeye imza atmadığı için, onun yerine vekili imzalar).

Bu sözleşmeye göre:

Zeki Müren, 23 Mayıs 1955'ten 15 Eylül 1955'e kadar Küçük Çiftlik Parkı'nda sahneye çıkacaktır (Havalar uygun giderse Eylül sonuna kadar).

Mahmut Anlar her gece için Zeki Müren'e net 1.200 lira ödeyecektir. Vergiler Mahmut Anlar'a aittir.

Her pazar matinesinde Zeki Müren'e yarım saatlik bir program için net 1.500 lira ödenecektir. Vergiler yine Mahmut Anlar'a aittir.

Bu paralar her seans başlamadan önce Zeki Müren'e tediye edilecektir.

Mahmut Anlar program başlamadan önce Zeki Müren'e 40.000 lira avans olarak verecektir. Bu miktar seanslar ilerledikçe alınacak paralardan mahsup edilecektir.

Zeki Müren'e ait her geceki ve pazar matinelerindeki seans, programın finalini teşkil edecektir. Her gece tam 23.30'da sahne Zeki Müren'e teslim edilecektir.

Zeki Müren'in önerdiği saz heyeti Mahmut Anlar tarafından istihdam edilecek (sayı en az 12) ve ücretleri ödenecek, onlar için hazırlanan tek tip kıyafet giderleri de ona ait olacaktır. Başka hiçbir soliste 7'den fazla saz refakat etmeyecektir. (Böylece daha ilk programında diğer sanatçılar için, özellikle Perihan Sözeri için kısıtlama getirmektedir. Daha sonra bu kısıtlamalar giderek artacaktır.)

20 maddeden müteşekkil sözleşme, tarafların vekilleri olan avukatlar tarafından imzalanır.

Tahmin edileceği gibi Hayri Terzioğlu tarafından tayin edilen avukat sözleşmeyi Zeki Müren'in istekleri doğrultusunda hazırlamıştır. Bu onun açısından gerçek bir başarıdır. Bütün istediklerini sözleşmeye koymuştur.[1]

Zeki Müren bir şeyi iyi bilmektedir. Piyasanın en ünlü ses sanatçıları daha çok Allah vergisi yetenekleri nedeniyle bulundukları yerlere gelmişlerdir. Ancak bildiği kadarıyla içlerinde onun gibi üniversite bitirmiş kimse yoktur. Bunun ona avantaj sağlayacağı kesindir. Özellikle Güzel

(1) *İşte Benim Zeki Müren*, Yapı Kredi Yayınları, s. 286-287, 2004.

Sanatlar Akademisi ona çok şeyler vermiştir. O bunları kullanmaya kararlıdır. Kararlıdır ama o günün şartlarında da onun sahnede yapmak istediği her şeyin hemen kabul edilmesi mümkün değildir. Bunun için zamana ihtiyacı vardır. Yavaş yavaş, alıştıra alıştıra istediklerini yapacaktır. Ama sahneye ilk çıkışını bile tüm sanatçılardan farklı olacağı kesindir. Hayalleri çok büyüktür.

Ancak, kimsenin bilmediği, sadece yakınlarıyla içini çekerek paylaştığı bir üzüntüsü vardır. "Her şey çok iyi ama güzel Allahım bana neden on santim daha boy vermedin ki..." diye sızlanır. İleride bu konuyu Berrin'le ayrıca dertleşecektir. Ancak, kısa boyuna rağmen iyi bir fiziki yapıya sahiptir. İnceciktir. Bu nedenle, ne giyse yakışmaktadır.

Zeki Müren'in yaptığı sözleşme sahnede yeni bir devrin başladığını göstermektedir. Bir kere mevcut uygulamanın aksine sadece bir gazinoda sahne alacaktır. Ama esas önemlisi 114 gün süreyle, birkaç gün hariç, her gece program yapacaktır. Bu, bir bünyenin dayanması mümkün olmayan ağır bir yüktür. Henüz 24 yaşındadır, gençtir ama yine de çok zordur. Ama o Zeki Müren'dir ve farklı olduğunu ispat etmek durumundadır. Yorgunluğun bir kısmını atlatabilmek için zorunlu olarak 15-18 şarkılık neredeyse sabit bir program hazırlar. Genel olarak bu programa sadık kalır. Çünkü o zaman, başlangıçta saz heyetiyle yaptığı birkaç prova yetmektedir ve onu, her akşam prova yapmak külfetinden kurtarmaktadır. İleride anlatacağımız gibi sonraları kulise bu şarkıların listesini asacak, diğer sanatçıların bunları okumasını yasaklayacaktır.

Zeki Müren toplumdaki değişimi iyi izlemektedir. Demokrat Parti yeni zenginler yaratmıştır ve gazinolara gelen izleyicilerin yapısı da değişmeye başlamıştır. Zaman içinde izleyiciler, musiki zevkinin tatmini için değil, Zeki Müren bu akşam ne giymiş merakıyla gelecekler, bir şov izlemek isteyeceklerdir. O da bunu hakkıyla yapacaktır.

Arlan Alpar şöyle anlatıyor:

"1970'li yılların sonunda bir pazar matinesi için gazinonun önünde sıraya girmiştim. Önümde üç hanım benim gibi sıra beklemekteydi. Konuştuklarına kulak verdim:

Birincisi: Ay kız bugün Zeki hangi kıyafetlerini giyecek acaba meraktan çatlıyorum. Vallahi geçen haftaki kıyafetle sahneye çıkarsa bir daha gelmem.

İkincisi: Öyle deme, biz Zeki'yi dinlemeye gelmiyor muyuz?

Birincisi: Geliyoruz da, yeni şeylerini görüp göbek atsak daha iyi değil mi?

Üçüncüsü: Ne giyerse giysin ayol. Sefam olsun. Ben Zeki'yi her haliyle seviyorum."

Tümüyle eğlenceye dönük şov programı yaptığını söylersek Zeki Müren'e haksızlık etmiş oluruz. O gerçekten büyük kabiliyettir ve Türk musikisini de iyi bilmektedir. Yine o programına, *"Yine neşe-i muhabbet"* diye başlayacak en az beş-altı klasik veya neo-klasik eser icra edecektir. Kendi bestelerinden en az ikisini de okuyacaktır.

Gazino hayatına başlamasıyla ilgili Zeki Müren şöyle diyor:

"Beklenen Şarkı' *dan sonra gazino patronlarının peşimden koşacağını zannettim. Meğerse gerçek öyle değilmiş. Baksana ilk kez Mahmut Bey, neredeyse bir sene sonra kapımı çaldı."*

Hemen hazırlıklara başlar. O zamana kadar sahnenin yıldızları olan dört büyükler Safiye Ayla, Müzeyyen Senar, Hamiyet Yüceses ve Perihan Altındağ'dır. Erkek olarak Münir Nurettin büyük bir ustadır. Onları Sabite Tur Gülerman takip etmektedir. Ayrıca Mediha Demirkıran da vardır. Mualla Mukadder ise arada bir görünüp kaybolmaktadır. Gönül Yazar ise tüm sevimliliğiyle onların takipçisidir. Zaman zaman da Radife Erten'i de sahnede görmek mümkün olmaktadır. Gönül Akkor ise ufukta görünmektedir.

Dört büyüklerin uzun zamandır uyguladıkları usuller, sahne düzeni ve hatta şarkı seçimi Zeki Müren'e göre değildir. Örneğin Safiye Ayla'nın bir ay süreyle bile gazinoyu doldurması kolay değildir. Zaten öyle de alışmamıştır. Bir haftalık program onun için yeterlidir. Kendisi işletmeciliğe soyunup gazino kiraladığında da ancak beş gecelik bir program yapmış ve salonun sadece dörtte birini doldurabilmiştir. Onun daha revaçta olan programları, önceden hazırlanarak Beyoğlu'ndaki bir sinemada verdiği tek gecelik konserlerdir. Safiye Ayla'nın "Büyük Safiye"liğini gösterdiği bu konserler, İstanbul'daki gerçek musiki severlerin her zaman merakla katıldığı ve büyük bir keyifle izlediği önemli olaylardır.

Tamamı hanım olan dört büyükler, sahneye istedikleri gibi allı pullu kıyafetle çıkmakta ve bu asla yadırganmamaktadır. Erkeklerin, Zeki Müren bir adım atana kadar böyle bir lüksleri yoktur. O da başlangıç-

ta frak veya takım elbise giyecektir ama kısa bir süre yavaş yavaş şovuna başlayacaktır. Bu, zaten onun içinden gelmektedir

Gazino programının başlamasına üç aya yakın bir zaman vardır. Kendisine üç adet frak hazırlatır. Beyaz, siyah ve bordo. Bordo frak bir test unsurudur. Ayrıca onunla birlikte takacağı bordo papyon kravatının kenarına inci işletir. Kıyafet işini tamamlamıştır.

İkinci sırada saz arkadaşlarının kıyafeti vardır. Geçimin zor olduğu bu savaş sonrası yıllarda, saz üstatlarına ödenen para genellikle beş lira gibi bir miktarla sınırlıdır. Tüm ay çalıştıklarında ele geçen bu para bir aileyi rahat geçindirmektedir ama o kadar. Mümkün olduğu kadar temiz pak giyinseler de saz üstatlarının kıyafetleri sahnede çok kere birbirinden farklıdır. Bu, diğer ses sanatçılarının pek de umurunda olmasa da Zeki Müren için durum farklıdır. Mahmut Bey ona refakat edecek saz üstatlarının tüm kıyafetlerini diktirir. Ayrıca tavuk altın yumurtlamaya başlayınca ücretlerini beş liralardan on liralara yükseltir. Basında, saz arkadaşlarının ücretlerini de Zeki Müren'in ödediği haberi yer almış olsa da, bu doğru değildir. O, gazino için ilk anlaşmasını yaptığı Mahmut Anlar'la başlayan 25 yıllık sahne serüveni içinde, tek gecelik özel programlar hariç, bir kez bile saza para ödememiştir. Sözleşmelerini daima kendi alacağı net para üzerinden kendisi yapmaktadır. Bir kez hariç, gazinolarla yaptığı sözleşmelere asla imza koymaz. 1950'li yılların sonunda birkaç yıl Zeki Tükel'i menajer olarak kullanır. Anlaşamazlar. Ondan sonra menajeri yoktur. Onun sözü sözdür. Bu müzik piyasasında anlaşmalar yapılırken "Zeki Müren sözü" denmesi âdet haline gelir.

Âdettendir, programın sonunda kuliste çalışanlara sanatçı tarafından belirli bir ölçüde para dağıtılır. Basında yer alan haberlerde, program bittiğinde son yevmiyesini dağıtarak ayrıldığı yazılıdır. Bu da doğru değildir. O da para dağıtır ama ölçüsü sınırlıdır. O yıllarda yevmiyesinin tamamını bir türlü vermeye kıyamaz.

Üçüncü husus gazinoda söyleyeceği şarkıların listesidir. O bütün sanat hayatı boyunca, bazen daha uzun süre devam etse de, en az iki ay süreyle hazırladığı 18 şarkılık programa uymayı prensip edinir. Onun için ileride öyle geceler vardır ki, yine programına sadık kalır ama bazen kısaltarak birkaç şarkıyı veya yeni bir besteyi keyfine göre okur. Okuduğu yeni besteyi kendisi yapmışsa, bittiğinde, "Beğendiniz mi canlarım," diye sormayı ihmal etmez.

Onun uyguladığı bu usule, dönemin yeni ünlenen sanatçıları da genellikle uymuştur. Örneğin Behiye Aksoy, Emel Sayın, Gönül Yazar gibi. Muazzez Abacı biraz farklı davranır. O da aynı programı uygular ama çok gece birkaç farklı şarkıyı programına eklediği olur. Daha önemlisi, Muazzez Abacı herkesten önce gelir ve fasılla başlayan o geceki programın, fasıl okuyucuları arasında da yer alır.

Bu usul sadece Müzeyyen Senar için geçerli değildir. O her gün programını daha doğrusu makamı değiştirerek prova yapar. Akşam çok kere buna uymaya çalışır ama bu sayı beş-altı şarkıyı geçmez. Bazen de, o gün bir olaydan etkilenmişse, tamamen değişik makamdan eserler okuyarak başlar. 1956 yılında Bebek Belediye Gazinosu'nda müşterek çalıştıkları kısa bir sürede Zeki Müren buna şahit olur. Müzeyyen Senar'ın yeni bir şarkı okuyabileceğini düşünerek, kendi programı bitse de, onun programının bitmesine kadar kulisten onu izler.

Her şey tamamdır, 23 Mayıs 1955 Perşembe akşamı beklenmektedir. Zeki Müren'in Küçük Çiftlik Parkı'nda sahneye çıkacağı duyulmuştur. Üstelik Ramazan Bayramı'nın ilk gecesidir. Ama Mahmut Anlar her ihtimale karşı ne olur ne olmaz diye aynı gecede başlamak üzere Perihan Sözeri ve Muzaffer Akgün ile de anlaşmıştır. *Milliyet* gazetesine verilen üç ayrı ilanda üçünün de resmi vardır *(Resim 45)*. İlanlar o günün şartlarına göredir ve küçüktür. Zeki Müren'in ilanında şöyle yazmaktadır:

Her Akşam
Küçük Çiftlik Parkı'nda
ZEKİ MÜREN

Aynı büyüklükte ayrı birer ilan da Perihan Sözeri ve Muzaffer Akgün için verilmiştir. Program fasılla başlayacaktır. Sonra sırayla Muzaffer Akgün, Perihan Sözeri ve Zeki Müren sahne alacaklardır. Ancak kadronun diğer elemanlarını bilemiyoruz. Zamanın usulüne göre Perihan Sözeri'den hemen sonra Zeki Müren'in çıkması söz konusu değildir. Mutlaka araya Orhan Boran, Balarıları, Ateş Böcekleri gibi fıkralar anlatan veya komiklik yapan birilerinin girmesi şarttır. Çünkü, sahneden ayrılırken izleyiciye assolistin geleceğinin müjdesini veren onlardır.

Bu ilanlar Zeki Müren'i hem sevindirir, hem de üzer. Perihan Sözeri piyasada çok ünlü bir sanatçıdır ve onun okuduğu gazinolar iş yapmaktadır. Zeki Müren sonraki yıllarda, okuyacağı şarkıların listesini gazino kulisine asarak diğer şarkıcılara yasak getirmiştir. Ama, o sırada bunu Perihan Sözeri'ye yapması mümkün değildir. Zaten o kadar tecrübesi de yoktur. O her zaman büyük sanatçılara saygılı davranmıştır.

Bu yüzden hemen 15 şarkılık listesini değiştirir ve Perihan Hanım'ın okumayacağını düşündüğü şarkıları listeye koyar.

Zeki Müren gelene kadar, zamanın âdetine göre, sahne sırası diye bir şey yoktu. Birlikte çalışma şekli yaygındı. Örneğin Müzeyyen Senar, Sabite Tur Gülerman ve Hamiyet Yüceses'in aynı gazinoda okuması son derece doğaldı. Onlar arasında asla sıra yoktu. Önce gelen okur ve giderdi. Bu aynı zamanda bir zorunluluktu.

O zaman koca İstanbul'da zaten dört büyük içkili gazino vardı. Küçük Çiftlik Parkı Mahmut Anlar'ın yönetimindeydi. Cumhuriyet Gazinosu'nu Emin Yayman, Tepebaşı Gazinosu'nu (Pepe) Muhittin Öztuna ve Çakır Gazinosu'nu da Mehmet Çakır işletmekteydi.

Tabii bütün bunların yanında özellikle gündüz bir saatte programa başlayıp, belirli bir saat çalışan gazinolar vardı. İçkili değillerdi. Açık hava sineması gibiydiler. Örneğin, Cağaloğlu Çiftesaraylar Bahçesi gibi. Bu gazinolarda yaklaşık 5 saat, Çiftesaraylar'da ise 10 saat içinde en az 15-20 sanatçı sahne alır, yaklaşık yarım saat kadar süren programını yapar, giderdi.

Zeki Müren de başlangıçta buna uymuştur. Bunlardan biri Kız Kulesi, Salacak Aile Plaj Gazinosu'dur. Program saat 15.30'da başlar 20.00'de sona ererdi. *Milliyet* gazetesine 12.08.1956 yılında verilen ilanda program katılan sanatçıların listesi şöyledir: Zeki Müren, Sabite Tur Gülerman, Gönül Akkor, Abdullah Yüce, Radife Erten, Sema İçli, Balarıları, İsmail Dümbüllü, Celal Şahin.

İçkili gazinolarda Zeki Müren'in bu usule uyması söz konusu değildir. O en baştan itibaren finali kendisinin yapacağını bütün gazino sahiplerine kabul ettirmiştir. O mutlak en son sahneye çıkmalıdır ve tek olmalıdır. Titizdir. Saat tam 23.30 olduğu zaman alt kadrosundaki tüm sanatçılar sahneyi terk etmiş olmalıdır. Bu konuda hata yapanları anında kovdurur. Ayrıca o sahneye çıktığı zaman servis bitmiş ve her şey toplanmış olmalıdır. Çatal-bıçak sesi asla duyulmamalıdır.

İleride anlatacağımız gibi 1956 yılından itibaren tüm kurallarını uygulatacak ve sahneleri bıraktığı 1980 yılına kadar da bundan asla vazgeçmeyecektir. Fahrettin Aslan dahil tüm gazino sahipleri için onun söyledikleri emir olarak kabul edilecektir.

Ama bir şey daha vardır; 70'li yılların ortasından itibaren o parlak dönem giderek solmaya başlamıştır. Türk musikisi sanatçıları, Zeki Müren dahil, şovu ön plana almışlardır. Üstelik, toplumun değişen yapısına uymak için, sahne çalışmalarında arabesk şarkılara ağırlık vermişler, hatta bazıları modaya uymak için pop şarkıları da programlarına almışlardır. Özellikle şov yapma açısından Zeki Müren'le yarışacak kimse çıkmamıştır. Doğal olarak, ne yazık ki Zeki Müren, Türk musikisinin *sahnelerde ölümünün* başmimarı olmuştur.

Küçük Çiftlik programına geri dönersek, sahneye çıkmasından bir hafta önce saz arkadaşlarıyla prova yapmaya başlar. Ona Selahattin Pınar, Sadi Işılay, İsmail Şençalar, Kadri Şençalar, Şükrü Tunar, Necdet Gezen, Feyzi Aslangil, İzzettin Ökte ve Nejat Tokyay refakat edecektir. Sözleşmeye göre gerekirse beş kişi daha bu kadroya katılabilecektir. Bu sazların hiçbirinin başka bir sanatçının programında yer alması, yine sözleşme şartlarına göre mümkün değildir.

İlk gece tek bir masa bile boş değildir. Küçük Çiftlik Gazinosu'nda izdiham yaşanmaktadır. Hatta kulaktan kulağa bugüne kadar ulaşan bazı bilgilere göre İstanbul'un kalburüstü zengin ailelerinin üyeleri, nasıl olsa bize yer verilir diyerek o gece geldikleri Küçük Çiftlik Parkı kapısından geri dönerler.

Saat 23.30'dur. Sazlar Astik Ağa'nın bir hane muhayyerkürdi peşrevini çalmaya başlarken Zeki Müren beyaz frakı ile sahneye adımın atar, izleyicileri eğilerek selamlar. Mikrofon sabittir, diğer yıllarda olduğu gibi çok fazla el ve kol hareketi de yapması mümkün değildir. Mikrofonun önüne gelip Nikoğos Ağa'nın muhayyerkürdi şarkısıyla programına başlar:

Var mı hâcet söyleyim ey gül-tenim
Ben kulunum sen efendimsin benim
Merhamet kıl gel bana şûh-u şenim
Ben kulunum sen efendimsin benim

Dinleyici şaşkındır. Filmde seyretmiştir, radyoda dinlemiştir ama şimdi Zeki Müren'le karşı karşıyadır. Sahnede şarkılar dördüncü bir sesle okunmaktadır. Bu ses ne erkek, ne kadın ve ne de çocuk sesidir. Tümüyle farklıdır. Üslup farklıdır, tavır farklıdır. Şarkının bitmesiyle birlikte ayağa fırlayıp kendisini çılgınca alkışlayan seyircilere, Zeki Müren eğilerek, birkaç kez selam verir. Bu onun tahminlerinin ötesindedir. Gözyaşlarını belli etmemeye çalışır. Sonra çok kısa bir konuşma yaparak teşekkürlerini sunar ve hazırladığı programa uygun sazlar Sadettin Kaynak'ın muhayyerkürdi eserine girerken Zeki Müren söylemeye başlar:

Akşam yine gölgen, yine gölgen, yine akşam
Gölgen neyi görsem neyi sevsem neye baksam
Sensiz içilen bade karanlık dolu bir cam
Gölgen neyi görsem, neyi sevsem, neye baksam

Aguşum açık, rengim uçuk, kalbim ışıksız
Karşımda günün çehresi bir yaşlı çatık kız
Hüsnün o kadar taze ki sevgim yakışıksız
Gölgen neyi görsem, neyi sevsem, neye baksam

Seyirci büyülenmiş gibidir. "*Gölgen neyi görsem, neyi sevsem, neye baksam,*" ile şarkıyı bağlayan ses, İstanbul semalarında sanki dalga dalga yayılmaktadır.

Zeki Müren devam eder. Bu kez sıra saz heyeti içinde olan Selahattin Pınar'ın muhayyerkürdi şarkısındadır: "*Bakışı çağırır beni uzaktan/Varınca çatılır kaşlar nedendir/Bir yandan hoşlanır azarlamaktan/Bir yanda gözünde yaşlar nedendir...*"

Sıradaki acemkürdi şarkının bestesi Zeki Müren'e aittir. 1949 yılında İstanbul Boğaziçi Lisesi'nde son sınıf yatılı öğrenciyken 19 yaşında yaptığı ilk bestesidir.

Zehretme bana hayatı cananım
Elemlerle doldu benim her anım
Kederimle yanıp sönse de canım
İnan ki ben sana yine hayranım

İlk bölüm bir türküyle sona erer.

İkinci bölüm başlayıp Zeki Müren sahneye döndüğünde üzerinde siyah bir frak vardır. Giydiği tüm giysilerin kalitesi uzaktan bile bellidir. Düzgün vücudu, ince beli ile çok kişiyi kıskandıracak kadar şıktır. Önce çiçek gönderen izleyicilere kısaca teşekkür eder. Başlangıç için seçtiği makam kürdilihicazkârdır. Zeki Müren, zekidir. Artık eğlenme vaktinin geldiğini anlamıştır.

Vasilaki Efendi'nin bir hane peşrevinin ardından Lem'i Atlı'nın şarkısıyla başlar:

Bir kendi gibi zâlimi sevmiş yanıyormuş
Duydum ki beni şimdi vefâsız anıyormuş
Kalbim gibi feryâd ediyor sızlanıyormuş
Duydum ki beni şimdi vefâsız anıyormuş

Üstat Lem'i Atlı sürekli âşık bir bestekârdır. Bu nedenle de aşkları birçok bestesine ilham kaynağı olmuştur. Bu şarkıyı ise evden kaçan karısının mutsuz olduğunu öğrendiği için bestelemiştir. *"Hastayım, yalnızım seni yanımda/Sanıp da bahtiyar ölmek isterim"* sözleriyle başlayan bir başka ünlü şarkısını da dönemin en güzel kadınlarından biri olan Mualla Gökçay için bestelemiştir.

Programına devam eder. Sırasıyla, Neveser Kökteş'in *"Canandan uzak kaldı gönül/Hasretinle yandı gönül"*, Tatyos Efendi'nin, *"Ehli aşkın neşvegâhı kûşe-i meyhanedir"*, Cevdet Çağla'nın, *"Gelmiyorsun yakıyor bağrımı hicranın eli"* ve sonunda Lavtacı Hristo'nun, *"Gidelim Göksu'ya bir âlem-i ab eyleyelim"* şarkılarını söyler.

İkinci ara biraz uzun tutulur. Dinleyici Zeki Müren'in ilk sürpriziyle karşılaşacaktır. O, üstünde bordo renkli frakla görününce ilk an hafif bir şaşkınlık uğultusu duyulur. Ama o zamana kadar görülmemiş bir şey daha vardır. Papyon kravatının etrafına inciler işlenmiştir.

Zeki Müren yine hiçbir anons yapmadan kendi bestelediği nihavent şarkısına girer:

Bir demet yasemen, aşkımın tek hâtırâsı
Bitmiyor ayrılık, dinmiyor gönlümün hicrân yarası
Ağlasam inlesem silinmez bahtın karası
Bitmiyor ayrılık, dinmiyor gönlümün hicrân yarası

Seyircinin alkışlarına hafifçe gülümseyip eğilerek selam verir ve yanında duran Sadi Işılay kemanla yol göstermeye başlar:

"Şaştım Allah'ım da şaştım da, görünen dağları, yar ilen aştım, vay aştım... Zalımoğlu derler de bir beye düştüm...Ay düştüm. Asıyorlar da kömür gözlüm... Gel ağla... Asıyorlar da suna boylum...Gel ağla..."

Peşine türküyle devam eder:

Karadır kaşların ferman yazdırır,
Bu dert beni diyar diyar gezdirir.
Lokman Hekim gelse yaram azdırır,
Yaramı sarmaya yar kendi gelsin...

Maya ve peşine söylediği türkü neredeyse bütün gazinoyu ayağa kaldırır. Adeta bir koro oluşur. Şarkı ve türküler birbirini takip eder ve programını Kayseri yöresine ait bir türkü ile tamamlar:

Asmalar da kol uzatmış dallere
Sen düşürdün beni halden hallere
Asmalar da kol uzatmış engine
Şimdi rağbet güzel ile zengine
Asmalar da kol uzatmış incire
İkimizi bir sarsınlar zincire"

İstanbul özel gecelerinden birini yaşamıştır. Uzun yıllar unutulmayacak bir gece olmuştur ama, Zeki Müren için sancılı günlerin başlangıcıdır. O gece ilk adımı atmıştır ama kafasından geçenleri uygulayabilecek midir? O henüz belli değildir.

O gece konseri izleyenler arasında Hayri Terzioğlu da vardır. Program bitince hemen kulise koşmuş, yanaklarından öperek onu tebrik etmiştir. Ancak o sırada Hayri Bey'in, Zeki Müren'e artık destek gerekmeyeceğini ve her şeyin eskisi gibi gidemeyeceğini fark etmesi mümkün değildir. Bu konser aynı zamanda bir kopuşun da başlangıcıdır.

Oral Çalışlar Zeki Müren'i daha sonraki yıllarda Küçük Çiftlik Gazinosu'nda seyreden şanslılardan biridir.

"Zeki Müren, yaşadığı döneme damgasını vurmuş çok özel bir sanatçıydı. Olağanüstü güzel sesi, sahne hakimiyeti, çok özel Türkçesiyle; farklı olduğunu hissettirir, birçok modaya öncülük ederdi.

1966 yılının yazıydı. Üniversite sınavları için, bir otobüs dolusu Tarsuslu genç, İstanbul'a gelmiştik. Bu büyülü kenti ilk görüşümdü. Bir hafta boyunca doyasıya gezdim. Yerebatan Sarnıcı'na, Ayasofya Müzesi'ne gittim; Yeniköy sahilinde yüzdüm, Üsküdar-Kadıköy tramvayına bindim. 48 yıl öncesinin İstanbul'unun keyfini çıkardım. En büyük dileğim, bir Zeki Müren konseriydi. Maçka Parkı'nın hemen yanındaki Küçük Çiftlik Gazinosu'nun kapısındaki afişleri görünce, heyecanlandım. Hiç unutmuyorum, arka sıralar 10 liraydı ve bu bileti alabilecek param vardı. Sahneye kısa etekli bir elbise, yüksek topuklu ayakkabıyla çıkmıştı. Unutulmaz bir gece geçirdim. Tarsus'a döndüğümde, İstanbul'u anlatırken en övündüğüm konu, Zeki Müren konseri olmuştu."(1)

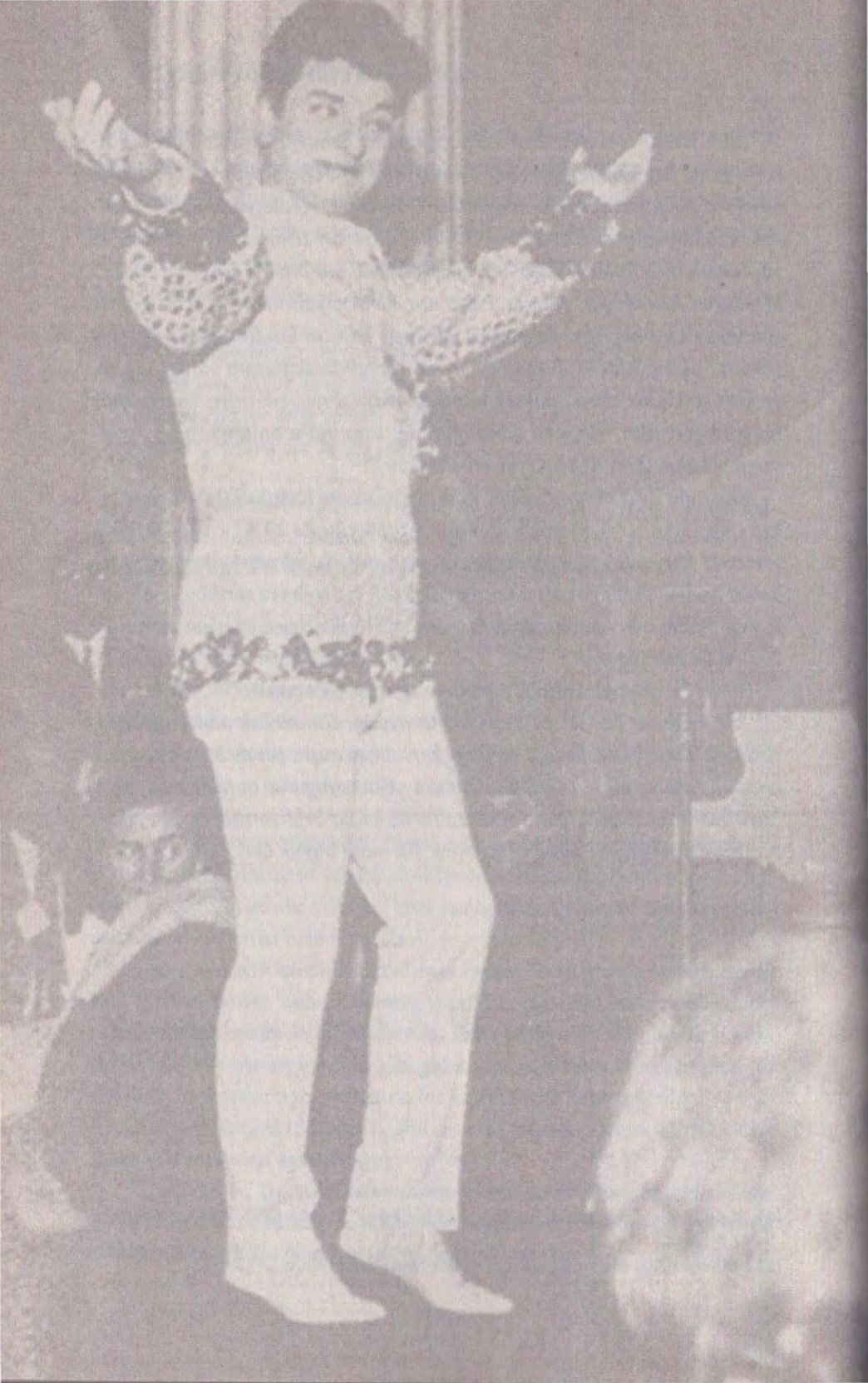
Esasında Zeki Müren'in bir içkili gazinoda ve İstanbul'da sahneye çıkışı onun için bir ilki temsil eder. Ama 1954 yılında 20 Ağustos-20 Eylül arasında İzmir'de içkili olmayan bir gazinoda da sahneye çıkmıştır. Anlaşma bedeli 85.000 liradır. Ancak çok kötü giden hava şartları nedeniyle pek de başarılı olamamıştır. Gazino sahibinin ricası üzerine sonunda 70.000 liraya razı olur.(2)

Sonradan Berrin Hanım'a pişmanlığını şöyle açıklar:

"Keşke İzmir'de asla sahneye çıkmasaydım. Çünkü çok aceleye gelmişti. Sanki Tanrı bana da ceza vermeyi kararlaştırmıştı. Bir ay boyunca en az on gün, tam sahneye çıkacağım zaman gökten yağmur boşalıyordu. Açık hava gazinosu olduğu için, yağmur dinene kadar bekliyorduk ama seyircinin büyük bir kısmı dağılıp gidiyordu. Bu bana büyük ders oldu."

(1) Oral Çalışlar, "Pembe Pelerinli (Aykırı) Bir Prens. Zeki Müren", *Radikal* gazetesi, 01.01.2014.

(2) *İşte Benim Zeki Müren*, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, s. 285, 2014.

III. BÖLÜM

Zeki Müren ve Müzeyyen Senar 1

"Ben sizin şarkılarınızla yoğruldum efendim..."
ZEKİ MÜREN

Müzeyyen Senar'la Zeki Müren'in yollarının kesişmesi kaçınılmazdı. İlk karşılaşmaları için 1948 yılına gitmemiz gerekecektir.

Dönemin en ünlü sanatçısı Müzeyyen Senar o yıl tek bir konser için Bursa'ya gider. Müzeyyen Senar'ın herhangi bir şehirde konser vermesi zamanın gazeteleri ve dergileri için önemli bir haberdir. Dönemin en tutulan dergisi *Radyo Haftası* bu konserini tam 6 sayfa olarak yazmıştır.

Müzeyyen Senar, bu konser sonrasında Zeki Müren'le tanışmasını ve gelişen ilişkilerini şöyle anlatmaktadır:

"Konser, Tayyare Sineması'ndaydı. Bursa'da adeta yer yerinden oynamıştı. Önce çocukluğumu hatırladım ve sonra ilk turnemde verdiğim konseri. Her şey ne kadar farklıydı. Şehrin her tarafına asılan afişlerimi görmemek mümkün değildi. Biletler çok önceden satılmıştı. Bütün saz arkadaşlarım benimle beraberdi. Sırf o gece için üst kısmı payetlerle süslü siyah bir tuvalet diktirmiştim. Sahneye çıktığımda biraz heyecanlıydım. Saz arkadaşlarımla birlikte Bursa için özel bir program hazırlamıştık. O akşam yine bayati araban makamıyla başlayacaktık. Diğer bölümde ise havaya göre çeşitli makamlarda şarkılar ve son bölümü de türkülerle tamamlayacaktık.

... Programı tamamladığımızda dinleyiciler beni öyle kolay kolay bırakmadı. Ben de onların isteklerini kırmadım.

Saat bir civarında Çelik Palas'a döndük. Odama çıkmak için merdivene yönelmişken otel yöneticilerinden birisi olduğunu tahmin ettiğim bir beyefendi koşarak geldi, 'Gitmeyiniz efendim, sofrada sizi bekliyorlar,' dedi.

Önce şaşırdım. Sonra onu takip ederek yemek salonuna saz arkadaşlarımla birlikte girdiğimde, orada bulunanlar ayağa kalkarak beni karşıladılar.

Aralarında İstanbul'dan tanıdığım tek kişi tütüncü İhsan Doruk'tu. Ayrıca beyler kendilerini teker teker tanıttılar. Masanın köşesinde ise gözlüklü, çok genç (o sırada 17 yaşında) *bir delikanlı oturuyordu. Kendisini Hayri Terzioğlu olarak tanıtan bir bey, 'Bu delikanlı yeğenim Zeki Müren,' dedi. 'Vakit gecikti, siz de yorgunsunuz ama, lütfederseniz, size onu dinletmek istiyoruz.' Saz arkadaşlarım sazlarını çıkardılar. 'Söyle bakayım yavrum, bize ne okuyacaksın?' diye sorunca, 'Müsaade ederseniz efendim, nihavent makamında Ali Rıfat Çağatay'ın 'Zülfün görenlerin hep bahtı siyâh olurmuş' bestesini okumak istiyorum' dedi. İsmail Şençalar kanunla nihavent makamına giriş yaptı ve o da esere girdi:*

Zülfün görenlerin hep bahtı siyâh olurmuş
Tek zülfünü göreyim bahtım siyâh olaydı
Güçmüş vefa yolunda Nevres murada ermek
Ey kaş-ı kuy-i yâre bir başka râh olaydı

Hemen peşinden de bir maya okudu. Kulaklarıma inanamamıştım. O yaşta harika bir ses ve yorum. Gözlerim yaşarmıştı. 'Çocuğum sen bunları nereden öğrendin?' diye sorunca, 'Efendim ben sizin şarkılarınızla yoğruldum. Babam bana borulu bir gramofon aldı. Annem, önceleri daha çok Safiye Hanım'ın plaklarına alıyordu. Ancak şimdi annem ve ben bütün harçlığımızı sizin plaklarınıza yatırıyoruz. Babam da beni kırmıyor ve her çıkan yeni plağınızı İstanbul'a sipariş vererek getirtiyor. Ben hep bu plakları dinliyor ve şarkıları sizinle beraber tekrar ediyorum,' dedi. Lise öğrencisiydi Zeki. Boğaziçi Lisesi'nde yatılı okuyordu. Amcası Hayri Bey'e, 'Boğaziçi'nde bir yalı inşa ettiriyorum. Muhtemelen önümüzdeki yıl sonunda bitecek, o zaman daha rahat olacağım, her hafta sonunda bu çocuğu bana getiriniz,' dedim.

Tavrı ve sesi benim tavır ve sesime çok yakındı. Böyle kalması doğru değildi. Bu çok büyük kabiliyetin kendi yolunu bulması ve iyi bir eğitimden geçmesi gerekiyordu. Tam odama çıkmak için ayrılıyordum ki, heyecandan yüzü kızarmış olan delikanlı, 'Müsaade ederseniz efendim bir şey daha söylemek istiyorum. Bu akşam ben de konserdeydim. Sizi ilk defa dinledim. Bayati araban makamından şarkıları siz okudukça ben gözyaşlarımı

tutamadım. Bana büyük bir mutluluk bahşettiniz,' dedi. İçimden, gerçekten bu delikanlıda iş var, dedim.

1950 baharında yalıya yerleşmiştik. Zeki Müren Fındıklı'daki Güzel Sanatlar Akademisi'nde okuyordu. Her cumartesi günü bize gelmeye başladı. Zeki'ye ders veren Şerif İçli hafta sonları çok kere bizde oluyordu. Çok kere Şerif İçli'nin şarkılarını birlikte geçmeye başladılar. Bazı hafta sonlarında Şükrü Tunar, İsmail Şençalar ve Hakkı Derman da geliyordu. O zaman ben bazı eserlerin notalarını çıkartıyor ve bir liste hazırlıyordum. Onların üzerinden geçiyorduk. Hafta içinde yeni bir besteyle gelen bestekârlarla geçtiğimiz eserleri, hafta sonunda birlikte tekrar ediyorduk. Özellikle Sadettin Kaynak'a ait şarkıları birçok kere tekrar ettik.[1] (Resim 7)

Müzeyyen Senar, bir taraftan Zeki Müren'in yetişmesine yardım ederken, diğer taraftan onu topluma tanıtmak için elinden geleni yapmaya başlar. Onun hakkında, tirajı oldukça yüksek olan *Radyo Haftası* dergisine bir yazı yazar. Yazı şöyle başlıyor:

Size Yeni Bir Ses Yıldızı Tanıtıyorum...

Zeki Müren de Bursalı. Benim gibi. Beni 7 yaşından beri dinleye dinleye yetişmiş. Fakat sesi, benim sesime ne kadar benziyor! Hayretler içindeyim.

Her şey aklıma gelirdi de elime kalemi alıp röportaj yapacağım hiç hatırıma gelmezdi. Sevgili dinleyicilerim. Oh, pardon sevgili okuyucularım, beni mazur görün. Bizde eli kalem tutan bayanlarımız çok, ancak benim gibi mektup yazmadan yazmaya eline kalemi alacaklarda iş yok.

Bursa'nın güzel seslileri boldur. İstanbul Radyosu'nda verdiği iki konserle bütün radyo dinleyicilerinin dikkatini çekmiş olan Bursalı bir genç benim ilk röportajımın mevzuunu teşkil ediyor. Zeki Müren'i yakından tanırım.

Yazı üç sayfa boyunca devam eder. *Radyo Haftası* onların meşk ederken resimlerini basar. Birkaç ay sonra aynı dergide bu defa Zeki Müren yazar:

---

(1) Radi Dikici, *Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar,* s. 165-168.

O Benim Taptığım Kadındı!...

diyen Sanatkâr Zeki Müren, siz kıymetli dinleyicilerine zevkle okunacak Müzeyyen Senar'a ait bu çok güzel yazıyı hazırladı:

Küçüktüm. Musikiye deli gibi âşıktım. Arkadaşlarım türlü oyunlar oynarlarken ben plak dinler, onunla beraber söylemeye çalışırdım. Yalnızca Müzeyyen Senar şarkılarını. Beni o zamandan beri ağlatan, düşündüren, dinlendiren bu ses ile bir gün tanışacağım hiç aklıma gelmezdi.

Hangi âşık kalp vardır ki, Müzeyyen'in tesirine kapılmasın? Çünkü âşık doğmuştur. Çok temiz kalplidir. Evet, herkes hakkında iyi konuşur. Gizlisi yoktur, kızdığını yüzüne söyler. Kıskanç değildir, çabuk dost olur, samimidir...[1]

İkinci kez yolları 1956 yılında Bebek Belediye Gazinosu'nda kesişir.

O dönemde İstanbul gazinoları Mayıs ve Eylül aylarında, iki ay tatil yaparlardı. Özellikle sanatçılar Mayıs ayında tatile giderlerdi. Eylül ayında ise Fuar nedeniyle İzmir konserleri başlardı.

Müzeyyen Senar Mayıs ayında yalının ufak tefek tamirleri ile uğraşmaktadır. Çocuklar bütün ay boyunca ondadır. Arkadaş ziyareti de eksik değildir. Bu arada sahne için hazırlıklarını tamamlar. Yeni iki tuvalet daha diktirir. Haziran gelince daha önce söz verdiği gibi Bebek Gazinosu'ndaki programlarına devam edecektir.

Zeki Müren yaz başında Küçük Çiftlik Gazinosu'nda sahneye çıkmaya başlamıştır. Dönemin sahne dünyasında öyle pek fazla gizli saklı yoktur. Başlangıcı çok parlak olan Küçük Çiftlik Parkı programlarında sorunlar çıkmaya başladığı duyulur. Kurulan düzende aksamalar başlamıştır. Çünkü bir kez program için gelenler, her seferinde aynı şarkılar okunduğu için ikinci bir kez gelmemekte ve izleyicinin talebi giderek azalacak gibi görünmektedir. Bu durumu Zeki Müren de sezmiştir. Mahmut Anlar'dan, uzun yıllardır hiçbir değişiklik yapılmadığı için giderek salaşlaşan gazinoda *(Resim 9)* yenilikler yapması talebinde bulunmuştur. Ama Mahmut Bey hiç oralı olmamıştır.

---

(1) Radi Dikici, *Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar,* s.168-169.

Berrin Hanım o günleri şöyle anlatmaktadır: *"Zeki Müren'in o müthiş açılış gecesindeki başarısı unutulmazlar arasında kaldı. Ben zaten çok yeniydim. Ona herhangi bir konuda tavsiyede bulunmam söz konusu bile değildi. O titizdi, ben titizdim. Sahnede her şey hiç aksamadan devam ediyordu. Ancak bir süre geçtikten sonra Zeki Müren'in düşünceli hali dikkatimi çekmeye başladı.*

Bir gün, 'Nedir sizi üzen Zeki Bey,' diye, sorduğumda bana, 'Bir şeyler ters gidiyor Berrin. Tam anlamadım ama beni izlemeye gelenler eskisi kadar coşkulu değil. Tam kestiremedim,' diye cevap verdi. Mahmut Anlar'la da arası bozulmuş gibiydi.

Önce gün boyunca evde dolaşıp durdu. Hiçbir şey konuşmadı. Ben her zamanki gibi gazino ile ilgili hazırlıklarımızı yaptım. Her zamankinden biraz daha geç kalmıştık. Gazinoya vardık. Hazırlıklarını yaptı. Makyajını tazeledi. Smokinini giydi. Saat tam 23.30 olunca sahneye çıktı. Ne olursa olsun, gerçekten özel bir sanatçıydı. Her akşam aynı şarkıyı söylerken, sanki ilk defa dinliyormuş gibi zevk alıyordum. Ama o akşam saat 00.30'a gelmeden birkaç dakika önce programını bitirdi. Kulise geldiğinde, hemen üstünü değiştirdi ve arabaya bindiğimizde Mehmet Efendi'ye, 'Bebek Gazinosu'na gidiyoruz,' dedi. Ben çok şaşırmıştım. Yüzüne sorar gibi baktığımda kafasını çevirdi.

Bebek Gazinosu'ndan içeri girince, bizi karşıladılar. Sahnede Müzeyyen Hanım'ın maya söylediğini işittik. Rahatlamıştı.

Hemen sahne arkasına yürüdü. Onu takip ettim. Müzeyyen Hanım'ın kulisteki odasına girince ben dışarıda bekledim. Programını bitirince Müzeyyen Hanım doğruca odasına girdi. Zeki Bey'i görünce çok şaşırdı. 'Hayrola canım, bu bir sürpriz, seni gördüğüme çok sevindim,' dedi. Kucaklaşıp öpüştüler.

Zeki Bey'in sesini duydum: 'Tahammülüm kalmadı. Çünkü ne gibi değişiklik talebinde bulunsam Mahmut Bey kabul etmiyor. Bütün saz üstatları seninle birlikte. Ben ise sazda bir türlü istediğim kıvamı bulamıyorum. Lütfen bana yardımcı ol. Bu konuda tecrüben çok büyük. Birlikte çalışmak isterim. Bu benim içinde büyük tecrübe olur.'

Bundan sonrasını Müzeyyen Senar'dan dinleyelim:

'Şaşırmıştım. Genellikle gençler biraz bir şeyler başardıklarında, kendilerinden daha iyisi olmadığı kanısına varırlar. Bu gayet tabii Zeki Müren için söz konusu değildi. Zeki Müren öğrenmeye her zaman büyük değer ve-

rirdi. Zaten onun büyüklüğü de oradan gelmiştir. O yıllar çok genç ve tecrübesizdi ve bunun da farkındaydı. Hemen Hasan Beşer Bey'le konuştum. Sekiz yüz lira yevmiyeyle başlayacaktı.'"(1)

Hasan Beşer hemen ertesi gün çıkan gazetelere ilan verir. İlana ikisinin baş başa büyük bir resimleri konur.

Memleketimizin Rakipsiz 2 Sanatkârı
HER AKŞAM
MÜZEYYEN SENAR – ZEKİ MÜREN
BEBEK Gazinosu'nda
Her Pazar tekmil programla İçkisiz Aile Matinesi
Telefon: 63 62 69 – 63 67 11

Müzeyyen Senar ve Zeki Müren ertesi gün gazinoya erkenden gelirler. Başta Selahattin Pınar, Yorgo Bacanos, Hakkı Derman, Şükrü Tunar, Yılmaz ve Metin Şanlıel, Saim Özsoy ve Pareşko olmak üzere hepsi oradadır. İlk akşam Müzeyyen Senar sahneye çıkıp Zeki Müren'i takdim edecektir. Zeki Müren programını bitirdikten sonra da kendisi sahne alacaktır. Programı beraber hazırlarlar. Zeki Müren o gece önce kürdilihicazkâr ve sonra muhayyer eserler okuyacaktır. Sırayla şarkıları seçip prova yaparlar.

Müzeyyen Senar anlatıyor:

"İlk gece yine müthiş bir kalabalık vardı. Sahnenin etrafı çiçeklerle donanmıştı. Diğer programlar bitip sıra Zeki Müren'e gelince, onu elinden tuttum. Sahnenin ortasına yürüdüğümüzde alkış yağmuruyla karşılaştık. Ben krem rengi bir tuvalet giymiştim. Üzerinde de boynumdan geçen ve yere kadar uzanan parlak altın renkli bir şal vardı. O zamanlar erkekler için allı pullu elbiseler henüz moda değildi. Zeki lacivert kruvaze blazer ceket ve gri pantolon giymişti. İçinde beyaz bir gömlek vardı. Düz parlak renkli bir kravat takmıştı. Alkışlar dinince ben, 'Sevgili oğlum Zeki Müren'i çoğunuz tanıyorsunuz. O size harikulade sesiyle şarkılar söyleyecek,' dedim. Sazlar bir hane kürdilihicazkâr peşrevine başladılar ve sonra Zeki'nin sesi duyuldu:

(1) Radi Dikici, *Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar*, s. 233.

Gün doğmayacak belli bu aşkın gecesinden
Hicran duyulur gençliğimin dertli sesinden
Kalbim acıyor günleri sensiz yaşadıkça
Hicran duyulur gençliğimin dertli sesinden

Musa Süreyya Bey'in bu şarkısının hemen peşinden Hafız Yusuf'un 'Kaldı yollarda bu şeb âşıkının dîdeleri', Suphi Ezgi'nin 'Birlikte bir akşam yine meynûş edelim gel' ve Hacı Arif Bey'in 'Gurub etti güneş dünya karardı' şarkılarını okudu. Kürdilihicazkâr şarkılardan sonra muhayyer makamına Suphi Ziya Özbekkan'ın 'Titrer yüreğim her ne zaman yadıma gelsen' şarkısıyla başlayıp dört muhayyer eser ve bir türküyle bağladı. Alkışlar arasında ve ter içinde döndü. İçerde onu dinlerken mutluluğumu anlatamam. Bir yıldıza iyi bir program yapılırsa ne kadar başarılı olabileceğini görmüştüm. Bana sarıldı. Ellerimi öptü. Biraz sonra sazlar tekrar peşreve başlayıp sahneye çıktığımda alkışlar sanki gök gürültüsü gibi patladı. Alkışlar dinince dedim ki, 'Bu akşam özel bir gece, Zeki size harika eserler okudu. Onu beğendiğinizi biliyorum. Hadi bakalım devam edelim,' dedim. Hakikaten yine özel bir geceydi. İçimden sanki bir şeyler kabarıyordu. Bu çok kere benim yüzüme de yansır. Gündüz prova yapmamıza rağmen farklı bir şarkıyla programa başladım:

Terk et beni artık yetişir, sen de vefâ yok
Gül mevsimi gelmiş ne çıkar, derde devâ yok
Sensiz geçen ömrüm gecelerden de siyahtır
Gül mevsimi gelmiş ne çıkar, derde devâ yok

Fehmi Tokay'ın bu şarkısıyla başladık ve devam ettik. Uşşak makamında dört şarkı okumuştum. Ancak tam burada Yılmaz Sanlıer klarnetle bir giriş yapınca ben de dayanamayıp gazeli patlattım:

Şimşîr-i nigâhınla vuruldum ciğerimden
Cana dökülen kanlara bak didelerimden
Badi mela dök mü dedim çeşmi hazinim
Geçtikçe senin belki hayalin nazarımdan

Şarkı, gazel ve peşine okuduğum türkü bitince dinleyiciler ayağa fırladılar. Alkış dinmek bilmedi. Program bitip içeri girdiğimde Zeki'nin be-

ni beklediğini gördüm. 'Aman ablacığım, o ne gazeldi, tüylerim diken diken oldu,' dedi.

Biz her hafta sonunda, karışıklık olmasın diye ertesi hafta için yeni bir program hazırlıyorduk. Hatta çok kere değişik makamları seçiyorduk. Bazen de bir gece benim okuduğum şarkıları o okuyor, onun okuduklarını ben okuyordum. Sahnede daha uzun süre kaldığım için şarkılara ilaveler yapıyordum.

Bir akşam Zeki'ye dedim ki, 'Bu akşam tamamen farklı şeyler okuyacağım ve dilkeşhaverân makamıyla giriş yapacağım.' Çok sevindi. Çünkü Zeki'nin bilmediği şarkıları öğrenme konusunda büyük bir tutkusu vardı. Onunla yeni bir şarkıyı geçtiğinizde nasıl canı yürekten katıldığını görmemek mümkün değildi. 'Ablacığım, sahnenin kenarından sizi büyük bir heyecanla izleyeceğim,' dedi.

Ben de programa Zeki Arif Ataergin'in üç şarkısıyla başladım:

Kim görse seni aşkına hasr-ı emel eyler
Güller seni, çamlar seni, mehtâb seni söyler
Sensiz yaşamaz hasta gönül vuslatı bekler
Güller seni, çamlar seni, mehtâb seni söyler

İkinci olarak, 'Gönül sevda seline kapılma sakın/Aşk bir maceradır sen atılma sakın...' Üçüncü şarkı ise, ta 1941'de bizzat bestekârı Zeki Arif Ataergin ile geçtiğimiz dilkeşhaverân şarkıydı:

Karanlık ufuktan güneş doğmadı
Gözüm yaşla doldu sabah olmadı
Yanık bağrımda sensiz açan laleler
Gözüm yaşı ile bir bir sulandı solmadı
Gözüm yaşla doldu sabah olmadı.

O hafta sonu Zeki'yle özellikle çok sevdiği 'Karanlık ufuktan güneş doğmadı' şarkısını çalıştık. Bunu hem sahnede, hem de radyoda ve aynı yıl içinde plağa okudu.

Zeki'ye her defasında, program yaparken mutlaka belirli aralıklarla değişiklik yapmasını tavsiye ediyordum.

Bazı geceler önce ben çıkıyor ve diyordum ki, 'Sevgili Zeki oğlum bu akşam benden sonra program yapacak. Size özel bir program hazırladı,

beğeneceksiniz.' Gerçekten ikimizin birden şarkı söylemesi çok tutmuştu. İstanbul'da diğer gazinolar iş yapamaz hale gelmişti. Özellikle Küçük Çiftlik Parkı bundan çok rahatsızdı. Her akşam bana ve Zeki Müren'e en az yirmi sepet çiçek gönderiyorlardı. Ama biz programımıza devam ediyorduk.

16 Temmuz akşamı programdan sonra yaş günümü kutlayacaktık. O akşam ben çok keyifliydim. Programımız bittikten sonra, bütün ses ve saz sanatçıları bizim için gazinoda hazırlanan sofraya oturacak, hem yiyip, içecek hem de yaş günümü kutlayacaktık. Ancak programa geldiğimiz erken saatlerde Zeki Müren nedense benimle karşılaşmamaya dikkat etmiş, ben de herhalde bir problemi vardır diye üzerinde durmamıştım.

Tam sofraya oturmuştuk ki, biraz sonra Zeki Müren göründü ve ben onu kucaklamak için kollarımı açtığımda, 'Kusura bakma ablacığım, kalamayacağım. Çünkü biraz evvel Mahmut Anlar Bey'le, Küçük Çiftlik Gazinosu için anlaştık. Ben gidiyorum,' dedi ve Hakkı Derman'la birlikte gittiler.

Doğrusu şaşakalmıştım. Böyle bir şeyi rüyamda görsem inanamazdım. Tabii anlaşabilirdi. Ama nihayet bu kararının açıklamasını birkaç saat geriye bırakabilirdi. O gün benim yaş günümdü. Eğlencenin içine etmemiş olurdu. Gitmesinden çok, davranışına kızmıştım. Neticede ben Zeki Müren'siz programıma, sezon sonuna kadar devam ettim. Yine her gece Bebek Belediye Gazinosu hıncahınç doldu.

"İleride anlatacağım gibi sonraları barışmak için birçok teşebbüste bulundu ama onu affetmem uzun sürdü."(1)

Ümran Hanım'a bu konuyu sordum. Acaba Berrin Hanım ona bir şeyler anlatmış olabilir miydi?

Ümran Hanım şöyle anlattı: *"Bu konuyu teyzem birkaç kez dile getirdi. Çünkü Müzeyyen Hanım en az iki yıl süreyle Zeki Bey'le hiç görüşmemiş. Teyzem derdi ki, o zamanlar Müzeyyen Hanım'ın olduğu yerlerde Zeki Müren'in esamisi okunmazdı. Tüm gazino patronları Müzeyyen Hanım'ı uzaktan görünce bile hazır olda dururlardı. O dönemde hiç kimse Müzeyyen Hanım kadar iş yapamazdı. Tüm gazino patronlarının peşinde olduğunu hep duyuyorduk. Bu olay piyasada anında yayıl-*

(1) Radi Dikici, *Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar*, s.234-237.

mıştı. Daha o akşam eve geldiğimizde Zeki Müren, 'Ben ne yaptım?' dedi. Gerçekten hayatının en büyük hatalarından biriydi. Gençti ama buna rağmen böyle bir hata yapmak lüksü yoktu. Açıkçası Hakkı Derman onu ikna etmişti. Etmişti ama o da Müzeyyen Senar'ı birkaç yüz liraya satmıştı.

Mahmut Anlar Bey gazinoyu adeta yenilemiş ve Zeki Bey'in bütün istediklerini yapmıştı. Yapmıştı ama Zeki Bey o gece yaptığı hatanın yükünü hep taşıdı. Velhasıl keyifli bir program olmadı. Açık söylemek gerekirse Zeki Bey izleyicinin gözünden bayağı düşmüştü. Daha sonraları bunu telafi etmek için epey uğraştı. Sonunda kendisini affettirdi. Esasında Zeki Müren'le Müzeyyen Senar arasındaki ilişki bana hep farklı geldi. Zeki Bey'in hayatta tek sevdiği, takdir ettiği, uğruna canını bile verebileceği kişi Müzeyyen Senar'dı. Ama o aynı zamanda onun en çok kıskandığı kişiydi."

Müzeyyen Senar 1963 yılında İzmir Fuarı'nda Zeki Müren'le yaşadığı bir olayı şöyle anlattı: *"İkimiz Efes Oteli'nin ayrı ayrı süitlerinde kalıyorduk. Her sabah onun süitinde buluşuyor, kahvaltı ediyorduk. Günlerimiz çok keyifli geçiyordu. Zeki ile bir arada olup da eğlenmemek mümkün değildi. Hele havuzun etrafında diğer sanatçı arkadaşlarla bir araya gelince büyük şamata oluyordu. Diğer taraftan çalıştığımız her gazino her akşam doluyor ve hepimiz iyi iş yapıyorduk.*

Bir akşam programa başlamadan önce, Zeki'nin şoförü Mehmet geldi. 'Ablacığım, eğer müsaade edersen bütün programını banda çekmek istiyorum,' dedi. Ben de, 'Ne iyi olur, yarın sabah Zeki'yle birlikte kahvaltıda dinleriz,' dedim. O sıralar okuduğum iki türkü dillerde dolaşıyordu. 'Bir okkacık balın mı var?' ve 'Ali'yi gördüm Ali'yi.'

Ertesi sabah kahvaltıya oturunca Zeki'ye, 'Nerede dün akşamki bant? Mehmet getirsin de dinleyelim,' dedim. Zeki bana döndü, 'Ne bandı? Benim haberim yok,' dedi. Anlatınca hışımla fırladı, kapının önünde duran Mehmet'i azarladı. Ortalık yatışınca, kahvaltımızı ettik ve ben ayrıldım. Aradan bir süre geçince gerçeği öğrendim. Zeki, o sırada konserde okuduğum ve hiçbir yerde okunmayan birkaç yeni beste ve bu iki türküyü kaydetmesi için esasında Mehmet'i gizlice gönderdiği halde, Mehmet yanlışlık yapmış ve gelip izin istemişti. Nitekim iki ay sonra çıkan kasetinde hem o şarkılar, hem de bu iki türkü yer aldı. Darıldım mı? Ne münasebet. Ama

benden isteseydi seve seve Zeki'ye zaten verirdim. O ne olursa olsun, hataları ve sevaplarıyla benim evladım gibiydi."[1]

Çok sonraki yıllarda, 24 Nisan 1976 tarihinde bir söyleşide Zeki Müren şunları ifade eder:

"Efendim, kendimi bildiğim günden bugüne kadar Müzeyyen Senar hanımefendiyi çok severim. Onun konseri radyoda olsun, plaklarda olsun çok ilgimi çeken konserlerdi. Uzaktan gıyabi hocam diyebilirim, Müzeyyen Senar'a... Ama gene tekrar söylüyorum, ilk hocalarım, annem ve dedemdir. Plaklarıyla beni etkileyen Müzeyyen Senar hanımefendidir. Ondan sonraki hocalarım, (Refik Fersan, Şerif İçli ve Agopos Alyanak) yani, baş başa diz dövdüğüm, usul vurduğum, nota geçtiğim hocalarımdır.[2]

Zeki Müren ve Müzeyyen Senar İzmir'de buluştuklarında da Zeki Müren özetle şöyle der:

"Ben Müzeyyen Senar hanımefendinin plaklarıyla yetişmiş bir sanatçıyım. Anneme minnetim sonsuzdur. Çünkü evdeki yüz plaktan doksan sekizi Müzeyyen hanımefendiye aitti. Onlar olmasaydı, belki bugün Türk sahnelerinde bir Zeki Müren olmazdı. Müzeyyen Hanım'ı bir ekol olarak kabul eder ve sayarım..."[3]

İleriki yıllarda da yolları kesişince Müzeyyen Senar ve Zeki Müren'i yazmaya devam edeceğiz.

(1) Radi Dikici, *Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar*, s 167-168.
(2) Şeyma Ersoy Çak, Şefika Şehvar Beşiroğlu, *Bir Muhabbet Kuşu-Postmodern Göstergeler Işığında Zeki Müren*, s. 49.
(3) *Hürriyet* gazetesi, 24.09.1978.

Radyo ve Zeki Müren...

"Zeki Müren'den şarkılar dinleyeceksiniz."

Radyo Zeki Müren'in hayatında çok önemli bir rol oynamıştır. Bununla sadece 1951 yılındaki ilk radyo emisyonunu kastetmiyorum. Yine 1951'den başlayan diğer radyo emisyonlarının da tümü, seçilen şarkılar, saz heyeti (en çok dört kişi) ve Zeki Müren'in icrasıyla muhteşemdir. Aşağıda örneklerini göstereceğiz.

"10 Mart 1951 Cumartesi akşamıdır. Saat 19:45-20:10 arasında Zeki Müren'in, saat 21:15-22:00 arasında Müzeyyen Senar'ın İstanbul Radyosu'nda programı vardır. Yayın canlıdır. Zeki Müren programını bitirdikten sonra, Müzeyyen Senar'ın her zaman programından en az bir saat önce geldiğini bildiği için, bekler ve stüdyoya geldiğini görünce koşar onu karşılar, sarılıp kucaklaşırlar. Müzeyyen Senar, Zeki Müren'e nasıl bir program yaptığını sorar. Zeki Müren, 'Bu akşam hep segâh eserler okudum,' der. Sonra sayar: Zaharya'nın (beste) eseri:

Çeşm-i mey-gûnun ki bezm-i meyde cânân döndürür
Sâki-i gül çehre gûyâ câm-i rahşan döndürür
Berg-i ruhsârı arak-riz-i gül-âb-ı şerm olur
Ol gül-endâmı ki, âgûşunda yârân döndürür

Sonra Ebubekir Ağa'dan "Etti o güzel ahde vefâ müjdeler olsun", Lavtacı Hristo Efendi'den "Sûy-i Kâğıthane'de mecnun misal", Bimen Şen'den "Sun da içsin yâr elinden âşıkın peymaneyi" ve son olarak da Muzaffer İlkar'dan "Seher vakti esen rüzgâr, söyle bana hazan nerde."

Müzeyyen Senar esasında Zeki'nin programını baştan sona izlemiştir ve çok beğenmiştir. Ona veda edip stüdyoya girince saz arkadaşlarının onu beklediğini görür. O programına: Şerif İçli'nin sabâ şarkısı 'Düş

ben gibi aşka sadakat ne imiş gör' ile başlayacak, Hristaki Efendi'nin, Kürdilihicazkâr şarkısıyla da bitirecektir; "Karşıyaka'da İzmir'in gülü..."

Kürkünü giyip kapıya doğru yöneldiğinde birden Zeki Müren'i karşısında görür. Gitmemiştir.

Zeki Müren, 'Sevgili ablam, tüm programını izledim. Sana olan hayranlığım daha da arttı. Lütfen bu hafta sonu sana gelebilir miyim? Çünkü geçmek istediğim yeni şarkı var,' dediğinde Müzeyyen Senar'ın cevabı şu olur.

"Seni zaten Şerif İçli eğitiyor. Bu hafta sonu bendeler. Sen de gel. Beklerim." ... Zeki Müren birçok hafta sonu Müzeyyen Senar'ın misafiri olur. Özellikle 1956 yılında Bebek Belediye Gazinosu'nda birlikte çalıştıkları zamanlarda."(1)

Zeki Müren'in radyo seanslarıyla ilgili başka bir konu da bant kayıtlarıdır. İlk yıllarda İstanbul ve Ankara radyolarında canlı bir şekilde icra edilen Türk musikisi eserleri gelişen teknoloji nedeniyle artık bazı özel günler haricinde daha önce bantlara kaydedilerek yayınlanmaya başlamıştır.

Sanatçılar tespit edilen belli saatlerde stüdyoya gelmekte, yine sazlar refakatinde canlı olarak bantlara kaydedilmektedir. Diğer taraftan radyo programları bir hafta öncesinden dergilerde haftalık, gazetelerde ise günlük olarak yayınlanmaktadır. Böylece dinleyiciler artık kimin hangi saatte şarkı söyleyeceğini daha önceden bilmektedirler.

Zeki Müren'in de 1953'den itibaren okuduğu radyo programları kayda alınmıştır ve bu sayede günümüze kadar ulaşmıştır.

Bu programları derleyen ve bana ulaştıran Arlan Alpar, Necati Biçen ve Güler Basu Şen, Zeki Müren açısından büyük hizmet yapmış bulunuyorlar. Arlan Alpar'ın bana açtığı arşivinde 121 şarkılık radyo program listesi dışında (listenin detaylı dökümü için bkz. sayfa 313) 927 şarkı (bu 927 şarkının içinde yaklaşık yüzden fazla ayrıca radyo şarkısı vardır) yer alıyor. Bu şarkıların çoğu bugüne kadar hiç yayınlanmadı. Bunları, Arlan Alpar'ın izniyle size internet aracılığıyla aktaracağım. Necati Biçen yaklaşık bin kadar şarkı içinde 250 radyo şarkısını, Güler Basu Şen de 150 radyo şarkısını benimle paylaştı. Tahminime göre bu listedeki şarkıların önemli bir bölümü TRT arşivinde bulunmamaktadır.

---

(1) Radi Dikici, *Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar,* s.188.

Önce İstanbul ve Ankara Radyosu'ndaki o zamanki programlardan birer örnek vermek isterim:

20 Mayıs 1953 günkü İstanbul Radyosu programı, *Radyo Haftası* dergisinin 161. sayısında yayınlanmış. Derginin kapak resminde renkli olarak Sevim Çağlayan'ın resmi basılmış.

13.00 Haberler; 13.15 Dans müziği; 13.30 Mualla Gökçay'dan şarkılar; 14.00 Radyo salon orkestrası konseri. İdare eden şef: Semih Argeşo; 14.30 Saz eserleri; 14.45 Sevilmiş "Chansonlar". Söyleyen: Mike Yazıcı. Refakat eden: Yakupyan (piyano); Havayen Topluluğu. İdare eden: Karayanidis; 15.15. Mualla Yakar'dan şarkılar; 15.30 Haftanın programı.

15.45 Cemal Özgen topluluğu; 16.15 Beri Nerbay'dan şarkılar; 16.40 Şen Kardeşler'den türküler; 17.00 Hafif keman melodileri. Çalan: Lili Kentmen; 17.20 Hakkı Derman Fasıl Heyeti; 18.00 Cumartesi Konseri; 18.25 Kayıp mektupları; 18:30 Necdet Koyutürk orkestrasından dans müziği. Söyleyen: Şecaattin Tanyerli.

19.00 Haberler; 19.15 Saz eserleri; 19.30 Şehirde bu hafta; 19.45 Saime Sinan'dan şarkılar; 20.15. Radyo gazetesi; 20.30 Kısa şehir haberleri (Hafif Batı müziği); 21.20 Zeki Müren'den şarkılar; 22.00 Konuşma; 22.10 Eski ve yeni operetlerden; 22.30 Beyaz perdeden müzik; 22.45 Haberler; 23.00 Kambiyo-Borsa; 23.07 Hafif şarkılar, dans ve caz müziği.

Radyo Haftası dergisinin 162. sayısında Ankara Radyosu'nun haftalık programını yayınlamış. Derginin kapak resminde renkli olarak Saime Sinan'ın resmi var. 08 Ağustos 1953 günkü program şöyle:

7.30 Saat ayarı; 7.31 Hafif orkestra parçaları; 7.45 Haberler; 8.00 Şarkılar ve türküler (pl); 8.28 Hava raporu; 8.30 Pery Como, Doris Day'den melodiler ve hafif sololar.

12.00-13.00 Asker saati; 12.00 Memleketten selam; 12.15 Memlekete selam; 12.30 Askerin istediği havalar. Okuyan: Semahat Ergökmen. Çalanlar: Ali Erköse, Selahattin Erköse; Nuri Şenneyli.

13.00 Saat ayarı ve haberler; 13.15 Bedia Yaltırık Bektaş'tan şarkılar. Çalanlar: Ruşen Kam, Cevdet Kozanoğlu, Ömer Altuğ, Necdet Varol (dört şarkılık bir liste var); 13.30 Radyo gazetesi; 13.45 Mustafa Sağyaşar'dan şarkılar; 14.00 Paganini: Re Majör keman konçertosu;

14.30 Film yıldızları söylüyor; 15.55. Kayıp mektupları; 16.00 Hava raporu.

17.00 Saat ayarı ve çocuk saati; 18.00 İnce saz. Okuyanlar: Bedia Yaltırık Bektaş, Sevim Tan, Müzehher Güyer, Ferit Tan, İsmet Uğurlu, Ekrem Güyer, Abdullah Özman. Çalanlar: Naci Tektel, Hayri Tümer, Osman Güvenir, Zühtü Bardakoğlu, Saffet Gündeğer, Hüseyin İleri (Bu şarkıların listesi programda yazılıdır).

18.40 Gönül Akıncı ve Abdullah Özman'dan şarkılar. Çalanlar: Selahattin İnal, Halil Aksoy, Nuri Şenneyli: 1. Zeki Müren, acemkürdi (Zehretme hayatı bana cananım) 2. Muzaffer İlkar, nihavent (Sensiz her gecenin sabahı olmayacak sanırım) 3. Kadri Şençalar, hüzzam (Gül kokulu saçların menekşe bakışların) 4. İsmail Hakkı Bey, nihavent (Feryad ile yadeyleriken ben seni her bar) 5. Rast (Çalıma bak efede) 6. Yesari Asım, kürdilihicazkâr (Aşkım, Yeniköy deryasını sardı).

19.00 Saat ayarı ve haberler; 19.15 Radyo ile İngilizce. 20.00 Piyano ile sevilmiş melodiler. Çalan: Erdoğan Çaplı; 20.15 Radyo gazetesi.

20.30 Nevin Demirdöğen'den şarkılar; 21.00 Refik Ahmet Sevengil'in programı; 22.45 Saat ayarı ve haberler; 23. Dans müziği

Toplumun en önemli eğlencelerinde biri radyo olduğu için, o dönemlerde radyo programları çok önemliydi. Bu programlarda dönemin ünlü sanatçılarını da tanımış ve anmış oluyoruz. Dikkat edilirse radyoda o yıllarda yayın ağırlığı Türk müziği üzerine kuruludur. 1952-1953 yıllarında Zeki Müren İstanbul Radyosu'nda her hafta olmasa bile en az ayda bir veya iki kez program yapmıştır. Genellikle programın günü ve saati aynıdır. Bazen başka günlerde ve daha erken saatlerde okuduğu da olmuştur.

Ankara Radyosu'ndaki programı seçmemizin bir nedeni var. Görüldüğü gibi Gönül Akıncı isimli sanatçı Zeki Müren'in acemkürdi şarkısı olan *Zehretme hayatı bana cananım* şarkısını okumuştur. Çünkü bu şarkı Ankara Radyosu'nun repertuarındadır.

Şimdi Zeki Müren'in 1953 yılında radyoda yaptığı iki programa, spikerlerin anonsları da dahil, detaylı olarak bir bakalım:

Zeki Müren İstanbul Radyosu programı. Yıl 1953. Tarık Gürcan'ın anonsu ile başlıyor:

"Sayın dinleyiciler Zeki Müren şarkılar programına başlıyor. Suzidil peşrevinden sonra Şemsettin Ziya Bey'in suzidil şarkısı:"

Ey gonca açıl zevkini sür fasl-ı bahârın
Ben bülbülüyüm sen gülüsün bağ-ı mesârın
Gûş eyle nevâ-yı dilini gamlı hezârın
Ben bülbülüyüm sen gülüsün bağ-ı mesârın

Pek çok sürecek sanma sakın zevk-i cihanın
Ömrü kısadır güldeki bülbüldeki canın
Aç, aç da sefasın sürelim bu kısa anın
Ben bülbülüyüm, sen gülüsün bağ-ı mesarın

"Tamburi Ali Efendi'nin suzidil şarkısı:"

Yandıkça oldu sûzan kalb-i şerer feşânım
Oldu yine alevriz dağ-ı gamı nihânım
Nâr-ı lehibi aşkın sûzânıyım anınçün
Mahsul-i sûzidildir, sûzişlidir figânım

"Leon Hancıyan'ın suzidil şarkısı:"

Cânâ gâm-ı aşkınla perişan gezer oldum
Bir yerde karar eyleyemem derbeder oldum
Pervane gibi aşkına yandım heder oldum
Bir yerde karar eyleyemem derbeder oldum

"Suzidil şarkıların sonuncusu Tamburi Ali Efendi'nin:"

Her bakışında neş'e buldum
Ben gözlerinin esîri oldum
Tîr-i nigehinle âh vuruldum
Ben gözlerinin esîri oldum.

"Selahattin Pınar'ın hisarbuselik şarkısı:"

Beni de alın ne olur koynunuza hatıralar
Dolanıp kalayım bir an boyunuza hatıralar...

"Servet Yesari'nin hisar buselik şarkısı:"

Bir hadise var can ile canan arasında
Kaldım yine bir ateş-i hicran arasında...

"Program Tamburi Mustafa Çavuş'un şehnaz buselik şarkısı ile sona eriyor:"

Küçüksu'da gördüm seni
Gözlerinden bildim seni
İnkâr etmem sevdim seni
Ne kadar cefa edersen
Gönül ayrılmıyor senden...

"Zeki Müren'den şarkılar dinlediniz."

Görüldüğü gibi bu programda klasik eserler ağırlıklıdır. Zeki Müren'in icrası ise olağanüstüdür. İkinci radyo programı şu anonsla başlıyor:

"Muhterem dinleyiciler Zeki Müren şarkılar programına başlıyor. Sazları ile kendisine refakat edenler Selahattin İnal, Nevzat Sümer ve Ferit Sıdal. (Hanım spiker şarkıları anons etmiyor)
İlk şarkı Küçük Mehmet Ağa'nın zavil makamındaki şarkısı:"

Bulunmaz nev-civânsın hem-dem-i ağyârsın
Gül-i rengînsin ammâ hem-nişîn-i hârsın
Güzelsin bî-bedelsin söz götürmez hüsnün ammâ kim
Pek âhen-dil katı hûnrîz çok gaddarsın

"İkinci şarkı Sadi Hoşses'in nikriz makamındaki şarkısı:"

Meyhânede kaldık bu gece ah mestiz efendim
Bir şeyle mukayyet değiliz serbestiz efendim
Tan etme bizi sofu gibi gel hoş gör efendim
Bir şeyle mukayyet değiliz serbestiz efendim

(Bu şarkının Müzeyyen Senar'la ilgili çok hoş hikâyesi vardır. Onun için bkz. *Müzeyyen Senar Efsanesi* kitabı.)

Şimdi de Osman Pehlivan'dan derlenen aynı makamda (nikriz) bir türkü:"

Yörükte yaylasında yaylayamadım
Divane gönlümü eyleyemedim
Diyecek sözümü söyleyemedim
Yaylamam yaylanda kar olmayınca
Eylemem gönlümü yar olmayınca

"Program nihavent şarkılarla devam ediyor. Kaptanzâde Ali Rıza Bey'in nihavent şarkısı (Nihavent makamına geçiş taksimini Selahattin İnal yapıyor):"

Issız gecede ben yine hicrânı düşündüm
Sensiz geçecek ömrü perişânı düşündüm
Bir tude-i alâma garik cânı düşündüm
Hep hâke düşen sine-i canânı düşündüm

"Ekrem Güyer'in aynı makamdaki şarkısı:

Unutturamaz seni hiçbir şey unutulsam da ben
Her yerde sen, her şeyde sen bilmem ki nasıl söylesem...

"Son olarak Zeki Müren kendi eserini okuyor. Yaprak dökümü valsi:"

Yaprak dökümü mevsimi geldi,
Seni andım, seni andım
Yandım o yeşil gözlerinin uğruna yandım
Tekrar eridim o sararmış hatıralarla
Sensiz yaşamak hasta gönlüm şimdi inandım

Zeki Müren, 1955-60 yılları arasında radyo emisyonlarını, radyonun tüm kurallarına uyarak sürdürmüştür. Ancak beş yıl içinde hızla sivrilmiş ve artık kendi kurallarını koyacak duruma gelmiştir. Ayrıca kazancı da iyi olduğu için maddi bakımdan da özgürleşmiştir. Artık herkes Zeki Müren'in ayağına kadar gelmekte, o ise tüm sahne programlarını, başlayacağı gün dahil kendisi tespit etmektedir. İşin enteresan tarafı, bu durum radyo emisyonları için de geçerlidir. Radyo programlarında ses sa-

natçıları genellikle üç veya dört saz refakatinde program yaparlar. Zeki Müren ise bunu değiştirir. Solo programlarında genellikle ona yedi saz refakat eder; bir de koro eşliğinde program yapmaya başlayınca saz sayısı iyice artar.

Böylesi bir otoriteyi, o dönemin sanatçıları arasından sadece Zeki Müren kurabilmiş ve 25 yıl sonra sahneden ayrılana kadar sürdürmüştür. O, her şeyden önce olağanüstü disiplinli bir sanatçıdır. Özel hayatında da, sahne hayatında olduğu gibi disiplini hiç elden bırakmamıştır. Dakiktir. Sözüne, öleceğini bilse bile sadıktır. Ayrıca tüm hayatında herkese saygı göstermiştir. Herkes de ona. Kimle konuştuysam hiçbiri ama hiçbiri onu Zeki diye anlatmamıştır. Hep Zeki Bey demişlerdir. Hatta Gönül Yazar'la konuşurken, "Zeki Bey benim assolistimdi, ona saygı göstermek bizim görevimizdi..." demişti. 25 yıllık yaşantısını incelediğimde ben de aynı duyguyu hissettim. Gerek kişiliği gerekse sanat hayatıyla gerçekten bu saygınlığı hak etmiştir. O nedenle, vaktiyle heyecanla koşarak koştuğu radyo programları artık söz konusu değildir. Her program öncesi radyodan bir yetkili gelmekte ve Zeki Müren'in istekleri doğrultusunda hazırlık yapılmaktadır.

Örneğin, İstanbul Radyosu'nda koro eşliğinde şarkı söylemeye karar verdiğinde radyoda buna göre hazırlık yapılır. Prova için özel bir gün ayrılır. Cumartesi akşamı 21.20'de, 40 dakika sürecek konser şu anonsla başlar:

"Sayın dinleyiciler koro eşliğinde Zeki Müren'den şarkılar dinleyeceksiniz. Sazları ile katılan sanatçılar; kemanlar: Fikret Karahan, Aslan Hepgür, Cahit Ünyaylar, Hüseyin Şenol; piyano: Menşure Tunay; viyolenseller: Hüsnü Özenen, Tarık Kip; kanunlar: Nevzat Sümer, Osman Adaş; tanbur: Akın Özkan; udlar: Musa Kumral, Suat Sayın; klarnet: İsmail Oytun; ritim saz: Hüseyin İleri."

Zeki Müren'e 14 saz eşlik etmektedir. Koroyla birlikte tam altı şarkı okur. Yorgo Bacanos'un hüzzam şarkısıyla başlar.

Sevdası henüz sînede gönlüm gibi sağdı
Ruhumda çiçekler yaratan neşesi vardı
Gözyaşları sevdamıza bir çiy gibi yağdı
Viran olası dilde emeller de sarardı

Bunu sırasıyla, Kaptanzâde Ali Rıza Bey'in segâh şarkısı: *Gel gitme kalmasın gözüm yollarda;* Muzaffer İlkar'ın acemkürdi şarkısı: *Yükselen nağmenle bak solan gül renk aldı;* Zeki Müren'in muhayyerkürdi şarkısı: *Hayat bazen tatlıdır;* Şekip Ayhan Özışık'ın nihavent şarkısı: *Bahar gelmiş neyleyim, neyleyim baharı* ve son olarak Zeki Müren'in nihavent şarkısı: *Ömrüm senin olsun,* takip eder.

Olağanüstü keyifli bir program yapılmış. Şarkılar koro eşliğinde bambaşka bir hal almakta ve insanın içine işlemektedir.

Zeki Müren Tarık Gürcan'ın 1965 yılında İstanbul Radyosu'nun sunduğu "Tanıdınız mı?" programının konuğudur Bu program internette birçok sitede yayınlanmıştır. Nikoğos Ağa'nın, *"Niçin a sevdiğim niçin/Seni sevdim budur suçum,"* hicaz şarkısı ile başlayan 50 dakikalık programda Zeki Müren olağanüstüdür. Hele o 1965 yılı sesiyle söylediği şarkıları...

Zeki Müren ilk yıllardaki radyo emisyonlarında çok sayıda klasik Türk musikisi eseri seslendirmiştir. Bunlar 17. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar uzanan bestekârların eseridir (Ayrıntılı liste için bkz. 318).

Sahne ve Zeki Müren...

"Canlarım, bitanelerim, hemeeeeen geliyorum..."

Zeki Müren'in Küçük Çiftlik Parkı'nda başlayan 25 yıllık gazino hayatı, 1980 yılının başında Lunapark Gazinosu'nda verdiği konserle sona ermiştir. Ama gazinolarda verdiği konserlerden çokça bahsedilmesine rağmen, Zeki Müren'in sahne aldığı bir buçuk veya bazen iki saat içinde nasıl performans gösterdiği hiç yazılmamıştır. Yazılmadığı için de Zeki Müren'i tam anlamıyla tanımak mümkün değildir. Nasıl radyo programlarından bahsettiysek, aşağıda da gazino programlarını sizlere bütün renkleriyle anlatacağız.

Düşününüz, bugün 38 yaşında olanlar Zeki Müren'in sahneyi bıraktığı yıl doğmuşlardır. Onu sahnedeki son yılında görenler muhtemelen bugün 50 yaşın üzerindeler. Toplumun Zeki Müren'in sahnede yaptığı programı öğrenmesi gerekir. İşte bu nedenle onun bir gala gecesini, 1971 yılından özel bir öneme sahip bir programını ve bir pazar matine programını tüm renkleriyle, yani okuduğu şarkıları, seyircilerle diyaloğu, saz heyetini diğer sanatçılardan çok farklı olarak kullanışı ve giydiği elbiseleri ile anlatacağız. Mümkün olduğu kadar sizleri 1960'lı, 1970'li yıllara götürüp dönemin zevk anlayışını yansıtmaya çalışacağız.

Şu anda elimizde Arlan Alpar'ın arşivinde dokuz adet programın kaydı var. Sırasıyla:

11.04 1971 tarihli Taşlık Gazinosu pazar matinesi
02.05.1971 tarihli Taşlık Gazinosu pazar matinesi
22.08.1971 tarihli Taşlık Gazinosu pazar matinesi
28.11.1971 tarihli Bebek Maksim Gazinosu pazar matinesi
06.10.1975 tarihli Çakıl Gazinosu ilk akşam (gala) programı
30.07.1976 tarihli Gar Gazinosu (gala) programı

03.12.1976 tarihli Çakıl Gazinosu programı
04.06.1978 tarihli Aşiyan Gazinosu veda matinesi
25.11.1979 tarihli Lunapark Gazinosu pazar matinesi

Berrin veya Ümran Bir Hanım'ın arşivinden ise yedi adet program kaydı var. Sırasıyla:
21.11.1971 tarihli Bebek Maksim Gazinosu pazar matinesi
01.09.1972 Manolya Gazinosu (İzmir) gala programı
1974 yılı Bebek Belediye Gazinosu programı
1976 yılı Çakıl Gazinosu programı
24.08.1976 Gar Gazinosu programı
07.12.1977 Lunapark Gazinosu programı
27.12.1978 Lunapark Gazinosu programı

Ben Zeki Müren'i birçok kez sahnede izledim. Zeki Müren her gala gecesinde, hangi gazinoda olursa olsun, hem kıyafet açısından hem de icra açısından farklıydı. Eserleri dört dörtlük okurdu. Çünkü o gecelerde İstanbul'un seçkin tabakası orada olurdu. Onların da şov seyretmeye değil musiki dinlemeye geldiklerini iyi bildiği için şarkılarını ona göre seçerdi. İşin enteresan tarafı gala gecelerinde, sonraki gecelerde ve hatta pazar matinelerinde saz heyetini kullanma şekli farklıydı. Görebildiğim kadarıyla onun yaptığını, ne o zaman ne de şimdi uygulayan bir sanatçı yok. Klasik veya neo-klasik eserler okurken klasik sazlar, yani kemanlar, kanun, kemençe, ney, tambur v.b. hep ön planda olurdu. Türkü okurken –genellikle programlarının son bölümünde– bu klasik sazlar geriye çekilirdi. Onların yerini cura, elektrogitar v.b türkülere eşlik eden sazlar alırdı. Dikkatle dinlendiğinde yukarıda yazdığım programlarda bu kolaylıkla fark edilmektedir.

Zeki Müren'in önemli bir özelliği, sahnedeyken izleyiciler arasından gelen her türlü şarkı isteği karşısında, "Onu da okuyacağız efendim" diye gönül alması ama, asla okumamasıydı. Bu onun prensibiydi.

Zeki Müren sahnede tam profesyonelce davranırdı. Seyircinin o geceki yapısını kavradığı anda, onları avucunun içine alabilmek için programını değiştirirdi. Bu yüzden her zaman başarılı olabiliyordu. *(Resim 63-66)*

Pazar matineleri diğer programlarından farklıydı. Türk müziği saz-

ları çok kere geri plandaydı. Önde olan ise halk müziği sazlarıydı. Ancak, her ne olursa olsun, pazar matinelerinde dahi mutlaka Sadettin Kaynak, Şükrü Tunar, Şerif İçli ve Selahattin Pınar gibi ustaların eserlerine yer veriyor ve en az üç-dört şarkı okuyordu. O zaman Türk müziği sazları öne çıkıyor, halk müziği sazları geri çekiliyordu.

Yukarıda bahsettiğim kayıtların bazıları pazar matinesine ait. Zeki Müren pazar matinelerinde sadece şarkı söylemiyordu, program sırasında hem herkesi eğlendiriyor, hem de kendisi eğleniyordu. Hanımlarla arada sohbet ediyor, onlara takılıyor ve bazen kendinden bahsediyor, sahne kıyafetlerini bile anlatıyordu. Zannımca halkın arasında olmak onu çok mutlu ediyordu. Unutmayalım ki, büyüklük her zaman sanattan değil, bazen insanlıktan da geçer.

Gerek Ümran Bir Hanım'ın gerekse Nevzat Şenyıldız Bey'in anlattığı gibi, insanlar matinelerde yer bulabilmek için, sonbahar, kış ve ilkbaharın oldukça soğuk günlerinde gece yarısından itibaren sıraya giriyorlardı. Bazen hayıflanıyorum. Kapı komşum olan Nevzat Bey'e neden bir matine programını seyretmek için ricada bulunmamışım? O zaman sizlere o havayı daha güzel anlatabilirdim diye düşünüyorum.

Arlan Alpar Bey'le Zeki Müren'i konuşmak özel bir şeydi. Onun çok sevdiği Müzeyyen Senar ve Zeki Müren ile ilgili elinde bulunan ses ve görüntü kayıtları ve medyada yayınlanan yazı arşivi inanılmazdı. Zaten yukarıda bahsettiğim 9 konserin kayıtlarını bana kendi arşivinden verdi. Kitap çıktıktan sonra izin verirse içinden bir konseri veya üçünü de, internetten tüm Zeki Müren sevenlere duyurmak isterim. Belki bunu kendisi yapıp hepimizi sevindirir. Özellikle Zeki Müren'i zamanında sahnede dinlemiş olanlar bu mutluluğu tekrar yaşarlar.

Zeki Müren'in döneminde veya daha önceki dönemlerde hiçbir sanatçıya onun kadar çiçek gönderilmemiştir. Aslında çiçek göndermenin mazisi de o kadar eski değildir. Nedense dinleyicileri Zeki Müren'e, çiçek konusunda, çok cömert davranmışlardır. Müzeyyen Senar 1956 yılında Zeki Müren'le Bebek Gazinosu'nda birlikte çalışırlarken çiçek hikâyesini bana şöyle anlatmıştı: *"Sanatçıya çiçek gönderilmesi hoş bir şeydir. Ama bana gönderilen çiçeklere toptan teşekkür eder ve programıma devam ederdim. Zeki Müren'le çalışmaya başladığımızda, ilk akşamdan itibaren gönderilen çiçekleri görünce birazcık şaşırmıştım. Üç misliydi. Her taraf çiçek içinde kalmıştı."*

Aşağıda yazacağımız gala gecelerinde Zeki Müren o kadar çok çiçek alıyordu ki, sadece teşekkür etme süresi on dakika sürmekteydi. Örnek vereceğiz.

Yıl 1976'dır. Zeki Müren, yılın başında başlayıp bahar aylarında sona eren programlarını tamamladıktan sonra her zaman olduğu gibi yaz tatili için Antalya'ya gidecektir. Böylece bütün kış sezonunun yorgunluğunu atacaktır. Diğer taraftan hem Çakıl hem de Gar Gazinosu'nun sahipleri olan Şenyıldız kardeşler, bir taraftan programlara daha çok Çakıl Gazinosu'nda devam ederlerken, diğer taraftan Gar Gazinosu'nu baştan aşağı yenilemişler ve buraya, Maksim Gazinosu'ndan daha kaliteli bir ses ve ışık düzeni kurdurmuşlardır. Bu surette her şey Zeki Müren'in talep ettiği standartlarda olmuştur. Temmuz ayında yapacakları yeni açılışta mutlaka Zeki Müren olmalıdır ama onu tatilinden fedakârlık etmeye nasıl ikna edeceklerdir? Bu görev Behzat Bey'e düşer. Biraz zor olmakla beraber bunu yapabilecek tek kişi odur. Behzat Bey, ne yapar eder sonunda Zeki Müren'i ikna eder. Onu, daha tatil başlamadan Gar Gazinosu'na getirerek yeni halini gösterince her şey hallolur. Ayrıca Zeki Müren de bilir ki, eğer kendi kabul etmezse, tabii Behzat Bey ona mutlaka danışacaktır ama, yerini Bülent Ersoy'un alma tehlikesi de vardır. İşte buna katlanması mümkün değildir.

Bu nedenle sizler için Zeki Müren'in Gar Gazinosu'ndaki 30.07.1976 tarihli gala programını seçtim:

Ümran Hanım gala gecesini şöyle anlatıyor: *"O geceyi çok iyi hatırlamamın nedeni, o güne kadar görmediğim sinema yıldızlarının, örneğin Ayhan Işık'ın izleyiciler arasında olmasıydı. Birçok sanatçı vardı. Zeki Bey'le en az iki saat önce gazinonun kulisine gelmiştik. Hemen kendisine çiçek gönderilenlerin listesi uzatıldı. Birkaç sayfalık uzun bir listeydi. Mutluydu ama, 'Hepsine teşekkür etmek mecburiyetindeyim. Çok uzun bir süre alacak ama olsun, onu mutlaka telafi ederim,' dedi. 'Aaaa... bak o da var, bu da var' diye listeden bazı isimleri okuduğunda daha da heyecanlanmıştım. Unutmayın daha yirmili yaşlardaydım ve içimden onları nasıl görürüm acaba diye plan yapmaya bile başlamıştım. Gerçekten unutulmaz bir geceydi. Zeki Bey o kadar coşmuştu ki, programı bitirip kulise döndüğünde o zamana kadar görmediğimiz şekilde terlemişti. Teyzem he-*

men bornozunu kaptı, 'Aman paşam, hemen soyunmalısın, bu terle üşütebilirsin,' dediğinde biz dışarı çıktık. Onu izlemeye gelen sanatçıları görebildim mi diye soracak olursanız, maalesef. Çünkü o gece kulisten ayrılmak mümkün olmadı."

O gece Gar Gazinosu'nda çok farklı bir atmosfer vardır. İstanbul sosyetesinin önemli isimleri, basın dünyasının önde gelenleri, ses ve sinema sanatçıları, Türk sanayi sektörünün önemli isimleri salonu doldurmuşlardır.

O sahne programının çok özel olduğu bellidir. Hem Berrin Hanım ve hem de Ümran Hanım o gece oradadır. Çünkü Zeki Müren tam dört defa kıyafet değiştirecektir. Çok sıkı bir hazırlık yapmışlardır. En çok üç dakika içinde kıyafetini değiştirmesi gerekmektedir. Sahneye siyah smokinle çıkacaktır. Smokinin yakası işlemelidir; içine giydiği beyaz gömlek ise tamamen işlemeli ve boğaz kısmı kapalıdır. Papyon takması söz konusu değildir. Smokin pantolonunun kenarlarında da ceketiyle aynı tarzda işlemeler vardır. Diğer ceketlerinde farklı işlemeler olduğu için, her kıyafet değişiminde onlara uygun farklı bir pantolon giymesi de gerekecektir.

Zeki Müren kürdilihicazkâr gibi renkli bir makamdan başlamayı kararlaştırır.

Sazlar, Kemençevi Vasilaki Efendi'nin kürdilihicazkâr peşrevini çalarlar. Süresi aşağı yukarı dört dakikadır. Peşrev bittiği anda Zeki Müren sahnede belirir.

Doğrudan Selahattin İçli'nin şarkısıyla girer: *"Bitmez tükenmez bu dert ömür diyorlar buna..."*

Ancak daha şarkının ilk mısraını okumuştur ki, müthiş bir alkış sağanağı başlar. Tam beş dakika. O sırada sahnenin içinde dolaşarak izleyicileri selamlar ve alkışlar dindiği anda şarkıya tekrar girer.

Bitmez tükenmez bu dert ömür diyorlar buna
Bu gece mehtâb gibi aşkım da bitse suda
Gönlüm uyusun sesinde gel dokunma şuna
Bu gece mehtâb gibi aşkım da bitse suda

Hiç durmadan hemen Astik Ağa'nın şarkısına girer: *Hançer-i ebrûsu saplandı dile/Gamze-i fettanı verdi velvele...*

Şarkılardan sonra seyirciye teşekkür eder:

"Aziz, muhterem, saygıdeğer, sanatsever benim canım dinleyicilerim. Bana sanat hayatımın en güzel, en değerli gecelerinden birini yaşatıyorsunuz. Minnet ve şükranlarımı arz ediyorum. Lütfen kabul buyurunuz. Saz üstatlarımız ve ben saygılarımızı sunuyoruz. Ben sizler için yaşıyorum, sizler için nefes alıyorum.

Programıma en güzel şarkılardan biri ile devam ediyorum: Gülünce gözlerinin içi gülüyor/Kendimi senden alamıyorum..."

Şarkının tüm sözlerini söyler ve "hemen geliyorum," der. Kıyafet değiştirmeye giderken sazlar şarkıyı çalmaya başlarlar.

Üstüne giydiği ikinci kıyafet tümüyle farklıdır. Tümüyle krem rengi işlemeli bir ceket, altında beyaz bir pantolon vardır.

İrfan Özbakır'ın, "*Unutulmuş değilsin adın saklı kalbimde*" hicaz şarkısını bitirince durmaz, anons etmeden Muzaffer İlkar'ın aynı makamdaki şarkısına girer: *Beni canımdan ayırdı gönlümü yıktı temelden/Seni sevmek ne suçmuş ki bilmedim, yandım ezelden...*

Üçüncü kez elbise değiştirmeye gitmeden, *"Canlarım ciğerlerim, aşklarım, bitanelerim, hüzzam makamına geçiyoruz. Çok zamandır okumadığım bir şarkı. Hemeeeen geliyorum..."* der ve sahneden çıkar.

O kıyafetini değiştirmek için içeri giderken, sazlar Tamburi Büyük Osman Bey'in hüzzam peşrevini çalarlar. Bu sefer yine beyaz bir pantolon, yakasına güller işlenmiş uçuk mavi renkli bir ceketle döner

Döndüğünde hocası Şerif İçli'nin şarkısı ile başlar: *Yine bir sızı var içimde akşam oldu diye/Gözüm acıyor ağlarım hâlâ bilmem niye/İstemem geceyi onda mehtâb gam oldu yine/Gözüm acıyor ağlarım hâlâ bilmem niye.*

Peşinden devam eder: *Bu ne sevgi ah, bu ne ızdırap/Zavallı kalbim ne kadar harap/Nasibim olsun bir yudum şarap/Sun da içerim yârin elinden...* Abdullah Yüce'nin hüzzam makamındaki türküsü. Zeki Müren bu türküyü söylerken salonun büyük kısmı ses ve alkışlarla ona refakat etmektedir.

Türkü bitince Zeki Müren bir kez daha seyirciye teşekkür eder: *"Sağ olun, var olun, teşekkür ederim. Efendim teşrifleriniz için, büyük ilgileriniz için, aldığım her nefes için minnet ve şükranlarım tekrar ederken bu*

gece bu güzel, bu latif, bu zarif çiçeklerle beni bahtiyar ettiğiniz için hepinize çok teşekkür ederim.

Bu zarif çiçeklerle beni bahtiyar kılan hepimizin gazetesi Hürriyet gazetesinin sahipleri aziz dostlarımız Belma Simavi Hanımefendi ve Erol Simavi Beyefendiye, Milliyet gazetesinin sayın sahiplerine, Gar ve Çakıl Gazinosu'nun sahiplerine... değerli avukatlarım beyefendilere... Ses dergisinin sayın sahiplerine... Canım, canım, canım sevgili dostlarım Sadri Alışık Bey ve Çolpan İlhan Hanımefendiye, sevgili ve canım dostum, güzeller güzeli Nigar Uluerer'e... Krallar kralı dostum Ayhan Işık Beyefendi'ye... Jet reklamın sahibi Dündar Kılıç Beyefendiye... Son Havadis gazetesinin değerli sahiplerine, Sayın ve sevgili Nilüfer Koçyiğit Hanımefendiye... Çok değer verdiğim çok eski aziz dost Erkan Özerman Beyefendiye... Kıymetli dostum Lale Belkıs Hanımefendiye... Çok sevdiğim dostum Neşe Karaböcek Hanımefendiye... Klüp 12'nin değerli sahiplerine... Benim çok yakın dostum, eşsiz insan, çok yakınım ve kalbimin beraber attığını zannettiğim Meserret Özgen Hanımefendiye... Değerli sanatçı Nil Burak Hanımefendiye, çok yakın dostum, büyük sanatçı Ayla Algan Hanımefendiye... Benim ballardan tatlı, ballı, çoook eski dostum Semih Baler Beyefendiye... Kadim, en eski dostlarımdan Hüsnü Tatari Beyefendiye... Sevgili sanatçımız Serpil Nur Hanımefendiye... Ünlü sanatçımız Pakize Suda Hanımefendiye... Çok sevdiğim sanatçı dostlarım Arılara... Çok sevdiğim sanatçı dostum Ümit Şener, değerli dost kanun üstadı Nevzat Sümer Beyefendiye... Kıymetli dostum Saadet Sun Hanımefendiye... Değerli dostum komedi üstadı Feridun Karakaya Beyefendiye... Kantolarımızın değerli yıldızı Nurhan Damcıoğlu'na... İşadamı değerli dost Şehmus Tatlıcı Beyefendiye... Çok uzun yıllardır göz nuru döken terzim Yalçın Say Beyefendiye... Bu gece ve her gece beni teşrifleriyle mutlu kılan eşsiz sanatçı dostum, çok sevdiğim, gönülden gönüle seviştiğimiz can dostum, saygıdeğer sanatçı Behiye Aksoy Hanımefendiye ve canım, tatlım, bu gece kalbinin nasıl titrediğini bildiğim, canım, bir tanem anneciğime teşekkür ederim. (Alkışlar... alkışlar...) *Helal olsun sizlere!... Helal olsun sizlere!... Helal olsun bendenize!...* (alkışlar, alkışlar.) *Umarım kusur etmemişimdir. Lütfen hata ettiysem beni bağışlayın."*

Zeki Müren'in aslında dokuz dakika süren teşekkürlerinin ancak dörtte birini verebiliyoruz. Aksi halde beş sayfa daha yazmamız gerekecekti.

Zeki Müren, *"Efendim şimdi rast makamına geçiyoruz; izninizle rast şarkılar söyleyeceğim. Hemeeen geliyorum,"* dedikten sonra, dördüncü kez kıyafet değiştirmeye gider.

Konser başlayalı yaklaşık 60 dakika olmuştur. İçkinin izleyicileri etkilemeye başladığı ses kaydından belli oluyor. Başlarda Zeki Müren şarkı söylerken onu dikkatle dinleyen izleyici bir süre sonra, o cevap vermese de sanatçıyla diyaloğa girmeye çalışmakta veya en gereksiz yerlerde, klasik şarkılarda bile tempo tutmaktadır.

Zeki Müren'in bu kez kıyafet değiştirmesi tam dört dakika sürer. Sahneye döndüğünde, söylediklerinin bir kısmı seyircilerin alkışları nedeniyle duyulmaz ancak son kelimeleri, "...Ne yapsam acaba diyorum, şaşırıyorum." olur ve rast makamında: *Saçların tarumar gözlerinde nem/Ateşe benzerdin küle dönmüşsün/Hayal mi gerçek mi gördüğüm bilmem/Elden ele gezen güle dönmüşsün...* şarkısıyla devam ettikten sonra bir sonraki şarkıyı anons eder:

"Ve benim naçizane bestem: Beklenen Şarkı, *yıllar sonra: Gözlerinin içine başka hayal girmesin/Bana ait çizgiler dikkat et silinmesin/İstersen yum gözlerini tıpkı düşünür gibi/Benden evvel başkası bakıp seni görmesin..."*

Şarkı sonunda izleyicilerin alkışları uzun süre devam eder.

Bir sonraki şarkı, Orhan Gencebay'dandır. *Batsın Bu Dünya.* Bu şarkıya giren saz tümüyle farklıdır. Klasik Türk müziği sazları geri çekilir ve Türk halk müziği sazları birden öne çıkar. Bağlama, cura, tanbura, divan sazı ve elektrosaz. Özellikle elektrosaz çok ön plandadır.

Batsın Bu Dünya şarkısı, arabesk stilde tipik Orhan Gencebay şarkısıdır. Şarkıda tam sekiz dörtlük vardır.

İcrası da çok zordur. Her baba yiğidin harcı değildir. Zeki Müren'in icrası ise belki bugüne kadar söylenenlerin en iyisidir.

Yazıklar olsun, yazıklar olsun
Kaderin böylesine, yazıklar olsun
Her şey karanlık, nerde insanlık
Kula kulluk edene yazıklar olsun...

Zeki Müren'in, Orhan Gencebay şarkısından sonra söylediği türkünün kaydını hiçbir yerde bulamadım. Bu türküyü ilk kez duydum.

Umarım kitabı okuyan dostlar bu konuda bana yardımcı olur. Kayıttan çıkarabildiğim kadarıyla türküyü aşağıda veriyorum. (İlk satırda iki kelimeyi alkışlar nedeniyle çözemedim.) Umarım yanlışlık yapmamışımdır.

.... başım dumanlı
İçimi güldürdün içemiyorum
Geceleri gündüz içemiyorum
Kalbim atıyor gözlerim nemli
İçmek istiyorum içemiyorum

Yetmez sana bir gün baksam diyorum
Alsam seni ben bulsam diyorum
Bulut gibi sarhoş olsam diyorum
Sevmek istiyorum sevemiyorum
İçmek istiyorum içemiyorum
Gülmek istiyorum gülemiyorum
Sevmek istiyorum sevemiyorum

Zeki Müren bu türkünün ardından hiç durmadan devam ediyor ve peş peşe türküler söylüyor:

Meşeli dağları meşeli
Dibinde halı döşeli
Kül oldum ben bu aşka düşeli
Al beni esmer güzeli yârimle...

Bir türkü daha:

Ordu'nun dereleri aksa yukarı aksa
Vermem seni ellere
Ordu üstüme kalksa sürmelim aman

Ardından hem seyircinin rahatlatması ve hem de mevcut havanın değişmesi için maya okumaya başlıyor:

Kime kin ettin de giydin alları
Yakınken ırak ettin yolları
Mademki ayrılmakmış muradın
Niye beni ateşlere yandırdın

Sen gönlün olunca beni ararsın
Derdini atma sen de yanarsın
Mademki ayrılmakmış muradın
Niye beni ateşlere yandırdın

Mayayı bir türkü ile bağlamak mecburiyetindedir:

Sevda olmasaydı (da)
Gönüle dolmasaydı
Dünya neye yarardı (da)
Güzeli olmasaydı...

Peşine Zeki Müren bir Karadeniz türküsüne başlar:

Gökte yıldız ay misun da
Kemençeme yay misun
Alsam seni elime ssst ssst
Baksam çalayi misun...

Tüm salon ayaktadır. Kendisi dahil birçok kişi horon tepmeye başlar. Artık izleyicilerle Zeki Müren sanki bir olmuştur. Eğlence de en üst noktaya çıkmıştır. Bu her sanatçının başarabileceği bir şey değildir.

Türkü bitince alkışlar yaklaşık dört dakika sürer. Sonra Zeki Müren, "Böyle özel gecelerde özel şarkılar ilave edilir. İçinizden geliyorsa lütfen bana katılın," der ve finalde beklenmedik bir şey yapar. Selahattin Pınar'ın o ünlü kürdilihicazkâr şarkısını okur:

Nereden sevdim o zâlim kadını
Bana zehr etti hayâtın tadını
Sormayın söylemem asla adını
Bana zehr etti hayâtın tadını...

"Hepinize iyi geceler, Allaha ısmarladık efendim," diyerek sahneyi terk eder.

Zeki Müren, o gala gecesinde bir saat elli dakika sahnede kalmış ve tam on beş şarkı ve türkü söylemiştir. Gerçekten şahane bir icra ve gece olmuştur.

Okuyucuların bu programını gözlerinde daha iyi canlandırabilmeleri için, Zeki Müren'in o yıllarda sahnedeki görünüşünü resim 65'te veriyoruz.

Arada, özel bir nedenle, 11.04.1971 Taşlık programından kısaca söz etmek istiyorum. Bu program Zeki Müren'in hayatında bir dönüm noktasına rastgeliyor. 1971, onun için çok zor bir yıldır. 1970 yılında, kendi ifadesine göre en büyük aşkından biraz da zorla ayrılmıştır ve bir daha da bir araya gelmeleri söz konusu değildir. Dostlukları Zeki Müren ölene kadar devam edecektir.

Ümran Hanım, teyzesinin anlattığı yazılı notlara bakarak o yıllar hakkında şunları anlattı:

"Ben o zaman daha çocuktum. Her kız çocuğu gibi, tahmin edersiniz, dedikoduları hiç kaçırmak istemezdim. Teyzem Berrin ve annem sık sık bir araya geldiklerinde, teyzemin konuşurken gözlerini silmesi benim çok dikkatimi çekmişti. Annemin de ikide bir, 'Vah yavrum, vah...' deyişini hatırlıyorum.

Yine bir gün ikisi konuşuyordu. Ben meraktan çatladığım için esasında uyur numarası yapıyordum. 'Ayol abla Ümran burada uyuyakaldı. Onu içeriye yatırsak,' deyince annem, 'Merak etme, gündüz koşup durdu. Top atılsa uyanmaz,' dedi ve ekledi, 'eeee... ne oldu anlat bakalım.'

Teyzem anlatmaya başladı: "Yavrum perişan abla. Ne gece uyuyor artık, ne gündüz. Programa gidiyoruz. Her zamanki gibi programını yapıyor ama çok farklı. Tabii belli etmemeye çalışıyor. Ama seçtiği şarkılarla sürekli aşkını anlatıyor. Yaralı. Ne yapacağız bilmiyorum. Doğru dürüst candan bir arkadaşı olsa, ona anlatsa belki açılacak. Ama böyle birisi yok. Sevdiği insanlar var ama, onlara da anlatamaz ki..."

Yüzde yüz ne demek olduğunu tabii pek anlamamıştım ama, herhalde hastalanmıştır diye düşündüm."

Taşlık programı peşrev ile başlıyor. Zeki Müren hemen ardından İsmet Nedim'in muhayyerkürdi makamında bir şarkısıyla giriyor. Ancak tüm programları dinlediğimde, hatta bugün internette yayınlanan programlarına baktığımda Zeki Müren'in bu şarkıyla başlaması bana biraz farklı geldi. Hiçbir zaman böyle giriş yapmamıştır. Şimdi çok bilinen bu şarkının sözlerine bakalım:

Gözyaşım şarap olsa, her günüm azap olsa
Gül yüzüm harap olsa, yine seni seveceğim.
Arım balım peteğim, gülüm balım çiçeğim,
Bilsem ki öleceğim, yine seni seveceğim.

Ne emelim ne arzum, kalmasa tek umudum
Erisem yudum yudum yine seni seveceğim
Arım balım peteğim, gülüm balım çiçeğim
Bilsem ki öleceğim, yine seni seveceğim...

Bu şarkıyı yüzlerce kez dinlemişsinizdir. Ama Zeki Müren'in o gün orada okuduğu şekilde dinlemeniz mümkün değildir. Özellikle son dörtlüğü söylerken adeta inliyor. Ses kalbinin derinliğinden geliyor. Şarkıyı bitirirken son üç kelimeyi tam üç kez tekrarlıyor. "Yine seni seveceğim," derken adeta ağlıyor. Bunu söylerken neler hissettiğini tahmin ettiğim için açıkçası çok etkilendim. Hemen ardından söylediği şarkı ise gerçekten bütün duygularını açıkladığı için, "Bu nasıl sevgiymiş böyle," diye düşündüm:

Görmedim ömrümün âsûde geçen bir demini
Çekerim hep o siyâh gözlerinin mâtemini
Hasretiyle inlediğim çekti benden elini
Çekerim hep o siyâh gözlerinin mâtemini

Baştan aşağı yumuşacık bir sesle okuduğu şarkının son mısraını tekrarlar: "*Çekerim hep o siyah gözlerinin matemini, çekerim hep o güzel gözlerinin matemini.*"

Peşinden Neşet Ertaş'ın şarkısına başlar ama çok farklı bir şekilde okur:

Aman aman aman aman aman aman aman
yandım aman, aman aman aman of of of of ah ah ah...
Uykuda mısın sevgilim uyan, uyan,
Aç pencereni göreyim gül yüzünü uyan yâr

Aman aman yâr yâr, canım canım yâr yâr
Sabahlar olamadan uyan yâr
Aman aman yar yar aman aman yâr yâr offf...

Horozlar ötmeden günışığı ışımadan uyan
Eller duymadan bana bana gel,
Aman aman yâr yâr, canım canım yar yâar,
Sabahlar olmadan uyan yâr

O bunu okurken benim tüylerim diken diken oldu. İnanılmaz bir icra. Her şeyi bu şarkıyla anlatıyor. Zeki Müren sonraları bu parçayı mutlaka okumuştur. Ancak o günkü gibi okumasının mümkün olduğunu zannetmiyorum. Şimdi 1971 yılı ile ilgili bu sayfayı kapatalım.

25.11.1979 günü, Lunapark Gazinosu'ndaki muhtemelen son veya sondan bir evvelki Pazar matinesidir. Zeki Müren o sırada 48 yaşındadır. Son yıllarda şov tarafı giderek ağır basmış olmasına rağmen 1979 yılında bile icrası mükemmeldir. Sadece, sahnede eskisi kadar hareketli değildir. Çünkü sağ ayağının başparmağı etrafında olan gut oldukça ilerlemiştir ve hareket kabiliyetini kısıtlamaktadır. O nedenle giydiği ayakkabılarda başparmağın geldiği yer kesilerek çıkarılmış, pantolonun paçası uzatılarak bu görüntü kapatılmıştır.

Programa bir hane hüzzam peşrevden sonra Nasibin Mehmet Yürü'nün eseriyle başlar:

Açmam açamam söyleyemem çünki derinde
Bir yâresi var ki kanıyor kalb üzerinde
Billâh bu acı durduracak kalbi yerinde
Bir yâresi var ki kanıyor kalb üzerinde

Şarkıdan sonra, seyirciye hitap eder:

"Aziz, muhterem, saygıdeğer, sanatsever canım dinleyicilerim... (alkışlar) *Her zaman olduğu gibi engin sevgilerimi ve derin hürmetlerimi arz ediyorum. Kabul buyurunuz efendim.* (alkışlar) *Çok değerli saz arkadaşlarım ve Boğaziçi Musiki Derneği kıymetli korosu eşliğinde sizlere her şeyin en güzelini sunmaktan büyük mutluluk duyacağım aziz dinleyicilerim."*

Anlaşıldığı kadarıyla, 1979 yılına gelindiğinde, Zeki Müren'in iki saate yakın bir programı tek başına sürdürmesi, aşağıdaki sayfalarda açıklayacağımız nedenlerden dolayı, artık mümkün değildir. Aralarda daha çok dinlenmeye ihtiyaç vardır.

Sahneye döndüğünde, Selahattin Pınar'ın hüzzam şarkısıyla devam eder: *Ümîdini kirpiklerine bağladı gönlüm/Yıllarca o bir çift göz için ağladı gönlüm...*

Boğaziçi Musiki Derneği korosu Şükrü Tunar'ın aynı makamdaki şarkısını okur: *Ada'nın yeşil çamları aşkımıza yer olsun/Ne çare ayırdı felek kalplerimiz bir olsun...* Koro başladığında Zeki Müren hemen kulise dönmekte ve en az beş dakika dinlenmektedir.

Peşinden, Abdullah Yüce'nin aynı makamdaki şarkısıyla Zeki Müren devam eder: *Hiç mi gülmeyecek benim de yüzüm/Yaş bitti, kan doldu her iki gözüm/Dilimde kurudu son bir çift sözüm/Hem yetim, hem âşık, hem de öksüzüm...*

Zeki Müren: *"Program harici ama, o kadar güzel dinliyorsunuz ki, size Avni Anıl'ın şarkısını okuyacağım,"* der: *Akşamın olduğu yerde bekle diyorsun gelmiyorsun/Çünki seni çok sevdiğimi biliyorsun gelmiyorsun...*

Muhtemelen Zeki Müren yine kıyafetini değiştirdiği sırada Boğaziçi Musiki korosu Bimen Şen'in aynı makamdaki şarkısını okur: *"Bilirim daha sen pek küçüceksin/Gönlüm seni sevdi âh ne diyeceksin/Nice bir istiğnâ, nâz edeceksin/Gönlüm seni sevdi âh ne diyeceksin.*

Zeki Müren döndüğünde Sadettin Kaynak'ın o meşhur segâh eseri başlar:

Dertliyim ruhuma hicranımı sardım da yine
İnlerim, şimdi uzaklarda solan gün gibiyim
Gecenin rengini kattım içimin matemine
Sönen ümit ile günden güne ölgün gibiyim...

Şarkı bittiğinde tüm seyircinin ayağa kalkıp alkışladığı belli oluyor. Alkışlar tam üç dakika sürüyor.

Zeki Müren, *"Canım dinleyicilerim, aşkım dinleyicilerim, benim yüce varlıklarım, her şey, ömrüm için, aldığım nefes için, yıllarım için hepinize teşekkür ederim,"* dedikten sonra Lunaparka Gazinosu sahibi Osman Kavran ve eşiyle başlayan çiçek gönderenlerin listesini okur.

Bu noktadan sonra konserin dönüm noktası başlar.

Zeki Müren izleyicilerine şu açıklamayı yapar. *"Şu ana kadar hatıralarınızda yeri olan eski eserler sundum. Şimdi günümüzün en popüler, en tutulan şarkıları okuyacağım. Orhan Gencebay'a ait, hemeeeen geliyorum,"* der ve elbise değiştirmeye gider. Klasik sazlar artık geridedir, halk müziği sazları ön plana çıkar. Muhayyerkürdi makamındaki şarkı oldukça uzundur: *Yarabbim sen büyüksün/Yarabbim sen gönülsün/Durdur geçen zamanı/Kulların gülsün/Dert rüzgârları sussun/Aşk güneşi bahtıma gülerek doğsun...*

Dinleyiciler bu şarkının çok önemli bölümünde Zeki Müren'e eşlik ederler ve alkış tutarlar.

Alkış bir türlü dinmez. Seyirciler, "Oooh... Oooh," diye tempo tutarlar. Zeki Müren, "Bu tempo çok düz olunca tadı olmuyor, mesela 'Ovvv' gibi," der. Çok eğlendiği ve keyif aldığı bellidir. İzleyicilerden biri gayet manalı bir şekilde uzatarak "Ooovvvoovv," diye ses çıkarınca, Zeki Müren, "Süper," der ve kahkahayla güler.

Peşine Mustafa Sayan'ın bir şarkısını okur. Arabesk bir şarkı:

Ölüyorum kederimden
El içine çıkmaya yüzüm kalmadı
Ömrüm hiç gibi geçti
Derdin ne diye soran olmadı

Ah, ömrüm hiç gibi geçti
Derdin ne diye soran olmadı
Çaresizlik içindeyim
Karanlık dünyama ışık tutan olmadı...

Hemen peşine *Erkilet güzeli bağlar bozuyor/Kirpikleri kalem olmuş yazıyor...* türküsünü tüm seyirciyle birlikte söyler. Sadece klarnet uzun

bir süre şarkıyı tek başına oyun havası gibi çalar ama sonda sazlar şarkıyı bağlarlar: *Tek tek basaraktan/Bâde süzerekten/İnci dizerekten/Gel cânım gel ammân...*

Peşine Ferdi Tayfur'dan uzun bir şarkı okur: *Bakışların bana biraz cesaret versin/Korkuyorum sana aşktan söz etmeye ben/Bir sevdiğin varsa ne olur söyle söyle/Giderim bu diyardan merak etme sen...*

Yine halk müziği sazları geri çekilir, Türk musikisi sazları ön plana çıkar ve Zeki Müren, Sadettin Kaynak'ın hicaz eserine girer:

Enginde yavaş yavaş günün minesi soldu
Derdim bana arkadaş bugün de akşam oldu

Gölgeler indi suya kuşlar vardı uykuya
Gurbeti duya duya bugün de akşam oldu

Su uyur fısıldaşır gider yâre ulaşır
Yolcu yolda yaraşır bugün de akşam oldu

Zeki Müren bu usulü tüm programlarında uygular. Yani arabesk şarkılar, ona benzer türküler söyleyip salondaki coşkuyu artırır. Birden neo-klasik bir şarkıya, "*Enginde yavaş yavaş,*" girerek hem kendisini hem de izleyicisini dinlendirir. Ama bu ayrıca her zamanki gibi finale doğru gidişi de simgelemiş olur.

Peşine hemen Neşet Ertaş'tan bir türküye girer. Ancak türkünün ilk dörtlüğünü atlayarak söylemeye başlar: (*Kaşların karasına/Kurbanım arasına/Ancak sen melhem olun/Göynümün yarasına* kısmını atlar. Ayrıca ikinci dörtlüğü olduğu gibi değiştirir.)

İnce belinden yârim
Datlı dilinden yârim
Bir hatıra ver bana
Zülfün telinden yârim

Kaşların karasına
Gül koydum arasına
Seni melhem diyorlar
Gönlümün yarasına

İnce belinden yârim
Datlı dilinden yârim
Bir hatıra ver bana
Zülfün telinden yârim

Zeki Müren yine bir türkü ile finali yapar. Hem kendi coşar hem de seyirciler. İnanılmaz bir durum vardır o gün. Zeki Müren adeta seyirciyle bütünleşir. Bütün türküleri alkışlarla beraber birlikte söylerler: *Esmerim biçim biçim/Ölürüm esmer için/Âlem bana düşmandır/Esmer sevdiğim için/Hele loy loy loy kibar yarim esmerim/Hele loy loy loy güzel yarim esmerim...*

Türkünün peşine sazlar oldukça uzun süre oyun havaları çalar. Sonunda Zeki Müren veda eder, *"Her sonsuz, artı sonsuzdan eksi sonsuza kadar sonsuz. Hayırlı günler, hayırlı geceler. Her şey gönlünüzce olsun. Sağlıcakla kalın, ne dileğiniz ne varsa olsun. Allahaısmarladık efendim..."*

Böylece programını tamamlamış olur.

Zeki Müren'le ilgili bir sahne olayını daha anlatarak bu bölümü bitireceğiz. Zeki Müren sahneye sadece gazinolarda çıkmadı. Bazen de tek gecelik yapılan programlara katıldı. Bazı sanatçıların jübilesinde diğer sanatçılarla birlikte yer aldı. Bazı cemiyet veya kulüplerin gecelerinde de şarkılar söyledi.

Gazino dışı programlarından biri de, ilk kez Cemil Topuzlu Açıkhava Tiyatrosu'nda sahneye çıktığı 14 Temmuz 1957 tarihli konseridir. Bu konser *Milliyet* gazetesinde 6 Temmuz 1957 tarihindeki, "Zeki Müren 14 Temmuz akşamı Açıkhava Tiyatrosu'nda konser verecektir. Biletler, tiyatronun gişesinde satılmaktadır," ilanıyla duyurulmuştur.

Güngör Akyüz benim çok eski dostumdur. Kaç yıl oldu, saymam zor. Diş tabibi eğitimi gördükten sonra Almanya'ya göçtü. 50 yılı aşkındır orada yaşıyor. Onun, Zeki Müren'in bu ilk Açıkhava Gazinosu konseri hakkında anlattıkları ilginç.

Güngör Akyüz: *"Açıkhava Tiyatrosu, Adnan Bey (soyadını hatırlamıyorum) tarafından, muhtemelen 1956 yılı olması lazım, kiralanmıştı. Adnan Bey de babam Tevfik Alanay'ın çok yakın arkadaşıydı. Sonra ortak oldular.*

O güne göre oldukça yüklü kirası vardı. Hemen kolları sıvayarak program düzenlemeye başladılar. İlk olarak Rusya'dan Bolşoy balesini getirdi-

ler. Yalnız bir gece gösteri yapma fırsatını buldular. Zamanın gençleri gazinonun önünde toplanıp Bolşoy ve Rusya aleyhine gösteri yapmaya başlayınca alelacele döndüler. Sonra Afrika'dan ve Fransa'dan revü getirdiler. Çok başarılı oldukları söylenemez. O zaman toplumun sosyal yapısı herhalde çok uygun değildi. Onun üzerine Türk müziği konserleri yapalım dediler. Hamiyet Yüceses, Perihan Altındağ konserleri başarılı geçince Zeki Müren'i düşündüler.

Zeki Müren'i aradılar. Zeki Müren, "Lütfen bana gelin konuşalım," demiş. Onlar giderken beni de yanlarına aldılar. Üçümüz birlikte gittik.

Bizi kapıda bir hanım karşıladı ve salona aldı. Zeki Bey'in yanında Zeki Tükel isimli biri vardı, menajeriymiş. Yardımcısı olan güzel bir hanım bize kahve ikram etti. Sonunda bir cumartesi gecesi Açıkhava Tiyatrosu'nda konser vermesi için 4.500 liraya anlaştık.

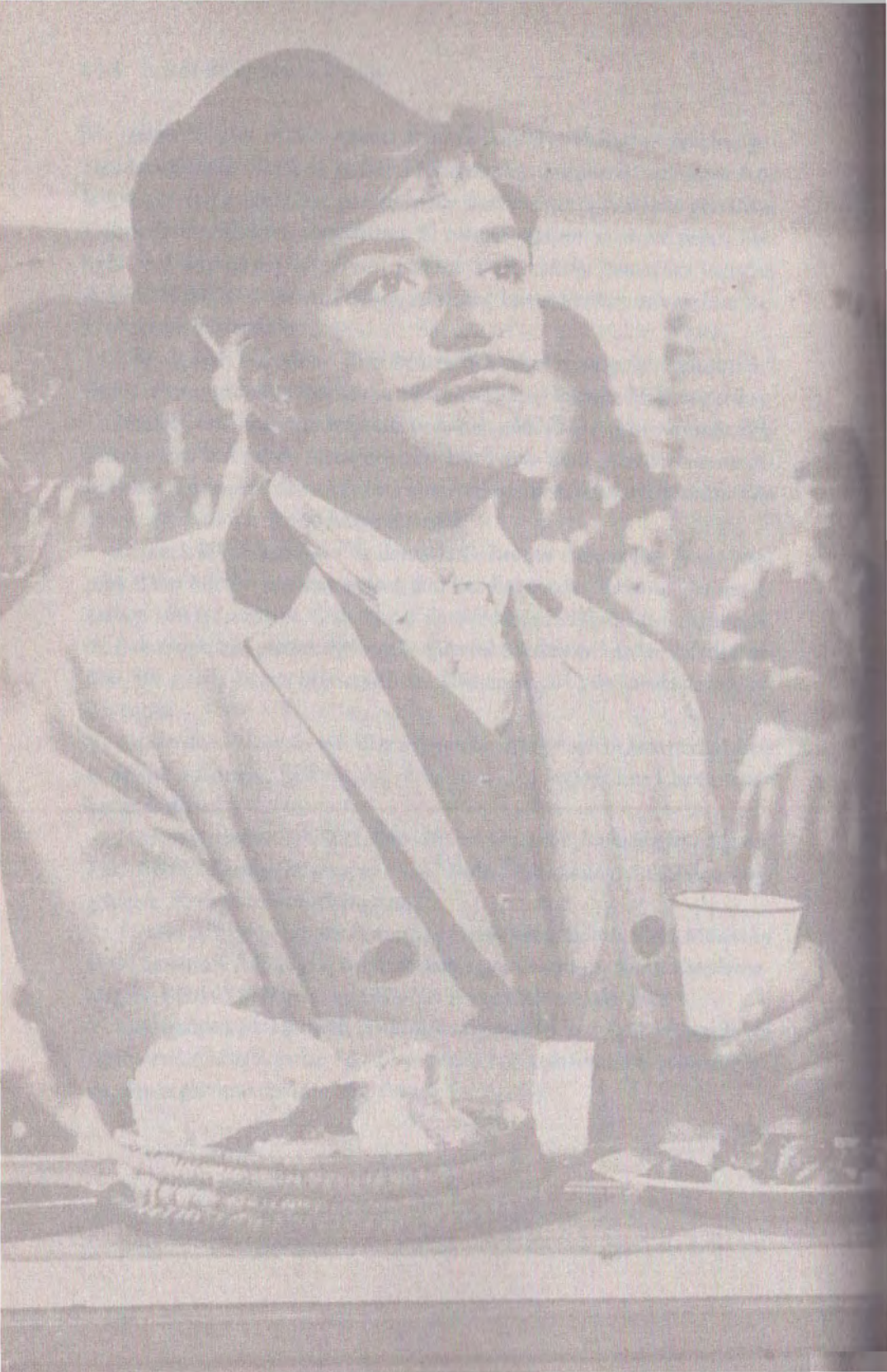
Dışarı çıkınca Açıkhava'ya döndük. Babam ve Adnan Bey hesap yaptılar. Tüm biletler satılırsa onlara 600 lira kalıyordu. "Olsun," dediler. O zaman için iyi paraydı. Gazetelerde ilanlar başladı. Duvarlara afişler asıldı. Belediyeye ben gittim. Eğlence vergilerini ödedim ve basılan biletleri aldım. Bir gişede de ben oturuyordum. Tam bir buçuk gün içinde tüm biletleri sattık.

Günlerden Perşembe idi. Zeki Müren'in istediği sahne hazırlıkları hızla devam ediyordu. Elektrikçiler dahil tüm ekip hazırlıkları Cumartesiye kadar bitirecekti.

Derken o akşam Zeki Tükel'den bir telefon geldi. Babam açtı telefonu. Zeki Tükel, "Kusura bakmayın ama," dedi, "Zeki Müren 5.000'den aşağı gelemez. Bunu size iletmek isterim."

Biletler satılmış, her şey hazır. Mecburen kabul edildi. Zeki Müren'in sözü söz olarak bilindiği için bir sözleşme yapılmamıştı. Konser başlamadan önce Zeki Tükel geldi ve 5.000 TL'yi nakit olarak aldı gitti.

Çok başarılı bir konserdi. Anlayamadığımız tek şey, Zeki Müren'in mi sözünden döndüğü, yoksa 500 TL'yi arada bir başkasının mı götürdüğüydü. Bunu çözmemiz mümkün olmadı."

IV. BÖLÜM

Perde Hayatı veya Zeki Müren'in Filmografisi

– Çok dertlisin galiba.
– Nereden anladın dedeciğim?
– Baksana hep sevda üzerine türküler söylüyorsun.
– Türkü öyledir usta.
– Hadi! hadi! biz halden anlarız... Sen âşıksın

Bahçevan filminden

Zeki Müren 1953-71 yılları arasında, radyo ve sahne çalışmalarının yanı sıra tam 18 film çevirmiş, bunların tümünde de başrol oynamıştır. Her filminde klasik, neo-klasik ve güncel şarkılardan en az beşini seslendirmiştir.

İlk filmi olan ve 1953'te çevirdiği *Beklenen Şarkı*'nın hikâyesini anlattık. İtiraf edeyim ki, bu kitabı yazmaya başlamadan önce onun filmlerinden sadece ikisini görmüştüm. Filmografiyi yazarken hepsini seyrettim. Ülkü Erakalın tarafından 2010 yılında çekilen *Çığlık Çığlığa Bir Sevda*'yı (Zeki Müren'in son dokuz gününü) da izledim. Onu kitabın ilerleyen bölümlerinde yazacağım. Filmlerin 13'ü siyah-beyaz, diğerleri renkli. Süreleri 80 dakika 127 dakika arasında değişiyor.

Zaman zaman da filmler hakkında kendi yorumumu da ekleyeceğim. Örneğin filmleri tarih sırasına göre izlediğimizde, o tarihlerdeki sosyal ve ekonomik yapıdaki değişiklikleri de görmek mümkün. Giderek filmlerdeki çevre ve zevk anlayışı ve hatta Zeki Müren'in besteleyip okuduğu şarkıların kalitesi de değişiyor. Bu filmlerdeki şarkıları Zeki Müren sahne programlarında da okuyor. Nitekim programlarını dinlerken rastladığım ve o güne kadar hiç duymadığım bir şarkıyı araştırdığımda karşıma Zeki Müren'in bir filminde söylediği bir parça olarak çıktı.

Filmlerin jeneriklerinde Zeki Müren'le başrolü paylaşan sanatçıların isimleri daha küçük, yarı büyüklükte yazılmıştır. Aynen Zeki Müren için verilen gazete ilânlarında, gazino neonlarında olduğu gibi. Ancak bir istisnası var. Türkân Şoray'la 1966 yılında çevirdiği *Düğün Gecesi* filminde ikisinin adı aynı büyüklüktedir.

Ayrıca bir jenerikte yazılı olan bazı şarkıları filmde söylemediği gibi, jenerikte yazılı olmayan bir şarkı veya türküyü okuduğunu görüyoruz.

İşin diğer enteresan bir tarafı ise, 1955 yılından 1963 yılına kadar çevirdiği filmlerde Zeki Müren'in fiziksel yapısı aynı. 1963 yılında çevirdiği *Bahçevan* filminde ise karşımızda tıpkı *Beklenen Şarkı*'daki gibi incecik bir Zeki Müren var. Acaba eski fiziksel yapısına kavuşmasının özel bir nedeni olabilir mi?

Filmlerinde Zeki Müren, dönemin bazı sanatçılarını ısrarla kadrosunda tutmuştur. Başrolü onunla paylaşan Belgin Doruk'la birlikte beş film çevirmiştir. Melahat İçli hemen hemen en az Belgin Doruk kadar rol almıştır. Bunun yanında Ulvi Uraz, Avni Dilligil gibi dönemin ünlü tiyatrocuları, hatta film yapımcısı Memduh Ün zaman zaman kadrosunda yer almışlardır. Ayrıca Bedia Muvahhit, Ahmet Tarık Tekçe, Salih Tozan, hatta Öztürk Serengil, Şaziye Moral, Muazzez Arçay, Necdet Tosun, Vahi Öz, Feridun Karakaya gibi sanatçılar, büyük veya küçük rollerde, filmlerinde birçok kez oynamışlardır. Dikkat çekici bir husus, sanki bu sanatçılara rol vermek için senaryoda özellikle değişiklik yapılmış olmasıdır. Buradan edindiğim izlenim de Zeki Müren'in onlara destek vermek istediği şeklindedir. Ayrıca onlar, anlaşıldığı kadar, hem setin hem de filmin tuzu, biberi ve neşesiymişler.

Sezer Sezin benim çok sevdiğim bir arkadaşımdı. Dönemin de en ünlü starıydı. 1958 yılında Zeki Müren'le birlikte *Altın Kafes* filminde oynamışlardı. Zeki Müren'le ilgili anıları ilginçti. O da herkes gibi, Zeki Müren'in çok titiz ve dakik olduğunu söylemişti. *"Sete tam zamanında gelirdi. Zannediyorum film çekilirken sahne programı yoktu. Herkese ama herkese büyük saygı gösterir, çok nazik davranır ve hatır sayardı. Ama aynı zamanda setin de neşesiydi. Çekim haricinde müthiş eğlenirdik. Filmin bir sahnesini en az beş defa çekmek zorunda kaldık. Filmin başlarıydı. Ben lüks bir araba kullanıyordum ve ismim Kadillak Leylâ'ydı. Yolda giderken arabanın lastiği patlıyordu. Ben de bir tamirhaneye gidip, orada araba tamircisi olan Zeki Müren'le karşılaşıyordum. Ondan lastiği tamir et-*

mesini istiyordum. Arabanın yanına gelince, o bana, "Yedek lastiğiniz var mı?' diye soruyordu. Ben tam külhanbeyi ağzıyla, "Bağajda," dediğim anda Zeki Müren o tavrıma bakıp bir gülme krizine girdi. "Vallahi Sezer Abla, gerçekten Kadillak Leylâ olmuşsun," dedi. Sonunda o sahneyi güç bela tamamladık. Bize her gün yeni bir eğlence çıkıyordu. Zeki Müren'in olduğu yerde mutlaka neşe vardı," diye anlattı.

Nilüfer Aydan ise filmin önemli oyuncularından biriydi. Ondan *Altın Kafes* filminin çekilmesini ve yaşanan olayları dinleyelim:

"Daha önce birkaç filmde minik birtakım roller almıştım. Ama o güne kadar önemli bir filmde baştan sona, önemli bir rolde oynamamıştım. Henüz 16 yaşındaydım. Bir konuda kabiliyetim çok belliydi. İyi dans ediyordum ve sonradan eşim olacak Yılmaz Duru ile bir ikiliydik.

Zeki Müren o zamana kadar hiçbir yerde oynamamış yeni bir yüz, genç bir kız arıyormuş. Zeki Müren'le Yılmaz Duru iyi arkadaştılar. O beni Zeki Müren'e söylüyor. Yılmaz bir gün beni alıp Zeki Müren'in Levent'teki evine götürdü. Daha beni görür görmez, hatta hiçbir şey sormadan, 'Tamam,' dedi, 'Osman'a (Seden) *söyleyeceğim. Hemen başlıyoruz.' Yılmaz'la bir süre sohbet ettikten sonra bana döndü, 'Adın ne güzel şey?' diye sordu. 'Nilüfer efendim,' dedim. 'Filmde benim sevgilim rolünü oynayacaksın,' deyince yüzüm kızarmış olmalı, o zaman güldü. Ellerini çırptı. 'Harika olacak, harika olacak...' dedi.*

Askerliğini o sırada Ankara'da yapıyormuş. Onun için izinli geleceği zamanlarda film çekilecekti. İlk sette buluştuğumuzda bir de ne göreyim, 'Kadillak Leyla' rolünde bir dev daha karşımda. Sezer Sezin. İçimden, 'Eyvah,' dedim, 'devlerin arasında rezil olacağım herhalde.' İleride çok yakın arkadaşım olan Sezer Sezin ve Melahat İçli film boyunca bana o kadar yardım ettiler ki, anlatamam... Ama esas olan Zeki Müren'di. Film onun etrafında dönüyordu, zaten. İlk sahnemizi çekmeye başladığımız andan itibaren rahatlamıştım, doğal olarak içimden geldiği gibi oynuyordum.

Dördüncü çekim günüydü. Zeki Müren, rejisörümüz Osman Seden'e dedi ki, 'Nilüfer'in ses tonu mükemmel, kendi seslendirmesini kendisinin yapması doğru olur.' Osman Seden, 'Olmaz,' dedi, 'bu kız çok acemi, yapamaz.' Tabii sonradan anladım ki, tiyatro sanatçıları kendi aralarında anlaşmışlar. Bir seslendirme teklifi geldiğinde filmin tamamının seslendirilmesi olmazsa kabul etmiyorlarmış. Çünkü tiyatrodan aldıkları para mütevazı olduğu için, seslendirme en önemli gelir kaynağıymış. Tabii bu es-

ki filmlerde, farklı sanatçıların seslendirmesini aynı sanatçı yaptığında bazı komik durumlar oluyor. Zeki Müren, 'Yapmalısın,' dedi. Ama olmadı.

Film setine bazı kereler annemle geliyordum. O zaman rahattım. Çünkü Zeki Bey annem olmadığı zaman sürekli bana takılıyor, hatta mıncıklıyordu. Bir de film onun askerliği nedeniyle 7 ay sürmez mi! Bir gün artık sabrım taştı, doğru Osman Seden'e koştum. 'Osman Abi, Zeki Bey her gün beni mıncıklıyor. Artık fazla olmaya başladı,' dedim. Osman kahkahalarla gülmeye başladı, 'Sahi mi kız?' dedi ve ekledi, 'merak etme ondan sana bir zarar gelmez.' Açıklamasından o zamanlar hiçbir şey anlamamıştım.

Zeki Müren adı gibi çok zeki bir insandı. Son derece titizdi. Sürekli mükemmeliyeti arardı. O büyük bir sanatçıydı. En önemli özelliği asla taviz vermemesi ve kendini kullanmalarına müsaade etmemesiydi. İlk kez o, tiyatrocuların direncini kırmış ve bütün filmlerini kendi seslendirmişti."

Zeki Müren filmleri özeldir. Yapılan kurgular (senaryo) her ne kadar birbirine çok benzese de o bir ses sanatçısıdır ve filmlerinin ana yapısı onun söylediği şarkılardır. Her zamanki gibi, özellikle ilk beş-altı filmde kendi besteleri dışında klasik ve neo-klasik en az on şarkı seslendirmiştir. Bu, filmin en az kırk dakikasıdır.

1959 yılında çevirdiği *Kırık Plak* filminde sekiz şarkı söylemektedir. Tüm şarkıların bestesi de kendisine aittir.

14. film *Kâtibim*, gerek renkli oluşu gerekse muhtemel Sultan Abdülhamit devrine has özel kıyafetleri ve klasik şarkıları itibariyle diğer bütün filmlerinden ayrılmaktadır. Sağlam bir yapısı olduğu bellidir. Zeki Müren'in icra ettiği şarkılar olağanüstü bir kaliteyi temsil etmektedir. 18 filmi içinde en iyisidir. 1969 yapımlı 16. filmi *Kalbimin Sahibi*'nde sazlar biraz farklıdır. Özellikle Sezen Cumhur Önal'ın *Bekleyiş* aranjmanı tam bir sürpriz olmaktadır. Arkada büyük bir orkestra vardır: Metin Bükey Topluluğu. Bu filmi diğerlerinden tümüyle farklıdır. Her filmi Zeki Müren adıyla oynamaktadır ama bu filmde ses sanatçısı olarak Zeki Müren görülmekte ve ilk defa fakir oğlan zengin kız teması terk edilmektedir. Söylediği şarkı sayısı da azalmaktadır. Ayrıca bir husus daha dikkat çekicidir. 31 Mayıs 1969 tarihinde Aspendos'ta konser veren Zeki Müren, kortizon iğneleri nedeniyle oldukça kilo almıştır. Aspendos konserinden hemen birkaç ay sonra çekilen iki filmde, yani *İnleyen Nağmeler* ve *Kalbimin Sahibi* filmlerinde ise Zeki Müren neredeyse on kilo

vermiş gibi, inceciktir. Bu kadar kısa süre içinde bunu nasıl başardığını anlamak mümkün değil. Muhtemelen, gut hastalığı nedeniyle sıkı bir perhiz yapmış olmalıdır.

Zeki Müren 1953'ten 1971'e kadar çektiği 18 film için tam 60 şarkı bestelemiştir. Bunlardan ancak bir kısmı TRT repertuarına girmiştir. Bu şarkıların çoğu bugün bilinmemektedir. İşin enteresan tarafı, Zeki Müren bestelerinin listelerinde de yer almazlar. Bazılarının makamlarını, tüm araştırmalarımıza rağmen bulamadık. Bu bestelerden bazıları gerçekten çok kaliteli görünmekte ve akılda kolayca kalabilmektedir. Bu nedenle bazı şarkılarının tüm güftelerini de kitaba ekledik. Örneğin, *"İnleyen şu kalbim acaba deva bulmayacak mı", "Maziyi unut gel kalbime koy başını dinle,"* gibi.

Tanışmaktan büyük onur duyduğum dostum Safa Önal, Zeki Müren'in üç filminin senaryosunu *(Hep O Şarkı, Aşktan da Üstün, Rüya Gibi)* yazmış, iki filminin ise *(İnleyen Nağmeler, Kalbimin Sahibi)* hem senaryosunu yazmış ve hem de yönetmenliğini yapmıştır.

Safa Önal, izlenimlerini şöyle anlatıyor: *"Zeki Müren bir olaydır, yaşam biçimiyle, sesiyle, olağanüstü müzik kültürüyle, sinemadaki yeteneğiyle, son derece katı, kavi, yer yer kavgacı mizacıyla... Bütün o katı, kavi tarafının dışında inanılmaz şiirsel yapısıyla, benim tanıdığım Zeki Müren olmuş, öyle kalmış bende Zeki Müren...*

Senelerce onu dinledim hayranlıkla... Ona yaklaşabilen pek yoktur. Bir defa Türkçeyi bu kadar güzel, bu kadar net, her harfin hakkını vererek konuşan pek az kişiden biriydi... Bu dil ne öfkede, ne sevinçte bozulmuştur... Müthiş arkadaş canlısıydı, bu kadar güzel gülebilen, bu kadar içten gülebilen, bu kadar çabuk sevinen çok az insan gördüm...

Müthiş bir mukallitti, taklitçiydi. İnleyen Nağmeleri *çekiyorum. 1969 yılı. Bir öğlen yemeği yiyoruz; bir Bedia Muvahhit Hanım taklit yaptı, tavrı ve konuşmasıyla, gözünüzü kapadığınız zaman Bedia Hanım yanı başınızdaydı. Hiç unutmam bir Safiye Ayla söyledi. Tarzı, sesi taklidiyle katiyyen Safiye Ayla'ydı o...*

Olağanüstü zekiydi... Ve yalnızdı, onu bilmekteyim. Onunla beş film yaptık ve ister istemez aramızda bir dostluk oluştu...

Ondan şarkı istemeyeceksiniz, çok ağır gelir üzülürdü. O yüzden buna saygı duyarak beklerdik. Yalnız viski içerdi. Bir kadeh viskiden sonra birdenbire, harikulade bir ses... Zamanın ve mekânın bilinmedik bir yerin-

den gelir o ses, soyut bir evrenden gelir; şuradan, buradan, oradan diyemeyeceğim bir yerdendir o ses, Zeki Müren'in sesidir...

Zeki Bey, Tepebaşı Cumhuriyet bahçesinde okuyordu... Bahçe kocaman, gittik. Diğer sanatçılar çıktılar, okudular, dinledik... Sonra hiç unutmuyorum, Zeki Bey incecik bir yaz kıyafetiyle sahne aldı. İkinci şarkısını okurken birden yağmur başladı. Hızlıca, hatırı sayılır bir yağmur. Elbet yerimizden kımıldamadık. Kimse de kalkmıyor. Müşteriler hayran dinliyor... Podyumun ortasında durdu, yağmur altında. Elinde mikrofon, şarkıyı okudu. Masaları doldurmuş kadın-erkek bütün seyirciler de, ıslanarak ve alkışlayarak dinlediler.

Ben ona hiçbir zaman Zeki demedim, gıyabında da yüzüne karşı da... Bir ona bir de Türkân Şoray'a. Nedense ismiyle hitap etmemişimdir. Bir tuhaf çekinme, benden gelmeyen, onlardan gelen bir şey.

Mesleğine, yani musikideki ustalığına, sonsuzluğuna, o ses tonuna bir daha varılamaz." (1)

Filmlerini Zeki Müren'i Zeki Müren olduğu için seyredin ve keyifle söylediği şarkıları dinleyin. Söylediği şarkıların bir kısmı TRT repertuarında yoktur. Bu nedenle siz ancak o filmi seyrederseniz o şarkıları dinleyebilirsiniz. Zeki Müren'in bestelediği bu şarkılar bugün icra edilmemektedir. Bir başkasından bile olsa dinleme şansına sahip değilsiniz.

Zeki Müren'in 18 filminin oyuncuları, yapım kadrosu ve şarkıları hakkında detaylı bir listeyi s. 295'te bulabilirsiniz.

(1) Safa Önal, *Ne Kadar Gamlı Bu Akşam Vakti*, Profil Kitap, s. 299-301.

Kostümleri...

Zeki Müren, sahne kostümleri konusunda devrim yapmıştır *(Resim 77)*. İlk sahneye çıktığı 1955 yılında, Küçük Çiftlik Parkı Gazinosu'ndaki programı için sadece papyonunun kenarına inci işletmişti. Yıllar geçtikçe, her sahneye çıkışında kıyafetlerinde o güne kadar asla kimsenin cesaret edemediği değişiklikler yapmıştır. Toplum ve izleyicisi yavaş yavaş bunu kabullenmiş ve hatta her programına geldiğinde yeni kıyafetini merakla beklemiştir. Zeki Müren, Güzel Sanatlar Akademisi desen bölümünden mezun olduğu için, tüm elbiselerinin renklerini ve desenlerini kendi çizmiştir. Terzisi Yalçın Say elbisesini hazırladıktan sonra Zeki Müren'in istediği desen işlenmek üzere Gülçin ve Kenan İskefiyeli'ye teslim ediliyordu.

Ümran Hanım şöyle anlatıyor: "*Hem yatağının başındaki hem de üst salondaki koltuğun yanındaki sehpa üzerinde daima kâğıt kalem bulunurdu. Ayrıca renkli kalemler de kullanırdı. Bazı günler kalktığında, saunaya gitmeden önce yukarıdaki salonda onların üzerinde bir süre çalışırdı. Sonra seslenirdi, 'Ümran gel buraya!' Koşardım. Deseni bana gösterirdi. O kadar çok desenini görmüştüm ki, fikrimi pek saklamazdım. Örneğin bir gün, elbisesinin ceketini çizdiğinde sordum:*

'Paşam, ceketiniz böyle mi yapılacak?'

'Lunaparka hazırlanıyorum biliyorsun. Farklı bir konsept ortaya koymalıyım. Ceketim krem, bu yüzden yaka işlemeleri taba rengi ve krem olsun istiyorum, aynen böyle. Krem rengi seçip kollarında da çizgi halinde işleme yapılsın. Altına yanları işlemeli taba rengi bir pantolon düşünüyorum. İlk kez böyle bir tercih yapacağım,' dedi. Çok beğenmiştim.

'Size çok yakışacak,' Zeki Bey dedim. Yüzü aydınlandı. Sonra alttan bir kâğıt çıkardı. İkinci kıyafeti için. Tümüyle sürpriz. Tümüyle mavi parlak payetlerle süslenmiş, boğazı kapalı tek renk ceket. Altına bembeyaz bir pantolon. 'Bayıldım,' dedim. O yıl biraz kilo almıştı ama ona ya-

kışacaktı. O konser için dört elbise hazırlamıştı. Hepsi birbirinden faklıydı. Önce terzi Yalçın Bey'i çağırdık. İki hafta içinde elbiseleri dikecek, elbiseler evde provaları yapıldıktan sonra işlemeleri için Kenan ve Gülçin İskefiyeli'ye teslim edilecekti. Her yeni konser öncesi bunu kaç kez yaşadık bilemem.

Zeki Bey'in daha önceki konserlerinde giydiği tüm elbiseler saklanırdı. Bunun için Berrin teyzem bahçeye iki bölümlü bir müştemilat yaptırdı. İlk bölüm, elbiselerin asılacağı üç sıra askılık şeklinde düzenlenmişti. Artık giymeyeceği anlaşılan kostümler özel dikilen koton torbalara koyulurdu. Ayrıca güveye karşı her türlü tedbir alınmıştı. 1980 yılına kadar tüm kostümleri bu depoda saklandı. Diğer eşyaları ise müştemilatın ikinci bölümünde yapılan raflara konurdu. Ayakkabıları, gözlükleri, aksesuarları gibi..."

Zeki Müren'in ilk allı pullu ceketinin öyküsü de ilginç. Berrin Hanım anlatıyor:

"İlk allı pullu ceketini birlikte hazırladık. Böyle bir şey istiyor ama bir türlü nasıl yapılacağını o zaman kestiremiyordu. Benim aklıma bir şey geldi. Ben ona, 'Geçen programda giydiğiniz yakası dik olan siyah ceketinizi alıp, değişiklik yapmak istiyorum. Müsaade eder misiniz?' dedim. Giydiği sahne kıyafetlerine kıyamadığı için izin almak mecburiyetindeydim. Sonunda 'Olur,' dedi. Sinemalarda filmler o zamanlar şeritler halinde oynatılırdı. Eskiler bilir. Bizde bol miktarda vardı. Deneme çekimlerinden bir kutuyu açtım. Şeritleri çıkardım. Belirli parçalara ayırdım ve üzerindeki görüntüleri yıkayarak çıkardım. Parlak şeritler haline geldi. Minik minik parçalar halinde ceketin tüm ön kısmına tutturdum. Bitince ışığı tuttuğunuz zaman pırıl pırıl parlıyordu. Tamamdı bu iş. Akşam saunadan dönünce, 'Bir sürprizim var,' dedim. Ceketi getirdim ve üzerine giydirdim. Bayıldı. O akşam program için gittiğimizde son bölümde bu ceketi giydi ve sahneye çıkınca alkışlar hiç dinmedi. Böylece allı pullu ceket dönemi başlamış oldu."

Zeki Müren'in giysileri hakkında, 1966 yılında yayınlanan *Moda Dergisi*'nde "Zeki Müren Giysileri, 1966 Modası" başlıklı bir yazı yayınlanmış:

"Zeki Müren sahneye adım attığı 24 Mayıs 1954 tarihinden (tarih yanlış, 23 Mayıs 1955) *bugüne kadar tanesi 7.000 ile 12.000 liraya mal olan*

sahne elbiselerinin hepsini aynen muhafaza eder. Hiçbirinin üzerindeki boncuğu, payeti ve diğer aksesuarı daha sonra yaptıklarına aktarmaz.

'Yakında sayısı 140'ı bulan bu elbiselerimi cansız mankenlere giydirip bir sergi açacağım ve ilk günden bugüne kadar kullandığımı burada halka teşhir edeceğim,' diyen Zeki Müren, elbiselerini 12 yıl zarfında bir buçuk milyona yakın masraf ettiğini söyleyip sözlerine devam ediyor.

'Bir sahne sanatçısı, hele bizim durumumuzda olanlar, kazançlarının %80'ini giyimlerine harcamak zorundadır. Ben milyonları boşuna sarf etmiş değilim... Seyirci bir mevsim önce gördüğü elbiseyi bir mevsim sonra görmek istemez. Bazıları buna para sarf edeceğime kendime ev alırım demiştir, ama adı sanı çok geçmeden unutulmuştur.'

Zeki Müren'in sahne elbiselerini de, gündelik elbiselerini de terzisi Yalçın Say diker... 39 numara ayakkabı giyen ve sahnede beyaz ve siyah pabuçları tercih eden Zeki Müren'in bir yılda kullandığı ayakkabı sayısı 125'tir."

Zeki Müren için Yapı Kredi Bankası büyük bir hizmet yaptı. Onun Müren'in 10 bine yakın fotoğrafı, kostümleri, plak, şiir ve yazıları, gazete ve dergi kupürleri ile bazıları hiç bilinmeyen arşiv görüntülerinden oluşan bir sergi hazırladı.

19 Kasım 2014'te Yapı Kredi Private Banking ve Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık işbirliğiyle açılan sergi "İşte Benim, Zeki Müren" adını taşıyordu. Sergi 20 Aralık 2014'e kadar devam etti.

Yapı Kredi Kültür Merkezi'nde açılan sergide, Zeki Müren'in çocukluğundan son günlerine kadar gündelik hayatına ışık tutan belgeler ve kostümleri meraklıların beğenisine sunuldu.

Serginin küratörü Derya Bengi, 5 ay hazırlık yaptıkları sergide, fotoğrafların yanı sıra sanatçıya ait önemli belgelerin de bulunduğuna dikkati çekti. Bengi, *"Sergimizde sanatçının gazino ve film mukaveleleri, plak şirketiyle anlaşmaları, annesinden gelen mektupları, kostümleri, çizmeleri ve gözlükleri bulunuyor. Sergide günlük hayata dair çok şey söyleyen belgeler de var,"* diye anlatmaktadır.

Bu sergi o kadar büyük ilgi gördü ki, bazı saatlerde izleyiciler sırayla içeri alındılar. Serginin sadece İstanbul'da beğeniye sunulmasından sonra diğer şehirlerdeki sanatseverler hareket geçtiler. Genellikle belediyelerin katkısıyla aynı sergi 2014 ve 2015 yıllarında Ankara, Bodrum, İzmir ve Bursa'da da Zeki Müren sevdalılarına sunuldu...

Oral Çalışlar sergiyi gezenler arasındaydı: *"İstiklal Caddesi'nde Yapı Kredi Bankası Kültür Merkezi'ndeki 'İşte benim Zeki Müren' sergisini gezerken, nostaljik bir yolculuğa çıktım. Sergi 20 Aralık'a kadar açık. Müzik ve sinema dünyasına uzunca bir dönem egemen olmuş bir yıldız Zeki Müren. Ölümünün üzerinden 18 yıl geçmiş olmasına rağmen; unutulmayan bir ses, bir fenomen. Sergi büyük ilgi görüyor. Fotoğraflarının, kostümlerinin, afişlerinin önünde kalabalıklar birikiyor.*

Müren, mirasını, Türk Eğitim Vakfı ve Mehmetçik Vakfı'na bağışladı. Bu mirasın içinde onun notları, mektupları, şiirleri, yazışmaları, sözleşmeleri de yer alıyor. Bu iki vakıf, kendilerine miras olarak kalan belgelerin bir bölümünü sergi için kasadan çıkartmışlar.

... Zeki Müren, yaşadığı döneme damgasını vurmuş çok özel bir sanatçıydı. Olağanüstü güzel sesi, sahne hakimiyeti, çok özel Türkçesiyle; farklı olduğunu hissettirir, birçok modaya öncülük ederdi.

Sergide bu farklılığı görebiliyoruz. Örneğin giysiler, bu değişik kişiliği hissettiriyor. Desenleriyle, renkleriyle, biçimleriyle; o günün Türkiye'si açısından bunları giyebilmek cesaret gerektiriyordu. Geleneksel kültürün kabul etmesi kolay olmayan bu kıyafetleri; Zeki Müren, binlerce hayranının önünde ve onların sempatik bakışları eşliğinde giyer, konser arasında da değiştirir, yenisini giyerdi. Sahneye çıktığı allı pullu kıyafetleri olumlu karşılayanlar olduğu gibi, tepki gösterenler de vardı. Bir keresinde; kendisini dövmeye gelenleri, 'Buyurun hepinizi konsere davet ediyorum' şeklinde karşılamış, onları yatıştırmıştı.

Maksim Gazinosu'nun bir afişinde, sahnede giyeceği giysiler, 'Yepyeni Özel Kostümler' başlığıyla şöyle duyurulmuştu konserden önce:

1. Tez, 2. Gökyüzü, 3. Bir Yudum Bordo, 4. Mor Gölgeler, 5. Zümrüt Murat Getirir, 6. Mercan Adacıkları, 7. Pembe Pelerinli Prens.

Dekor ise, "Kaf Dağındaki Saray"dı."[1]

Vouge dergisi 23 Eylül 2013 tarihli sayısında son dönemlerdeki terzisi Muzaffer Çaha ile bir söyleşi yapmış. Çok da net anlaşılmayan, dağınık bir söyleşi olmuş. Kostümleriyle ilgi verdiği bazı bilgiler var. Özellikle ölmeden önce giydiği son kostümle ilgili. Ayrıca Muzaffer Bey yazıda şöyle takdim ediliyor:

(1) Oral Çalışlar, Pembe Pelerinli (aykırı) Prens: Zeki Müren, *Radikal* gazetesi, 1.1.2014.

"Muzaffer Çaha, Zeki Müren'in ömrünün son 18 yılında sahnede ve programlarda giydiği kıyafetlerin tümünü yaratan modacısı ve dostu."

Anlaşıldığı kadar, Zeki Müren Bodrum'a taşındıktan sonra tüm elbiselerini Muzaffer Bey dikmiştir. Ancak bu, son 18 değil 16 yılı kapsamaktadır.

Yazı şöyle devam ediyor: *"Müren'in TRT İzmir Stüdyoları'nda son nefesini verdiği akşam giymesi için tasarlamış olduğu kıyafetlerin üzerinde, gerçekleştireceğimiz fotoğraf çekimi için son düzeltmeleri yapıyor. 'Koklayınız' diyor turkuaz rengi, nazar boncuklarıyla işli, ipek bluzu işaret edip. 24 Eylül 1996'da, TRT'den son ödülünü alırken 'ayakta ölen' Zeki Müren'in 'Nazar Boncuğu' isimli gömleği, 13 yıl sonra, hakikaten hâlâ ten ve Yves Saint Laurent'in Opium'u kokuyor...*

Zeki Müren'in her birine, dikim provası sırasında doğaçlama ve illa ki romantik bir isim taktığı kıyafetlerinin bir kısmı bugün de şanıyla yaşıyor: Nefti Geceler, Aşkın Dolandı Boynuma, Kuğuların Sohbeti, Sevda Akvaryumu... Çaha'nın önünde dizili olan kıyafetler arasında, Müren'in o son gece giymesi planlanan kıyafetlerin ikisinin müstesna durumları var...

Çaha, 'Son Gece' ismini taşıyan ceketin adını belirlemenin neden kendisine düştüğünü 'esefle' anlatıyor: 'İsimleri çok doğaçlama koyardık. Üzerine giyer ve 'Bunun ismi bu olsun' derdi. Ben hiç isim koymadım; bir tek Son Gece kıyafetinin ismini maalesef... Gazeteciler, ajanslar ısrarla sorunca...'"

Yine o son gece için hazırlanan, gümüş parıltılı, yakasının kesimindeki ilginç simetri Z ve M harflerini çağrıştıran ceketin adını ise Zeki Müren önceden koymuş: Millenyum...

'96 yılında giyeceği bir kıyafete bu ismi verecek kadar heyecanlanıyor muydu, millenyum hakkında gerçekten?' diye soruyorum afallayarak; 'yani, ta dört yıl sonrası?' Neden bu kadar şaşırıyorsam? Zeki Müren'in sahnede 'inkılâp' olarak nitelenen, çağının önünde koşan kıyafetleri, yaklaşımları, çıkışları; olağanın çok ötesinde öngörü sahibi bir insan olduğuna dair hiçbir şüpheye mahal bırakmıyor ne de olsa...

Ve gerisi, okul müfredatlarında okutulmayan türden bir 'inkılâp tarihi...' Zaman içinde altın rengi tel çerçeveli gözlüklerin atılıp, yerini rimellerin aldığı, hızlı akan bir tarih... Müren'in, sahne kıyafetlerinin eskizlerini, modellerini kendisinin çizip kumaşlarını da kendisinin seçtiği; dikimlerini ise Yalçın Say, Yasin ve Niyazi kardeşler, İzzet Ünver gibi zamanın ün-

lü terzilerine yaptırdığı, kimi zaman da İTKİB ve GS talebeleriyle birlikte çalıştığı, 'A la Zeki Müren' kostümler dönemi... Parlak lake kumaştan mini şortlar, bağcıkları dizlere kadar uzanan platform tabanlı lame çizmeler, tüysüz bacaklarını saran ten rengi naylon çoraplar, mini 'gladyatör' etekleri, sırtta pırıltılı ve şifon pelerinler, yüzde ağır makyaj ve takma kirpikler...

Müren'in kendisine 'açık çek' verdiği buluşma Çaha'nın hayatında önemli yer eder: 'Zeki Bey, 'Yılbaşına hazırlıklı ol' dedi. Önceleri ben çizmiyordum saygıdan ötürü... O hep sıra dışı kıyafetler, parıltılı ve can alıcı renkler tercih ediyor diye bildiğim için kendimi duruma adapte etmeye, onu tanımaya gayret ediyordum. Ben o zamanlar çoğunlukla işadamlarına çalışıyorum; birdenbire Zeki Müren sahnesi bambaşka bir şey. İpek krepdöşin bir kumaş buldum. Gömlek yapılan bir Japon ipeği ki; 'Ben bununla takım yapacağım' dedim. Kapalıçarşı'daki kuyumcu arkadaşlarımdan 7 ayarlık altın plaket aldım, yaprak haline getirdim. Sobacı makasıyla, altın plakaya, ceketin yakasının formunu verdim. Simsiyah bir ipek smokine, altın plaka bir yaka yaptım. O kıyafet Altın Yakalı Smokin diye gazetelerde uzun süre konu oldu; beni de Zeki Müren'in modacısı haline getirdi.' Zeki Müren sonuçtan çok memnun kalır ve '79 yılında Çaha'ya; 'Beni artık yorma, çizimlerini sen yap, ne kullanacaksan da kullan. Ben ne dikersen taşıyacağım, merak etme' der. 1980, Zeki Müren için çok kötü bir sene olur..."

80'li yıllar boyunca ve 90'ların ilk yarısında, Zeki Müren, katıldığı her programa modacısı Muzaffer Çaha, fotoğrafçısı Erol Atar, makyözü Oya Tolga birlikte gider.

"O zamanlar toplum henüz mefhumla müşerref olmamıştır ama Müren'in 'entourage'ı vardır. Çaha ile Müren arasındaki işbirliği telepatik kıvamdadır. Zeki Müren Bodrum'dan arayıp Kale'deki konserinde giymek için o an önünde duran saç tarağının lilasından bir mont arzuladığını söylediğinde, Çaha materyali göz önünde bulundurup rengin armonisini kestirir. Her renkte 77 nüans vardır; o tam olarak Müren'in istediği tonu tutturur. Müren bahçesinde açan mimozaları anlatır; Çaha, o konuşmadan bir ceket modeli çıkarır... Müren çekim öncesi telefon açıp seslendireceği şarkıların nakaratlarını mırıldanır; programda giyilecek kıyafetlerin tasarımı güftelerle belirlenir..."

Ümit Temuçin'in 23 Eylül 2016 tarihinde çıkan yazısında kostümleriyle ilgili bilgi verilmiştir:

Alışılmış Kalıpları Zorladı

"... Mesleğe başladığı ilk yıllarda daha sıradan kıyafetler ve saç stilleri taşımasına rağmen ileriki yıllarda feminen kıyafetler, saç modelleri ve makyajıyla sahnelerde yer aldı. 1950'lerin Türkiye'sinde alışılmış kalıpları zorlayan elbiseleri ve sahne davranışlarıyla halkın ilgisini sürekli olarak üstünde tutmayı başardı. Dönemin modasına yön veren tasarımcılar kadar bayrağı elinde tutan bir stardı. Çünkü o, 'Self Packing' pazarlamasını tüm donanımıyla halka sunan ender bir sanatçıydı. Büyüklerimizden duyduğum ve hatırladığım kadarıyla, Zeki Müren'in saç modeli veya rengini değiştirmesi ertesi hafta hemen hemen tüm modern kadınların aynı modeli yaptırmasına sebep olurmuş. Sadece saçları mı? Tabii ki hayır... Aksesuarları, mücevherleri ve kıyafet modelleri sektörde ciddi talep ve hareketlenmelere neden olmuş...

... Zeki Müren, modelini çiziyor, kumaşını beğeniyor ve diktiriyordu. Her bir kostümüne ayrı bir isim veriyordu. Kendi modasını kendi yaratıyordu. Neler yoktu ki bu modada... Bir gün pullar, payetlerle süslü pırıl pırıl bir ceket, başka bir gün rengârenk ışıl ışıl bir kostüm. Ama en büyük devrim sahneye şortla çıkmasıydı. Apartman topukların moda olduğu yıllardı. Dizlerine kadar bağcıklı lame çizmeler, yakası tüylü, payetlerle süslenmiş lame karışımlı mini bir şort takım ve arkasında yine elbisesine uygun renklerde şifon bir pelerin, kolunda-başında giysilerini tamamlayan aksesuarlarla seyircilerin karşısına çıktığında o güne dek süregelen bütün kalıpları, alışkanlıkları yıkmıştı. Aldığı kimi cılız eleştirilere karşı 'Bir sanatçı hem kulağa hem gözlere hitap etmek zorundadır' diyordu. O günlerde sınırlı sayıda olan magazin basını, müzik-sinema dergileri için bulunmaz bir nimetti. Hemen her gün, her hafta Zeki Müren ile ilgili bir haber, Zeki Müren'in sahnelere getirdiği bir yenilik yer alıyordu gazetelerde ve dergilerde. Karakteri, cesareti, eğitimi, sanatı, lisanı, saygı ve sevgisiyle bize tam bir ... program sundu sevgili Müren..."

Velhasıl Zeki Müren sahnede kostüm konusunda büyük bir devrim yaptı. Her giydiği kıyafette göz nuru vardı. O bundan büyük keyif aldı. Ve bir bakıma Zeki Müren'i Zeki Müren yapan da buydu.

Bir Dönemin Sonu...

1956 yılından sonra Zeki Müren sahnelerin büyük yıldızıdır. Küçük Çiftlik Parkı'nda sahne almaya devam eder. 1957 yılı geldiğinde askere gider. Ankara'da Piyade Okulu'nda temel eğitim alır. Önce Ankara sonra da Çankırı'da yedek subaylık yapar.

Terhis olunca önce Tepebaşı, Küçük Çiftlik sonra da Kazablanka Gazinosu'nda sahneye çıkar.

Özel hayatıyla ilgili çeşitli söylentiler vardır ama hiçbir yerde ve mekânda bunlar açık açık söylenmez. Daha doğrusu söylenemez. Herhangi bir sızıntı tehlikesi ortaya çıkarsa, Hayri Bey gerekli tedbiri alır. Siyasetin uzun kolu hemen yetişir ve olay örtbas edilir.

İleride anlatacağımız gibi, o hem sahnede hem de özel hayatında dolu dolu yaşar. Gençtir, fiziki yapısı ise mükemmeldir. 1959 yılında yine Mahmut Anlar'la beraberdir ve onun gazinolarında çalışır.

Siyaset sahnesinde ise 1950'den beri Demokrat Parti iktidardadır. 10 yıl içinde üç seçimi de kazanarak iktidarını sürdürür.

Ancak iktidarın 1957 seçimlerine kadar uyguladığı ekonomik politika ülkenin kaynaklarını harekete geçirmek için daha çok altyapıya yatırım yapmakla olur. Bu yatırımlar kısa dönemde ekonomiye artı değerler yaratmadığı için o zamanın tabiriyle, Türkiye, "50 cent'e muhtaç hale gelir."

Ancak esas değişiklik sosyal yapıda olur. Toplum ilk kez kendisine önem verildiğine şahit olarak politikayla daha yakından ilgilenir. Taşradan sivrilen politikacılar mümkün olduğu kadar hizmetleri yurt sathına yaymaya başlayınca farklı sosyal sınıflar ortaya çıkmaya başlar. Son yıllarda sanayi kuruluşlarının faaliyete geçmesi işçi sınıfının doğmasına neden olur. Bu nedenle de köylerden kentlere doğru akım süratlenir. Özellikle büyük şehirlerde, başta İstanbul olmak üzere, gecekondu mahalleleri kurulmaya başlar. İstanbul'un 1950 yılında 1.166.477 olan nü-

fusu 1955'de % 31.5 artarak 1.533.882'ye 1960 yılında ise % 22,7 artarak 1.882.922'ye çıkar. Her iktidar kendi zenginlerini yaratır. Bu bakımdan Demokrat Parti istisna değildir. Doğal olarak İstanbul'da o eğitimli Türk musikisi hayranlarının yerini, paralı fakat başka şeylerden zevk alan kitleler alır. Bu, ileriki yıllarda artarak devam edecektir. İzleyici kitlesindeki bu değişime en iyi uyum sağlayan sanatçı ise Zeki Müren olacaktır.

Tabii bu on yıl boyunca siyasal iktidarın önemli bir adamı olan DP Bursa İl Başkanı Hayri Terzioğlu çok güçlüdür ve Zeki Müren'in ardından desteğini hiç çekmez.

Ama sonunda Türk tarihi ve siyasetini uzun yıllar etkileyecek bir olay olur. 27 Mayıs günü ordu yönetime el koyar ve Demokrat Parti iktidarına son verir. Demokrat Parti'nin tüm yöneticileri ilk anda toplanır ve belirli yerlere kapatılır.

Partinin Bursa İl Başkanı Hayri Terzioğlu'nu da tutuklayıp Selimiye kışlasına kaparlar. Tüm malına el koyarlar ve hatta üzerindeki cüzdanı dahil her şeyi alırlar. Selimiye'ye geldiğinde Hayri Bey'in cebinde beş kuruşu yoktur.

Doğal olarak öğrenciliğinden beri her türlü yardımı yaptığı ve en yakını durumunda olan Zeki Müren aklına gelir. Şeker hastasıdır. Selimiye'de verilen yemekler onun sağlığı için uygun değildir. Geçici bir süre için birkaç bin liraya ihtiyacı vardır.

İlk fırsatta yolunu bulup telefon eder. Telefon ettiği sırada, Zeki Müren'in yanında o zaman Grafson plaklarının temsilcisi Mihran Gürciyan vardır. İlk kez dolduracağı LP'si için para getirmiştir.

Berrin Hanım, "Sizi Hayri Bey arıyormuş efendim," der. Zeki Müren işaretle sonra fısıltıyla, "Evde yok, bu saatte dışarıda," demesini ister.

Berrin Hanım güçlükle konuşulan telefon bağlanınca, "Hayri Bey, Zeki Bey dışarıda, bir mesajınız varsa geldiğinde ileteyim," der. Hayri Bey, durumu açıklar: "Kızım, Zeki'ye söyle üstümdeki her şeyi aldıkları için parasız kaldım. Buranın yemeklerini yiyemiyorum. Dışarıdan istediğimi alabilmek için, Zeki bana birkaç bin lira göndersin."

"Ben kendisine haber veririm efendim. Gelince mutlaka size ulaşacaktır."

Telefonu kapatınca Zeki Müren, "Ne söyledi Berrin?" diye sorar.

O da söylediklerini nakleder ve "Onun için sizden bir miktar para istiyor efendim," der.

Zeki Müren istediği parayı duyunca, Berrin Hanım ve Mihran Bey'in şaşkın bakışları arasında, "Nereden çıktı bu iş. Ben o kadar zengin miyim de Hayri Bey'e bu parayı vereyim?" der.

Salonda dolaşmaya başlar. İşin enteresan tarafı Mihran Gürciyan'ın getirdiği 10.000 lira masa üzerinde durmaktadır.

Herkesin gözü paraya takılınca, "Bu paradan tek kuruş veremem efendim, çünkü yeni aldığım gayrimenkule ödemem var. Olamaz canım, olamaz," diye salonda dolaşmaya devam eder.

Sonra birden durup, Mihran Bey'e döner, "Senden şimdi bir ricam var Mihrancığım. Hayri Bey'i ara, ona de ki, Zeki Bey elinde avucunda ne varsa yeni aldığı gayrimenkule yatırdı. Şu anda tek kuruşu yok. Maalesef istediğiniz parayı size gönderemiyor."

Mihran Gürciyan aynen öyle yapar. Berrin Hanım sonradan, "Zeki Bey'in bu davranışı bizim için sürpriz değildi," demiştir.

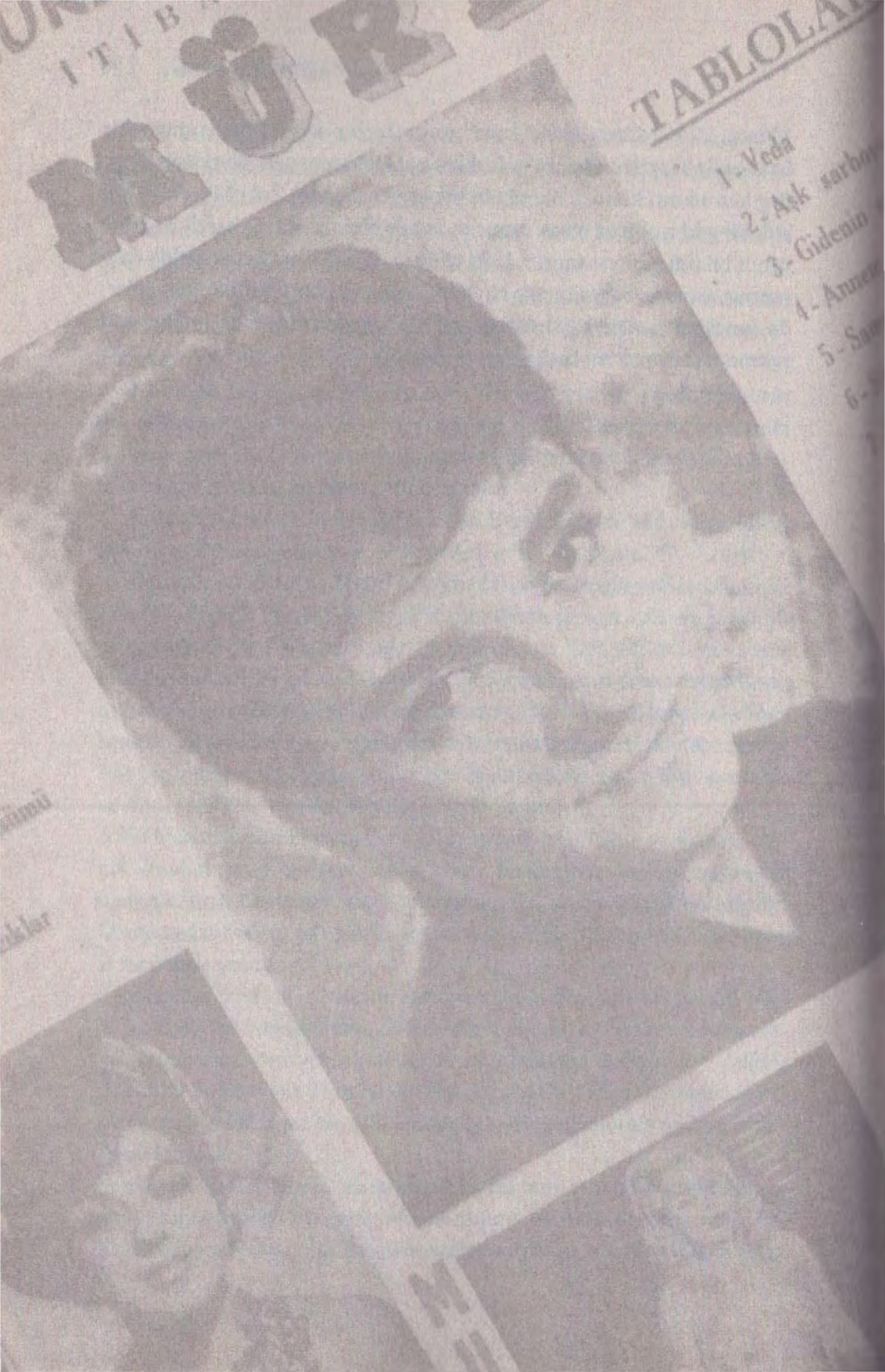
Bu tarihten itibaren Zeki Müren ile Hayri Terzioğlu arasındaki ilişki tümüyle değişir. Hayri Bey kısa bir süre sonra serbest kalır ve Bursa'ya döner. Hayri Bey'in siyasal ağırlığı yok olunca Zeki Müren onu yaşamından tamamen çıkarır. Bursa'ya gittiği zaman, nezaket ziyaretinde bulunmakta ve Hayri Bey onu ağırlamakta, Hayri Bey İstanbul'a gelince bu sefer Zeki Müren onu ağırlamaktadır. Ama durum, birkaç sene evveline hiç benzememektedir. Hayri Bey de dikkatlidir. Eseriyle övünmekte ve onunla iftihar etmektedir. Ama hepsi o kadar...

Zeki Müren, onu büyük bir yıldız yapmak için maddi ve manevi olarak elinden gelen her şeyi yapan Hayri Terzioğlu'na, anlaşılmayan bir nedenle, tüm hayatında hiç böyle bir kişi olmamış gibi davranmıştır. Ölene kadar bir kez bile ismini anmamıştır. Zeki Müren için sanki böyle bir kimse yoktur.

Örneğin TRT belgeselinde *Beklenen Şarkı* filminin hikâyesini şöyle anlatır: *"Babamla İhsan Doruk böyle bir film çevrilmesi konusunda anlaşmışlar. Ben vitrinlerde afişlerini gördüğüm o muhteşem Cahide Sonku'ya hayrandım. Film büyük başarı kazandı. Çekim sırasında Cahide Hanım'ın birtakım hırçınlıkları olduysa da, zaten bu tip şeyler işin doğasında vardır."*

Ancak İhsan Doruk'un o dönemdeki durumuna baktığımız zaman, Kaya Müren'i tanıyor olması mümkün değildir. Olsa olsa, Zeki Müren'in babası olduğunu duymuştur. Hepsi o kadar. Zaten Kaya

Müren, Zeki Müren ölene kadar onun hiçbir şeyiyle ilgilenmemiştir. İstanbul'a Hayriye Hanım'la birlikte onu ziyarete gelmeleri bile, Kaya Bey için sıkıntı konusu olmaktan öteye gitmemiştir. Zeki Müren'in büyük bir yıldız olması onun umurunda bile olmamıştır. O kendi hayatını kendi bildiği gibi yaşamıştır. Zeki Müren de babasına aynı şekilde davranmış, anne ve babasını asla hayatına sokmamıştır. Özellikle son yıllarda annesinden sık sık bahsetmesi esas itibariyle anne-evlat imajını düzeltmeye çalışmaktan başka bir şey değildir.

İTİBAR
MÜR
TABLOLA
1- Veda
2- Aşk sarho
3- Gidenin
4- Anne
5- San
6-

V. BÖLÜM

Maksim Gazinosu

Çalsın Maksimbarın cazbant kolu
çal bre kara köpoğlu
anlatayım Konstantinopl'u,
yüzük, bilezik, gerdanlık, küpe
muslin, krepdöşin, tül, ipek
– Şu herif de karıma sersemce kur yapıyor pek!

NÂZIM HİKMET

Maksim Gazinosu'nun garip bir tarihi vardır. Frederick Bruce Thomas bir Amerikalıdır. Esasında zenci bir kölenin oğludur. Tam bir maceraperest ama her şeye rağmen iyi bir girişimcidir. Amerika'dan kalkar 1900'lü yılların başında Moskova'ya gider. Önce garsonluk yapmaya başlar. Kademe kademe eğlence dünyasında sivrilir. Sonunda Moskova Maxim'i açar. Kısa zamanda önce Çarlık Rusya'sının daha sonra tüm Avrupa'nın en önemli eğlence merkezi haline getirir.

Ancak 1917 yılında Rus ihtilali olunca 1919 yılında kaçarak İstanbul'a gelir. Önce Şişli'de bir dans kulübü açar. Daha sonra Taksim Sineması'nı satın alır ve adını değiştirerek Maxim yapar *(Resim 8)*. Artık orası dans ve caz kulübüdür. Ömrü vefa etmez. 1928 yılında ölünce Maxim'in çöküşü başlar.

1940 başlarında Maxim, Maksim Gazinosu olarak dirilir. Gazinocu olarak bilinen Laz Hasan orayı kiralar ve derleyip toplar. *Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar* kitabında Maksim Gazinosu'nun durumu şöyle anlatılmaktadır:

"Maksim Gazinosu Laz Hasan tarafından işletilmektedir. Müzeyyen Senar'a otuz beş lira yevmiyeyle şubat ayında başlamak üzere solistlik teklifinde bulunur. O sırada Taksim Kristal'de çalışmaktadır. Pazarlık etmek için değil, esasında durumu anlatmak ve belki de iznini almak için Ham-

di Anlar'a gider. Ama Hamdi Bey ters anlar ve ileride çok pişman olacağı bir tepki gösterip 'Keyfin bilir, ben bu parayı vermem,' der. Müzeyyen Senar Kristal'i bırakmak niyetinde değildir. Ancak, Hamdi Bey'in bu incitici tavrı üzerine, cevap bile vermez, son hafta ona ödenmesi gereken yevmiyeyi bile istemeden (daha sonra bir özür mektubu ile Hamdi Anlar bu parayı gönderir) kapıyı çeker ve gider.

Maksim, muhteşem bir programla açılır. Saz arkadaşları da onunla beraber Maksim'e taşınır. Maksim Gazinosu, Müzeyyen Senar ile bir ilke daha imza atar ve ismini ışıklı olarak gazinonun girişinin üzerindeki tabelaya yazdırır. Yine gazetelere ilanlar verilir ve İstanbul'un birçok yerine afişler asılır."(1)

Ancak Maksim Gazinosu birkaç yıl sonra tekrar düşüşe geçer. Bir türlü ayağa kalkamaz. Ta 1960 yılına kadar. O yıl gazino dünyasında önemli değişiklik olur. Emin Yayman ve Fahrettin Aslan Maksim Gazinosu'nu satın alırlar.

Kısa bir süre sonra Fahrettin Aslan gazinonun tamamına sahip olur ve Maksim'i yeniden yaratır. Yeni dekor, yeni ışıklar, yeni sahne düzeni, yeni ses sistemleri kurulur.

Sahne geniş ve büyüktür. Sahneye, seyircilerin bulunduğu bölüme doğru uzanan bir kısım eklenir. Böylece sanatçıların seyirciyle iletişim kurmasını kolaylaştırılır. Tam bir yılı aşkın süre hazırlıklar tamamlanır. Sıra açılışa gelmiştir.

Açılış için *Milliyet* gazetesine ilanlar verildiği bilinmektedir.

Milliyet gazetesinin arşivine girdiğimizde, açılışın 18 Mart 1961 tarihinde katılan sanatçıların *(Resim 37)* Behiye Aksoy, Mualla Mukadder ve Neşe Karaböcek olduğu anlaşılmaktadır. Birbirinin aynı olan ilanlardan biri aşağıda gösterilmiştir.

"MAKSİM SALONLARINDA BU AKŞAMDAN İTİBAREN BEHİYE AKSOY VE HER PAZAR SAAT 13'TE TAM KADRO İÇKİSİZ AİLE MATİNESİ, Tel: 44 31 34"

Fahrettin Aslan'ın "Büyük Maksim" adını koyduğu gazino, muhteşem salonu ve titizlikle uzun yıllar aksamadan sürdürülecek servis düzeniyle İstanbul'un en seçkin eğlence yeri olacaktır. Fahrettin Aslan da "Gazinocular Kralı" olarak anılacaktır.

---

(1) Radi Dikici, *Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar*, s. 110.

Artık gazino dünyası Maksim'den önce ve Maksim'den sonra diye anılacaktır. Büyük Maksim'de söylemek bir sanatçı için ayrıcalık haline gelecektir.

Fahrettin Aslan her zaman sanatçının hakkını kollamasıyla da ünlenir. Ancak, sanatçı şımarıklığına taviz vermez. Daha önce başka gazinolarda ücretini dikte edebilen bazı sanatçılar, Fahrettin Bey'in önerdiği ücreti çok kere kabul etmek durumunda kalırlar. Buna ilk yıllarda Zeki Müren de dahildir.

Zeki Müren'in Maksim macerası da 1962 yılında başlamıştır. Esasında Fahrettin Bey de Zeki Müren'i izlemektedir.

Berrin Hanım anlatıyor: *"Maksim'in açılması Zeki Bey'i çok heyecanlandırmıştı. Yedi yıllık sahnesi vardı ve iyice de pişmişti. Sahnede yavaş yavaş da istediklerini yapmaya başlamıştı. Artık frak yerine genellikle beyaz bir pantolon, üstüne ise çeşitli renklerle bezenmiş, payetli, pullu, inci dizilmiş bluzlar giymeye başlamıştı. Daha sonra allı pullu üst giysilere geçecekti. Bu onda cinselliğine bağlı olarak doğal bir dürtü idi. Feminen tarafını ortaya çıkarmaya bayılıyordu."*

Zeki Müren'le Fahrettin Bey'in anlaşmaları kolay olmaz. Maksim'de mümkün olduğu kadar makul fiyatlar uygulanmaktadır. Sahne alacak sanatçılara, normalde her gece için talep edecekleri yüksek ücretler de ödenmemektedir. 1955 yılında 1.200-1.500 lira ile başlayan Zeki Müren son olarak 3.500 lira almaya başlamıştır. Fahrettin Bey'in teklif ettiği ise 1.000 liradır.

Zeki Müren bu ücreti kabul eder. İlk ve belki de son defa bir sözleşmeye o rahat okunan "Z. Müren" imzasını atar.

Sözleşmenin ilk maddelerine göre, Zeki Müren 26 Ekim 1962'den 1 Mayıs 1963'e kadar (ramazan ve kandil geceleri hariç) Maksim Gazinosu'nda icra-i san'at edecektir. Her gece net 1.000 lira alacak, bu paranın vergilerini Maksim ödeyecektir. Pazar matinelerinde Zeki Müren hiçbir ücret almayacaktır.

Ancak Zeki Müren bunu kabul etmek için önemli şartlar öne sürer. Fahrettin Bey de onları kabul eder.

Bu şartlar şunlardır:

1. Sahne, gecenin finali için saat 23.10'da sanatçıya teslim edilecektir.

2. Tüm programı Zeki Müren hazırlayacaktır. İstemediği solist ve ses sanatkârı programda yer almayacaktır.
3. Zeki Müren en az on saz ile okuyacak, bunlardan dört tanesi sadece ona çalacaktır.
4. Diğer solistlerin refakatinde yedi adetten fazla saz bulunmayacaktır.
5. Gazinoda okuyacağı eserlerin seçiminde Zeki Müren serbesttir. Bu eserleri başka sanatçılar okuyamaz.
6. Zeki Müren için sahnede özel bir ışık ve ses tertibatı yapılacaktır. Bunları Zeki Müren'den başkası kullanamayacaktır.
7. Diğer sanatçıların neonları en çok 45 cm, Zeki Müren'inki bunun iki misli olacak ve ismi en üste yazılacaktır.
8. Gazete ve diğer ilanlarda Zeki Müren'in fotoğrafı diğer sanatkârlara göre iki misli olacak, ayrıca hazırlanan ilanlar için onun onayı alınacaktır.(1)

Sözleşme 29 Mart 1962'de hazırlanmıştır. İmza edenler Zeki Müren, Emin Yayman, Fahrettin Aslan ve avukat Nezih Tan'dır. Ayrıca iki de şahit vardır.

Berrin Hanım şöyle anlatıyor: *"Anlaşma yapıldıktan sonra Zeki Müren derhal hazırlıklara başladı. Zaman zaman kâğıtlar üzerine okuyacağı şarkıların listesini yazar ve giyeceği kıyafetlerin çizimlerini yapardı. En titizlendiği konu sahne programıydı. En az bir hafta zamanını alırdı. Sahneye hangi kıyafet ve hangi makamdaki şarkıyla girecektir? Bunu uzun uzadıya düşünürdü. Şarkı sırasına göre makam değiştiğinde hangi saz taksim yapacaktır? Programın ilk bölümünü hangi şarkıyla bitirecektir? Programın ikinci ve üçüncü bölümlerinde okuyacağı şarkı, maya ve türküleri dikkatle seçerdi.*

Eğer program süresi bir ay ise aynı programı sahnede tekrar ederdi. İki veya üç ay ise, ki başlangıçta öyledir, her ay veya kırk beş günde bir bazen ilk bölümü olduğu gibi değiştirir, diğer bölümlerde de bir veya iki şarkıyı yenilerdi. Ama kendi eserlerinin bir veya ikisini mutlaka programa koyardı.

Sonra provalara başlardı. Genellikle en az bir hafta süren provalar sırasında çalışmalar saatlerce sürerdi."

(1) *İşte Benim Zeki Müren*, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, s. 288, 2004.

Fahrettin Bey de Maksim'in payına düşenleri layığıyla yapar. Gazetelere ilan verir. O günün şartları için İstanbul'un birçok yerinde Zeki Müren afişleri asılır. Maksim programı için büyük bir heyecan yaratılır.

O akşam Zeki Müren için de çok ama çok özeldir. İzleyiciler arasında öyle biri vardır ki, kendisinin sonradan anlatacağı gibi o gece, Maksim'de mevcut belki 1.500 kişiden daha çok onun için okuyacaktır.

Zeki Müren de heyecanlıdır. İlk akşam beyaz bir pantolon, üstüne özel olarak çizip hazırladığı işlemelerle süslü kırmızı ağırlıklı bluzunu giyecektir. Üç kez üstünü değiştireceği için, programını üç bölüme ayırmıştır.

Berrin Hanım yanındadır ve kulisteki odasında kıyafetlerini hazır tutmaktadır. Zeki Müren'in düzen ve temizlik konusunda ne kadar titiz olduğunu bilmektedir. Ayrıca bilir ki her bölümün sonunda geldiğinde terli olacaktır. Arada yaklaşık 3-4 dakikaları vardır. Seyirci sahneye aynı pantolonla döndüğünü zannedecektir ama Zeki Bey sadece bluzunu değil, iç çamaşırı dahil hepsini değiştirecek, yerlerine yenisini giyecektir. Berrin Hanım bu değiştirme sırasında yanında olmak zorundadır. Artık onlar ağabey kardeş gibidirler. Zeki Müren, onun yanında soyunmaktan çekinmez.

İlk bölümde neo-klasik eserler okuyacaktır. İkinci bölüm için dinleyicinin çok iyi bildiği hareketli parçaları seçmiştir. Son bölüm için mayalar ve türküler hazırlamıştır.

Saz heyeti; Hakkı Derman, İrfan Özbakır, Özcan Korkut, Güngör Hoşses, İsmail Şençalar, Vahram Efendi, Pareşko Leondaridis, Aslan Hepgür, İbrahim Özoral, Mustafa Demir, Kevork Gürün ve Cengiz Coşkuner'den kuruludur.

Saat tam 23.30'dur. Sazlar Vasilaki Efendi'nin kürdilihicazkâr peşrevinden bir hane çalarken Zeki Müren görünür. İnceciktir. Henüz 31 yaşında ve gençtir. Hafif bir makyaj yaptığı bellidir. Bütün sevgisinin, bütün aşkının yansıdığı yüzü, pırıl pırıl parlamaktadır. Astik Ağa'nın şarkısıyla programa başlar.

Of, of hançer-i ebrûsu diye şarkıya girdiği anda seyirci onu alkışlamaya başlamıştır. Yaklaşık en az üç dakika süren alkışlardan sonra şarkıya tekrar girer:

Hançer-i ebrûsu saplandı dile
Gamze-i fettanı verdi velvele
Bilmiyor ah halimi ölsem bile
Söyle artık gönlünü alsın ele

İzleyiciler onu çılgınca alkışlarken o eğilerek selam verir ama durmaz ve hemen Osman Nihat Akın'ın şarkısına girer:

Yaşlı gözlerimi kuruttum bu gece
Çünki maziyi unuttum bu gece
Aşkı kalbimde bir ok gibi kalan
Yâri sinemde uyuttum bu gece

Dalarak bazı siyah gözlerine
Eski sevdaları attım derine
Gizli bir aşk gibi mehtap yerine
Yâri sinemde uyuttum bu gece

26 Ekim gecesi yine unutulmazlar arasına girecek gibidir. Fahrettin Aslan programı çok dikkatle izlemektedir. Salonda büyük bir coşku vardır. Çünkü sahne düzeni Zeki Müren'in istediği gibi hazırlanmıştır. Zaten Maksim'deki mevcut ses ve ışık düzeni o sırada hiçbir gazinoda yoktur.

O gece Zeki Müren için çok özeldir. Hemen peşine Kemâni Nevres Paşa'nın şehnaz divanını okumaya başlar:

Vardım ki yurdundan ayağ göçürmüş
Yavru gitmiş ıssız kalmış otağı
Camlar şikest olmuş, meyler dökülmüş
Sakiler meclisten çekmiş ayağı

Zihni dert elinden her zaman ağlar
Vardım ki bağ ağlar, bağıban ağlar
Sünbüller perişan güller kan ağlar
Şeyda bülbül terk edeli bu bağı

Birden sahne ışıkları kararır ve salona sessizlik çöker. Sonra Zeki

Müren'in sesi duyulur ve yeni bir şarkıyla birlikte spotlar yavaş yavaş onu gösterir. Bu şarkı salondaki tek bir kişi içindir:

Aşkınla sürünsem yine aşkınla delirsem
Bilmem ki ne yapsam da senin kalbine girsem
Bir gölge gibi rûhunun altında belirsem
Bilmem ki ne yapsam da senin kalbine girsem

O gece, iki büyük dostunu anmadan geçmeyecektir. Nihavent makamındaki şarkı, iki yıl önce vefat eden Selahattin Pınar'a aittir. Gözyaşlarını silerken, "O benim arkadaşım ve büyük dostumdu," der. Tüm salon ayağa kalkarak alkışlamaya başlar.

Hem kendisine gelmek ve hem de salonun havasını dağıtmak için önce kendi kürdilihicazkâr şarkısını okur:

Uzun yıllar bekledim hakikat oldu rüyam
Koklamaya kıyamam benim güzel manolyam
Nazlı çiçeğimsin sen sevdana dayanamam
Koklamaya kıyamam benim güzel manolyam

Sonra Osman Nihat'ın nihavent makamında, *"Bir ihtimal daha var/O da ölmek mi dersin,"* ve Kadri Şençalar'ın, *"Gezdiğim dikenli aşk yollarında/Elimden bir kırık saz geldi geçti"* ile devam eder.

İlk bölüm bitip içeriye geldiğinde sırılsıklamdır. Yeni kıyafetini giyip sahneye döner. O gece sahnenin etrafı sanki çiçek bahçesi gibidir. *"Benim sanatsever, sanat âşıkı, canımdan aziz sevgili dinleyenlerim. Sizler benim bir tanemsiniz. Ne kadar naziksiniz. Beni gerçekten şımartıyorsunuz,"* diye başlar ve tüm çiçek gönderenlere uzun bir süre tek tek teşekkür eder.

Teşekkürlerinin sonuna yaklaşırken sazlar da hafiften Neyzen Salim Bey'in hicaz peşrevine başlamışlardır. O da, üç ay önce Tepebaşı Gazinosu'nda ona refakat ederken kaybettiği aziz dostu Şükrü Tunar'ın hicaz şarkısına başlar:

Bir bir geçiyor sevgililer gözü yaşlı
Son hatıra kalbimde o hançer gibi kaşlı
Yıllar koşuyor kapkara bir ufka telaşlı
Son hatıra kalbimde o hançer gibi kaşlı

Tabii ki hicaza girmiştir hicazla devam edecektir. Anons eder: *"Saygıdeğer dinleyenlerim. Efendim sizlere naçizane son bestemi okuyacağım," der ve başlar.*

Bir yaz yağmuru gibi geçiverdi aşkımız
Izdırabın zehrini içiverdi aşkımız
Çılgınca sevişirken göze geldi aşkımız
Izdırabın zehrini içiverdi aşkımız

Hicaz ve hüzzamla devam eder ve sonunu yine bir türküyle bağlar: *İndim havuz başına/Bir kız çıktı karşıma/Sevda nedir bilmezdim/O da geldi başıma.*

Üçüncü kez sahneye döndüğünde bu sefer kıyafeti farklıdır. Beyaz gömlek, beyaz pantolon, beyaz papyon kravat ve üstünde rengârenk kısa kollu bir yelek. Kıyafetini dinleyiciler alkışlayınca, Zeki Müren sahnenin önüne kadar gelip onları selamlar. Sazlar muhayyerkürdi makamına girince yine Selahattin Pınar'la başlar.

Bakışı çağırır beni uzaktan
Varınca çatılır kaşlar, nedendir
Bir yandan hoşlanır azarlamaktan
Bir yandan gözünde yaşlar nedendir...

Hüzzama geçer hüseyni söyler, maya söyler, türkü söyler velhasıl söyler de söyler... Bu gece Zeki Müren gecesidir. Tam 1,5 saat. Genç yaşın verdiği güç ve heyecan başkadır. Ayrıca o gece onun için bambaşkadır.

Dinleyicilerin dakikalarca süren alkışlarına selam verir. Mutludur. Bir başarı gecesine daha imza atmıştır. Kulise döndüğünde, daha terini tam atmadan ilk olarak Fahrettin Bey içeri dalar. Bu gece için yaptığı her harcamaya değdiğinin farkındadır. Mutludur. Terine filan aldırmadan Zeki Müren'i kucaklar ve "Prensim," der, "muhteşem bir geceydi." Daha lafını tam bitiremeden içeriye Zeki Müren'i kutlamak için gelen protokolden kişiler, dostları ve arkadaşları dolar.

Zeki Müren herkesten özür diler. Bu akşam dinlenmek mecburiyetinde olduğunu söyler. Bir saat sonra herkes ayrılınca Berrin Hanım'la birlikte toparlanıp evin yolunu tutarlar. Zeki Müren'in herkesi gönder-

mek istemesinin nedeni vardır. Anlaşmalarına göre Fahrettin Aslan her gece programını banda kaydedecek ve çıkarken ona verecektir. Berrin Hanım gidip bandı tonmaysterden almıştır.

Eve gelince Zeki Müren doğru duşa gider. Çok rahat bir elbise giydikten sonra Berrin Hanım'la oturur. O akşamın özel olduğunu bilen aşçı Mehmet Efendi de gitmemiştir. Zeki Müren'in sevdiği tüm yemekler hazırlanmıştır. Ancak o içinden pek azını yiyebilir. Çünkü o gecenin heyecanı bütün iştahını yok etmiştir.

Birlikte otururlar. Bent kaydı, en az iki kez baştan aşağı dinlenir. Zaman zaman Zeki Müren yorumlarda bulunur: "Duydun mu Berrin yapılan hatayı. Ben oldum olası darbukayı sazlar arasında sevmem. Hele aşka gelip tüm sazların önüne geçmelerinden katiyen hazmedemem. Halbuki bizim arkadaşımız usta; bu hatayı yapmaması gerekirdi. Evet, evet şimdi hatırladım o anı, hatta darbukanın sesini duyunca kafamı çevirip, ne yapıyorsun diye bakmıştım. Sazlardaki ahenk çok önemli..."

Tüm gece boyunca Zeki Müren birkaç noktayı daha yakalar. Her sahne performansı hakkında yaptığı bu titiz değerlendirmeler sayesinde konser programları mükemmele dolu gelişir.

Berrin Hanım'ın anlattığına göre Zeki Müren fiziksel formu konusunda da aynı derecede titizdir: *"O yıllarda Zeki Bey çok az yer ve formuna çok dikkat ederdi. Artık kendi terzisi vardı. Pantolonunu özellikle onlar hazırlıyordu. Çok kere, 'Berrin baksana bana. Galiba yine kilo aldım. Bu pantolon belimi sıkıyor,' diye şikâyet ediyordu. Bende, 'Yapmayın Zeki Bey, bu doğru değil. Kemerinizi yanlış taktığınız için bükülmüş. O yüzden size öyle geliyor,' veya 'Çok incesiniz Zeki Bey, vallahi bu kilo size yakıştı,' diyordum.*

Böylece Zeki Müren ile Fahrettin Aslan'ın on yıl süreyle devam edecek birlikteliği başlar. Zaman zaman özellikle Behiye Aksoy'la assolist olarak yer değiştirirler. Ta ki 1972 yılında Muazzez Abacı Maksim Gazinosu'nda yer alana kadar.

Zeki Müren Maksim'den 1972 yılından ayrılır. Çakıl ve Gar gazinolarının sahibi Nevzat Şenyıldız şöyle açıklıyor: *"O günün İstanbul'unda Maksim'e gitmek, özellikle bizim hitap ettiğimiz daha mütevazı şartlarda yaşayan insanlar için mümkün değildi. Bugün için garip bir durum ama öyleydi. Zeki Müren ise halk adamıydı. Daha geniş kitlere ulaşmak onun hedefiydi. Daha önce ifade ettiğim gibi o her yerde oku-*

mayı bir görev bilirdi. Onun için Gar'da, Çakıl'da ve hatta Lunapark'ta okudu."

Bilindiği kadarıyla Maksim'deki on yıl oldukça sancılı geçmiştir. Fahrettin Aslan'ın sahnede istemediği bazı şeyler yaşanmış ama eninde sonunda Zeki Müren'in dediği olmuştur.

Bütün kamuoyunun bildiği, Zeki Müren'in elbiselerini sokağa atma olayı herhalde olmuştur. Çok da önemli değildir. Ancak, Fahrettin Aslan'ın, Zeki Müren'in elbiselerini parçaladıktan sonra onu kovduğu hakkında basında çıkan haberler gerçekçi değildir. 1972 yılı geldiğinde Zeki Müren gibi tam otorite haline gelmiş bir kişiyi kovmak, Fahrettin Aslan bile olsa her baba yiğidin harcı değildi.

Bu konuda basında daha sonra yapılan diğer açıklamaların da doğru olması mümkün değildir. Mesela, "Fahrettin Aslan Zeki Müren'i dövdü," haberi. Bırakın dövmeyi, Zeki Müren'e yanlışlıkla bir fiske vursa, Zeki Müren'in orayı ebediyen terk edeceğini en iyi bile Fahrettin Aslan'dır. Herkes Zeki Müren'e nasıl saygı göstermişse, Fahrettin Aslan da bundan geri kalmamıştır.

1960'lı yılların sonundan 1980 yılına kadar Zeki Müren artık tek otoritedir. Tüm şartlarını dikte etmektedir. Gazino sahiplerinin ve hatta sanatçıların onun dediğinin aksini yapmaları veya daha açık emirlerine karşı gelmeleri onun için affedilmez bir suçtur. Kindardır. Fahrettin Aslan dönmesi için yalvarmaktadır ama, öyle bir hata yapmıştır ki Zeki Müren'in onu affetmesi mümkün değildir.

Önce olayın nasıl geliştiğine bakmak gerekmektedir. Her şey, Fahrettin Aslan'ın Bülent Ersoy'u kendi gazinolarından birine almasıyla başlayacaktır.

Fahrettin Aslan'ın bu konudaki açıklaması ise şöyledir:

"1972-73 filandı. Gönül Akkor Bebek Maksim'de başlayacaktı. Alt kadrosunu yapıyoruz. Bülent Ersoy'u koymak istedim. Gönül Akkor istemedi. Ben, iyi okuyor, diyorum. Hayır ben onu tanımıyorum, istemiyorum, diyor. O zaman ben de seni istemiyorum, dedim. Bülent Ersoy'u assolist yaptım. Etrafımda herkes karşı çıktı, ama inat ettim. Neyse ki, dükkân dolup taştı."

Fahrettin Aslan bu programı yaparken Zeki Müren'in duygularının farkında değildir veya aldırmamıştır. İyi bildiği bu işin sıhhatli yürümesi için mutlaka yeni seslere ihtiyaç vardır. Zeki Müren ise Bülent Ersoy'un

kendine rakip olacağını hemen fark etmiştir. Buna benzer teşebbüsleri, önceden haberdar olduğunda kısa sürede yok etmeyi başarmıştır. Fahrettin Aslan böyle bir program yapacağına Zeki Müren'in kafasına bir kurşun sıksa daha iyidir.

Berrin Hanım'a göre: *"Zeki Bey, daha adı ilk anıldığında Bülent Ersoy'u duymuştu. Hemen dikkatini çekmişti. Onu en tehlikeliler sınıfına koymuştu. Mutlaka ne yapıp yapıp onu sahnelerden yok etmeliydi. Örneğin Adnan Şenses'e yaptığı gibi... Eğer Gönül Akkor'un altında çıksaydı bunu yapardı. Bu programı öğrendiğinde evde fırtınalar koptu. Düşündüğü şu oldu. Fahrettin Bey'e diz çöktürüp onu kovduracaktı. Eğer Bülent Ersoy'u kovduramazsa derhal Maksim'den ayrılacaktı. İstediğine de çok yaklaştı ama başaramadı."*

Zeki Müren'in Maksim'den aniden ayrılması Fahrettin Bey'i de şoke etmiştir. Olanlara bir türlü anlam verememektedir. Zeki Müren hiçbir surette Fahrettin Bey'le görüşmeyi kabul etmemektedir. Fahrettin Bey de Bülent Ersoy'un tutulması üzerine, onu Maksim'e alarak işlerini devam ettirir ama, esasında Zeki Müren'le olan bağları tümüyle koparmayı düşünmemektedir. Çünkü Bülent Ersoy çok gençtir ve Zeki Müren noktasına gelebilmesi için en az birkaç yıla ihtiyacı vardır. Ama Fahrettin Bey, Zeki Müren'in ayrılma nedenini hâlâ kavrayamamıştır. Bildiği tek şey, altın yumurtlayan tavuğu elden kaçırmış olduğudur. Bunun üzerine ona dört defa telgraf gönderir.

İlk telgraf 23.06.1972 tarihlidir:
"Hayırlı işler neşeli sıhhatler. Tanrı'dan temenni eder yanaklarından öperim. Fahrettin Aslan.

İkinci telgraf 12.07.1972 tarihlidir:
"Prens, lüzumsuz insanların konuşmalarına inanma. Benim size karşı ne kadar saygılı ve hürmetkâr olduğumu bilirsiniz. Sevgiler. Yanaklarından öperim. Fahrettin Aslan.

Dördüncü telgraf 15.07.1972 tarihlidir:
"Sevgili Prens, bu size dördüncü telgrafımdır. Telgraflarımın hiçbirine cevap vermediniz. Ben sizden ben de çalışmak istemediğiniz zaman ben de çalışmak istemiyorum. Yalnız ben sizin çok nazik insan

olduğunuzu bilirim. Unutma siz kendi alanında teksiniz. Ben de kendi işimde tekim. Ben size saygı duyduğum için dört telgraf çektim. Başka bir düşüncem yok. Siz benimle bir daha çalışmayın. Fakat birbirimize sevgimiz ve saygımız baki kalsın. Hürmetler, yanaklarından öperim. Fahrettin Aslan. (İfadedeki bozukluklar orijinal metinden ileri gelmektedir.)[1]

Zeki Müren 1972'den, sahneleri bıraktığı 1980 yılına kadar bir daha asla Fahrettin Aslan'ın işlettiği hiçbir gazinoda çalışmaz, hatta bu gazinolara adımını bile atmaz.

(1) *İşte Benim Zeki Müren*, Yapı Kredi Yayınları, s. 288.

Zeki Müren ve Müzeyyen Senar 2

Su yürür fısıldaşır
Gider yâre ulaşır
Yolcu yolda yaraşır
Bugün de akşam oldu...

Zeki Müren'in Maksim'de ilk sahneye çıktığı 26 Ekim gecesi muhteşem olmuştur. Müzeyyen Senar ise aynı geceyi farklı bir şekilde yaşar:

"Benim Tepebaşı'ndaki programım bir aydır devam ediyordu. Ama 26 Ekim gecesi yaşadığım olay, benim için unutulmaz bir anı olmuştur. O gece sırada Fahrettin Aslan, Maksim Gazinosu'nda Zeki Müren'li açılış yapacaktır. Alt kadroda sonraların starı Behiye Aksoy vardır. Bir hafta önceden başlayarak tam sayfa gazete ilanları verilmiş ve İstanbul'un her tarafı afişlerle donatılmıştır. Bütün bunlardan benim programı etkilenmemiş gibi görünmektedir. O açılış gecesinde bile Tepebaşı Gazinosu'ndaki bütün masalar önceden ayrılmıştır. Maksim'in açılışından bir gece önce programımı bitirip kulise döndüğümde, İstanbul Belediyesi'nden gelen memurlar ve zabıtanın Tepebaşı Gazinosu'nu mühürleyerek on beş gün süreyle kapattıklarını öğrendim. Garip bir durumdu. Sadece saz heyetinin sazlarını almalarına müsaade ettiler. Ben de eşyalarımı toplayıp eve döndüm. Daha yatmamıştım, Tepebaşı Gazinosu'nun üç ortağından biri olan Nusret Bey beni aradı ve programa, sahibi olduğu ama daha küçük olan Cumhuriyet Gazinosu'nda devam edeceklerini söyledi.

Tabii ki Maksim'in açılış gecesinde, Tepebaşı'nın kapatılması büyük bir aksilikti. Unutmayalım, gazino hayatı bir bakıma kurtlar sofrasıdır. Nusret Bey ise, yanında çalışanları kollayan ve herkesin derdine koşan bir patrondu. Gazino kapatılınca, bütün garsonlar koşup gelmiş ve ona prog-

rama Cumhuriyet Gazinosu'nda devam etmeyi önermişler. Ancak Nusret Bey, 'Çocuklar bir defa orası küçük. Üç yüz kişilik. İkincisi nihayetinde bir pavyon. Orada servis için sadece küçük meze tabakları ve bardaklar var. Yemek servisi için ise ihtiyaç olan hiçbir şey yok. Yapamayız,' demesi üzerine garsonlar, 'Tabak işini biz hallederiz. Siz yeter ki evet deyin ve Müzeyyen Hanım'ı ikna edin,' demişler. Alelacele gazetelere ilan yetiştirildi. Cumhuriyet Gazinosu'nun tepesine ışıklarla Müzeyyen Senar ismi yazıldı. Akşamüzeri yirmiden fazla taksiyle garsonlardan her biri, muhtemelen başka gazinolardan ödünç aldıkları yüzlerce tabak, çatal ve bıçak getirdiler.

İstanbul, Cumhuriyet Gazinosu'nun ve Maksim'in açıldığı gün tarihi gecelerinden birini yaşadı. Oturacak yer bulmak mümkün değildi. Yüzlerce kişi kapıdan döndü. Kapatma olayı duyulunca, bazı gazeteler kasıt aradılar. Ancak ben, 'Bu asla doğru değildir. Fahrettin Aslan böyle şeylere asla tenezzül etmez,' dedim."(1)

2003 yılının sonlarıydı. Müzeyyen Senar'ın biyografisi üzerinde çalışıyorduk. O, her zamanki koltuğuna oturmuştu. Kendisine sordum: "Zeki Müren'i beğendiğini biliyorum. Onu bir tarif etsene bana?"

"1955'ten sonra çok önemli bir yıldızı, Zeki Müren'i unutamayız. Zeki Müren bir sanatçı olarak bir fenomendi. Onun uyguladığı sahne düzeni ve kıyafetler çok tutuldu ama bir taraftan da Türk musikisinin yozlaşmasının başlangıcı oldu. Bu nedenle 60'lı yıllarda Zeki Müren esasında kulvarını değiştirdi. Dönemin en ünlü şovmeni oldu. Ben ise aynı yıllarda ve daha sonra Türk musikisi kulvarında kaldım."(2)

O dönemde oldukça ünlü türkücüler vardı. Müzeyyen Senar'la sohbetimizde, "Zannederim Suzan Yakar Rutkay'dan sonra başı çeken Muzaffer Akgün vardı," diye konuyu açtım:

"Suzan Yakar'la çalıştım. Hızla parlamasına rağmen nedense pek uzun süreli olmadı. Sana bir şey söyleyeyim mi, sahnede benim kadromda olmalarına rağmen iki kişi, bana esaslı kazık attı. Benimle çalışmak için gelip rica ettiler, hatta söylemesi ayıp ama yalvardılar. Programın ortasında haber vermeden çekip gittiler. Umurumda olmadı ama insanlara olan güvenimi sarstılar.

(1) Radi Dikici, *Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar*, s. 266-267.
(2) Radi Dikici, *Müzeyyen Senar Efsanesi*, s. 122.

İlki Zeki Müren'dir. 1956 yılında ben Bebek Belediye Gazinosu'nda çalışırken, çalıştığı gazino ile anlaşamadığını anlatıp, benimle çalışmak istediğini ifade etti. 'Ne olur abla beni yanına al,' dedi. Zeki'yi sevdiğim için tereddütsüz kabul ettim. Benimle en azından birkaç ay çalıştı, 17 Temmuz yaş günü gecemde, önce çalıştığı gazino daha yüksek ücret önerince, neredeyse haber vermeden çekti gitti.

Muzaffer Akgün daha beterini yaptı. Zeki Müren'le Maksim'de çalışıyorlardı. Ben ise Tepebaşı'nda. İkimiz de iyi iş yapıyorduk. Gazinolar dolup taşıyordu. Sonradan öğrendiğime göre Zeki'den önce sahneye çıkan Muzaffer,

Çırağda yağ tükendi
Ne yaman vakit tükendi
Ne sennen bu güzellik
Ne mennen ah tükendi

Çakmağı çak
Çırağı yandırmamışam
Yarim için potin aldım
Tekini yolda salmışam...

türküsünü söylemeye başlayınca, salonun ışıkları karartılıp herkes çakmağını yakıyormuş. Bu türkü müthiş tutulunca, Muzaffer'e yapılan tezahüratı gören Zeki, ben söyleyenlerin yalancısıyım, müthiş öfkelenmiş ve ertesi akşam Muzaffer'i Maksim'den kovdurmuş.

Benim hiçbir şeyden haberim yoktu. Yalnız bir süre önce Muzaffer'in kocası Haluk Akgün'le karşılaştığımda bana, 'Abla burada yerimiz sağlam değil, bize yer hazırla,' dediğinde şaka yapıyor diye düşünmüştüm. Aradan 15 gün geçince Muzaffer telefon etti. 'Abla, muhakkak seninle konuşmam lazım...' dedi. Programdan gelmiştim ve evdeydim, epeyce de geç bir saatti. 'Peki, gelin,' dedim. O gece geç saatlere kadar başlarına gelenleri ve nasıl kovulduklarını dinledim.

Muzaffer, 'Çalışmaya mecburum abla, lütfen bana seninle çalışma fırsatı ver. Ben asla insanlık anlayışı olmayan o Zeki Müren'le bir daha asla çalışmam,' dedi.

'Bak Muzaffer ben gazinonun patronu değilim. Yarın telefon eder

onunla konuşurum. Umarım hatırımı kırmaz. Sonucu sana ya akşam veya ertesi sabah haber veririm,' dedim.

Zorluk kadronun dolu oluşuydu. Ama allem ettim, kallem ettim patronu ikna ettim. Hemen gazinoda neon ışıkları değişti. Gazetelere ilan verildi, duvar afişleriyle duyuruldu. Çalışmaya başladık. Hatta bir akşam Muzaffer sahneye çıkınca birlikte resim çektirdik. O da resmin üzerine şunları yazmıştı. 'Kuvvet, olgunlukla birleştiği zaman faydalı ve şerefli oluyor. Birinin ezip, yok etmeye çalıştığını, diğeri, kucaklayıp yükseltiyor. Müzeyyen Senar'la Zeki Müren arasındaki büyük fark da bence insanlık anlayışıdır. İmza: Muzaffer Akgün.' Tarih 17 Kasım 1961.

Birkaç gün sonra gazinoya geldiğimde haber verdiler. 'Muzaffer Hanım gitti,' dediler. Şaşırdım. 'Ne demek gitti?' diye sorduğumda, 'Maksim'den onu çağırmışlar ve yevmiyesine de 150 lira zam yapmışlar,' diye açıklamada bulundular.

İlk önce tepkim, 'Aman Allahım,' demek oldu, 'ben şimdi patronuma, o nazik adama ne diyeceğim? Hadi para kısmını hallederiz ama onun için programda yaptığımız değişikliği nasıl düzelteceğiz?'

O akşam Muzaffer'in de zamanını kullanmak durumundaydım. Onun yerine beni gören seyirciler şaşırdılar. 'Muzaffer Hanım bana kadroma almam için yalvardı, aldım. Ama hiç de ahlaki olmayan bir tarzda haber vermeden çekti gitti. Bazı insanlar böyledir maalesef. Ama bu akşam ben size özel bir program sunacağım. Bu da benim sizlere sürprizim olsun,' dedim. Biraz sonra bana iştirak sazların yanında, Muzaffer'in de sazları sahneye geldi. (Alkış, alkış...) *'Benim programım bu gece ikiye bölünmüş durumda. Önce sizlere türkü sonra da şarkı söyleyeceğim.' Terlemeye karşı yanımda taşıdığım allı pullu yemeni vardı. Onu başıma sardım. Dinleyiciler daha çok coştu.*

İşin matrak tarafı ben böyle karma bir saz ekibiyle hiç okumamıştım. Gündüz haberim olsaydı bari gelip prova yapardık. İçimden, 'Haydi bakalım Müzeyyen,' dedim, 'nasıl olsa bildiğin türküler var, biraz da bir şeyler ilave edersen gider bu iş,' dedim. Tabii bir şeye şükrettim. Ankara Radyosu'nda iken türkü dersleri almıştık. Aldım elime mikrofonu başladım,

Ne ağlarsın benim zülfü siyahım
Bu da gelir bu da geçer ağlama

Göklere yetişti feryadım ahım
Bu da gelir bu da geçer ağlama...

Sonra devam ettim, "Sarardım ben sarardım/Senin için sarardım/Baş yastıkta göz yolda/Her geçene sorardım... Sazla öyle bir uyum sağladık ki inanılmazdı. Sanki 40 yıldır birlikte çalıyormuş gibi. Yaklaşık on türküden sonra final yapıp bitirdim. Kıyametler koptu. Hayatımda ilk ve son olarak böyle bir konser vermiş oldum. O gece zannederim en az iki buçuk saat sahnede kaldım"

Müzeyyen Senar burada durdu. Bir an gözleri daldı zannederim. "Ayol ben bunu tümüyle unutmuştum. Bunca yıldan sonra vallahi hatırladım," dedi. Devam etti.

"İşin en komik tarafı neydi biliyor musun? Muzaffer'in gazetelere verdiği teşekkür ilanı. Ne yazıyordu, bak sana söyleyeyim şaşıracaksın. Tabii hatırladığım kadarıyla. Kendisi ile Zeki Müren'in barışmasına yardımcı olan Müzisyenler Sendikası'na teşekkür ediyor ve Zeki Müren gibi büyük bir sanatçı ile çalıştığı için mutluluğunu ifade ediyordu. (Resim 28)

Durum gazeteler tarafından da öğrenilmişti. Hiçbir şey söylemek istemedim. Ancak söylediğim tek cümle, yazarların kendi yorumlarıyla manşet oldu: Lanet olsun bu mesleğe...

Tabii uzun süre Muzaffer'i hiç affetmedim. Ama ilerleyen yıllarda, birkaç kez af dileyince artık üzerinde durulmaması gerektiğini düşündüm. O çoktan piyasadan çekilmişti. Ben ise hep vardım. Dost olduk. Uzun yıllar bana yakın oturdular...

Elini iki yana açtı, 'İşte böyle,' dedi, 'ama hayatım boyunca böyle numaraları hiç beceremedim. Hatta neden böyle yaptıklarını anlamadım bile.'"(1)

Konuyu tekrar Zeki Müren'e getirmek için ona sordum:

"Elimdeki belgelere göre az daha 1952 yılında Zeki Müren'le evleniyormuşsunuz?"

Müzeyyen Senar gülümseyip, "Anlat bakalım nasıl evleniyormuşuz, Zeki ile?" diye sordu.

"Buyur," dedim, "bak neler yazılmış. Üstelik Zeki Müren de pek inkâr etmemiş."

---

(1) Radi Dikici, *Müzeyyen Senar Efsanesi*, s 123.

Birlikte belgelere baktık. 07.08.1981 tarihli *Hafta Sonu* gazetesinde şu haber çıkmış:

> Zeki Müren ve Müzeyyen Senar... Aradaki yaş farkına rağmen, 30 yıl önce evliliğin eşiğinden dönmüş bir ikili... Ve, yine Zeki Müren'in ağzından, bu çeyrek yüzyıldır gizli kalan olayın içyüzü: *İtiraf etti...*

Haberin kaynağı 28 Nisan 1951 tarihli *İnci Magazin* isimli dergideki yazı. Derginin muhabiri çıkan dedikodular üzerine, Zeki Müren'e Müzeyyen Senar'la evlenme haberlerini hatırlatıp, "Ne dersiniz şimdiden tebrik edeyim mi?" diye sormuş.

Bu sorunun üzerine Zeki Müren'in kızarıp, heyecanlandığını aktarmış. Birden cevap verememiş o günlerin genç şöhreti. Yutkunmuş... Ardından, "Şeyyy... Bilmem ki... kesin bir durum yok ortada... Ama hayat, belli olmaz, bu konuda daha fazla konuşmak istemiyorum..." demiş.

Derginin muhabiri 30 yıl sonra, o sırada 53 yaşında olan Zeki Müren'e aynı soruyu bu sefer *Hafta Sonu* gazetesi için soruyor. Bunun üzerine Zeki Müren şu açıklamayı yapıyor:

"... Müzeyyen Senar, lise sıralarındayken beni büyülemişti. Onun bütün konserlerine giderdim. Ya da, radyoda programı varsa, dakikalar öncesinden koltuğuma kurulur; kendimi, onu dinleme havasına sokardım...

Sonra, ben de sanatçılar kervanına katıldım. İşte o dönemde görüşüp konuştuğum, bol bol dertleştiğim insan Müzeyyen Senar oldu...

Biz ağustos böceklerinin öttüğü bir gece, birbirimize aşkımızı açıkladık. Tanrı'nın bildiğini kuldan ne saklıyayım; evlenme andı içtik. Fakat hep tedirgindik. Bunu etrafa nasıl açıklayacaktık...

Nasıl oldu bilemiyorum, olay basına yansıdı. Önce sağda solda küçük haberler çıkmaya başladı. Ama biz; beraberliğimizi, aşkımızı inkâr ediyorduk. Bazı bazı, bu tür soruları, azarlar gibi, 'Bunları da nereden çıkarıyorsunuz?' diye cevaplıyorduk...

O günlerde benim en büyük arzum vardı, Müzeyyen Senar'dan bir çocuk sahibi olmak. Kısmet değilmiş. Şimdi sokaklarda rastladığım çocukları severken hep o günleri düşünür, gizli gizli ağlar, gözyaşlarımı içime akıtırım."

Hafta Sonu gazetesinin yazarı sonunu şöyle bağlamış:

"Hey gidi günler... Nereden nereye işte... Zeki Müren'le Müzeyyen Senar, yıllar önce bir evliliğin eşiğinden dönüyorlar. Ve bu gerçek, 30 yıl sonra gün ışığına çıkıyor."

Müzeyyen Senar bu okuduklarımı tebessümle dinledi. Sonra iki kolunu yana açtı ve tek bir cümle söyledi.

"Bana öyle bir şey söyle ki zırva tevil götürsün." (1)

Yukarıda yazdığımız Muzaffer Akgün olayının başka bir perde arkası var. Berrin Hanım'ın anlattığına göre, Muzaffer Akgün'ün kocası Haluk Bey, karısının Zeki Müren'le çalışmasından çok tedirgindir. Çünkü şahit olduğu kadarıyla Zeki Müren her akşam eşinin programına müdahale etmekte ve onu sürekli Fahrettin Aslan'a şikâyet etmektedir. Hatta bir gece Maksim'de şöyle bir olay olur. Yine Muzaffer Akgün finali *'Çakmağı çak/Çırağı yandırmamışam'* ile yapar. Kıyamet kopar. Herkes ayağa fırlayarak yeni baştan söylemesini ister.

Bu da Zeki Müren için artık fazladır. Fırlar ve ışıkçıya gider. Ondan bütün sahnenin ışıklarını söndürmesini ister. Önce şaşkınlık geçiren ışıkçı mecburen ışıkları kapatır. Birkaç dakika sonra ışıklar yandığında artık o hava kalmamıştır. Müesseseden birisi sahneye çıkıp teknik arıza olduğundan bahseder ve dinleyicilerden özür diler. Daha sonra Zeki Müren'in saz ekibi sahne alıp kürdilihicazkâr peşreve başlayınca her şey normale dönmüş gibidir.

Artık Muzaffer Akgün'ün suyu ısınmıştır.

Ertesi gün de Muzaffer Akgün kadrodan çıkarılır. Daha doğrusu kovulur.

Bunun üzerine Haluk Akgün de tutar Zeki Müren aleyhinde (muhtemelen özel hayatıyla ilgili) küçük bir el kitapçığı hazırlatır. Kitapçığın kapsamını öğrenen Zeki Müren kıyametler koparır. Çünkü kendi aleyhine yazılacak yazılar konusunda çok titizdir. Kendi hakkında, "Ne kadar mükemmel bir sanatçı olduğu dışında," hiçbir şey yazılmayacaktır. Haluk Bey'in kitapçığı dağıtmamak için iki şartı vardır. Ya Zeki Müren 50.000 lira ödeyecektir ya da Muzaffer Akgün Maksim'e dönecektir.

---

(1) Radi Dikici, *Müzeyyen Senar Efsanesi*, s. 126.

Para konusunda eli bayağı sıkı olan Zeki Müren'in böyle bir miktarı ödemesi söz konusu değildir. Hemen Fahrettin Aslan'a koşar. Muzaffer Akgün'ün dönmesine razı değildir. Fahrettin Aslan'dan parayı ödeyip sorunu çözmesini ister ama o, bu isteğini anında reddeder. Çünkü o da çok tutulan bir sanatçıyı Zeki Müren yüzünden kovduğu için duruma bir hayli içerlemiştir.

Cuma akşamıdır. Maksim'in en çok rağbet gören iki gecesinden biridir. Rezervasyon tamamlanmıştır. Tüm masalar doludur.

Zeki Müren akşamüzeri Berrin Hanım'ı çağırır. "Arabayı hazırlasınlar," der.

Berrin Hanım önce anlamaz. Çünkü gazino için çok erken saattir.

Sonra Berrin Hanım'a döner. "Ben şimdi gidiyorum. Bolu Koru Motel'de olacağım. Ama sen asla benim nerede olduğumu bilmiyorsun. Kim gelirse gelsin, kesinlikle bilmiyorsun. Anladın mı?" der.

Bu Berrin Hanım'ın ilk kez başına gelmemiştir. Biliyordur ki, Zeki Müren bunu önceden kurgulamıştır ve mutlak bu işte çıkarı vardır.

"Merak etmeyin Zeki Bey, her zamanki gibi davranacağım," diye cevap verir.

Hava kararır. Fahrettin Aslan her zamanki titizliğiyle odasındadır. Bilir ki, saat en geç 21.30'da Zeki Müren sahne hazırlıklarına başlamak için kendi odasında olacaktır. Ancak saat 22.00'ye doğru şef, Fahrettin Bey'in odasına dalar ve Zeki Müren'in gelmediğini söyler.

Fahrettin Bey Berrin Hanım'a telefon eder. O, "Hiçbir şey bilmiyorum Fahri Bey. Biraz erkenden arabasını hazırlayıp çıktı. Giderken de hiçbir şey söylemedi," der.

Fahrettin Bey, Zeki Müren'i iyi tanıdığından, onu cezalandırmak için bir oyun oynadığını anlar. Hemen tedbir alır. Sacit'e, "Gönül'ü (Yazar) bul muhakkak. Hazırlanıp gelsin. Bu akşam programı o yapacak," der. Sonra hemen koşar Levent'teki villaya gelir. Ne kadar ısrar ederse etsin, Berrin Hanım önceki söylediklerinin üzerine tek kelime eklemez.

Fahrettin Bey, diğer gazinocuların da onun peşinde olduğunu bilmektedir. Zeki Müren, sözleşmeye göre istediği zaman programını bitirme hakkına sahiptir, tabii önceden haber vermek kaydıyla. Fahrettin Bey bilir ki, artık bütün kozlar Zeki Müren'in elindedir. O çekip giderse yapacağı bir şey yoktur. Telaşa düşer. Bir ihtimal, Haluk Bey'e parayı ödemediğine pişmandır.

Berrin Hanım'a, "Ben burada oturup Zeki Bey'i bekleyeceğim. Enin-de sonunda seni arayacaktır," der. Berrin kahve ikram eder. Fahrettin Bey devam eder, "Biliyorum Zeki Bey sana nerede olduğunu söylemeden dışarı çıkmaz. Lütfen bana söyle. Biliyorsun bunun altında kalmam."

"Fahrettin Bey, lütfen ısrar etmeyin. Çünkü bir yararı olmaz. Çünkü bilmiyorum," diye cevap verir.

Neonlarda Zeki Müren yazılıdır ama sahnede Gönül Yazar vardır. Oldukça geç saatte Zeki Müren telefon eder. Berrin Hanım, "Fahrettin Bey burada sizi bekliyor, efendim," der ve telefonu ona uzatır.

Fahrettin Bey, bin bir dereden su getirip özür diler. Karşıdan Zeki Bey ne dediyse ona karşılık Fahrettin Bey, "Öyle şey olur mu prensim. Sen canını sıkma. Ben Haluk Bey'le görüşürüm. Ne demek? Tabii ben hallederim," der.

Anlaşıldığı kadarıyla Fahrettin Aslan 50.000 lirayı ödeyecektir. Ama ertesi akşam Muzaffer Akgün kadroya döner. Görünüşe göre sonunda kazanan Fahrettin Aslan olmuştur.

Berrin Hanım çok şaşırır. Zeki Bey'in böyle bir senaryoyu kurguladığında mutlak kârlı çıktığını daha önce gözlemlemiştir. Bu sefer ise neden bu fedakârlığı yaptığını anlamamıştır.

Vehbi'nin kerrakesinin böyle olmadığı ertesi gün ortaya çıkar. Kabak sonunda Fahrettin Aslan'ın başında patlar. Fahrettin Bey, Zeki Bey saunaya gitmeden önce elinde çantasıyla ziyarete gelir. İçinden çıkardığı zarfı Zeki Müren'e uzatır. Zarfın içinde 50.000 lira vardır.

VI. BÖLÜM

Gazinolar...

"...Ve verdiğimiz ilk avansla Ajda Pekkan bir BMW araba aldı."

Önceki bölümlerde çok kez gazinolardan bahsettik. 1930'lardan başlayarak İstanbul'da esas itibariyle dört büyük gazino, Küçük Çiftlik, Tepebaşı, Çakır ve Cumhuriyet Gazinosu faaliyettedir. Onların yanında nispeten daha derme çatma birkaç salaş gazino, yazlık bahçeler vardır ama, devam eden gösteri dünyasının bunlarla yetinmesi mümkün değildir.

Zaten Demokrat Parti'nin iktidar olduğu 1950 ve sonraki yıllarda mevcut gazinolar, ülke genelindeki ekonomik sorunlar nedeniyle birer birer kapanırlar. Maksim hariç, ortada artık ne Belvü Gazinosu (yerinde İstanbul Radyosu vardır), ne Mulenruj Gazinosu (çoktan sinema olmuştur), ne Kristal Gazinosu (hemen hemen işlevsiz hale geldiği için 1957'de yıkılıp otobüs durağı yapılmıştır), ne Novotni (yerine yeni bina yapılmıştır), ne de Taksim Gezisi Panorama Bahçesi (en kısa ömürlüsüdür. O 1940'dan önce kapanır) vardır. Zaten bunların tamamı 1920'li ve 1930'lu yılların şartlarına göre derme çatmadır. İçlerinde biraz gazinoya benzeyen Kristal, Novotni ve Çiftesaraylar'dır.

Diğer taraftan özellikle köylerden şehirlere göçten en çok nasibini alan İstanbul'un nüfusu da giderek artmaktadır.

Dönemin yıldızları olan büyük sanatçılarını dört gazinoyla beslemek artık mümkün değildir. Ünlü yıldızların çok iyi iş yapması ve gazino sahiplerine bol kazanç sağlaması kaçınılmaz şekilde yeni gazinoların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu yıldızların başında Safiye Ayla, Müzeyyen Senar, Perihan Altındağ Sözeri ve Hamiyet Yüceses gelir, onları Sabite Tur Gülerman, Mualla Mukadder, Saime Sinan, Mediha Demirkıran, Neşe Karaböcek ve Şükran Özer izlerdi. Ayrıca Radife Erten, Mefharet Yıldırım, Feriha Tunceli ve besteleriyle de ünlü Melahat

Pars'ı zikretmemiz gerekir. Sonra hemen onların peşlerinden Emel Sayın, Muazzez Abacı, Seçil Heper, Gönül Yazar gelmektedir. Esasında Gönül Yazar'ın sahne hayatı çok daha önceden başlamıştır.

1955 yılından sonra Zeki Müren'in sahne başarısı hepsinden fazladır. Ama Zeki Müren'in peşinden bir yıldız daha gelmektedir. Bu yıldız, yavaş yavaş Zeki Müren'in yerini alacak, hatta aşağıda okuyacağınız gibi onun sahneyi bırakmasına neden olacak olan Bülent Ersoy'dur.

Bülent Ersoy'un sahne başarısı da çok iyidir ve 1990'lardan sonra televizyon rekabeti dolayısıyla zor duruma düşen gazinoların ömürlerini en az beş yıl uzatmayı başarmıştır.

Türk musikisinin icra edildiği sahnelerin ölümünün tek nedeni televizyon değildir. Sahneye çıkan yeni yıldızları da, yüksek yevmiyeler isteyerek gazinoların kaynaklarını kurutmak için yarışmışlardır. Diğer taraftan yeni nesiller Türk musikisi yerine farklı türden bir müziğin peşine düşmeye başlamışlardır. Başı çeken Ajda Pekkan'dır. Dönemin ünlü starlarından Sezen Aksu sahnelerin tozunu iyice yuttuktan sonra, besteleri ve sahne şovlarıyla iyice ön plana çıkmaya başlamıştır. Ufukta ise Tarkan görünmektedir. Yavaş yavaş musikinin diğer bir rakibi de kabare tiyatroları olmuştur. Zeki Alasya ve Metin Akpınar ikilisi çok başarılıdırlar ve tüm oyunları kapalı gişe oynamaktadır.

Büyük gazino diye ifade ettiğimiz Tepebaşı Gazinosu'nun açılışını tarih olarak biliyoruz: 27 Ekim 1945 Cumartesi günü. İlanı da şöyledir:

Türkiye'nin En Büyük Müzik Holü
TEPEBAŞI BELEDİYE GAZİNOSU
Bu Akşam Açılıyor.

(İlanda üç sanatçının resmi görülmektedir. Ortada Müzeyyen Senar, solunda Perihan Altındağ Sözeri, sağında Sabite Tur Gülerman vardır.)

Okuyucular: İsmet Uzunay, İnci Körmükçü, Nebahat Erduran, Meral Pulat, Celal Tokses, Kemal Gürses.

Saz heyeti: Hakkı Derman, Nubar Tekyay, Selahattin Pınar, Şerif İçli, Salih Orak, Kadri Şençalar, İsmail Şençalar, Rafet Tatlıparmak, Şevket Bütüner, Yaşar Anlı.

Zeki Müren Tepebaşı Gazinosu'nda birçok program yapacaktır.

Şimdi biraz geriye giderek yeni ve gerçekten büyük gazinoların doğuşuna bakalım. Çünkü 1930'lu yıllarda kurulan ve faaliyetine devam eden başka bir gazino daha vardır. Karşımızda *Çakır Mehmet* veya *Mehmet Çakır* çıkmaktadır. Çok zeki, çalışkan, her şeyi ile dört dörtlük bir beyefendidir.

Gazinolarda önce komilikle başlayan Çakır Mehmet dürüstlüğü ve efendiliğiyle yürür gider ve sonradan Çakıl Gazinosu olacak yerin yanında denize sıfır bir arsayı satın alacak kadar imkâna kavuşur. Mehmet Çakır, kazıklar üstünde, denize kadar uzanan bir gazino yapar. Gazino tümüyle ahşaptır ama son derece düzgün inşa edilmiştir. Denizden gelen sandallar gazinonun altına girebilme imkânına sahiptir. Özellikle pazar matineleri sırasında ailelerini de yanlarına alan sandal sahipleri bu imkândan sıklıkla yararlanır.

Sahne kara tarafındadır. Sahneden itibaren tüm dinleyicilerin oturacağı kısım ise denize kadar uzanmaktadır. Tüm gazinonun etrafı, lodos nedeniyle programın aksamaması için camlarla kaplıdır. Giriş bölümü tabii kara tarafındadır. O dönemde bu gazinoya halk arasında "Mim Çakır Gazinosu" denmiştir. Mim Çakır Gazinosu'na Zeki Müren yetişemedi. Çünkü 1954 yılında istimlak edilerek yıkıldı.

Devrin ünlü sanatçılarının tümü orada program yapmıştır.

Müzeyyen Senar, Mim Çakır Gazinosu ve Mehmet Bey'i şöyle anlatır: "*...Mehmet Çakır esasında çok enteresan bir kişiydi. Çok dürüsttü. Gazinodaki her noktayı kontrol altında tutardı. Dinleyiciye en küçük saygısızlığa bile müsaade etmezdi. Kasada kendisi durur ve elindeki mikrofonla, program başlamadan önce, 'Gelen hesaplara dikkat edin,' diye dinleyiciyi ikaz ederdi.*

Çakır'daki pazar matinesini bitirmiş ayrılıyordum ki, Mehmet Çakır'ın beni görmek istediğini söylediler. Aramızda şöyle bir konuşma geçti:

'Yalı arsası almışsın hayırlı olsun. Ne zaman inşaata başlıyorsun?'

'Ben elimdeki bütün parayı arsaya yatırdım. Sen deli misin nasıl başlayabilirim? Üstelik bu işten de hiç anlamam, hele dursun bakalım.'

'Bana bak, biz burada neciyiz? Sen o işe karışma. Yarın bana tapusunu ve çapını gönder. Benim tanıdığım mimar ve mühendisler var. Onlara önce bir avan proje yaptıralım. Sen bir bak ve ihtiyacına göre istediğin değişiklikleri yap. Ben de ayrıca takip edeceğim. Bak, (bir defter çıkardı) burada bir sayfa açıyorum. Bütün harcamaları buraya yazacağım. Seninle zaten

çalışıyoruz. Ama sakın illa ödeyeceğim diye kendini sıkma. İstediğin kadar miktarı ödemekte serbestsin. Aksini düşünürsen darılırım.'

Ertesi gün tapuyu ve çapı gönderdim. Bir ay geçmemişti ki ilk hazırlanan taslağı görmeye gittim. İsteklerimi söyledim. İki ay içinde birçok kere gidip geldim ve proje tamamlandı. Belediyeye başvurulup ruhsat alındı. Bütün ödemeleri Mehmet Bey yapıyordu. Ben de ekstralardan aldığım parayı götürüp ona veriyordum. Tabii çok mutluydum. Hayatımda ilk defa kendime ait bir evde oturacaktım."(1)

Bugünün tüm kayıtlarında, Mim Çakır Gazinosu'nu Nevzat ve Behzat Şenyıldız kardeşlerin devralarak Çakıl Gazinosu olarak işlettiği yazılıdır. Doğru değildir. İki gazino tümüyle birbirinden ayrıdır.

Nevzat ve Behzat Şenyıldız'ın babası 1954 yılında ölür. Nevzat Bey artık ailenin büyüğüdür. Babadan kalma Yenikapı'daki *"Yalı Aile Bahçesi"* onlara aittir. 1958 yılında Nevzat Bey askere gitmek üzere hazırlık yaptığı sırada Mediha ve Hasan Şeremet ona gelirler ve bahçeyi kiralayıp gazino yapmak istediklerini duyururlar.

Nevzat Şenyıldız anlatıyor: *"Hasan Bey'in okuma yazması yoktu ama gazino dünyasında dürüst, efendi ve aynı zamanda işini çok iyi bilen bir kişi olarak tanınırdı. Ancak, o zamanın raconuna göre kurallara uymakta zorluk çekerdi. O güne kadar bahçeden kazandığımız paranın çok üstünde bir kira bedeli teklif ettikleri için bana çok uygun geldi ve anlaştık. Gerçekten Çakır Gazinosu kadar mükemmel bir gazino oldu ve ismini Çakıl Gazinosu koydular.* (Resim 10-11)

Askerden döndüğümde, ödeme sıkıntıları olan Hasan Bey beraber çalışmamızı önerdi ben de kabul ettim. Ondan çok şeyler öğrenebilirdim. Gazinoculuk konusunda hiçbir fikrim yoktu.

İşin enteresan yanı Çakıl isminin babası Zeki Müren'dir. Çünkü gazinonun önünde denize kadar çakıl taşları vardı. Zeki Bey bir gün gazinoya gelince deniz kenarına kadar iner ve birkaç çakıl alıp denize fırlatır. Döndüğünde, 'Hasan Bey lütfen bu gazinonun ismi Çakıl olsun,' der."

Beraber çalışmaya başlarlar. Nevzat Bey'in kardeşi Behzat Şenyıldız sanatçılarla resmi anlaşmalar yapmak üzere bir organizasyon bürosu açar. Böylece sanatçılarla daha medeni ilişkiler kurulur. Her iki taraf için anlaşmalar kolaylaşır.

---

(1) Radi Dikici, *Cumhuriyetin Divası Müzeyyen Senar*, s. 154.

Nevzat Bey devam ediyor: *"Kardeşim gerçekten çok yakışıklıydı ve hanımlar nezdinde de itibarı çok büyüktü. Hatırladığım kadarıyla Zeki Müren'le Klüp 12'de tanışmışlar. Arkadaşlıkları güven ortamı içinde ilerleyince iyi dost oldular. Yeni büro aracılığıyla da Zeki Müren'in bazı konserlerini organize etmeye başladı."*

Berrin ve Ümran Hanım'ın bu konuda söylediklerini de zikredelim: *"Behzat Bey, Levent'teki villaya istediği zaman gelebilen tek kişiydi. Zeki Bey'e 'Racam' diye hitap ederdi. Zannederim Zeki Bey onu sanki kardeşi gibi seviyor ve saygı gösteriyordu. Hatta Behzat Bey, ona özellikle programları için tavsiyede bulunuyordu.*

Zeki Müren'in Çakıl konserlerini Behzat Bey gazinonun en arkasında durarak baştan sona izlerdi. Zeki Bey de mutlaka Behzat Bey'i arar ve sanki ondan güç alırdı. Bu her gece için geçerliydi ve neredeyse âdet haline gelmişti. Zeki Bey, Behzat Bey'e çok güvenir ve kendisinden küçük olmasına rağmen ona inanırdı. Hiç pişman olmadı."

Bu ileride bir alışkanlık haline gelecek ve Zeki Müren diğer gazino sahiplerinden de aynı ilgiyi bekleyecekti.

Nevzat Bey anlatıyor: *"Zeki Bey, bir gün yeni programı için Gar Gazinosu'na gelmişti. Onu karşıladım. Her zaman insanlara şöyle bir sarılırdı. Bana da öyle yaptı. Çünkü o insanların vücut reflekslerini ölçen bir adamdı. Daha doğrusu vücut dilinizi anlamaya çalışırdı. Sonra eğildi, 'Nevzat Bey' dedi 'sizin kardeşinizi, bir anne ve bir baba evladını nasıl severse ben de öyle seviyorum,' dedi.*

Zeki Müren daima hangi tarihte ve kaç gün çalışacağını kendi kararlaştırırdı. 18 gün mü çalışacak, bir ay mı çalışacak o karar verirdi. Parasını söylerdi ve biz o parayı gider bankaya yatırırdık. Yatıranın adını biz kendimiz olarak yazamazdık. Yatıran da Zeki Müren, çeken de Zeki Müren olurdu. Tüm sazı o seçerdi. Biz öderdik. Kadrosunda sanatçıların kaç sazla okuyacağını, hangi şarkıları okumayacağını o kararlaştırır ve sanatçılar da buna uyardı. Uyulmaması halinde mecburen o sanatçının işine son verirdik. Dekorları kendi çizerdi.

Bizde yeni programa başlamıştı. Bir pazar günü akşamüstü telefon etti. Gazinoda tek boş sandalye yok. 'Nevzat Bey, çok rahatsızım,' dedi. 'Hay hay efendim. Derhal programı iptal ederiz. Dinleyiciyi geri göndeririz,' dedim.

Esasında hafta içinde Hasların Boğaziçi'ndeki yalısına resmi bir toplantıya gitmiş ve poyrazdan üşüttüğü için boğazında problem oluşmuştu.

Ben iptal ederim deyince, 'Katiyen olmaz, ne yapıp yapıp beni sahneye çıkaracaksınız,' dedi. Doğrudan Levent'teki villasına gittim. Onu ilk kez doğal halinde gördüm. Saçları karmakarışıktı ve bayağı dökülmüştü, çok dikkatle hazırlattığı perukları kullanırdı.

Yine Levent'te yaşayan kulak-boğaz-burun mütehassısı Dr. Ateş Bey'i bulduk. Ateş Bey muayenesini yaptıktan sonra, 'Dört ses aşağıdan okuyacaksınız. Ayrıca sahneye çıkarken şu iğne yapılacak,' dedi ve Zeki Bey'in moralini yükseltti. İğneyi yapacak hemşireyi ayarladık. Tam sahneye çıkarken iğnesi yapıldı ve bir buçuk saat yerine tam iki saat sahnede kaldı.

Esasında birçok sanatçı daha çok ikinci sınıf bulduğu bizim gazinolara gelmek istemezdi. O günün İstanbul'unda gazinomuzun bulunduğu yerlerde yaşayanlar sade insanlardı ve geçim şartları daha mütevazı idi. Ayrıca Taksim ve Beyoğlu gazinolarına göre bizim fiyatlarımız daha makuldü.

Bizim oralarda program yaparak, insanlar arasında ayırım yapmayan iki kişi vardı: Çakır zamanında Müzeyyen Senar (bizde de program yaptı) bizim zamanımızda ise Zeki Müren. Onlar bu tip şeylere asla pabuç bırakmadılar. Yeter ki keyifle söyleyecekleri ve onları yürekten alkışlayan seyirci, dinleyici olsun. O zaman Beyoğlu ve oralarda olan gazinolara 'Yukarısı', bizim oralara, yani, Çakıl, Gar ve sonra Lunapark'a 'Aşağısı' deniyordu.

Bir şahit olduğum konu var ki, çok enteresandır. Gar Gazinosu'nda program yapacaktı. Kadroda Mine Mutlu, Hülya Süer, Pakize Suda, Nurhan Damcıoğlu, Serpil Nur, Balarıları ve Edip Akbayram vardı. Dönemin güçlü kadrosu. Ama Zeki Müren, 'Ajda Pekkan da olmalı,' diye ısrar etti. Ajda Pekkan o güne kadar ikinci sınıf addedilen bu yerlerde asla okumamıştı; bu kitleye pek program yapmak istemiyordu. Zeki Bey isteyince mecburen Ajda Hanım'a gittik. Öyle bir para istedi ki Zeki Bey'den daha fazla. Esasında 'aşağı'ya gelmemek için bu parayı istiyordu. Tabii kabul etmemiz mümkün değildi. Aksi durumda Zeki Bey bizim canımıza okurdu. Ben bunu Behzat'a söyledim ve 'Git Zeki Bey'e anlat bu durumu,' dedim.

Zeki Müren Behzat'a, 'Tamam o parayı Ajda'ya verin. Benim açımdan sakınca yok. Ama mutlaka kadromda olmalı,' dedi. Verdik. Zeki Müren her gece için 25.000 lira, Ajda Hanım ise 35.000 lira alacaktı. Ve verdiğimiz ilk avansla Ajda Hanım bir BMW araba aldı.

Bir gün saat sabaha karşı 03.30'du. Gazinoda hesaplar yüzünden geç kalmıştım. Gazinodan çıkıp aşağı doğru yürürdüm. Orası Bostan Sokak'tı. Zeki Müren yakın arkadaşlarıyla oradaydı. Beni görünce şaşırdı. Doğrusu ben de onu orada görmek istemezdim. Durdu ve arkadaşlarını bırakıp yanıma geldi.

'Nevzat Bey bu saatte ne yapıyorsunuz burada,' dedi. Ben şaşkınlık içinde, 'Hesaplara dalmışım Paşam,' dedim.

'Siz zamanında yatmalısınız Nevzat Bey. Yarın bütün gün, akşamki gazinonun ihtiyaçlarınızı sağlayacağınız için erken kalkmak durumunda kalacaksınız. Bu doğru değil. Vallahi bir daha sizi bu saatte buralarda görürsem programı keser ve bitiririm,' dedi.

'Merak etmeyin efendim,' dedim, 'bu bir daha olmaz.'

O geceyi düşündüğümde doğrusu tam bir yargıda bulunamıyorum. Çok iyi niyetle söylemişti. Yaklaşık on kişi kadarlardı. Belki de görmemem gereken bir şey vardı. Ancak benim hallerinden algıladığım bir şey olmadı.

Zeki Müren her akşam en az iki saat önceden gelir ve alt kadrosundakileri mutlaka izlerdi. Ona, 'Üstadım, neden bu kadar erken geliyorsunuz,' diye sorduğumda, 'Nevzat Bey, pirimiz, üstadımız Müzeyyen Senar böyle buyurdu. Ondan duydum, kadrondakilerin performansını izlemen lazım. Başarın buna bağlı. Çünkü program senin adını taşıyor. Öyle yetiştik efendim biz,' dedi.

Bir şey ekleyeyim. Zeki Müren'in sahneye çıkarken içki içtiğini hiç görmedim.

Çok önemli bir noktaya daha değinmem gerekir. Zeki Müren gece programını bitirince bornozunu giyer biraz istirahat ederdi. Çünkü yorulmuş ve terlemiş olurdu. Kendisine o akşam gelenlerin listeleri verilmiş olurdu. Daha sonra üstünü değiştirdikten sonra ziyaretçileri protokol sırasına göre kabul ederdi. Resmi kişilere öncelik verir, tanınmış işadamlarını da ihmal etmezdi. Daha sonra da dostları ve arkadaşları gelirdi. Bunlar genellikle ses sanatçıları, oyuncular olurdu. Özellikle Ali Poyrazoğlu'nu hatırlıyorum.

Ancak daha önemli bir husus vardı. Zeki Müren'in konserden sonra herkesi gönderince mutlak surette yaptığı bir şey vardı. O akşam banda kaydedilmiş programını baştan sona dinlerdi. Hangi saz nerede hata yaptı, nerede yanlış nota bastı, teknisyen içerde gürültü mü yaptı onları din-

ler, ertesi gün çağırır hatalarını tek tek gösterirdi. Bu derece sanatına düşkün bir insandı.

Zeki Bey Çakıl'da program yaptığında bir farklılık doğmuştu. Çakıl'ın önünde her zaman bizim çok önceden tanıdığımız küçük balıkçı tekneleri olurdu. Ama özellikle hafta sonu, zengin tabakaya ait yatlar ilk defa gelmeye ve demir atmaya başladılar. Bir süre geçince aşağı yukarı her gece daha erkenden geldiler. Ya kendileri gelip ya da yardımcılarını yollayıp gazinoda rezervasyon yaptılar. Program için teknelerinden inip gazinoya gelmeye başladılar. Daha önce görevlendirdiğimiz şefler onları karşılıyor ve rezervasyon yapmışlarsa yerlerine, yapmamışlarsa mutlaka uygun bir yere yerleştiriyorlardı. Hiçbir aksama olmazdı. Yavaş yavaş Çakıl olarak biz 'aşağısı' olmaktan çıkmaya başladık. Sosyetenin önemli bölümü artık bizim gazinolarda boy gösteriyordu. Unutmayalım ki bunu Zeki Müren sağlamıştır.

Gelelim gazino sorununa.

Biz Hasan Şeremet'le birlikte çalışmaya başladık. Ancak çok sürmedi. Hasan Bey bizimle çalışmaya devam etmek istemediğini söyleyince, ben de onun hakkını verdim ve ayrıldık.

Zannederim onu kızdırmıştım. Yenikapı İstasyonu'nun sağ tarafında bir bostan vardı. Orayı aldı ve çok geçmedi 1964 yılında o da tam karşımızda Gar Gazinosu'nu açtı. (Resim 12)

Karşılıklı çalışmaya başladık ama rekabet de başladı. Sanatçılara gün doğmuştu, yeni bir gazinonun açılmasıyla. Bir örnek vereyim. Ben Gönül Akkor'a gidiyordum. Tam çıkarken bakıyordum ki Hasan Bey'in eşi Mediha Hanım içeri giriyordu. Bu sefer de sanatçılar fiyatlarını neredeyse iki misline çıkardılar. Bunu ne biz ne de diğer gazinolar taşıyabilirdi. Rekabet yüzünden gazinoların kapanma tehlikesi belirdi. Hasan Bey çetin bir adamdı. İşbirliği yapmak gibi bir duygusu yoktu. Ama 1967 yılı Mayıs ayı sonunda öldü. Her iş eşi Mediha Hanım'a kalmıştı. Onun çocukları o sırada çok küçüktü.

Gar Gazinosu devam ediyordu ama eski havasını kaybetmeye başlamıştı. Mediha Hanım çok akıllı bir kadındı. Ona işbirliği teklif ettim. Kabul etti. Artık rekabeti geride bırakmıştık. Aynı personeli iki gazinoda birlikte kullanmaya başlayınca maliyetimiz düştü. Bir dönem Gar, diğer bir dönem ise Çakıl çalışacaktı. Çünkü büyük mekânlardı. Her ikisinin aynı anda dolması mümkün değildi. Biri sanatçı konserleri düzenlerken di-

ğeri özel toplantılara, etkinliklere ev sahipliği yapıyor ve boş kalmıyordu. Yıllarca müşterek çalıştık. Sonunda kendisiyle evlendiğim için zaten ayrılık kalmadı."

Nevzat Bey Maksim'i şöyle anlattı:

"Maksim farklı bir yerdi. Bizim onunla rekabet etmemiz mümkün değildi. Fahrettin Aslan çok yetenekli ve fevkalade bir işadamıydı. O kadar mükemmeldi ki, biraz mübalağa edersem, neredeyse bizim bir gecede verdiğimiz paraya sanatçılar onunla bir ay çalışıyordu. Çünkü her sanatçı için Maksim'de söylemek bir ayrıcalıktı. Ben bunu Bülent Ersoy'la yaşadım. Fahri Bey, Bülent Ersoy'a ayda 150.000 lira veriyordu. Ben ise ona gecede 25.000 lira veriyordum. 6 gecede bizden aynı parayı alıyordu.

Zeki Müren 1962-1972 yılları arasında tam 10 yıl Maksim'de çalıştı. Fahrettin Bey'in ona biraz farklı davrandığını ama bizim verdiğimiz parayı verdiğini zannetmiyorum.

Fahrettin Aslan giderek üç gazinoyu daha kâh kiralayarak, kâh satın alarak bir imparatorluk kurmuştur. Caddebostan Maksim, Bebek Maksim, Taşlık Maksim ile İzmir'de Dalyan ve Ankara Köşk gazinolarını faaliyete geçirmiş ve çok kere onları mükemmel şekilde işletmiştir.

Osman Kavran Karadeniz kökenli bir işadamıdır. Ömrü boyunca şivesini değiştiremeyen oldukça hoşsohbet bir kişiydi. 1962'de Vatan Caddesi'ndeki bugün Migros olan yeri kiraladı ve burada Lunapark Gazinosu'nu açtı. Küçük Çiftlik Gazinosu'nun işletmecisi Mahmut Anlar 1970'lerin başında gazinoculuk faaliyetini bıraktı. Onun yerini de Osman Kavran aldı. Bu arada Dolmabahçe'deki Küçük Çiftlik Parkı'nın tamamını kiraladı. Adını Maçka Küçük Çiftlik Gazinosu olarak değiştirdi. Kiraladığı mekânda yaz programları yapıyordu. 70'lerde mülkünü satın aldı, ancak kimliğini değiştirmedi."

Osman Kavran daha sonra Bebek Aşiyan Gazinosu'nu da satın aldı. Bebek Aşiyan Gazinosu'nun kuruluş tarihi tam bilinmemekle beraber 1950'li yıllarının sonlarına doğru açıldığını tahmin etmek mümkün. 1985 yılında Belediye tarafından istimlak edilerek park haline getirilene kadar faaliyette bulundu.

Zeki Müren ileride anlatacağımız gibi hem Lunapark hem de Bebek Aşiyan'da sahneye çıkmıştır.

Anlar Ailesi ise, 1930'lardan itibaren İstanbul eğlence hayatının içindedir. İlk kez büyük dede Hamdi Anlar, Taksim'de açtığı Camlı Köşk

Gazinosu'yla işe başlar. Taksim Meydanı'nın düzenleme çalışmaları sırasında Camlı Köşk istimlak edilince oğlu Mahmut Anlar bu sefer 1941 yılında İstanbul gazinolarının ilk önemli mekânı olan Kristal Gazinosu'nu kurar. Kristal yoluna devam ederken Mahmut Anlar, 1945'te Tepebaşı'nda Kazablanka Gazinosu'nu açarak işi büyütür. Kazablanka Gazinosu'nun hoş bir hikâyesi vardır:

Gazinoya bu ismin verilmesinin nedeni olan *Casablanca* filmi, sinema tarihinin şaheserlerinden biridir. Başrollerinde Humphrey Bogart, Ingrid Bergman gibi dönemin usta oyuncularının oynadığı *Casablanca*, gösterime girdiği 1943'te En İyi Film, En İyi Yönetmen, En İyi Senaryo dallarında Oscar ödülünün sahibi olmuştur.

Film bir yıl sonra İstanbul'da gösterime girdiğinde de büyük ilgi görür. Mahmut Anlar da filmi üst üste tam 10 kez izler, çok etkilenir. "Bir gazino daha açacağım, adını Kazablanka koyacağım," der. Dediğini de bir yıl içinde yapar.

Kazablanka açılınca Kristal'in cazibesi azalır. İşletme zaman zaman partilerin verildiği, düğünlerin, kongrelerin yapıldığı mekâna dönüşür. 1957'de CHP lideri İsmet İnönü, Kristal'de bir konuşma yapınca iktidardaki Demokrat Parti, gazinoyu yıkıp dolmuş durağına çevirir. Anlar Ailesi, aldıkları bu yaraya rağmen yollarına devam eder. Ve Maçka Parkı'nın bitişiğinde Küçük Çiftlik Park Gazinosu'nu işletmeye başlarlar. Daha önce Zeki Müren'le olan yolculuğunu anlattığımız gazinonun son sahibi ise Osman Kavran olur.

Aspendos Konseri

Gökte yıldız yüz altmış
Mevlam neler neler yaratmış
Anasını güzel soydan,
Kızını da huri melek yaratmış...

Zeki Müren'in hayatında Aspendos konseri çok önemli bir olaydır. Ona göre hayatının üç büyük mutluluğundan birisidir. Bu yüzden özellikle üzerinde durulması gerekir. Konser tarihi 31 Mayıs 1969 Cumartesi akşamıdır. O akşam için tüm Antalya ayağa kalkmıştır. Olayın içinde olanlardan bu konseri dinleyeceğiz. Ayrıca, Zeki Müren Aspendos'a giderken annesiyle aynı arabada olan Sevgi Özüt Hanım'ın anlattıklarıyla perde arkasını da göreceğiz. Aspendos konserinin elimizde özel fotoğrafları var. Bu konseri izleyen Arlan Alpar'ın çektiği fotoğrafları kitabın albümünde bulacaksınız.

Ancak ilk olarak, Zeki Müren'in Aspendos'a gitmeden önceki günlere dönmemiz gerekiyor.

Zeki Müren'in, Aspendos'tan önce Ankara'da Köşk Gazinosu'nda 20 günlük bir programı vardır. Program bitmeden beş gün önce azan gut hastalığı nedeniyle dayanılmaz ağrılar içindedir. Ama o her zamanki gibi şaşmaz prensibi nedeniyle ne olursa olsun konserlerine devam eder. Ağrılarına karşı bulduğu çare, ayakkabısının sağ başparmağının olduğu bölgeyi tümüyle kestirmektedir. Böylece kortizon iğneleriyle programına devam eder ve bitirir.

Aspendos teklifi geldiği gün Zeki Müren fiziki durumunu şöyle anlatıyor: *"Aspendos projesini getirdikleri gün, karmakarışık duygular içinde boğuluyordum... Tertemiz bir gölge ile dolu odada yalnızdım... Nevresim, yatağımın ucunda, baygın gibi hareketsiz, ayaklarımın dibinde duruyordu. Fakat davranıp onu üstüme çekmeye bile gücüm yoktu... O an her*

şeye boş veriyordum. Bir ölü idim sanki. Ölü vücudum, yanlarında ayaklarım da ölü idi. Yaşayan yalnız karşımdaki duvardı. Yavaş yavaş dalgalanarak kımıldayan duvar. Bacağım bir yatağın üzerine dayalı, mışıl mışıl uyuyor."(1)

Gut hastalığı o kadar azmıştır ki Zeki Müren büyük ıstırap çekmektedir. Bırakın sahneye çıkıp şarkı söylemesi, ayağa kalkması bile zordur.

Ama o bir şeyi fark etmiştir. Böyle bir konser teklifi, böyle bir fırsat hayatta insanın önüne ancak bir defa çıkar. Üstelik o güne kadar daha önce hiçbir Türk müziği sanatçısına da böyle bir teklif yapılmamıştır. O nedenle, "Ne olursa olsun, ben Zeki Müren'im ve bu işin altından kalkarım. Bu inançla hareket edersem bunu başarırım," der ve teklifi kabul eder. İleride yazacağımız gibi bu ona pahalıya patlar ama asla pişman olmaz.

Bir haftalık sıkı bir tedaviden sonra ayağa kalkar.

Berrin Hanım anlatıyor: *"Aspendos ile ilgili teklifi eğer yanlış hatırlamıyorsam TRT'den Meral Savcı Hanımefendi bizzat gelerek yaptı. Konser bir kulüp yararına idi: Antalyaspor.*

O günü hiç unutamam. Çünkü Ankara konserinin üç günü tam bir felaketti. Sahneye çıkıyor. Elbise değiştirirken ona ağrı kesici veriyoruz. Üstünü değiştirip tekrar sahneye gülerek çıkıyor, şarkı söylüyor, türkü söylüyor. Sonunda İstanbul'a döndüğümüzde kendini yatağa attı. İnliyordu. Kalkamıyordu. Doktorlar seferber olmuştu. Hastaneye yatmasında ısrarlı idiler. O kabul etmiyordu. Bir hafta kadar sonra ağrıları hafifleyince salona gelmeye başladı.

Aspendos'la ilgili haber kendisine ulaşınca, sanki birden dirildi. Meral Hanım geldiğinde hiçbir şey belli etmedi. Nezaketle teklifi kabul etti. Çok iyi hatırlamıyorum ama, konserle ilgili bazı şartlar ileri sürmüş olabilir. Bu da çok doğaldır. Hazırlıklara hemen başladı. Önümüzde üç ay kadar zaman vardı. Benim tek endişem ayağı idi. Zeki Müren o süre içinde öyle perhiz yaptı ki, ayak ağrılarının yanında ilaç almasına ve iğne vurulmasına son 15 günde son verildi. İğneler nedeniyle aldığı kiloların ancak bir kısmını geri verebildi. Hazırlanan elbiseler yeni kilosuna göre ayarlandı..."

---

(1) eksisozluk.com/31-mayis-1969-zeki-müren-aspendos-konseri--1000943

Zeki Müren'in kendisi o günleri şöyle anlatıyor:

"Antalya'da yaşadığım, ilk yıllar... 1969 senesinin 31 Mayıs gecesi Antalyaspor yararına Aspendos'ta verdiğim konserdir...

TRT'den Meral Savcı Hanımefendi şahidimdir. 3 ay o konser için uyumadım. Aman nezle olmayayım... İnanınız Bodrum Konserleri için de öyle. Bardakçı'da bana sorarlardı:

'Denize niye girmiyorsunuz?' diye. 'Hayır konserim var.' Onun için bilmeyenlere kolay geliyor. Bir gribal durumunuz olsa, iki kere aksırsanız rezil olacaksınız... Ve de bu üzüntü bir yazınızı mahvediyor... Koca bir yaz... Bu bir fedakârlıktır efendim, helal olsun anlayanlara, takdir edenlere; bilenlere helal olsun... Bilmeyen zaten bilmez ki..."(1)

Oral Çalışlar Zeki Müren'le ilgili 2014 yılında *Radikal* gazetesinde yazdığı yazıda Aspendos'u şöyle anlatıyor:

"Zeki Müren 1960'lı yıllarda Ankara'daki gazino programlarından ve İzmir Fuarı konserlerinden sonra, mutlaka Antalya'ya giderdi. Denizini ve güneşini sevdiği Antalya'ya küsmemişti.

Kendisine ilgisiz duran Antalyalıları en muhteşem gösterisiyle yıkıp geçecekti. Tarih 30 Mayıs 1969'du (doğrusu 31 Mayıs), *zirvedeydi:*

Antalya'daki antik tiyatro Aspendos'ta şarkı söylemesi projesi, o günlerde gündeme geldi.

Antik tiyatro, ilk kez böyle bir konsere sahne olacaktı. Bu projeyi şöyle değerlendirdi: 'O konser hayatımın en büyük konseri, zafer tacı olacak.'

Konser günü Antalya boşalmış, herkes Aspendos'a gelmişti. Aspendos'un içinde ve dışında binlerce kişi nefesini tuttu, bu müzik ziyafetini dinledi. Rakamlar havada uçuyordu, 10 bin kişi diyen de vardı, 27 bin diyen de. Antalya'nın nüfusu o yıllarda 71.700'dü."(2)

Sevgi Özüt Hanım konser gününü ve öncesini şöyle anlatıyor: *"Zeki Bey, Aspendos programı için özel hazırlık yaptı. Mayıs ayının oldukça sıcak günlerinde Derya Motel'de hemen hemen hiç denize girmedi. Havuz başına gelmeden önce, her zamanki gibi, Berrin Hanım her türlü hazırlığı bitiriyordu. Şezlongunu hazırlayıp üzerine iki kat havlu, şezlongun yanına*

(1) Oral Çalışlar, Pembe Elbiseli (aykırı) Bir Prens, *Radikal* gazetesi, 01.01. 2014.
(2) Ender Uslu, Radyo Bodrum Röportajı, 1992.

bir tabure koyuyor ve üzerine bir örtü örtüyordu. Servis yapıldığında veya içecek getirildiğinde temiz pak olsun diye. Şemsiyesini açıp gidiyordu. Bazen yanında kalıyor ve havuza birlikte giriyorlardı.

Burada enteresan bir nokta vardı. Zeki Müren kalkıp gelene kadar havuz kenarında müzik çalınmazdı. Hele o akşam konseri varsa ve geç yatmışsa, geç kalkacağı için, tüm motel sessizliğe bürünürdü. Sırf Zeki Müren'e saygı için...

Konser günü yaklaştıkça daha çok evde kalmaya başladı. Çünkü terzisi Yalçın Say Bey, Aspendos'ta giyeceği kıyafetlerini getirmişti. Onların provaları yapılıyordu. Ayrıca son bölümde giyeceği özel kıyafetin sürpriz olmasını istediği için kimsenin görmesini istemiyordu.

Nihayet gün geldi çattı. Beni ve annemi de arabasına aldı. Birlikte Aspendos'a gitmek üzere yola çıktık. Antalya'dan geçerken sokaklarda bir Allah'ın kuluna rastlamadık. Bu insanlar nereye girmişlerdi, anlamadık. Aspendos yoluna girdiğimizde bir de gördük ki yol tıkalı. Arabalar gitmiyor. İnsanlar arabalarını park edip Aspendos'a yürüyorlardı. Güçlükle yol aldık. Bizi gören yol açıyordu.

Sonunda Aspendos'a vardık ama rezalet. Ortada kulis gibi bir şey yok. Bir karavan var. Onu Zeki Müren'e ayırmışlardı. Orada soyunup giyinecekti. İşin en kötü tarafı karavanın içinde tuvalet bile yoktu. Bu durum Zeki Bey'in tüm alışkanlıklarına aykırıydı. Söz verdiklerini yapmamışlardı. Onun da o dakika yapabileceği bir şey yoktu. Zeki Bey, çişini şişelere yapmak durumunda kaldı. Etrafta tam bir karmaşa vardı. Hiçbir şey doğru dürüst düzenlenmemişti.

Aspendos tek yer kalmamacasına doluydu. Daha fazla izleyici alması da mümkün görülmüyordu. Karavanın kapısını açan bir kişi, 'Paşam, 'dışarıda beş binden fazla insan içeri giremiyor. Çünkü yer yok,' dedi. O karmaşa içinde burnundan soluduğunu belli etmeyen Zeki Müren patladı. 'Bana Aspendos'un yöneticisini çağırın dedi. İki dakika sonra bir beyefendi göründü.

Zeki Bey onu tanıdığı için ismiyle hitap etti.

'..... Bey, lütfen kapıları açın herkes içeri girsin,'

'Aman Zeki Bey oturacak yer yok ki.'

'Siz kapıları açın onlar kendilerine yer bulurlar. Aksi halde sahneye çıkmam ve buradan döner giderim,' dedi. Zeki Müren'in bu ısrarı üzerine içeri yedi bin kişi daha girdi. O akşam yirmi yedi bin kişiye konser verdi.

Aspendos'la ilgili sonradan çıkan yazılarda her şarkı için bir elbise değiştirdi diye yazdılar. Pek doğru değil. Ancak dört veya beş kez elbise değiştirebildi. Çünkü o karavanda daha fazlasını yapmak mümkün değildi.

Ümran Hanım'a Aspendos konserini sordum. Teyzesinin anlattığına göre, "*Bu onun hayatının en büyük mutluluğuydu. Tahminime göre iki buçuk saat sahnede kaldı. Tarihi bir geceydi. Ama söz verdikleri halde Zeki Müren için yapılan hazırlık felaketti. Giyinip, soyunması için hazırlanan karavanda tuvalet bile yoktu. Klima hak getire. Çok rahatsız olmuştu. O küçücük karavanda elbiselerini düzgün bir şekilde koyacağımız yer yoktu. Hava çok sıcaktı. Her bölümde elbise değiştirmek için içeri girdiğinde sırılsıklamdı. Çünkü şarkı söylerken zaman zaman sahneden indiğinde izleyiciler hemen etrafını sarıyordu. Belli etmemeye çalışıyordu ama en büyük problemi ona müthiş acı veriyordu. Ayağındaki ağrı giderek artmaya başlamıştı. İçeri girdiğinde yüzündeki acıyı görebiliyordum. 'Berrin az kaldı merak etme dayanırım,' dedi. İçim paralanıyordu ama yapabileceğim bir şey yoktu. O büyük coşkuyla dışarıda herkesi eğlendirirken ben içim kan ağlayarak onu düşünüyordum. İçimden, vah yavrum diyordum. Neler çektiğini bir ben biliyorum, diyordum.*"

Sahneye çıkarken ilk giydiği elbise siyah bir fraktır. İçinde beyaz bir gömleği vardır. Sazlar hicaz peşrevi çalarken o siyah frak içinde sahnede görünür *(Resim 70)* ve Dede Efendi'nin hicaz yürük semaisi ile başlar:

Yine neş'e-i muhabbet dil ü cânım etti şeydâ
Yine bezm-i ayş ü vuslat edip ehl-i aşkı ihyâ
Amân ey gül-i nihâlim beni eyle vasla şâyân
Sana cân ü dil fedâdır gönül andelib-i gûyâ

(Âh) O güzel başın için, o hilâl kaşın için
Gel gel âşık-ı nâlân, gel gel dil sana hayrân
Tenni tenni tennenni tennen
Gel gel kaşı kemânım, gel gel dilde nihânım

Şarkı bittiği anda alkışlar, Aspendos'un akustiği nedeniyle gök gürültüsü gibi patlar. Zeki Müren durmaz. Kemani Nevres Paşa'nın o meşhur

şehnaz divanı ile devam eder: *Vardım ki yurdundan ayağ göçürmüş/Yavru gitmiş ıssız kalmış otağı/Camlar şikest olmuş, meyler dökülmüş/Sakiler meclisten çekmiş ayağı...*

"Aziz ve canımdan çok sevdiğim izleyicilerim, canlarım, bir tanelerim, bu gece burada sizlerle birlikte olmaktan çok mutluyum. Var olun, sağ olun. Bu muhteşem topluluğa hitap etmek, şarkı söylemek, sizlerle birlikte olmak o kadar güzel ki..."

Hemen şarkıya girer. İsmail Dede Efendi'nin şehnaz şarkısı:

Karşıdan yâr güle güle
Yârim geldi canım geldi
Servi gibi salınarak
Yârim geldi canım geldi

Âh bir tanem geldi
Yâr yâr cânânım geldi...

Yine İsmail Dede Efendi'nin *Gülizar* şarkısıyla devam eder:

Bî-vefâ bir çeşm-i bî-dâd ne yaman aldattı beni
Ben sînemi nişan diktim, gamzesiyle vurdu beni
Ben o yâre ne söyledim, aşkın deryâsın boyladım
Cihar attım, şeş oynadım, yine felek yendi beni

"Bana şimdi bir dakika müsaade edeceksiniz, hemeeeennn geliyorum," der ve içeri gidip hemen frakı çıkarır. Birkaç dakikalığına da olsa terini atmak için bornoz giyer. Berrin Hanım havluyla mümkün olduğu kadar terini silmeye devam ederken o beyaz bir smokin giyer. Yakasının kenarlarında işlemeler vardır.

Sazlar hicaz peşrevi bitirirken sahneye döner ve Şevki Bey'in hicaz şarkısı ile devam eder:

Dil yâresini andıracak yâre bulunmaz
Dünyâda gönül yâresine çâre bulunmaz
Her derdin olur çâresi meşhur meseldir
Dünyâda gönül yâresine çâre bulunmaz

Peşine Hacı Arif Bey'den segâh makamında *"Olmaz ilaç sine-i sad pareme/Çare bulunmaz bilirim yareme."* şarkısına girdiği anda 27 bin kişilik bir koro oluşur.

"Canlarım, sevgililerim, bir tanelerim, sizler çok büyüksünüz. Bu ne güzel eşlik etmekti. Bayıldım, bayıldım. Şimdi bana bir dakika müsaade edeceksiniz. Şıkır şıkır huzurunuza tekrar geleceğim."

Eliyle öpücük gönderdikten sonra, "Hemmmen geliyorum," diye karavan döner. Beyaz bir pantolon ve üzerine kolları evaze pırıl pırıl taşlarla işlenmiş bir üst giyer. Bu ne bluz ne de cekettir. Vücuduna yapışan ve boğaz kısmı yine taşlarla süslü özel bir Zeki Müren kostümüdür.

Sazlar hicazkâr peşrevi çalmaktadır. Alkışlar arasında döndüğüne önce Sadettin Kaynak'ın aynı makamda eseri ile başlar:

Leylâ acep neden ses vermiyor feryâdıma
Kimsesizim bu yerde ben
Siz el verin imdâdıma
Susmayın bahçeler, bülbüller, goncalar
Leylâ'dan ne haber
Ben aşkın oldum hemdemi

Bilmem o yâr sözünde mi
Yoksa unuttu mu ahde vefâyı
Beyhûde mi çeksin gönül cefâyı
Kim ayırdı benden o âşinâyı
Söyleyin bahçeler Leylâ nerede

O sırada kemanıyla Zeki Müren'e refakat eden Sadi Işılay'ın hicazkâr şarkısıyla devam eder.

Yolları gurbete bağlayan dağlar
Yaşlı gözler gibi ağlayan dağlar
Kâh başı duvaklı bir gelin gibi
Gizli bir hevesle çağlayan dağlar...

Mikrofon eline alıp sahnenin önüne kadar yürür: *"Ah!... Bilemezsiniz ne kadar çok severdim rahmetliyi; Şükrü Tunar'dan bahsediyorum.*

Muhteşem besteler yaptı... Söyleyemem derdimi kimseye, derman olmasın diye/İnleyen şu kalbimin sesini ağyar duymasın diye" başlar. Durmadan yine Şükrü Tunar'ın bestelediği ve Zeki Müren'in ilk plağa doldurduğu şarkı ile devam eder:

Kalbimi bezlederim minnet-ü zevkle dilesen
Bir muhabbet kuşu da ben olurum sev diye sen
Sevgimin meltemidir, şimdi şu ruhumda esen,
Bir muhabbet kuşu da ben olurum sev diye sen

"Canlarım hemen geliyorum, ama hemennn..." Elbise değiştirmeye gider. Aynı zamanda biraz da dinlenecektir.

Sazlar bir hane hüzzam peşrevini çalarken o yine karavana döner. Tamamen soyunup üstüne bir bornoz giyerek terini atmaya çalışır. Kendini orada koltuğa benzer bir şeyin üzerine atar. "Ölüyorum Berrin, ayağımın ağrısı şu an dayanılacak gibi değil. Lütfen doktorun verdiği ağrı kesicilerden üç tane ver. Yoksa dayanamayacağım," der. Berrin Hanım onun yüzündeki ifadeyi görünce gözyaşını saklar. "Paşam ayağınızdaki bu rugan ayakkabıyı çıkarmanız lazım. Başparmağa isabet eden kısmı kestiğimiz beyaz ayakkabıyı giyin. Pantolonunuz onu kapar," der demez ayakkabısını ayağından çıkarır. Berrin'in getirdiği ayakkabı ve hazırladığı kıyafeti giyer. Yanları işlemeli gri-beyaz bir pantolon, taba rengi işlemelerle süslü bir üst giyim. Çok şıktır. *(Resim 68)*

Sahneye döndüğünde sazlar hüzzam peşrevi belki üç kez tekrar etmişlerdir.

O da Selahattin Pınar'ın şarkısıyla hemen başlar: *Gecenin matemini aşkıma örtüp sarayım/Gittin artık seni ben nerde bulup yalvarayım/Şimdi ben tıpkı şifasız kanayan bir yarayım/Gittin artık seni ben nerde bulup yalvarayım...*

Yine Selahattin Pınar'ın aynı makamdaki şarkısı ile devam eder: *Ümîdini kirpiklerine bağladı gönlüm/Yıllarca o bir çift göz için ağladı gönlüm...*

Antik tiyatroda sazlar ve onun için hazırlanmış olan sahneden inip seyirciler arasına girer.

Lem'i Atlı'nın nihavent şarkısını söylemeye başlar: "*Nedir a sevdiğim söyle bu halin/Niçin böyle sarardı gül cemalin...*"

Tüm konserlerinde olduğu gibi, çok duyulmamış ve belki de konserlerinde hiç söylemediği bir nihavent türküyle devam ederken sahneye döner:

Gökte yıldız yüz altmış, mevlam neler neler yaratmış
Anasını güzel soydan, kızını da huri melek yaratmış

Gökte yıldız ellidir, ellisi de bellidir
Küçükten yâr sevenin, gözlerinden bellidir

Gökte yıldız sayılmaz, çiy yumurta soyulmaz
Yâri güzel olanın yüreğinde yağ olmaz

Tam 27 bin kişi bir taraftan tempo tutup oynamakta, Zeki Müren de onlara eşlik etmektedir. Türkü bitince müthiş bir alkış başlar ve dakikalarca durmaz.

Çok yorulmuştur. Alkış sağanağı bitene kadar hem bir taraftan izleyicileri selamlamaktadır, hem de saz arkadaşlarına da ayağa kalkmalarını işaret etmiştir. Alkış saz için de devam eder ve o bekler.

"Canlarım, benim sevgili, değerli, sanatsever, canımdan çok sevdiğim aziz ve muhterem izleyenlerim. Şimdi bana on dakika izin vereceksiniz. Döndüğümde sizlere yeni sürprizlerim var," der ve sahneyi terk ederken alkış sağanağı tekrar başlar.

Kendini karavana attığında gerçekten bitkindir. Önce soyunur ve bornozunu giyer. Ayakkabılarını ayağından atar. Onun yerine giydiği, yine sağ başparmağının olduğu yer kesik, son derece yumuşak beyaz bir ayakkabıdır.

Son bölüm için hazırlattığı özel elbise gerçekten muhteşemdir. Tümüyle beyaz. Pantolonu beyaz, pantolonun üzerine giydiği üst kısım beyaz. Sadece kollarında kurdeleye benzer işlemeli bağcıklar vardır Arkasında, üst giysisinin ensesine tutturulan ve yerleri süpürecek kadar uzun beyaz bir pelerin vardır. Pelerinin üzerine kareler şeklinde gri işlemeler yapılmıştır. *(Kapak resmi ve resim 67, 69)*

On dakika bir on dakika daha uzar. İşaret gelince, sazlar Orhan Gencebay'ın 1968 yılında bestelediği bir şarkının girişini çalmaya başlar ve Zeki Müren görünür. Alkışlara eğilerek en az üç dakika selam ver-

mek mecburiyetinde kalır ve başlar: *Bir teselli ver/Bir teselli ver/Yarattığın mecnuna/Bir teselli ver...*

Fotoğrafında görüldüğü gibi önünde mikrofon sabittir. Kollarını açarak bu uzun Gencebay şarkısını bitirdiğinde 27 bin kişi ayağa kalkarak dakikalarca alkış tutar.

Peşine Ramazan Uraş'ın muhayyerkürdi türküsü ile devam eder. O söylerken 27 bin kişi ayaktadır ve çoğu türküye uyarak göbek atmaktadır:

Bu çeşme ne güzelmiş
Su içecek tası yok
Kırma insan kalbini
Yapacak ustası yok

Çekinme bu felekten
Derdini söylemekten
Vazgeçme iyilikten
Çünkü aşkın (ömrün) sonu yok

Zeki Müren, üç şarkı daha okuduğu son bölümü şöyle anlatır:

"Üçüncü bölüm, günümüzün şarkılarının en seçkinlerini okudum. Sonunda da, 'İbibikler öter ötmez ordayım...' o sene çok modaydı, onunla final yaptık. Ben iki-üç bornoz, kaç iki-üç bornoz, altı-yedi bornoz değişip terimi kuruttum, konser boyunca... Ondan sonra beni arabama koydular, Antalya 55 kilometre, trafik bağlı kaldı. 27 bin kişi, konser boyunca sinek uçsa kanadının sesi duyulacak derecede dinledi. Biri de nezle olup öhö demedi."(1)

Sevgi Özüt Hanım'dan dinlediğim konser ve konser sonrasını aynı şekilde Berrin Hanım da Ümran Hanım'a anlatmıştır. Biz Sevgi Hanım'dan dinleyelim:

"Konser başlamadan önce biz annemle önde bize ayrılan yere oturduk. Son ara verip uzun süre sahneye dönmeyince ben de kalkıp karavana gittim. Çok zor durumdaydı. Üstünde bornoz vardı. Berrin Hanım'ın suratı

(1) Ender Uslu, Radyo Bodrum Röportajı, 1992.

allak bullaktı ama bir şey belli etmemeye çalışıyordu. Zeki Bey beni görünce, 'Nasıl gidiyor Sevgi?' dedi. 'Herhalde Aspendos, Aspendos olalı böyle bir konsere şahit olmadı Paşam,' dedim. Tüm acısına rağmen yüzündeki mutluluk ifadesini size anlatamam. O gece Zeki Müren gerçekten devleşmişti. Ben onun dostluğu nedeniyle de büyük bir gurur duyuyordum. Belki bunu söylemem ne derece doğru ama, annem o her şarkı söyledikten sonra nazar duası okuyup ona doğru üflüyordu. Zeki Bey bunu çok iyi bildiği için her şarkıdan sonra selam verirken en son anneme bakıyor ve elini bazen kalbinin üzerine koyuyor, bazen de öpücük gönderiyordu.

Konser bitip karavana dönünce kalabalık bir türlü dağılmadı. Zeki Müren'in karavandan çıkışını bekliyorlardı. Beraber dönecektik. Karavana vardığımda bornozunu giymiş, terini soğutuyordu. Berrin Hanım terini, saçlarını havluyla kurutuyordu. Beni görünce, 'Biliyor musun Sevgi,' dedi, 'şimdi bir duş için hayatımı verirdim.' Dışarı çıkmamız ve tekrar bir kalabalığın arasına dalması mümkün değildi. Sonunda rica etti. Dışarıdaki topluluğun dağılmasını anons ettiler. İnanır mısınız, Zeki Müren'e orada gösterilen sevgi göz yaşartıcı idi. Çünkü yaklaşık bir saat sonra etraf sessizleşmişti. O günlük bir kıyafet, yani bir pantolon, bir gömlek giydi. Arabaya giderken güçlükle yürüdüğü için Berrin Hanım'a yaslanıyordu. Aspendos'tan Antalya'ya olan o kısa mesafeyi biz yine iki saate yakın bir zamanda aşabildik. Doğruca Derya Motel'e gidip odalarımıza çekildik. O, ertesi gün havuza inmedi, odasında kaldı. O gün havuz etrafı sessizdi. Çıt çıkmıyordu. Biz havuza girerken bile ses çıkarmamaya dikkat ediyorduk.

Yazı Antalya'da geçirmeye karar vermişti ama ayağının durumu iyi değildi. Mutluluk her şeyin çaresidir. Konserin verdiği mutlulukla ve doktorunun tavsiyesiyle giderek eski yani neşeli Zeki Müren haline geldi. Tanrıya bugün bile onun için dua ediyorum. Benim böyle büyük ve unutulmaz bir arkadaşım oldu diye."

İstanbul'a dönüldüğünde artık esaslı bir tedaviye ihtiyaç olduğu anlaşılır. Doktorların tavsiyesine uyan Zeki Müren 08 Ekim 1969 Çarşamba günü Hayat Hastanesi'ne yatar. *Milliyet* gazetesinde Ümit Deniz "Zeki Müren Hasta" başlığı ile bunu duyurur.

VII. BÖLÜM

Maksim ve Sonrası...

Ben şahsen, sizin sesinizi kendi zevkim için tatminkâr bulmam. Radyoda dinlemem...

SAFİYE AYLA

Zeki Müren 1955-1980 arasındaki 25 yıl boyunca sahnelerde fırtına gibi eser. Gelmiş geçmiş tüm sanatkârlar içinde bugüne kadar onun kadar para kazananı olmaz. O dönem Türk sahnelerinin büyük yıldızları Perihan Altındağ Sözeri, Hamiyet Yüceses, Sabite Tur Gülerman ve Mualla Mukadder Atakan 70'li yıllarda yavaş yavaş sahnelere veda etmiştir. Safiye Ayla bir süre direnmiş ama yürümediğini görünce 1974'e kadar tek gecelik programlarla yetinmiştir. Müzeyyen Senar, 1983'e kadar sahnelerde kalsa da, 1970'lerden sonra Zeki Müren gibi öyle bir veya iki aylık program yapması söz konusu değildir. Yine de rahatsızlandığı 2006 yılına kadar daima peşinden koşulan bir sanatçı olmuştur. Bir süre daha dayanan ve hatta Zeki Müren'in kadrosunda bile çalışan Nigar Ulu-erer ise sahne ömrünü ancak birkaç yıl uzatmıştır. Münir Nurettin Selçuk ise zaten başka kulvardadır.

Zeki Müren dönemi diyebileceğimiz bu 25 yıllık sürede ortaya çıkan starlar hiçbir zaman bir Zeki Müren düzeyine varamamışlardır. Tek istisnası 1970'li yıllardan başlayan Bülent Ersoy'dur. Zeki Müren döneminin en önemli ve diğer büyük yıldızı Behiye Aksoy'dur. Ayrıca Emel Sayın, Gönül Yazar, Muazzez Abacı, Gönül Akkor, zaman zaman Seçil Heper o dönemin önde gelen isimleridir. Emel Sayın ve Gönül Yazar dışında, bu isimler Türk müziğine olan merakın yavaş yavaş azaldığı dönemde ortaya çıktıkları için bir bakıma biraz da şanssızdırlar.

Bugün Büyük Safiye diye andığımız Safiye Ayla, gelmiş geçmiş Türk musikisi sanatçıları içinde en ünlülerinden biridir. 1950 yıllarında o da

tutulan bir sanatçıdır ama, bir gazinoda bir-iki ay süreyle program yapması ve aynı oranda dinleyici bulması mümkün değildir.

Müzeyyen Senar'ın Safiye Ayla hakkında anlattıklarına da kulak vermemiz gerekir:

"Büyük Safiye (Ayla) gerçekten Büyük Safiye idi. Hali, tavrı ve usta bir terzinin elinden çıkmış tayyörü ve şapkası, giyinişi tümüyle ama tümüyle farklı idi. Düşünün o tayyör giyerken ben bir entari ile dolaşıyordum. O derece saygı görürdü ki, sonraki yıllarda iki radyo programında yanlış okuduğum için bana tokat atan Mesut Cemil Bey, Safiye Ayla içeri girdiğinde ceketinin düğmesini ilikler ayağa fırlardı. Benim can ciğerim sevgili Safiyem büyük kadındı vesselam...

Safiye hep seçkindi. Sahnesi fazla değildi. Radyoyu en iyi kullanan birisiydi. Tabii ki ilk yıllarımda onunla pek temasımız olmadı. Ama ben Ankara Radyosu'ndan İstanbul'a dönünce çok geçmeden birçok mecliste bir araya gelmeye başlamıştık. Ayrıca, annem öldükten sonra başsağlığına ilk gelenlerden biriydi. Giderek arkadaş olduk. Sonra da çok yakın dost...

Bir şeyi unutmamamız lazım. Safiye sahnede solistlik müessesini yaratan kişiydi. Ben ise onu pekiştirdim."(1)

Murat Bardakçı'nın *Safiye* isimli kitabı, Türk musikisinin geçmişine büyük ışık tutmakta ve Safiye Ayla'yı her yönüyle tanımamıza yardımcı olmaktadır. Bardakçı, arkadaşı ve aynı zamanda yakın dostu Safiye Ayla'yı anlatırken objektif olmuştur.

Murat Bardakçı'nın kitabının 182-184. sayfalarında Safiye Hanım'ın Zeki Müren'in okuduğu Bebek Belediye Gazinosuna gelmesi ve orada çıkan olaylar anlatılmaktadır. Bardakçı'nın *Radyo Alemi* dergisinden alarak aktardığı yazıya bakarak olayın sonradan tatlıya bağlandığı anlaşılsa da, sorunun kaynağının Safiye Ayla olduğu görülmektedir. Safiye Ayla bununla yetinmemiştir. Ayrıca Zeki Müren'e ağır ifadelerle dolu bir mektup göndermiştir.

"Oğlum Bay Zeki Müren;

Size 'oğlum' diye hitap ederken, doğrusu pek samimi değilim. Zira oğlum olsaydınız sizi böyle yetiştirmezdim. Her zaman, her yerde, herkese is-

(1) Radi Dikici, *Müzeyyen Senar Efsanesi*, s. 117.

ter anneniz, ister nineniz, ister küçük kardeşiniz, ister çocuğunuz yerinde olsun kırıcı incitici sözler söylememeyi öğretirdim. Eğer kabiliyetsiz görürsem cennetten çıkma terbiye vasıtasını tatbik ederdim.

Sizi sevmediğim ve beğenmediğim mes'elesine gelince... Ancak şimdi bu hususdaki düşüncemi merak ettiğiniz için yazıyor ve açıklıyorum: Ben şahsen, sizin sesinizi kendi zevkim için tatminkâr bulmam. Radyoda dinlemem..."(1)

Uzun bir mektuptur. Her yazdığı satırda Zeki Müren'i en hafif tabiriyle iğnelemektedir.

Zeki Müren'in Maksim'de başlayacağı öğrenilmiştir. Safiye Hanım ona ders vermek niyetindedir. Bu nedenle Küçük Çiftlik Parkı'nı üç aylığına Mahmut Anlar'dan kiralar. Avansını öder. Assolist odur. Yanında Nursal Ünsal ve birkaç iyi okuyucu vardır. Vardır ama onun bu programını destekleyecek güçte değillerdir. Nitekim dörtte bir dolulukla ancak beş gece dayanıp gazinoyu kapatır. Esasında daha henüz 55 yaşındadır ama ekonomik ve sosyal şartlarla birlikte dinleyici kitlesi de değişmiştir. Karşısında artık o iyi tanıdığı musiki zevki yüksek izleyici yoktur.

Safiye Hanım bazı şeylerin bittiğini anlamamakta ısrar etmektedir. Hatta daha sonraları şöyle bir beyanat vermekten bile çekinmez: "*Bizlerden sonra Türkiye'de bir Zeki Müren fırtınası esti. Oysa ben onun yaptıklarını hiçbir zaman yenilik olarak görmedim... Sonuç olarak diyeceğim ki, Zeki Türk musikisine bir yenilik falan getirmedi, sahnede şov yapmayı benden öğrendi.*"(2)

Sezen Aksu ve Tarkan sivrildikçe ve onları takip eden birkaç düzgün pop sanatçısı kitleleri peşinden sürüklemeye başlayınca, başta Zeki Müren olmak üzere Muazzez Abacı, Emel Sayın ve günün önemli solistleri bir hataya düşecekler, değişen topluma ayak uydurmak için pop müzik parçalarını da programlarına almaya başlayacaklardır. Böylece ayakta kalmaya çalışsalar da, bu hiçbir fayda sağlamayacaktır. 1990'lu yıllarda gazinoların kapanmasından sonra, sudan çıkmış balığa dönecekler, onların (gazino) dönemleri de sona erecektir.

---

(1) Murat Bardakçı, *Safiye*, s. 185.

(2) Selma Ersoy Çak-Şefika Şehvar Beşiroğlu, *Bir Muhabbet Kuşu: Postmodern Göstergeler Işığında Zeki Müren*, s. 133.

Bu konuda şahit olduğum ve yaşadığım bir olayı anlatmak isterim:

Ercüment Batanay'ın Bostancı Gösteri Merkezi'ndeki jübilesi 5 Haziran 2002 Çarşamba gecesi yapıldı. Önemli bir ameliyat geçiren Ercüment Batanay, o gece tekerlekli sandalyeyle geldi. Programa Gönül Yazar, Adnan Şenses, Sezen Aksu, Emel Sayın, Muazzez Abacı, Bülent Ersoy ve Müzeyyen Senar katıldı. Mustafa Yolaşan bu sırayla sanatçıları sahneye davet etti. Yapılan programa göre yine bu sırayla sanatçılar sahne alacaklardı. Bu takdimden sonra Gönül Yazar, Yolaşan'ın uzattığı mikrofona, nedense, "Havamda değilim, ilk ben söyleyemem," dedi. Müzeyyen Senar kızmıştı; "Verin şu mikrofonu bana," dedi ve bayati şarkıyla programına başladı: "*Benzemez kimse sana tavrına hayran olayım*". Dört şarkı söyledi ve seyircilerin alkışları durmayınca, "Bu kadar, çünkü programda diğer sanatçılar var," dedi ve sahneyi terk etti.

Daha sonra Gönül Yazar sahneye çıkınca Müzeyyen Senar'ı görmek için kulise, yanına gittim. Enteresandır o sırada sanatçılar arasında, sen önce ben sonra çıkarım kavgası devam ediyordu. Müzeyyen Senar bana, "Bu akşam Ömer'e gideceğim. Sen, program bitince seninkileri alıp dönersin," dedi. Tam ayrılıyordum, "Kızlar bana bakın," diye seslendi. Yanına Bülent Ersoy, Emel Sayın ve Muazzez Abacı gelince benim kalmam yersiz olurdu. İzin isteyip ayrıldım.

Sonra bana anlattığına göre onları, "Bu haliniz hiçbirinize yakışmıyor. Ben önce çıktım kıymetim mi azaldı, en son çıksaydım değerim mi artacaktı? Vazgeçin bu sen-ben kavgasından," diye uyarmış. Peşinden, "Yahu neden avaz avaz bağırarak şarkı söylüyorsunuz? Nedir bu?" diye sorunca, koro halinde, "Ama abla seyirci böyle istiyor," cevabını vermişler.

Sonunda dayanamayan Müzeyyen Senar da, "Belki yararı olur diye, şu hoppala poppala şarkılardan vazgeçin. Nasıl popçular alaturka söylediklerinde her şeyi ellerine yüzlerine bulaştırıyorlar, siz de pop söylerken aynı duruma düşüyorsunuz. Bakın rahmetli Zeki Müren'e. O da bu hevese düşünce giderek eski havasını ve hatta formunu kaybetti," demiş.

Bir de Sevgi Özüt Hanım'ın Zeki Müren için söylediği bir cümleyi hiç unutmuyorum: "Eğer Zeki Müren'in son yıllarda söylediği şarkıları, o 60'lı, 70'li yılların Zeki Müren'i duysaydı, onu alnından vururdu."

Onların peşinden neredeyse tek ayakta kalan Bülent Ersoy olacak, Türk musikisi icra edecek starlar yetişmeyecek, yukarıda ifade ettiğimiz sahne, yükselen yıldızlar Sezen Aksu ve Tarkan'a ve diğerlerine kalacaktır. Tarkan Türk müziği eğitimi görmesine rağmen bugün Türkiye'nin en ünlü pop yıldızıdır. Bir süre önce bir Türk müziği CD'si yapmış ve aynen Zeki Müren yaşadığı dönemde hep yapıldığı gibi övgülerle karşılanmıştır. Ama doğruyu ifade etmek gerekirse poptaki başarı seviyesine pek yaklaşamamıştır.

Zeki Müren, geleceği için yatırım yapmaktadır. 1962 yılı geldiğinde şimdiden üç apartman sahibidir. Birkaç ev değiştirdikten sonra, aynı yıl, o sırada İstanbul'un biraz dışında, sessiz ve gözden ırak bir semt olan 4. Levent'te, bahçe içinde iki katlı bir villa satın alır. Villanın girişi üst kattandır. Önce bir antre vardır. Oradan bir salona girilir. Salona bağlı koridorun sağ tarafında, arada bir kapıyla ayrılan Zeki Müren'in yatak odası vardır.

Sol tarafta anne ve babasının, Ankara'dan gelen arkadaşı Şahap Koptagel'in ve diğer arkadaşlarının kaldığı iki yatak odası ve bir banyo vardır. Ayrıca bir yatak odası da Berrin Hanım'a aittir. Alt kattaki büyük salona bir merdivenle inilir. Orada ayrıca küçük bir oda, banyo, tuvalet ve mutfak vardır.

Keyfine göre birkaç kez dekore ettiği evinde mutludur. Öyle pek gelen gideni yoktur. Çakıl Gazinosu açıldıktan sonra Behzat Şenyıldız ile bestekâr ve tambur sanatçısı Muzaffer Özpınar eve sık gelen dostlarıdır.

Ümran Hanım: "*Gerçekten Zeki Bey'in ev hayatı son derece sade ve eskilerin tabiri ile mazbuttu. Bazen ona takılır, 'Zeki Bey, birkaç yeni pantolon diktirsek size iyi olur,' derdim. 'Boş ver Ümran yaz geliyor, şortla filan idare ederiz,' derdi. Yani çok kalender insandı. Öyle övünmesi filan hiç yoktu. Parayla ilgili olarak, 'Ayol benimki bir şey mi; benden zengin Koç var, Sabancı var. Ben kim oluyorum, iki sesimin telinden para kazanıp evimi geçindiriyorum!' derdi.*

Esas itibariyle tüm parasını bankada muhafaza ederdi. O zaman borsa filan yoktu. Zeki Bey şirket hisse senedi alırdı. Bursa Çimento, Lassa (Zincirlikuyu'da bir yeri vardı, Lassa'nın parasını ben götürüp teslim etmiştim). Ama bu hisse senetlerinden ona öyle aman aman bir para gel-

miyordu. Daha çok banka faizinden ve 18 kiracısından gelen parayı kullanırdı.

Teyzem öyle bir hava yaratmıştı ki, Zeki Müren'e ulaşmak cumhurbaşkanına ulaşmaktan zordu. Teyzem onun önünde tam bir kalkandı. Her türden insanlarla görüşmesi ya gazinodadır ya da tesadüf bir toplantı anındadır veya saunadadır.

Geriye önemli bir varlık bıraktığını biliyoruz. Daima büyük bir endişe içindeydi. Ya geçinemezsem, ya kazanamazsam diye.

Parasını, elinden geldiği kadar iyi değerlendirmeye kalktı. Önce üç tam apartmanı olduğu gibi satın aldı. Helal, Müren ve Alın Teri'ydi apartmanların adı. Ankara'da Gaziosmanpaşa'da müstakil bir evi, Antalya'da bir dairesi vardı.

Berrin teyzem ile Zeki Müren, birlikte geçen aşağı yukarı 20 yıldan sonra ağabey kardeş gibiydiler. Teyzem onun, 'Berrin' demesinin tonundan ne demek istediğini anında anlardı."

Bu arada, Behzat Şenyıldız'la ilgili bir olayı, enteresan olduğu için aktarmak isterim. Yıl 1978. Hatta günü bile belli: 13 Mart. Behzat Bey Zeki Müren'i bir hanım sanatçının açtığı resim sergisine götürmek istemektedir. Birkaç kez söylemesine rağmen, Zeki Müren başına gelecekleri bildiği için oralı olmaz. Sonunda 13 Mart Pazartesi günü ısrara dayanamaz. Birlikte giderler. Eve döndüğünde burnundan solumaktadır. Elinde sarılı bir paket vardır.

Ümran Hanım anlatıyor: "*'Ne oldu Zeki Bey, bir şey mi var?' diye sorunca, Zeki Müren, 'Behzat zorla beni filan hanımın resim sergisine götürdü. Öyle bir noktaya gelindi ki, bir resim almak zorunda kaldım. Bir de dünyanın parasını verdim. Ayol ben o kadının yaptıklarını kıçımla çizerim. Ver bana şuradan ispirtolu kalemi...' dedi.*

Başladı çizmeye, beş dakika sonra çizimi bitmişti. Altına imzasını ve tarihi attı ve bana verdi (Resim 29). *Aldığı resmi de bana uzattı ve, 'Ne yaparsan yap,' dedi. Paketin üstündeki ambalajını yırttığımda çok güldüm. Çünkü Zeki Müren bir nü resim satın almıştı."*

Günlük yaşamında Zeki Müren'in oldukça sade bir yaşantısı vardır. Gazinolardaki programı genellikle 01.00 civarında bitmektedir. En az bir saat daha gazinoda kalır. Sadece onun izin verip kabul ettiği ziyaretçileri kulise gelebilir. Saat 02.00 civarında evdedir.

Her gece gazinodan ayrılmadan önce, daha önce ifade ettiğim gibi, kendisine o gecenin kaydedildiği bant verilir. Bu her sözleşmesinin de bir şartıdır. Özellikle Maksim programından sonra kendi kaydını gazinoda dinlemekten vazgeçer. Alır eve getirir.

Evdeki yaşamın merkezi yukarıdaki küçük salondur. Önce duşunu alıp rahat bir kıyafet giydikten sonra iki saat boyunca o gecenin bandı dinlenir. Yıllar geçtikçe titizliği artar. Örneğin, sazlar girişte onunla senkronize olmuşlar mı? Program boyunca herhangi bir saz bir yerde falso yapmış ve yanlış notaya basmış mı? Ara taksimi yapanlar, onun istediği gibi zamanı iyi kullanmış mı? Ses teknisyeni yayında bir hata yapmış mı? Kendisinin yaptığı konuşmalar düzgün olmuş mu? O gecenin misafirleri arasında bulunan tanınmış veya tanıdık kişilerle iyi diyalog kurabilmiş mi? Çiçek gönderenlere teşekkür ederken herhangi bir sıra hatası yapmış mı? Dinlerken notlar alır. Yani büyük titizliğiyle mükemmeli aramaya devam eder.

Gece normal olarak 05.00 civarında biter ve Zeki Müren yatmaya gider. Oda kapısı kapalı olduğu için uyuyup uyumadığını kestirmek mümkün değildir. Programı olsun olmasın saat tam 08.00'de ayaktadır. O gün çıkan gazeteler ve dergilerin tümü A'dan Z'ye kadar eve gelmiştir. El birliği ile hepsi gözden geçirilir. Aranan sadece Zeki Müren'le ilgili yazılardır. Ne konuşulmuş, ne yazılmış, ne söylenmiş, kim kime ne demiş, tek tek incelenir. Kendiyle ilgili yazılar ayıklanır ve koltukların, masaların üzerine dizilir. Bu onun en büyük keyfidir. Onu en çok sinirlendiren Bülent Ersoy'la ilgili yazılardır. Hele onu öven yazılara hiç tahammülü yoktur.

Ayrıca gerek yakın arkadaşları gerekse gazino sahiplerinin bazıları ona sürekli yalan söylerler. Bülent Ersoy veya Emel Sayın bir yerde okuyorsa, "Bu gece tamamen doluyuz. Onlar yarı yarıya boş. Sizi kimsenin geçmesi ve yerinizi doldurması mümkün değil, Paşam" derler. O da bundan mutlu olur.

Gazete ve dergilere baktıktan sonra tekrar yatar ve öğleden sonra oldukça geç bir saatte uyanır. İlk işi tıraş olmaktır. Pürüzsüz bir cildi vardır. Eskilerin tabiriyle kaymak gibi. Tıraş olması birkaç dakika sürer. Aşçı Mehmet'in ona hazırladığı hafif bir kahvaltıyla yetinir.

Sonra hazırlanır ve saat tam 17.00'de Cihangir Saunası'na gider. Cihangir Saunası, ismini aldığı Cihangir'dedir. Zamanın en ünlü yeridir.

Sanatçılar, oyuncular, diplomatlar, işadamları ve üst düzey bürokratlar ve hatta gazino patronları saunanın müdavimleridir. Zamanın seçkin yerlerinden biridir. Aynı zamanda her konunun tartışıldığı bir arenadır. Zeki Müren saunada da her zamanki gibi çok dikkatlidir. Kendisi herkese saygı gösterir. Cinselliğinden gelen arzuları karşılık bulmadığı takdirde saklama konusunda mahirdir. Müdavimler de Zeki Müren'i oldukça ilginç bulurlar ve çoğu onu, sanatına duydukları saygı nedeniyle iltifatla karşılarlar. İleride yazacağımız gibi, yine tümüyle bir tesadüf eseri, hayatının en büyük aşkıyla da bu saunada karşılaşır.

Saunadan dönünce onu berberi Ali Bey bekler. 60'lı yıllarda ve 70'li yılların ortasına kadar sadece saçının arka tarafında bir açıklık vardır. Saçlarını tarayıp şekil verdikten sonra arka kısmına Ali Bey küçük bir ilave yapar. Peruk kullanması daha sonraki yıllardadır. Akşamüzeri genelde aşçı Mehmet Efendi'nin hazırladığı hafif bir yemeği yedikten sonra aşağıdaki büyük salona iner. Çünkü büyük salonun bir köşesinde tüm makyaj malzemelerinin bulunduğu ayna ve masası vardır. Tüm makyajını kendisi yapar. Saat 21.30'da günlük kıyafetiyle gazinoya gitmek üzere Berrin Hanım'la birlikte evden çıkarlar.

Maksim'de onu çok kez Fahrettin Bey, bazen de onun görevlendirdiği veya Zeki Müren'in de sevdiği bir kişi, Çakıl ve Gar Gazinosu'nda ise Behzat Şenyıldız karşılardı.

Zeki Müren, kulise geldiğinde salonun durumu hakkında hemen bilgi alır. Önce, davetli veya rezervasyon yaparak gelen önemli kişilerin, peşine de kimden gelirse gelsin çiçek gönderenlerin listesi kendisine verilir. Berrin Hanım'la birlikte, bir yandan ondan önce sahne alan sanatçıların programını izlerken hangi sıraya göre kime, nasıl teşekkür edeceğinin listesi yapılır.

Çiçek konusuyla ilgili 70'li yılların sonunda Berrin Hanım'ın yaşadığı hoş bir olay vardır. Her gece gelen çiçekler sahneden arkaya alındıktan sonra doğruca çöpe gitmektedir ve gerçekten yazık olmaktadır. Şoförü Aktan, Berrin Hanım'a der ki, "Abla ben filan çiçekçiyle görüştüm. Eğer her akşam gelen orkideleri toplayıp verirsem, bize 100 lira verecek. Bunu üçe böleriz ve hem çiçekler ziyan olmaz hem de biz biraz sebepleniriz, ne dersin?" der ve ekler, "herhalde Zeki Bey buna bir şey demez."

Berrin Hanım, "Yok canım ne diyecek. Ben istemem. Siz bunu Mehmet Efendi'yle paylaşın," der.

Böylece her akşam aralarında bu parayı paylaşırlar.

Bir gece Aktan biraz geç kalır. Tam orkideleri verirken Zeki Müren kulisten çıkar. Elinde orkidelerle onu görünce, "Bu ne böyle?" diye sorar. Aktan da yaptıklarını anlatır ve "...Umarım yanlış bir şey yapmamışımdır efendim," der. Zeki Müren, "Gayet tabii yanlış yapmamışsınız. Bundan böyle 200 lira isteyin ve üçe bölerek benim payımı ayırın," der. Belki bu bir Zeki Müren şakasıydı...

Cik...Cik...Kuşum

Kimse beni terk edemez, ancak ben kovarım...

Gönül Yazar tüm sanatçılar içinde Zeki Müren'le en çok yolu kesişen kişidir. Diğeri ise özellikle 60'lı yıllarda Nigar Uluerer'dir. Ajda Pekkan'ın konumu ise farklıdır... İşin en enteresan tarafı çok uzun yıllar sanat dünyası içinde kalan Gönül Yazar'ın dağarcığında, neredeyse tüm sanatçılar hakkında önemli bilgiler vardır. Onunla uzun sohbetlerimiz sırasında, Müzeyyen Senar'a bağlılığını ve sevgisini, Zeki Müren'e, inişli çıkışlı ilişkilerine rağmen, saygısını ve hayranlığını hissetmemek mümkün değildir. *(Resim 38)*

Gönül Yazar, başlangıçta oldukça büyük sıkıntılar içinde yaşar. Ancak hiçbir zaman, hiç kimseden yardım istemez. Hep ayaklarının üzerinde durmaya gayret etmiştir. Daha Zeki Müren ortada yokken o piyasadadır. Ankara Radyosu'nda gördüğü sağlam eğitim, tüm sanat hayatı boyunca ona yol göstermiştir.

Gönül Yazar'la bir kez uzun bir telefon sohbeti yapabilme fırsatı buldum. Tüm anlattıklarını kaydettim. Hem sahne hayatıyla hem de Zeki Müren'le ilgili o kadar ilginç şeyler anlattı ki...

Anlattıklarından Zeki Müren'le ilgili olanları aşağıda yazdım:

"Biz hepimiz önceleri Hasan Kazankaya'nın Caddebostan Gazinosu'nda sahneye çıktık. O bir plaj gazinosuydu. Çok güzel bir yerdi. Zeki Bey'in bir tanıdığı vardı orada. Sonra oraya Fahrettin Aslan ortak oldu, sonra da orasını Hasan Kazankaya'dan alarak Caddebostan Maksim yaptı. Plaj Gazinosu iken Zeki Müren'le oraya giderdik.

İzmir'de Manolya Bahçesi'nde söylerken, Karam şarkısını birlikte söylüyorduk. Alkışlar devam ettiğinde, Zeki Müren beni kucağına alır, sahneye birlikte selam vermek için çıkardık. Bu şekilde çok hoş davranışları da olurdu.

Ben ilk başlarda Müzeyyen Senar'ın, Behiye Aksoy'un ve Zeki Müren'in alt kadrosunda sahneye çıktım. Zeki Müren'le çalışırken benden önce Orhan Boran çıkıyordu, sonra ben sahne alıyordum. Aynı musikiyi yaptığımız için araya mutlaka bir komedyen giriyordu. Yani benden sonra Balarıları, Ateş Böcekleri sahneye çıkıyordu.

Cumhuriyet Gazinosu'nda Zeki Müren programında Ajda Pekkan'la birlikte çalışıyorduk. O sırada Metin Oktay'la film çeviriyordum ve aynı zamanda mankenlik de yapıyordum. Faize Sevim'in modeli olarak, onun diktiği bir elbiseyi manken olarak podyumda taşımıştım. Bir bluz ve üstü işlemeli pantolondan ibaret bir kıyafet giyiyordum. Baktım üstüme göre yapılmış, üstelik bana da çok yakışmıştı; satın aldım. Sahneye o kıyafetle çıkmaya karar vermiştim. Zeki Bey kendisinden başka kimsenin işlemeli giymesini istemiyordu. Ben içeri girerken görmüş ve Fahri Bey'e, 'Ya bu elbiseyi giymeyecek, ya da buradan gidecek,' demiş... Bunu duyunca doğrudan Zeki Müren'in odasına gittim. Ona, 'Bu senin fikrin mi, yoksa başkasının mı?' diye sorunca, 'İşte o kadar,' dedi, 'giydiğin takdirde burada yoksun.' 'Peki,' dedim. Kovulmuştum. Ajda'nın programı bitince ikimiz benim eşyalarımı topladık, bindik bir arabaya eve vardık. Ajda bende kaldı.

İkinci sefer Tepebaşı Gazinosu'ndan kovdu. Birlikte aynı şekilde program yapıyorduk. Bir gece sahneye çıkınca hicazla başladım. İki şarkı okuduktan sonra uşşak makamına geçmek için kemancım Hüseyin Coşkuner taksim yapmaya başladı. Taksim bitince şarkıya girmek üzere ayakta bekliyordum. Tam o sırada biri elbisemden tutarak beni içeri çekti. Komediyi ve yapılan aşağılamayı düşünüyor musun? Sahneye çıkan Gönül Yazar birden izleyicilerin önünde yok oluyor. Sazlar ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Birisi seslendi. 'Siz de içeri gelin.' Çok garip bir durumdu. Esasında şoke olmuştum. Böyle bir şey hayatımda başıma gelmemişti. Çok da kızmıştım. 'Ne oluyor yahu?' diye sordum. 'Yağmur geliyor,' dediler, "Bu insanlar Zeki Bey'i dinlemedikleri takdirde paralarını ödemezler. Onun için sizi içeri aldık. Zeki Bey sahneye adımını atıp bir şarkıya başladığında, yağmur yağarsa da sorun olmaz, hesapları alırız,' dediler.

Bunun üzerine daha çok kızmıştım. 'Ayıp yahu,' dedim, 'izleyiciye okuyacağım şarkıyı anons ettim. Yazık değil mi bana. Ben de insanım, ben de şarkı söylüyorum. O Zeki Müren'se ben de Gönül Yazar'ım. O 1.000 lira alıyorsa ben de 300 lira alıyorum,' dedim.

Ertesi akşam geldiğimde sahne müdürü Yücel Bey, 'Gönül Hanım,' dedi, 'masraflarda kısıntı yaptık, bu gece siz sahneye çıkmayacaksınız.' Ben soyundum ve tuvaletlerimi alıp eve gitmek için bir taksiye bindim. Tam taksi hareket ediyordu ki, Mustafa Kandıralı koşa koşa yetişti. 'Zeki Bey çağırıyor seni,' dedi. 'Gelmem, ben bu gece işten çıkarıldım, tuvaletlerimi aldım gidiyorum,' dedim. Zaten yirmi gün sonra Bedii Çapa ile evlenecektim. Hiçbir şey umurumda değildi. 'İyi ama sizi Zeki Bey istiyor,' dedi. Tuvaletleri takside bıraktım. Kandıralı beni zorla götürdü. Zeki Bey'in odasına girdiğimde 'Gönülcüğüm nereye?' dedi. 'Benim yüzümden fazla masraf oluyormuş. Ben çıkarıldım Zeki Bey, zaten yirmi gün sonra evleniyorum.' deyince, 'Olmaz Gönül, birisi elbiselerini taksiden getirsin. Unutma senin nikâh şahidin ben olacağım," dediğinde ben orada mest oldum. Koskoca Zeki Müren nikâh şahidim olacaktı. Hemen yelkenleri indirdim. Her şey eskisi gibi olacak diye düşündüm tabii. O akşam birlikte program yaptık.

İşin esası tabii başkaydı. Çünkü Gönül Yazar, Zeki Müren'i terk etti diye duyulmasından korkuyordu. Belki ben o zamanki dergilere beyanat da verebilirdim, 'Ben Zeki Müren'i terk ettim. Zaten evleniyorum,' diyebilirdim. Ona göre, hiç kimse onu asla terk edemez. Ancak o kovabilir. Bu Zeki Müren'in prensibi, şiarı.

Ertesi gece program için gazinoya geldiğimde, 'Zeki Müren artık sizinle çalışmak istemiyorlar,' dendi. Yani beni resmen kovdurdu. Sonra da arkamdan, 'Kimse beni terk edemez, ancak ben kovarım,' dedi. Böyle söylediğini duymayan da kalmadı.

Zeki Müren o dönemde o derece güçlüydü ki, gazino patronları onun her dediğini yapmak için koşuştururlardı. Her sözü emir gibiydi. Buna Fahrettin Aslan da dahildi.

Başka bir olay daha anlatmak isterim. İzmir'de normal gazinolarda program bitince gece 01.00'den sonra Kübana'da sahneye çıkıyordum. Kübana farklı bir kulüptü. Bütün sanatçılar ve çok kere Müzeyyen Abla orada yine benim gibi program yapıyordu. Programlarını bitiren sanatçılar da saat 01.00'den sonra soluğu Kübana'da alıyorlardı.

Nitekim benim program yaptığım o gece Bülent Ersoy, Hülya Koçyiğit, Muazzez Abacı ve eşi Hasan Heybetli de oradaydı. Gerçekten ilk yarım saat çok eğlendik. Fakat sonunda aşka gelen Hasan Heybetli tabancasını çıkardı ve havaya doğru ateş etti. Kurşun nereye çarpmışsa dönüp önüme saplandı. Ben korkudan çığlık attım. Çok korkmuş ve mikrofon elimde öy-

lece paralize olmuştum. Tam o sırada Bülent Ersoy sahneye fırladı ve elimden mikrofonu aldı. İlk sözü de 'Böyle rezalet olmaz,' oldu ve 'Doğru odama gidip yatıyorsun,' deyip beni yolladı. Ben çıkarken o şarkı söylemeye başlamıştı bile. Ne olursa olsun, çok yürekli bir insandır. Bunu inkâr edemem.

Gönül Yazar'a 1972 yılında Zeki Müren'in Maksim'i bırakması konusunu sordum:'

"Fahrettin Bey, Zeki Müren'le iyi kazanıyordu. Ancak geleceği düşünerek bazı denemelere girişti. Birkaç kez solist olarak çıkardığı kişiler bir b.ka yaramadı

Gönül Akkor'u zannederim Bebek'te assolist olarak sahneye çıkaracaktı. Altında da Bülent Ersoy. Gönül Akkor kabul etmemiş. O da tuttu, Bülent Ersoy'u 1972'de assolist olarak sahneye çıkardı. Hem genç hem sırım gibi bir kişiydi. Jilet gibiydi ve çok yakışıklıydı.

O tutulunca Zeki Bey çok kızdı. Çünkü Bülent Ersoy'u hiç sevmez, adı bile geçse sinirlenirdi. Assolist olarak Bülent Ersoy sahneye çıkınca Zeki Bey anında Fahrettin Bey'le tüm ilişkisini kesti.

Ben Bülent'i gerçekten severim. Ancak o çok beğendiğim hali değişince beş sene hiç konuşmadık. Beş sene sonra Bülent'in ayağı kırılmıştı. O zaman onu Amerikan Hastanesi'nde ziyarete gittim. Çok saygılı bir insandır, nemelazım.

Zeki Müren aynı zamanda olmadık bir şekilde imdadıma yetişmiştir. Bunu asla inkâr edemem. Çakır'ın gazinosunda Müzeyyen Abla'nın kadrosundaydım. Hatta kadroda İsmail Dümbüllü bile vardı. Ben gecede 50 lira alıyordum. Ama Tokatlıyan'da kalıyordum. Çünkü Tokatlıyan benden sadece 15 lira alıyordu. Bu bir jestti muhakkak.

Birden sesim kısıldı. Tokatlıyan'da Zeki Müren'le karşılaştım. Suratım bir karış. Çünkü sesim çıkmıyor. Akşam da sahneye çıkmam gerekiyor. Zor günlerdi. Yoksa aç kalırdım. 'Ne bu halin böyle Gönül,' dedi. Anlattım. 'Kalk benim doktoruma gidiyoruz,' dedi. Beni aldı doktoru Dr. Saip Tezel'e götürdü. Doktor beni muayene etti. Boğazımın şeklini çizdi. Neler olduğunu bize kâğıdın üstünde gösterdi. Elime o kâğıdı verdi. Altı ay okumayacaksın,' dedi. Zeki Bey 'Hadi kalkalım,' dedi. Benim için doktora yüz lira verdi.

Dışarı çıktığımızda bana baktı, 'Önce çantanın dibindeki astarı yırtar mısın?' dedi. Yırttım. 'Senin huyun kötüdür. Çıkarır bu doktorun çiz-

diği kâğıdı herkese gösterirsin ve bak benim boğazım ne olmuş diye herkese yayarsın bunu,' dedi. Sonra 'Peki sen bu durumda ne yapacaksın?' diye sordu. Ağlamaya başladım, 'Çalışmaya mecburum,' dedim. 'Şimdi o adamın verdiği kâğıdı çantanın dibine sok. Sakın kimseye doktorun söylediğinden bahsetme. O zaman derler ki Gönül Yazar sesini kaybetti. Hiçbir yerde iş bulamazsın. Herkes sana sırtını çevirir. Kendine bile bunu söyleme. 'Ben çalışmaya mecburum. Ses tonumu aşağıya indiririm, transpoze yaptırırım, çıkarım tek sesten okurum. Tiz sesli şarkılar seçmem. Kolay şarkılar seçerim. Ekmek paramı alır eve dönerim,' dedim. 'Tamam, o zaman o kâğıdı koyduğun yerden asla çıkarmayacaksın. Kimseye asla göstermeyeceksin. 'Söz veriyor musun?' diye sordu. Söz veriyorum,' dedim. 'Çünkü bunu yayarsan,' dedi, 'ileride bülbül bile olsun, Gönül Yazar'ın sesi kısıldı diye yayılır. Yıllarca bu duyguyu insanların kafasından silemezsin. Saklayacaksın bunu. Dediğin gibi yapıp sahneye çıkacak şakır şakır şarkı söylemeye devam edeceksin.'

O sıra Müzeyyen Abla ile Çakır'daki programa devam ediyorduk.(1) *Ben hiç kimseye bir şey söylemiyorum. Şansa bak o akşam beni çağırdı ve Çakır Mehmet'e, 'Her akşam Gönül'e yüz lira vereceksin,' dedi. Daha önce yirmi beş, sonra elli olan yevmiyem yüze çıkmıştı. Nitekim her akşam sahneye çıkmaya başladım. Şarkılarımı söyledim. İşime devam ettim. Ben Zeki Müren'in bu iyiliğini nasıl unutabilirim. Onun için bana Zeki Müren'i sorduklarında, Zeki Müren beyefendi doğdu ve beyefendi öldü diyorum."*

Gönül Yazar'a Zeki Müren'in söylendiği gibi eli sıkı mı olduğunu sordum.

"Hayır efendim," dedi Gönül Yazar. *"Zeki Bey'den o kadar çok yardım isteniyordu ki, yerine getirmesi mümkün değildi. Yanında para taşımazdı. Çok kere şoförüne veya yardımcısına bir miktar para verir, onlar da Zeki Müren adına bunu bazı kişilere verirlerdi. Bunlar tabii büyük rakamlar değildi. O zaman diyorlardı ki, Zeki Bey olsaydı daha çok verirdi.*

Zeki Bey çok disiplinliydi. Programına iki saat evvel gelirdi. Bana gelince felakettim. Son dakikada sahneye yetişebiliyordum. Hatta bir seferinde gazinoya girdiğimde sazlar benim için peşreve başlamışlardı bile. Tam bi-

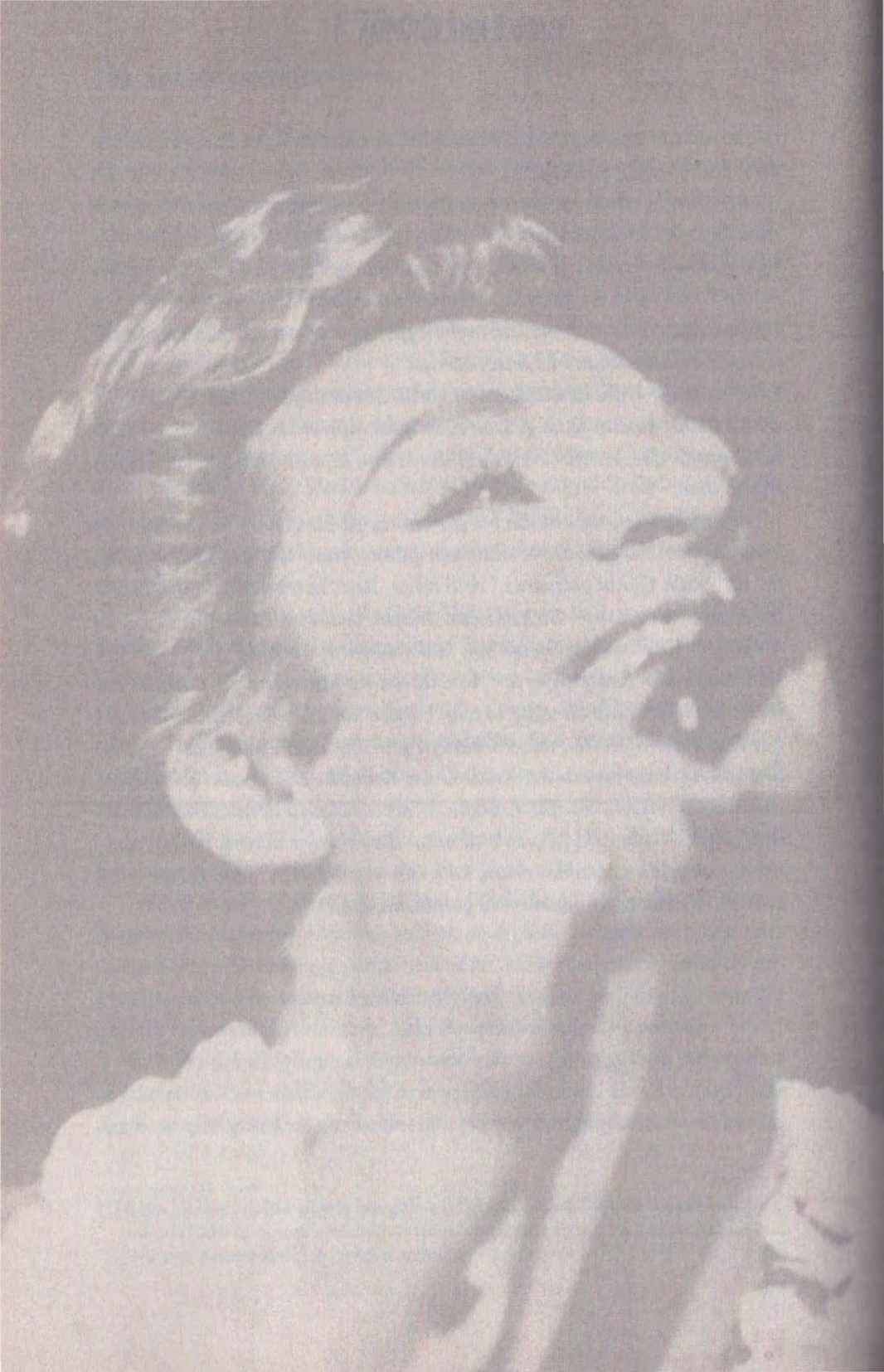
(1) Çakır Gazinosu 1954 yılında istimlak edildiği için, Gönül Yazar'ın burada bahsettiği aslında Çakıl Gazinosu olmalıdır. Patronu da Hasan Şeremet'tir. Gönül Hanım'ı bu durumu netleştirmek için aradım ama ulaşamadım.

tirirlerken üstümü değiştirebilmiştim ve sahnedeydim. Ama hiçbir zaman da sahnemi kaybetmedim.

Bir gün Cumhuriyet Pavyonu'na gittik; o zaman arkadaşım olan Karaca Taşkent, Zeki Müren, ben, terzi Mualla Özbek, Fahrettin Aslan ve Behiye Aksoy. Bu sıraya göre oturuyorduk. Karaca çok yakışıklı bir adamdı. Zeki Müren'in sesine âşıktı ve onunla tanışmak istemişti. Cumhuriyet Pavyonu'na gitmemizin nedeni özel bir gösteriyi seyretmek içindi. O gösteri için Fahrettin Aslan bizi davet etmişti.

Ortada bir kafes ve içinde aslan vardı. Sonra duyduğuma göre çok güzel bir kadın kafesin içine giriyor ve striptiz yapıyordu. Gösteri olarak çok tutulmuştu. Çok merak ediyordum. Bu kadın, aslanın yanında nasıl soyunuyor, diye.

O sırada masanın altında bir şey olmuş; ya bir el dokunması veya bir ayak değdirmesi galiba. Ne oldu ben bilmiyorum. Karaca birden ayağa fırladı. 'Kalk Gönül gidiyoruz,' dedi bana. Ben ekmek yediğim insanlarla bir arada oturuyorum. Biri elbisemi dikiyor, ikisi assolistim, biri de paramı ödüyor. Bunları düşünerek ben kalkmadım. Karaca ile birbirimizi çok sever sayardık. 'Kalk,' diyorum dedi tekrar. Kalktım ama bir taraftan da, hiçbir şeyin farkında olmadığım için, 'Neden kalktık. Sen istedin beni Zeki Bey'le tanıştır diye. Ben de seni buraya getirdim. Sen istedin, sen arzu ettin, bak hepimiz buradayız. Kaldı ki sen Zeki Müren'in sesini çok seviyorum demez miydin,' dedim. O zaman Karaca masaya döndü, 'Yazıklar olsun,' dedi. Sonra Zeki Müren'e döndü, 'Ben buraya müthiş bir hayranınız olarak geldim. Yazıklar olsun, kalk Gönül gidiyoruz,' dedi. Çıktık gittik oradan. Üstelik aslanlı kadını da görememiştim."

VIII. BÖLÜM

O Bir Kez Aşkla Kavruldu...

Dört tarafı hüzünle çevrili yara parçasına aşk denir.
Yüreğimin coğrafyasına düşünce anladım.

CAN YÜCEL

Onun çocukluğundan beri bir ideali vardı. Subay olacaktı. Ama farklı bir dalda. Ailesi güneyden İstanbul'a göçmüştü. Büyüdükçe idealine doğru yürümeye devam etti. Her basamağı rahatlıkla atlayıp geçti. Önce Hava Harp Okulu'na girmek istiyordu. Başardı. Ama bu da yeterli değildi. Uçmak istiyordu. O görev için seçilenler arasında olmak oldukça zordu. Tüm yapılan testler sonunda pilot olması uygun bulundu. İdealine kavuşmuştu. Sonraki eğitimlerde de çok başarılı idi.

Uzun boyluydu. Açıkçası çok da yakışıklıydı. Kız arkadaşı bulmakta hiç zorlanmamıştı. Adı da görev aldığı yerlerdeki hanımlarla yaptığı kaçamaklar nedeniyle çapkına çıkmıştı. Ama o çok dikkatliydi. Asla bu konuda dikkat çekici bir yanlışlık yapmamıştı. Aksi halde mesleğinden olabilirdi.

Artık üsteğmen rütbesine ulaşmıştı. Ailesi içinde zaman zaman onun evliliği konuşuluyordu. Ailesi ona evlenmesi için bazı yakın ailelerin kızlarını tanıştırıyordu ama o, âşık olacağı birini bulmadan evlenmek istemiyordu. İstanbul'a oldukça yakın bir yerde görev almıştı. Hafta sonlarında ailesinin yanına geliyordu. İyi bir ailenin evladı, son derece düzgün bir insandı.

Bir zaafı daha vardı. Zeki Müren'in sesine âşıktı.

Yeryüzünde büyük aşk yaşayan kişi sayısı fazla değildir. Onlar şanslı insanlardır. İşte Zeki Müren onlardan biriydi. O âşık oldu. Aşkı tattı. Can Yücel'in dediği gibi, yüreğinin coğrafyasına düşmüştü. O, güzel besteleriyle yaralarını dağladı.

Unutmayalım âşık olduğunu zannetmekle âşık olmak bambaşka bir şeydir. Âşık olduğunu zannedenler sık sık bu duyguya kapılırlar. Bu, aslında şıpsevdiliktir. Musikiye dönersek zannımca Lem'i Atlı ve Hacı Arif Bey böyleydi. Ama onlar da o aşkları sayesinde büyük besteler yaptılar.

Gerçek anlamda aşkı tüm hayatı boyunca insanoğlu bir kez tadar. İkincisi yoktur. Bazen bu, kavuşmayla sona erer. O artık dünyanın en mutlu insanıdır. İster bir süre devam etsin, ister ömür boyu, Tanrı onlara hayatlarının en büyük armağanını vermiş olur. Bazen hiç kavuşmamış olabilirler; Leyla ile Mecnun, Tahir ile Zühre, Kerem ile Aslı gibi. Yahut da Sezai Karakoç'un sınıf arkadaşına olan aşkı gibi. Çok kere büyük aşklar büyük eserlerin ortaya çıkmasına neden olur.

Bu durum Zeki Müren için de geçerlidir. O büyük aşkı tattığı 1962-1970 döneminde en önemli eserlerini bestelemiştir.

Zeki Müren tüm hayatı boyunca hep o aşkla beslendi. Bütün ömrü boyunca süren başka bir aşkı daha vardı. Musikiye olan aşkı. Ta ölene kadar.

Zaten bu aşk olmazsa ne 25 yıl boyunca o sahnelerde aylarca ayakta kalabilirdi ne de birbirinden zarif ve aşkını haykırdığı besteleri yapabilirdi. Bugün Zeki Müren'in bestelediği bir şarkıyı dinlediğiniz zaman sanki gizli bir derdini söylüyor hissine kapılmamak mümkün değildir.

Zeki Müren büluğa erdikten sonra çevresinin onun farklı tavırlarını algılamaması mümkün değildi. Özellikle yapılan bazı imalar dışında fazla bir bilgi sahibi değiliz. Olmamız da mümkün değil. Ancak 16-17 yaşına geldiğinde kritik bir eşikten geçtiğini biliyoruz.

Zeki Müren çok şanslıdır. Onun sesinin güzelliğini fark eden Hayri Terzioğlu, nerede ve nasıl olduğu konusunda kesin bir bilgi yok ama, tam düşme noktasındayken onu çekip çıkarır. Bursa'dan uzaklaştırılması gerektiğini fark eder. Onu, tüm masrafını üstlenerek İstanbul'a Boğaziçi Lisesi'ne gönderir. Bunu yapmasaydı, belki Türk müzik tarihinde bir Zeki Müren de olmayacaktı.

Zeki Müren de yapılan fedakârlığın farkındadır. Daha doğrusu yaşıtlarından önce belirli bir olgunluğa ulaşarak kendini toparlamayı başarır. Artık o andan itibaren farklı bir Zeki Müren vardır. Çok dikkatlidir, seçicidir; kumda yürür ama ayak izini belli etmemeye çalışır. Yine de yürümesi, el kol hareketleri, ses tonu onu sürekli ele verir. Genç yaşına rağ-

men, gerektiğinde takındığı ciddi tavır ve soğukkanlılıkla istemediği kişileri yanına yaklaştırmamakta başarılıdır.

Önce bazı sahne denemeleri, sonra *Beklenen Şarkı* filmi ve çok başarılı bir şekilde başlayan sahne hayatı ona büyük ün ve maddi imkân sağlar. İşini o güne kadar görülmedik şekilde dört dörtlük icra ederken hiç şımarmaz. İstanbul'a yerleşmiştir. 1960 yılına kadar en büyük destekçisi Hayri Terzioğlu'dur.

Daha önce açıkladığımız gibi, Hayri Terzioğlu onun için siyasal gücünü kullanarak bir tanıtım kampanyası yapar. O tarihe kadar ne zaman Hayri Bey İstanbul'a gelse Zeki Müren de onunla birliktedir. Hatta onun kaldığı otelde ona eşlik etmek durumundadır.

Bu durum Zeki Müren'e büyük avantaj sağlar. O yıllarda ve hatta daha sonra bile cemiyet içinde görünmekten pek hoşlanmayan Zeki Müren, İstanbul'un zengin muhitlerinde tanıtılmış olur. Hayri Bey'e ayak uydurmak durumunda olduğu için onun her istediği yerde ve toplantıda hazır bulunur. O günler, ilerideki yaşantısını kurarken çok etkili olacaktır. Kendisinin anlattığına göre, o zümrenin yaşantısı ona göre değil, hatta tiksindiricidir. Bu nedenle, Bodrum'a gidene kadar son derece disiplinli, titiz bir aile babası gibi davranır. Davet vermesi, evine şunu bunu çağırması söz konusu değildir.

1962 yılı geldiğinde hayatının büyük ve tek aşkı ile tanışır. Aşağıda okuyacağınız diğerleri ise bir teferruattır. Sadece onun ihtiyaçlarını gidermişlerdir. Onlardan bahsetmemizin nedeni ise hayatının bir bölümünde, yaşamının içinde olmalarıdır.

Kürşat Bey yukarıda açıkladığımız gibi bir subaydır. Zeki Müren'in sesine âşık olduğu için, Zeki Müren'le tanışmak onda bir saplantı haline gelmiştir. Bunun için her şeyi yapmaya razıdır. Ama Zeki Müren'e ulaşmanın mümkün olmadığını da anlamıştır. Vazgeçmez. Araştırır. Sonunda bir arkadaşı ona Zeki Müren'in her akşam Cihangir Saunası'na gittiğini haber verir.

O hafta sonunda İstanbul'a gelince saat 17.00 sularında saunaya gider. Ortam gerçekten farklıdır. İstanbul'un kalburüstü insanları saunadadır. Ama aralarında Zeki Müren yoktur. Bir saat kadar oyalanır. Onu göremeyince tam giyinmiş çıkarken Zeki Müren çıkagelir. O da tekrar soyunarak Zeki Müren'in yanına gider. Kendisini tanıtır. Sırf onunla ta-

nışmak için saunaya geldiğinden bahseder. Ama Zeki Müren onu görür görmez o kadar beğenir ki, anında âşık olur. Ancak böyle bir şey Kürşat Bey'in aklının köşesinden geçmediği için, o çok sevdiği sanatçıyla bir araya geldiği için mutludur. Ertesi cumartesi için yine sözleşirler. Zeki Bey, Kürşat Bey'in de kendisine âşık olduğuna emindir. Bu nedenle ilk defa kuralını bozarak onu eve davet eder. Aralarında o sıralar herhangi bir ilişki söz konusu değildir. Farklı duygular vardır ama birbirlerine şimdilik platonik anlamda bağlı gibidirler.

Berrin Hanım bu büyük aşkın şahididir: *"Bu çok büyük bir aşktı. O Kürşat Bey'i, Kürşat Bey de onu sevdi. Temelde ve başlangıçta platonikti. Geceleri gazinodan çıkınca yağmur çamur demiyorlardı. İki sevgili gibi sabahlara kadar dolaşıp geç saatte eve geliyorlardı. Kürşat Bey o hafta gelememişse, Zeki Bey çıldıracak gibi oluyordu. Gece yarısı arabaya binip yola çıkıyor, Kürşat Bey'in birliğinin olduğu kasabaya gidiyorduk. Kaç kez oraya gittik hatırlamıyorum. Sonunda ben orada bir ev kiraladım. Ama evi kiralamak bir sorunu da beraberinde getirmişti: Zeki Bey'in görüldüğünde tanınmaması mümkün değildi. Peki eve nasıl girecekti o zaman? Sonunda çözümü yine kendisi buldu. Siyah kadın çarşafı aldık. Evde ilk defa çarşafı giyip özellikle kırıtarak yürüyerek, 'Ayol benden daha iyi kadın mı olur,' deyince gülmekten yerlere yattık. O, çarşafı giyip arabanın arkasına geçiyordu. Kasabaya giriş için tenha saatleri seçiyorduk ve Zeki Bey'i arka koltuğa yatırıp üstünü örtüyorduk. Sonra Kürşat Bey geliyordu.*

İşin enteresan tarafı, hafta sonunda Kürşat Bey İstanbul'a gelecekse Zeki Bey adeta deliriyordu. Her dakika saatine bakıyor, 'Bak hâlâ gelmedi, acaba başına bir şey mi geldi, acaba hayatında bir kadın var da beni mi kandırıyor,' diye evde dört dönüyordu. O yıllar benim için de zor geçti. Birçok şeyi idare etmekten çok yoruluyordum. Cumartesi günleri kâbustu. Çünkü söz verdiği halde Kürşat Bey gelmezse onu sahneye çıkarmak bayağı zor oluyordu. Tabii çıkardı. Ama çıkana kadar anamızdan emdiğimiz sütü burnumuzdan getirirdi.

1966 yılıydı zannederim. Kıbrıs olayları vardı galiba. Orduda tüm izinlerin kaldırıldığını duymuştuk. Bu nedenle iki haftadır Kürşat Bey gelemiyordu. Ne zaman geleceğini de bilemiyorduk. İlk iki haftayı zor geçirdik. Ama biliyorduk ki üçüncü hafta da gelemeyecekti. Tam evden çıkıyorduk birden Kürşat Bey içeri girdi. Hepimizle kucaklaştı. O asık suratlı Zeki birden gitti. Mutluluktan neşe saçmaya başladı.

'Hayatım nasıl gelebildin?' diye sordu.

Kürşat Bey elini ağzına götürdü. Sağ üst azı dişinin olması gereken yerdeki boşluğu gösterdi.

'İki haftadır devriye nöbetimiz vardı. Üçüncü hafta gelebilmemin mümkün olmadığını anlayınca, sana o kadar hasret kalmıştım ki, sağlam dişimi çektirip iki günlük rapor aldım ve koşup İstanbul'a geldim,' dedi.

Zeki Bey bana, 'Kürşat aybaşında orkide alıp gelir bana, ay sonunda ise çiçek,' derdi.

Gerçekten bu büyük bir aşktı. Çok kez Zeki Bey, 'Bizim aşkımız çok derin bir aşktır, Leyla ile Mecnun gibi' derdi. Sürekli olarak bazı kitapları alır ve Kürşat Bey'e verip okuturdu.

Epey uzun süre bu durumu idare ettik. 1970 yılına gelince, kaçınılmaz şey oldu, ilişkileri duyuldu. Kürşat Bey'in arkadaşları kendisini ikaz etmişler. 'Onlar seni atmadan önce istifa et,' demişler. O da istifa etti. Ondan sonra da Kürşat Bey'le Zeki Müren arasında ilişkinin şekli değişti. Kürşat Bey yeni işi dolayısıyla sürekli yurtdışındaydı. Sonra da Kürşat Bey evlendi: İki büyük dost oldular."

Şimdi Zeki Müren'in bu aşk hakkında anlattıklarını kendisinden dinleyelim.

Mete Akyol'la *Hafta Milliyet* gazetesi için 1987 yılında bir söyleşi[1] yapar. Bu söyleşi 7 gün süreyle gazetede yayınlanır. Üçüncü gününde Mete Akyol şöyle bir soru sorar:

"'Peki sizce kara sevda nedir? Zeki Bey?... Hani sırılsıklam tabir edilir ya... Hiç böylesine âşık oldunuz mu? Sırılsıklam?'

... Zeki Müren, bu sorumuz üzerine çok ağır biçimde ilerlemeye başladı (yıl sayımı yapar). Anılarının arasında ve... Gitti gitti 1962 yılına gelince durdu.

'Ben sekiz sene, 1962'den 1970'e kadar, büyük bir sarhoşluk içinde bir aşk yaşadım. Allah bana bir daha öyle aşk nasip etmesin. Çünkü bu kalbim dayanamaz aşkın öylesine. O günlere dönüyorum, düşünüyorum da... O nasıl bir çileymiş. Acılı bir yemek gibi. Yemeğin acılısını bilmiyorum ama, aşkın acısını tattım, aşkın acısını çok iyi biliyorum. Düşünemi-

(1) Mete Akyol'un Zeki Müren'le yaptığı bu ünlü söyleşi internette birçok sayfada yayınlanmıştır. Yedi günlük yayının tamamını bulmak ve okumak mümkündür.

yorum, hayatta öylesine bir aşka ikinci kez katlanabileceğimi. Onun için, âşık olmak için değil, olmamak için Tanrı'ya yalvarıyorum. Çünkü aşkın yaşı yok. Hem sonra insan çiçeği de sevmeli, güzel renkli kelebeği de sevmeli, güzel kanaryayı da sevmeli, güzel bir denizi de güneşli bir günü de sevmeli, belki yağmurlu bir günde de yaratan varlığı sevmeli. Yani Yunus Emre'nin felsefesine tapıyorum.'

'Şayet söz etmek istemiyorsanız o sekiz yıllık sevginizi unutabilirim. Fakat biraz daha açıklamanızda özel bir sakınca yoksa acaba bu sevginizi biraz daha...'

'Asla... Neden sakınca olsun. Açıklayayım. Güzel bir sevgiydi. Şarkılarımı, şiirlerimi yalnız onun için düşünüyordum. Sonra çok uzaklara Kanada'ya gittiler. Ailece gittiler. Gözden uzak olursa gönülden de ırak olur sözüne yeni yeni inanıyorum. O yokluğun etkisinden kolay kolay kurtulamadım. Beni bir hayli etkilemişti. Sahnede duygulanıp, gözyaşı dökerek okuduğum konserleri hatırlıyorum da... Duygularım yine canlanıyor, tüylerim yine diken diken oluyor ama, o günler her şarkımda onu görüyordum. Düşününüz... Karşınızda on bin kişi var ve siz sadece bir kişi için okuyorsunuz, sadece o bir kişiyi düşünerek, çökerek okuyorsunuz. Amma on bin kişiyle aranızda elektrik olayı doğuyor, o on bin kişi de sizle birlikte oluyor, o bir kişiye söylenen şarkıyı sizin adınıza onun için alkışlıyor. Alkışlanan sanki ben değildim de hayalimdeki o varlık idi... O olaydan sonra bestelerim yavaşladı, azaldı... O günlerdeki bestelerimin güzelliğine tekrar varamadım...'"

Mete Akyol'u gazetesi esasında tek bir amaçla göndermiştir Bodrum'a... Cinselliğiyle ilgili o "malum" tek kelimeyi ağzından almak için. Bunu sorması için ona açık çek vermişlerdir.

Söyleşinin sonuna sonradan eklediği bölümde Mete Akyol şöyle anlatıyor:

"Sorum dediğime bakmayın... Aslında o soru benim değil o günlerdeki yöneticilerindi. Bana, ' Bak ağabey, randevunu ne güzel aldın ve röportaj sürenizi de Zeki Bey'le birlikte ne güzel on beş günlük süreye yaydınız, planladınız' dediler... 'Senin özellikle bu soruyu sormanı, ona bugüne kadar kimsenin soramadığı soruyu sormanı özellikle rica ediyoruz... Bu soruyu bir araya sıkıştır...'

Onun çok sevdiği Bardacık koyunda her gün öğleden sonra belirli bir saatte buluşuyorduk ve... ben sorularımı soruyordum o anlatıyordu... Ve

bir noktaya geliyorduk ben o 'malum' sorumu soramıyordum, doğal olarak o da 'malum' konuda hiçbir şey anlatmıyordu.

Çok zor geldi bana, o 'malum' soruyu sormak...

...Sıkılarak konuştuğumu, iki kelime arasında özür dilediğimi, kem küm ettiğimi ve yüzümün meğer kıpkırmızı olduğunu görünce, sormaya çabaladığım soruyu, sormama gerek kalmadan anladı Zeki Müren. 'İstanbul'daki arkadaşlarınız cinsel tercihim konusunda görüşlerimi de merak ediyorlar galiba, değil mi Mete Bey,' dedi. Ertesi gün buluştuğumuzda oldukça uzun bir açıklamada bulundu."

O uzun açıklamanın iki cümlesi tüm anlattıklarını özetlemektedir:

"'Aslında dört duvar arasında kalan ve topluma, insanlığa zarar getirmeyen insan özellikleri, menfi olarak eleştireceği yerde özel hayata saygı duyulup, normal olarak kabul edilmelidir... Dört duvar arasında kalan özellikler ki bunlar Tanrı'nın çizdiği kader ve yaratıcılıkla ilgilidir, kişinin yalnız ve yalnız kendisini ilgilendirir.'"

Mete Akyol'un aldığı cevap bundan ibarettir. Zeki Müren, adı gibi üstün zekâsıyla, aslında Mete Akyol'a her şeyi açıklamıştır. Ama o günün şartları içinde Mete Akyol'un veya herhangi başka bir kimsenin bilemeyeceği ayrıntılar vardır. Bunlar olmadan, Zeki Müren'in ifadesinin çözülebilmesi imkânsız olmuştur.

Mete Akyol'u tanırdım. Zannederim vefatından birkaç ay önce karşılaşmıştık. Ayaküzeri sohbet ettik. Biraz üzgün gibi duruyordu. Mete Bey gerçekten çok iyi gazeteciydi. Candan, açık yürekli bir kişiliği vardı. Hoş sohbetti. Onda bir şeytan tüyü vardı. Söyleşilerinde eninde sonunda ne öğrenmek istiyorsa karşı tarafın ağzından alabiliyordu. Ondan gerçekten hoşlanmıştım. Farklı bir ses tonu vardı. O da yaşını pek göstermezdi. Ölüm haberini duyduğumda gerçekten çok şaşırmıştım.

Zeki Müren'in Kürşat Bey'le 1970'ten sonra devam eden dostluk ve arkadaşlığıyla ilgili konuları teyzesi Berrin Hanım'ın kayıtlarından aktaran Ümran Hanım, şöyle devam ediyor:

"Teyzemden dinlediklerimi size aktardım. Kürşat Bey zihnimde hep canlı kalmıştı ve merak ediyordum.

Bir akşam Zeki Bey saunaya gittiğinde bir misafirimiz geldi. Teyzem kollarını açarak, 'Kürşat'cığım, seni özledik, nerelerde kaldın,' diye sorun-

ca, 'O kadar çok ülkeye uçuyorum ki, İstanbul'da kaldığım zamanlar çok az oluyor. Kusura bakma,' dedi. Kim olduğunu anlamıştım. Arkadaş olarak dostlukları devam ediyordu. Teyzemle bazı anılarını paylaştılar. Zeki Bey saunadan gelip Kürşat Bey'i görünce adeta yüzü aydınlandı. O, her zaman duygusal yanını gizlerdi. Ama bu sefer gözyaşını tutamamıştı. Her ikisi de ayrı hayat kurmuşlardı. Anladığım kadarıyla platonik aşkları devam ediyordu.

Teyzemin yine anlattığına göre, Kürşat Bey o kadar onurluydu ki, Zeki Bey'den en küçük bir hediye dahi almadı. Hatta bir seferinde Zeki Bey onun için iki takım elbise diktirdiğinde aralarında resmen kavga oldu. 'Sen nasıl benim iznim olmadan böyle bir şey yaparsın. Asla kabul etmem,' diye bağırıyordu. O elbiseleri asla giymedi.

Benim olduğum dönemlerde bile Kürşat Bey'in, işi müsait olduğu zaman, Zeki Bey'in her konserine gelip, kendisin göstermeden onu izlediğini biliyorum. Zeki Bey'i sözünü sakınmadan kritik edebilen tek kişiydi. Zeki Bey ona daima büyük saygı gösterdi. Hatta ondan çekinirdi.

Çok kere dost olarak ziyaret ettiği benim bulunduğum dönemlerde, gelmeden önce haber verirdi. Zeki Bey o sırada hayatında bir başkası varsa, ki daima vardı, Kürşat Bey duymasın diye telefonların fişlerini çektirirdi. Olur olmaz bir saatte bunlardan biri telefon ederse Kürşat Bey eskiden olduğu gibi telefonu açar, 'Kimsin sen?' diye sorabilirdi. Bu yüzden o geldiğinde telefonlar çalışmazdı.

Kürşat Bey bizim hayatımızda her türlü ayrıcalığa sahipti. Zeki Müren öldüğünde kasasında hiçbir şey çıkmamış. Sadece Kürşat Bey'e yazdığı aşk mektupları. Kürşat Bey, ne olur ne olmaz diye, Zeki Bey yaşarken ona yazdığı tüm mektupları iade etmişti."

Zeki Müren, onunla yapılan TRT belgeselinde, *"Hiç âşık oldunuz mu?" sorusuna şöyle cevap verir: "Musikiye âşıkım gibi klasik bir cevap vermeyeceğim. İnsan âşık oluyor. Evet âşık oldum. Bir kez. 61 yılında başlayan uhrevi bir aşk. Çok büyük duygu. Aşk şevk veriyor. Aşkın kendisi hastalık. Menfaate dayanmayan temiz hislerle dolu günler ve yıllar. Ondan sonra yine hâlâ yaşıyorum... (Gözleri yaşarır ve devam edemez) ... Galiba bu konuyu kapatalım."*

Bir başka söyleşide aynı soruya şu cevabı veriyor Zeki Müren: *"Sevmek yaşamak demek. İnsanın dünyaya geldiğine ısınmak demek. En güzeli candan sevebilmek. Gönülden sevebilmek ve de gerçek sevebilmek..."*

Zeki Müren 24 Eylül 1996 Salı günü vefat etmiştir. Gömülmeden bir gece önce Bursa morgunda bir ziyaretçisi vardır. Kürşat Bey ve oğlu. Kürşat Bey, aynı meslekte çalışan hostes bir arkadaşıyla evlenmiş ve ondan bir oğlu olmuştur.

Uzun uzun sevgili arkadaşına bakar. Gözyaşını oğluna belli etmemeye çalışır. Alnından öperek ona veda eder.

Zeki Müren ikinci arkadaşı Mustafa ile Ankara konserleri sırasında tanışır. Bir gün Zeki Bey Ankara'da bir pastaneye girer. O sırada bir köşede üç delikanlının hesabı ödemek için paralarını denkleştirmeye çalıştığını görür. Ama bellidir ki, paraları yeterli değildir. Yüzlerindeki sıkıntıdan bu anlaşılmaktadır. O delikanlılardan birisi Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde okuyan bir öğrencidir. Muhtemelen Zeki Müren'den 8-10 yaş da küçüktür. Gençtir, uzunca boylu, sağlam yapılı ve yakışıklıdır.

Zeki Müren görür görmez ondan hoşlanır. Doğrudan gençlerin yanına gider. Karşılarında Zeki Müren'i gören üç delikanlı önce şaşkınlıktan ne yapacaklarını bilemezler. Hepsi ayağa kalkarlar.

Zeki Müren, "Oturun canım, sizin gibi üç delikanlıyı bir arada görünce gençlerle sohbet edeyim, dedim. Öğrenci misiniz?" der.

İçlerinden biri, "Ortadoğu'da okuyoruz," diye cevap verir.

"Vallahi gençlerle konuşmaya bayılırım. Eh... Biz de pek yaşlı sayılmayız," diye espri yapar. "Sizi hemen bırakmam. Birlikte bir şeyler yiyelim," der.

Delikanlılar üzerlerinden ilk şaşkınlığı atmışlardır.

Zeki Müren'in gözü Mustafa'dadır. "Söyleyin bakalım benim programlarından hiçbirini seyrettiniz mi?"

Üçü de olumsuz şekilde başlarını sallarlar.

"Bakın size bir teklifim var. Köşk Gazinosu'nu biliyorsunuz. Sizleri Cuma akşamı için davet etmek istiyorum. Benim misafirim olacaksınız," dedikten sonra Mustafa'ya döner, "Adınızı bana söyler misiniz?" diye sorar ve devam eder, "Ankara'da Belvü Oteli'nde kalıyorum. Belki fırsat olursa konserden sonra size ayrıca otelde içki ikram etmek isterim."

Hem Mustafa'nın adını öğrenmiş ve hangi otelde kaldığını da duyurmuş olur.

Cuma gecesi üç delikanlı da konserdedir. Teşekkür için kulise uğradıklarında Zeki Bey onları cumartesi günü öğleden sonra otelde içkiye davet eder. Cumartesi günü sohbet sırasında Zeki Müren Mustafa'ya birkaç soru sorarak onun orta halli bir ailenin evladı olduğu için, okulun parasını ödemekte çok sıkıntı çektiğini öğrenir.

Ankara programı sonunda aralarındaki ilişki belirli bir düzene oturmuştur. Mustafa'nın okul harçlarını ödeme konusunda sıkıntısı kalmamıştır. Bazen Zeki Müren Ankara'ya gitmekte, bazen de Mustafa İstanbul'a gelmektedir.

Mustafa o yıl üçüncü sınıftadır. Sınıfını başarıyla geçer. Tatil için ailesinin yanına gitmek ister. Zeki Müren'de zaten Antalya'ya gidecektir ve onu yanında götürmesi mümkün değildir.

Tatil dönüşü fakültenin açılmasına rağmen Zeki Müren Mustafa'yı bir türlü bulamaz. Ankara'ya geldiğini öğrenir ama nerede olduğu belli değildir. Onun üzerine kalkar Ankara'ya gider. Allem eder, kallem eder sonunda onu hiç akla gelmeyecek bir öğrenci yurdunda bulur. Mustafa mahcuptur ama sıkıntılı olduğu da bellidir. Neyse ki Zeki Müren her zamanki şirinliği ile sorunu çözer. İki taraflı Ankara-İstanbul seyahatleri ile durumu idare ederler.

Bir hafta sonu Mustafa İstanbul'dadır. Berrin Hanım'la pek karşılaşmak istemez. İlişkinin şekli nedeniyle ondan utanmaktadır. Berrin Hanım da bunu hissettiği için ona göre davranır. Mustafa mutfakta aşçı Mehmet'le konuşmaktadır. Tam o sırada Berrin Hanım içeri girdiğinde sözünü kesmez: "...Keşke kırk yaşında bir hanımla karşılaşsaydım ve hatta onunla nikâhlansaydım ve okul paramı o karşılasaydı daha mutlu olurdum..." dediğini duyar.

Anlaşıldığı kadarıyla Mustafa-Zeki Müren ilişkisinde zorluklar vardır. Mustafa bu ilişkiyi sürdürmek istememektedir. Nitekim bir süre sonra anlaşılır ki, Mustafa Avusturalya'ya göç etmek için başvuruda bulunmuştur. Tüm hazırlıklarını buna göre yapmıştır. Hepsinin ötesinde mezun olduktan çok kısa bir süre sonra metalürji mühendisi bir genç bir hanımla evlenir. Bir ay geçmez Avustralya'dadırlar. İki yıl sonra Berrin Hanım öğrenir ki, Mustafa trafik kazasında ölmüştür.

Zaten Mustafa'nın evlendiği aylarda, Zeki Müren'in hayatında başka biri vardır: Musa.

* * *

1960'lı yılların başından itibaren Zeki Müren'le Berrin Hanım arasında ev harcamaları ve çalışanlara verilecek maaş konusunda belirli bir düzen kurulmuştur. Evle ilgili tüm harcamaları Berrin Hanım yapmaktadır. Alışveriş ettikleri bakkal, kasap ve manav bellidir. Bir aylık yapılan alışveriş sonunda Berrin Hanım herhangi bir yanlış anlamaya sebebiyet vermemek için, tüm harcamalar için almış olduğu belgeleri Zeki Bey'e vermektedir.

Berrin Hanım, aşçı ve şoförün maaşlarını ise Zeki Bey'in muhasebecisi Zeki Yılman ödemektedir. 1972 yılında Zeki Bey Maksim'den ayrılmıştır. Behzat Bey onun için başta Çakıl, Gar ve Lunapark olmak üzere diğer gazinolar için görüşmeler yapmaya başlamıştır. Zeki Bey, evinde çalışan personelin parasını yeni gazino programından alacağı avanstan vermek istemektedir. Bu nedenle de maaş ödemeleri sürekli ertelenmektedir.

Berrin Hanım, 1971 yılında, banka kredisiyle 80 m^2'lik küçük bir daire almıştır. Dairenin önemli kısmını ödemiştir ama, bir miktar borcu kalmıştır. Beş ay sonunda durumu iyice sıkışınca Berrin Hanım Zeki Bey'e artık bu durumun devam etmesinin mümkün olamayacağını söyler. İş para konusuna geldiğinde Zeki Müren fevkalade rahatsız olur. Berrin Hanım'a, "Berrin, bu durumda sana para vermem mümkün değil. Ama bütün borcum için sana bir senet verebilirim," der. "Zeki Bey, senet benim ne işime yarayacak. Bana söz verdiğiniz gibi ödeme yapmalısınız," deyince, Zeki Müren tüm köprüleri atar. "Sen bilirsin, sana senet verilmesi için muhasebecime talimat vereceğim. İster kalır, ister alır gidersin," der. Akşam Berrin Hanım eşyalarının bir kısmını toplayabilir. Ertesi gün 25.000 liralık senedi alır ve evden ayrılır *(Resim 16)*. İleride anlatacağımız gibi bu senet asla ödenmez. Daha doğrusu, nedense Berrin Hanım senedi tahsile vermez.

Böylece 1972 yılında, Berrin Hanım ile Zeki Müren yollarını ayırmış olurlar. Evde aşçı Mehmet vardır. Tatil için her zaman ki gibi Antalya'ya giderler. Berrin Hanım artık kadroda yoktur. O nedenle Musa ile nasıl tanıştıklarını bilmiyoruz.

İstanbul'a döndüğünde, Zeki Müren evdeki düzenin alt üst olduğunu fark etmiştir. Özel hayatı bakımından sorunu yoktur. Çünkü Musa gelip eve yerleşmiştir ve hiç dışarı çıkmamaktadır. Zeki Müren de sauna seanslarına son vermiştir.

Sonbaharda gazino programları başladığında felaketin boyu büyümüştür. Sahnede giyeceği kostümlerini takip eden kimse yoktur. Hiçbir şey zamanında yetişmemektedir. Program arası kıyafet değiştireceği zaman artık saz, süreyi üç dakikadan altı dakikaya çıkarmak durumunda kalmıştır. Ona sahne arkasında yardım etmesi için tuttuğu kişiler acemidir. Hatta bir seferinde ona giydirdikleri bluz sonraki bölüme aittir. O da bunu sahneye çıkınca fark eder. Müthiş kızar ama iş işten geçmiştir. Kış programı devam ederken Berrin Hanım'dan bir haber yoktur ve senedini de henüz tahsil etmemiştir.

1973 yılı geldiğinde Hayri Terzioğlu Berrin Hanım'ı Bursa'ya davet eder. Hayri Bey'le 1955'den beri tanışmaktadırlar. Çok kere Hayri Bey ona, "İyi ki derleyip topluyorsunuz Berrin Hanım. O omuzlarındaki bu kadar yükü tek başına kolay kolay taşıyamazdı," demiştir. Hoşbeşten sonra Hayri Bey, "Ne oldu Berrin Hanım, bizim oğlanı bırakmışsın?" diye sorar.

O da olanları anlatır ve hatta çantasından Zeki Müren'in verdiği senedi çıkarıp gösterir. Hayri Bey, "İlahi Berrin, onun bana yaptığını ne çabuk unuttun. Ne yapalım ki Zeki böyle. Birden hasisliği tutup üç para için en yakındakini bile kırabiliyor. İstersen senedi bana bırak, hatta şimdi sana ben ödeyeyim. Zeki'den nasıl olsa alırım," der. Berrin Hanım, Hayri Bey'in ondan Zeki Müren'le barışmasını isteyeceğini anlar. Hayri Bey'e ne senedi bırakır, ne de para alır. Teşekkür eder ve ayrılır.

Yaz gelmiştir. Zeki Müren, aşçı Mehmet'i ve Musa'yı alıp Antalya'ya gider. Ancak gitmeden önce aşçı Mehmet bir gün Berrin Hanım'a gelir, "Berrin Hanım, Zeki Bey size borçlu olduğu parayı ödemeye karar verdi. Ama biz Antalya'ya gidiyoruz. İstersen sen de gel."

Esasında Berrin Hanım da Zeki Müren'den ayrıldığı için üzgündür. O da 17 yıldır başka bir düzende yaşamıştır. Sahne ışıklarını görmüş, bu nedenle de geniş bir muhit sahibi olmuştur. Şimdi evde o günlerden uzak yaşamaktadır. Açıkçası o hayatı o da özler. Geçen bunca yıl boyunca Zeki Müren'in sağlığı üzerinde titizlenmiştir. Neyi sevdiğini, neden nefret ettiğini, yemeğinin nasıl hazırlanacağını bilir. Uzun süren sahne çalışmasının bütün yükü Zeki Müren'in üstündedir. Bunu kaldırmak o kadar kolay değildir. Onun hayatını kolaylaştıran her tedbirin önceden alınması ve aksatılmaması gerekmektedir.

Bu nedenle kalkar Antalya'ya gider.

Zeki Müren onu sanki bir gün önce ayrılmışlar gibi karşılar. Hatta akşam yemeğe oturduklarında, espri olsun diye söze, "Nerede kalmıştık?..." diye başlar. Gülüşürler.

Para meselesine gelince; Zeki Müren belirli miktarı ertesi gün ona verir. Ama bu miktar, senette yazılandan azdır. Senet için aynen şunu söyler, "Boş ver senedi. Zaten vadesi de geçmiş. Paraya ihtiyacın olduğu zaman ben buradayım ayol..." ve kahkahayı patlatır.

Berrin Hanım ilk olarak Antalya'daki dağınık durumu düzene sokmaya başlar. Tabii Musa ile de tanışır. Zeki Bey'in arkadaşları hakkında tek kelime etmemek onun prensibidir. Ama Musa'yı pek gözü tutmamıştır.

İstanbul'a döndüklerinde evin normal düzenine dönmesi Berrin Hanım'ın bir haftasını alır. Ancak bir şey de dikkatini çeker. Musa, Zeki Müren'in olmadığı günler kapısını kitleyip odasına kapanmaktadır. Evdeki düzen kurulmuştur ama, özellikle Musa'nın odasındaki dolapları temizleyememişlerdir.

Bir gün Musa, bir arkadaşımı ziyaret edeceğim diye evden ayrıldığında Berrin Hanım odasına girer. Dolapları darmadağınıktır. İçindeki eşyaları tümüyle aşağı indirdiğinde aradan bir defter pat diye yere düşer. Defterin kapağını açar. İlk sayfada el yazısıyla yazılmış notlarda Zeki Müren ismini görünce kapatır. Özel notlar olabileceğini düşünerek okumayı kendisine yakıştıramaz. Tam o sırada Zeki Müren de eve gelir. Defteri götürüp Zeki Müren'e verir.

Zeki Bey, "Bu nedir?" deyince anlatır. Çok geçmez Musa gelince problem çıkar. Berrin Hanım'ın odasının kapısı açan Musa, "Benim dolabımı nasıl kurcalarsın," diye bağırır ve üzerine yürür. O da nedenini anlatır. Hışımla dışarı çıkan Musa odasına kapanır. Ama nedense bu olay çok sürmez ve kapanır. Kapanır ama, Zeki Müren'in Musa'ya olan davranışında değişiklik başlar.

Daha önce de zikrettiğimiz gibi Zeki Müren'in gayet mazbut ev hayatı vardır. Berrin Hanım da evdeki diğer bir otoritedir. Karşılıklı saygıya dayalı ilişkilerini, ikisi de aynı anlayışta oldukları için rahatlıkla sürdürürler. Berrin Hanım döndüğü için evdeki başıboş ve dağınık hayat birden son bulmuştur. Musa bundan çok rahatsız olur. Otorite boşluğundan dolayı kolay bir hayat süren Musa artık eskisi kadar rahat değildir. Diğer taraftan da Zeki Müren'den sürekli isteklerde bulunmakta-

dır. Bu Zeki Müren için katlanır gibi değildir. Aralarındaki soğukluk giderek artar.

Zeki Müren iyi bir taktik ustasıdır. İlişkiyi kendisine zarar vermeden yavaş yavaş sonlandırmak ister. Bunun için yaptığı planı dikkatle uygular.

Musa o sırada Antalya'da bir butik açma peşindedir. Muhtemelen geleceğe yatırım yapmak ister. Bunun için desteğe ihtiyacı vardır. Zeki Müren'den yardım ister. Zeki Müren onu yanından uzaklaştırmak için buna rıza gösterir.

Musa görür ki, şehirde sadece kot pantolon satan bir mağaza yoktur. Gençlerin en çok rağbet ettiği, marka kot pantolon satmaya karar verir. Bunun için Antalya'da bir dükkân kiralar. İstanbul'a dönünce markalar tek tek taranır, liste hazırlanır ve kot pantolon siparişi verilir. Finansmanı yapan Zeki Müren'dir. Kotlar satılınca Musa parayı ödeyecektir.

Açılış için bir gün belirlenir. Yerel medyaya, açılışa Zeki Müren'in de katılacağı ilanı verilir. Zeki Müren bunun için Antalya'ya gider. O gün butik en heyecanlı gününü yaşar ve birkaç saat içinde kot pantolonların büyük bir kısmı satılır.

Akşam uçakla dönen Zeki Müren yorgun görünür. Düşüncelidir ve bir şeyler kurmaktadır. Kahvesini götürdüğünde Berrin Hanım'a, "Bindik bir alamete, gidiyoruz kıyamete," der. O an bunu Berrin Hanım yorumlayamaz ama *'Vehbi'nin kerrakesi'* sonradan ortaya çıkar.

Çünkü bir hafta sonra Musa İstanbul'dadır. Yeni sipariş vermek için gelmiştir ve bunun için Zeki Müren'den tekrar para istemektedir. Mazeret olarak, "Ben çoğunu taksitle sattım, tam tahsilatta bulunamadığım için şu kadar paraya ihtiyacım var," der. Onun üzerine Zeki Müren hayatında hiç yaşamadığı bir kısırdöngünün içine düşer. Bir gece onunla kalan Musa'ya söylediği şu olur: "Sen al, ben öderim."

Sonunda Berrin Hanım müdahale eder. Zeki Müren'in geçen 18 yıl içinde böyle bir para ödemesi yaptığını görmemiştir. Lisanı münasiple Zeki Bey'e bunu aktarınca, "İlahi Berrin, ben bir yıl süreyle ne evimden çıktım, ne de saunaya gittim. Eğer bunları yapsaydım şu kadar para harcardım. Merak etme ona vereceğim para bu kadar olmaz," der. Bununla kendini aldatmaktadır. Çünkü Musa'nın talepleri bir türlü bitmez.

Yaz geldiğinde, her zamanki gibi Antalya'dadırlar. Her şeyin dönüm noktası da orada, bir akşam yaşanır. Aşçı Mehmet, Zeki Bey'in çok be-

ğendiği şekilde içine sucuk kattığı kuru fasulye pişirmiştir. Yanına da turşu almışlardır. Ayrıca birkaç meze daha vardır. Rakı şişesi bunlara refakat edecektir. Harika bir yaz akşamıdır ve her şey o akşamın çok keyifli geçeceğine işaret etmektedir.

Butiği kapatan Musa da çok geçmez onlara katılır. Sofraya otururlar. Fasulyeden gelen harika koku hepsinin iştahını daha çok açar. Kadehlere rakı konmuştur. Bir yandan yemeklerini yiyip mezelerden atıştırırken, Musa, "Zekiciğim," der, "bugün biraz geç kaldım, çünkü muhasebeciyle çalıştık. İşler çok iyi gidiyor. Ancak hazır bu talep varken erkek ve kadın blucinlerin üzerine giyilmek üzere, yine marka olan bluzlar almaya karar verdim. Bunun için İstanbul'a gitmem lazım. Tabii peşin ödeme yapmam da gerekecektir. Hesapladık 35.000 liraya ihtiyacım var. Malları sattıkça ben öderim. Zannederim sen de memnun olursun."

Zeki Müren'e sürekli para vermekten gına gelmiştir. İçinde fırtınalar kopmaktadır. Hayatında böyle parayı kimseye vermemiştir. Hatta böyle bir şeyi hayal bile etmek onu hasta etmektedir. Bu adam onun tüm sistemini bozmuş, para konusunda tutumluluğunu yerle bir etmiştir. Dayanamaz, "Musa, artık senin butik kendi parasıyla dönmek mecburiyetinde. Çünkü bugüne kadar benden aldığın paranın, söz verdiğin halde tek kuruşu geri dönmedi ve sen sürekli para istemeye devam ediyorsun. Biliyorsun, Antalya'da yaşamak o kadar ucuz değil artık. Elimde avucumda ancak buranın masraflarını ödeyecek kadar para var, benden bir şey bekleme," der.

Musa birden Berrin Hanım'a döner, "Biliyorum, biliyorum, bunu sen yaptırıyorsun değil mi?' der ve sofranın örtüsünü çeker. Tüm fasulye tabakları, mezeler yerlere saçılır. O zaman Berrin Hanım, "Sen bunu nasıl yaparsın diye," çıkışınca hızını alamaz ve Berrin Hanım'a bir yumruk atar. Berrin Hanım'ın gözü hemen morarır. Berrin Hanım, önce hastaneden rapor alır, sonra da karakola gider. Zeki Müren hemen yetişir, Berrin Hanım'ı alır ve eve dönerler. Sanki Musa defteri kapanmış gibidir. O akşam evi toparlar ve İstanbul'a dönerler.

Ama Zeki Bey, Berrin Hanım'ı hiçbir yere bırakmaz. Gözü mosmordur ve elinde rapor da olduğu için mahkemeye başvurması tehlikesi vardır. Böyle bir durum doğarsa, medyada çıkacak yayınlar onun felaketi olacaktır. Üstelik Berrin Hanım'ı eskisi gibi atlatması zor olacaktır. Önceki yıllarda evinde çalışan kişileri, ayrıldıkları sırada mütevazı da

olsa topluca bir parayla yanından uzaklaştırmıştır. Ama giderek şartlar değişmeye ve insanlar çalıştıkları yerden sigortaya bağlanarak emekliliği garantiye almak istemektedirler. Bu durum, özellikle yanında uzun süre çalışan Berrin Hanım, aşçı Mehmet Efendi, bahçıvan İrfan Efendi ve şoförü Mehmet için geçerlidir.

Berrin Hanım, Zeki Müren'in yanından bir defa ayrıldığında, onun için durumun ne kadar zor olduğunu fark etmiştir. İkincisi olursa bir daha dönmeyeceğini bilmektedir.

1974 yılının bir Pazar günü öğleden sonrasıdır. O gün olanları Ümran Hanım şöyle anlatıyor:

"Zaman zaman Zeki Bey'in muhasebecisi Zeki Yalın geliyordu. Baş başa konuştuklarında yanına kimselerin girmesi söz konusu değildi.

Teyzem, bir sorununu çözememişti. Daha doğrusu net cevap alamıyordu. 18 yıldır çalışıyordu. Sigortalı mıydı, yoksa değil miydi? Zeki Bey her seferinde başka cevaplar veriyordu. Örneğin, 'Ayol Berrin, sigortanın sana ödeyeceği maaş bir çekirdek parası kadar azdır zaten. Konuşmaya bile değmez.' Evet mi, hayır mı belli değil. Yahut, 'Şimdi bunu konuşma sırası mı? Muhasebeci takip eder zaten. Başım şu anda o kadar ağrıyor ki... Üstelik halen gecenin yorgunluğunu atamadım.' Cevap yok.

O Pazar günü teyzem bu işi çözmeye kesin kararlıydı. Ben onlara servis yapıyordum. Teyzem konuyu açtı: 'Zeki Bey şu sigorta konusunu bana anlatmalısın. Lütfen bu konuda beni aydınlat.'

'Bak Berrin, bu sigorta konusu sıkıcı. Sen benim artık kız kardeşim gibisin. Kardeşler arasında sigorta lafı mı olur? Ben kardeşimin yani senin istikbalini garantiye almak mecburiyetindeyim. Önce sana daha büyük bir daire almalıyız. Sonra da, günü geldiğinde tabii ki sana sigortadan beklediğinin çok üzerinde maddi imkân sağlayacağım. Bundan şüphen mi var?'

'Zeki Bey çok teşekkür ederim. Şimdi bir vaatte bulunuyorsunuz. Tamam ama bana vermeyi taahhüt ettiğiniz maaşları bile muntazam alma şansını bulamıyorum. Muhasebeci bazen bu ay olmaz diyor. Ertesi ay ödeme yaparken, bir ay önceki parayı ya ödemiyor ya da kesinti yapıyor.

Zeki Bey hemen pişkinliğe vurdu. Para konusunda çok titiz olduğu için bundan haberdar olmaması mümkün değildi.

'Kaldı ki, aynı çatı altında yaşıyoruz. Sen de bu evde yaşıyor, yiyip içiyorsun. Ben senden bunların karşılığını istiyor muyum?'

Ben bunu duyunca şaşkınlığımı gizleyemedim. Teyzemin ağzı açık kaldı. İçimden, 'Eyvah,' dedim, 'Galiba Zeki Bey bizden üste para isteyecek.'"

Musa'ya dönersek, ondan hemen kurtulabildiler mi? Hayır. Çünkü Zeki Bey hakkında anlatacakları onun sonu olabilirdi.

Musa bu sefer ayda bir, on beş günde bir mal almaya gelince uğramaya başlar. Para istemektedir. Zeki Müren bir ikilem içindedir. Para istediği ve vermek zorunda olduğu için ondan nefret etmekte, buna karşılık yüzünü gördüğünde dayanamayarak ona teslim olmaktadır.

Ümran Hanım anlatıyor: *"Zeki Bey'in bir huyu vardı. Yatak odasına girip, kulaklarına ses duymasını önleyen mumdan tıkaçları koyup elektriği kapattığı zaman evde elektrik süpürgesi dahil ses yapan herhangi bir araç çalıştırılamazdı. Çünkü yatmıştı. Odasına hiç kimse, teyzem dahi giremezdi.*

Musa arabasıyla geldiğinde Zeki Bey yatmıştı. Kapıyı açtığımda Zeki Müren dahil herkesin yedi sülalesine saymaya başladı. Söylediğine göre paraya ihtiyacı olduğu halde gün boyunca Zeki Müren'e ulaşamamıştı. Teyzem onu sakinleştirmeye çalışırken, benim tepem attı. 'Artık bu adamın küfürlerini işitmekten usandım, canıma tak etti. Bu rezaleti ancak Zeki Bey çözer, ben de odasına gireceğim,' dedim."

Berrin Hanım onu durdurmaya çalışır ama başaramaz.

"Odasının kapısını yavaşça açtım. Zifiri karanlık. Gözümün alışmasını bekledim. Yavaşça yatağına yaklaştım. Yüzü fark ediliyordu. Sağ kolunun üzerine yatmış uyuyordu. İnanın öyle bir masum hali vardı ki, birden ona acıdım, hüzünlendim. Her şeyi vardı. Etrafında yüzlerce insan. Esasında o kadar yalnızdı ki. Tek başına nelere katlanıyordu bu adam...

Seslenmem mümkün değildi. Yavaşça elimle yüzünü okşadım. Hemen doğruldu. Başucu lambasını yaktı ve beni görünce gülümsedi. Anladım ki, o zamana kadar annesi dahil hiç kimse onu böyle okşayarak uyandırmamıştı.

Ayağa kalktığında, yüzüme sorar gibi bakarken kulağına koyduğu tıkaçları çıkardı.

Aman Allah'ım, onu böyle hiç görmemiştim, vücut dili ne kadar keyifli olduğunu belli ediyordu.

'Ne oldu Ümran?' derken sanki şarkı söylüyordu. Bir şey söylemedim. Sadece elimi yukarı aşağı sallayarak, başımızın dertte olduğunu ifade etmeye çalıştım.

'Önemi yok,' dedi. Robdöşambrını giydi ve birlikte yatak odasından çıktık.

Anlamıştı Musa'nın geldiğini. Onu üstteki salona aldı. Musa yaklaşık bir saat kadar kaldı ve sonra gitti. Gidiş o gidiş. Ne konuştular bilmiyorum. Birkaç ay sonra Musa onun hayatından çıktı.

Benim onu uyandırma şeklimi en az elli kişiye anlattı. Gariptir. Küçük bir hareket bazen insanın 30-40 yıllık hayatında hasret kaldığı şeyi gideriveriyor."

1976 yılı olmalıdır. Çünkü Hayri Terzioğlu'nun ölüm haberi gelir. Berrin Hanım, Bursa'ya gitmek için hemen hazırlıklara başlar. Zeki Müren saunadan dönünce, "Nedir bu hazırlık," diye sorar. Berrin Hanım, Hayri Terzioğlu'ndan bahsedince, kızgınlıkla "Öldüyse öldü," der, "Bursa'ya filan gitmiyoruz. Ben şimdi arkadaşlarımla buluşacağım." Çıkar gider.

Ümran Hanım anlatıyor: *"Birkaç ay sonra bir akşam üçümüz oturmuş sohbet ediyorduk. Daha önce anlattığım gibi Zeki Müren evcimen bir insandı. Bazı geceler, eskilerin tabiriyle ayağımızı altımıza alıp sabahlara kadar konuşuyorduk. Bir ara laf Musa'ya gelince Zeki Müren birden bir itirafta bulundu:*

'Musa'dan başıma gelenler bana Tanrı'nın cezasıydı. Bugün dahi hatırladıkça utandığım bir olayı unutamıyorum. Bu konuda hâlâ kendimi affetmedim. Bir adam seni alıp adam ediyor, okullara gönderiyor ve sen onun şiddetle ihtiyacı olduğu birkaç bin lirayı ondan esirgiyorsun, göndermiyorsun.'

Hayri Terzioğlu'ndan bahsettiğini anlamıştık. Ama ondan sonra bir daha bahsettiğini hiç duymadık.

Bazen Zeki Müren'i düşününce acaba ben bir rüyada mı yaşadım diye tereddüt ediyorum."

Zeki Müren'in kendi hakkındaki söylediklerini yazarak bu konuyu sona erdirelim:

"Bana şimdiye kadar çok kadın âşık oldu, çok da erkek... Bir noktayı açıklamak istiyorum. Eşcinsel demek, ille pasif demek değildir. Eşcinsel aktiflik de yapar. Kadınla da yatar, bir erkeğe erkeklik de yapar. Eşcinsel demek yatakta kadınlık görevini yapan değildir; bir erkekle yatan erkek de

eşcinseldir... Ama bu bir çeşnidir. Ben hep derim, kimseye zararı olmadığı, sadece dört duvar arasında kaldığı sürece, Taksim parklarına düşmediği sürece, herkesin özel bir hayatı vardır."(1)

Zeki Müren'in yaşadığı sürece hep yakın dostları, arkadaşları ve sevgilileri oldu. O içgüdüsel dürtüyle böyle yaşıyordu. Başka seçim şansı yoktu. Keyfince kendi bildiği gibi yaşadı. Ama bir şeyi açıkça ifade edebilirim; onun asla bir kadın arkadaşı olmadı.

(1) Şeyma Ersoy Çak, Şefika Şahve Beşiroğlu, *Bir Muhabbet Kuşu-Postmoder göstergeler ışığında Zeki Müren,* s. 157.

Osman Kavran...

– Uşağum, n'oldi saa?...

– Babacığım çok kötüyüm, ölüyorum, sadece sahnemi düşünüyorum. Ben yıllardır neonları söndürmedim. Asla söndürmem.

1975 yılında Zeki Müren'in çeşitli konserlerinin organizasyonunu Behzat Şenyıldız yapmaktadır. Lunapark Gazinosu'nun sahibi Osman Kavran, Zeki Müren'le çalışmak için Behzat Şenyıldız'ı arar. O da Zeki Müren'e aktarıp onayını alır. Zeki Müren de çalışacağı tarihi tespit eder ve 30 günlük bir program için anlaşırlar. Osman Kavran o günlerde tüm sanatçıların paralarını nakit ödemekle ünlüdür. O nedenle de Papel Osman olarak anılmaktadır. Bu Zeki Müren'in prensiplerine uygundur. Avans ödemesini, Osman Bey'in bu işlere bakan yardımcısı Ayman Bey eve getirir.

O sırada Zeki Müren birazcık kiloludur. 75 kilo kadar. Ancak kısa boylu olduğu için her aldığı kilo özellikle yüz hatlarını yuvarlaklaştırmaktadır. Yine de ne giyerse yakışmaktadır. Filmlerinde rol icabı giydiği *fakir oğlan* temalı döküntü kıyafetler hariç.

Zeki Müren, Behzat Bey'le birlikte çalışacağı sanatçıları tespit eder. Ajda Pekkan jokerdir. Artık Ajda da İstanbul'un daha fakir bölümlerinde yaşayan insanlara gitmekten zevk almaya başlamıştır. Mehlika Kenter, Nihal Arda, Erol Evgin, Azra Balkan ve Ateş Böcekleri de kadrodadır.

İlk program gecesi Cuma akşamıdır. Zeki Müren Lunapark için hazırlattığı kıyafetiyle tam 23.30'da sahnededir. Ajda Pekkan, Zeki Müren'in ne kadar dakik olduğunu bildiği için daima en geç 23.20'de sahneyi terk eder.

Zeki Müren, Maksim'den itibaren artık özel isimler vermeye başladığı kıyafetlerinden biriyle sahneye çıkar.

İlk şarkı Suphi Ziya Özbekkan'ın hicaz şarkısıdır:

Dün gece ye's ile kendimden geçtim
Teselli aradım meyhânelerde
Baht-ı dûn elinden bir dolu içtim
O neş'e kalmamış peymânelerde

Her neye dokunsam zâhm-ı rikkât var
Her ne yana baksam reng-i firkât var
Çalkanır ağlar bir âh-ı hasret var
Sularla çağlayan terânelerde

Bilmedim kim oldu bu hâle sebeb
Ağlarım ümidim hebâ oldu hep
Bendeki sûzidil var mıdır acep
Tutuşup can veren pervânelerde

İkinci şarkı Selahattin İnal'a aittir ve tabii hicaz makamındandır.

Sen hep beni mazideki halimle tanırsın
Hâlâ bilirim aşk ile bekler inanırsın
Hep böyle siyah saçlı ve hülyalı sanırsın
Hâlâ bilirim aşk ile bekler inanırsın.

Sadettin Kaynak'ın nihavent şarkısı ile devam eder:

Ne dert kalır ne hüzün/Bir sudur akar zaman
Seni ilk gördüğüm gün/Dedim ah, benim olsan

Ay değil yıllar geçti/Kavuşmak şimdi bir an
Kış geçti, bahar geçti/Dedim ah, benim olsan

Yeter, üzme, çabuk gel/Uzamasın bu hicran
Bugünlerden çok evvel/Dedim ah, benim olsan

Nihavent, şehnaz, kürdilihicazkâr okur. Programının sonunda *Kadifeden Kesesi* ve *Burası Muş'tur* Yemen türküsüyle bitirir.

Kulise döndüğünde ise çok rahatsızdır. Çünkü gazinoya geldiğinde patron kendisini karşılamamıştır. Eşi Nilüfer Hanım, daha sahneye çıkmadan şöyle bir uğrayıp hoş geldin demiştir ama bu kadar kısa bir karşılama da hoşuna gitmemiştir. Üstelik öğrenmiştir ki Osman Kavran o saatlerde gazinodadır. Yukarıdaki odasındadır. Eve döndüğünde, çok başarılı bir program olduğu halde mutlu değildir.

Asık suratla o gecenin bandını sadece bir kez dinler. Yorum bile yapmadan yatmaya gider. Saat dokuzda uyandığında Ümran Hanım gazetelerde onun hakkında çıkan yazıları hazırlamıştır. Yazılar tam onun istediği gibidir. Şöylesine bir bakar ve yana koyar. Sonra tekrar yatmaya gider. Kalkıp günlük programını tamamlar. Sonra hep birlikte Lunapark'a giderler. İkinci akşam da Osman Kavran ortalıklarda yoktur. Eee, artık bu kadarı da fazladır.

Ümran Hanım anlatıyor: "*Zeki Müren çok zeki bir insandı. Dışarıdan fark edilemez ama onun bir huyu vardı. Yapmak istediği, uygulamaya koyacağı bir senaryo varsa onu günler öncesinden planlamaya başlardı. Önce kendini inandırır, sonra biz evdekileri de inandırır ve nihayet uygulamaya geçerdi. Ama 'ben bunu bunun için yaptım,' demezdi. Onu ancak sonradan biz anlardık.*

Her gece Lunapark dolup taşmaktaydı ama Osman Kavran, aşağı yukarı iki hafta geçmesine rağmen üst kattaki odasından inip bir defa bile onu karşılamamıştı.

Hatta bir keresinden ben Nilüfer Hanım'a şunları söyledim: 'Nilüfer Hanım kaç gecedir Zeki Bey program yapıyor. Bir defa bile Osman Bey'i göremedik. Zeki Bey programa çıkmadan önce mutlaka gazino sahipleriyle sohbet etmekten hoşlanır. Hatta Çakıl'da Behzat Bey onun programı bitmeden salondan bile ayrılmazdı.' Cevabı şöyle oldu: 'Ben bazı geceler gelip Zeki Bey'e hoş geldin diyorum zaten. Osman böyle şeylerden hiç anlamaz ve hatta hazzetmez.' Nilüfer Hanım verdiğim mesajı algılamamıştı ve bizim de yapacağımız bir şey yoktu. Hatta ben bu konuşmayı yaptıktan sonra Nilüfer Hanım da görünmez oldu. Osman Kavran, ben paramı verdim o da çalışacak diye düşünüyordu herhalde. Ama kazın ayağı hiç öyle değildi. Durum giderek kötüye gidiyordu, bunu hissediyorduk.

Bunun Zeki Bey'i üzdüğünü fark ediyorduk. Her gece döndükten sonra, çok başarılı olmasına rağmen eski neşesinden eser kalmamıştı. Ne yapsak bir faydası olmuyordu. Devamlı bir köşeye çekiliyor ve susuyordu. Hiç

hayra alamet değildi. Ev içinde, yani dört duvar arasında olanları biz biliyorduk ama bir şey yapabilme şansımız yoktu. Zeki Bey'in en önemli özelliği de asla ne düşündüğünü belli etmemesi ve her şey normalmiş gibi davranmasıydı.

Bir şey kurduğu da belliydi. Programın üçüncü haftasının Cuma günüydü. O gece gazinonun dolu olduğu haberi erkenden gelmişti.

Cuma günü beklenmedik şekilde erken saatte kalktı. Kalkar kalkmaz seslendi. 'Berrin, ne yapıyorsunuz canım, dolanmayın gelin etrafıma.'

Erken kalktığı için yapacağımız işleri tamamlayamamıştık. Her gün evin günlük ihtiyaçlarına göre hepimizin yapacağı işleri Zeki Bey kalkana kadar hallederdik.

Seslendi tekrar, 'Geçin oturun ikiniz şuraya. Böyle bir şey olur mu yahu? Ayağımda ağrı başladı,' dedi. Sağ ayağının başparmağıyla ilgili problemi vardı. Gut hastalığı gerçekten zaman zaman ağrı yaparak onu rahatsız ediyordu. O günün şartları içinde devamlı tedavi görüyordu.

Devam etti, 'Gutum ağrımaya başladı. Hafif bir ağrı başladı ayağımda benim,' dedi.

Teyzemle çaktırmadan birbirimize baktık. Anlamıştık. Yazdığı ve kurduğu senaryoyu oynayacaktı. Biz de ona yardımcı olmak mecburiyetindeydik. Esasında merak da etmiştim. Bakalım neler olacaktı?

Biz, 'Ama Zeki Bey ne yaparız, ne ederiz? Saat öğleden sonra iki oldu,' dedik.

'Berrin şaka maka yok, ayağımda ağrı giderek artıyor,' deyince inanmak mecburiyetindeydik, çünkü gerçekten gutu vardı, ağrıyor mu ağrımıyor mu onu bilemezdik.

Saatler ilerlemeye başladığında sordu, 'Gazinodan haber var mı? İşler nasılmış. Yahu bunlar nasıl insanlar anlamadım. İnsan bir arar, rezervasyonumuz şu durumda, hatta şunlar geliyor, diye haber verir.'

'Telefon edip bir soralım mı?'

'Yok sormayın. Bekleyelim.'

Aradan bir süre geçmiş, hava kararmaya yüz tutmuştu.

'Berrin, biliyor musun ayağımın ağrısı giderek şiddetlendi. Parmağımdan başlayan ağrı dizime kadar çıkıyor. Peki ne yapacağız? Üstelik akşam bir de gazinomuz var.'

'Aman Zeki Bey ne yaparız?'

'İlaç da alamam biliyorsunuz, ilaç beni şişiriyor. Felaket.'

Saat artık 18.00 geçmişti.

'Yahu Berrin, hiç kimsenin aklına gelmiyor mu, bu çocuk ne yapar, ne eder, bir şeye ihtiyacı var mı, diye sormaz mı? Bunlar nasıl insanlar yahu. İnsan arayıp bir sorar.'

'Ne yapalım Zeki Bey, biz arayalım mı?'

'İstersen bir ara Ümran.'

Gazinonun müdürü Necati Bey'i aradım.

'Necati Bey, program ne durumda?'

'Maşallahımız var Ümran Hanım, Bu akşam tümüyle doluyuz.'

Zeki Bey'e döndüm.

'A la cartlar fulmuş Zeki Bey.'

'İnsan bunu söylemez mi canım, açıp da.'

Bunu duyunca rahatlamıştı.

'Bunlar böyle biliyorsunuz, Zeki Bey.'

'Şimdi bana bir şey olursa, acaba full olan gazino kimi dinleyecek?'

Saat 19.00'u geçince kıvranmaya başladı. Kafasındaki senaryoyu uygulamak için zemin artık çok müsaitti. Anlamıştık. Birçok kez ayak sancısı çektiğine şahit olmuştuk, ama ne yapıp programını aksatmamıştı. Şimdi durum öyle görünmüyordu.

'Bu ayakla ben katiyen bu gece sahneye çıkamam. Berrin ben ne yapacağım?'

Bir yandan da onu rahatlatmak için koşuşturuyoruz. Salondan çıkınca teyzem, 'Kavranlardan bir haber yok ya, bizimki senaryoyu iyi hazırlamış. Bunun hazırlığı bu sabahtan beri. Bakalım ne olacak,' dedi bana. Teyzem onu o kadar iyi tanıyordu ki.

Alt salona inmek istedi. Ne söylesek fark etmedi. Demek ki senaryonun bir bölümü orada oynanacaktı. Kıvrana kıvrana merdivenlerden indirdik.

Saat 20.00 olmuştu. Bu oyunu oynamakta Zeki Bey'in üstüne kimse yoktur. Senaryoyu dakika dakika ayarlamış ve gerekli an geldiğinde hamlesini ileri sürmeye başlamıştı.

'Berrin, ara Osman babayı, bu akşam belki ben çıkamayacağım, bir tedbir almalarını söylemeliyiz.'

Osman babayı teyzem aradı.

'Osman baba, Zeki Bey çok kötü. Kıvranıyor ve ayakta duramıyor.'

Osman baba Zeki ile görüşmek isteyince, teyzem ona uzattı.

'Uşağum, n'oldi saa?...'

Ağlamaklı bir sesle Zeki Müren:

'Babacığım, çok kötüyüm, ölüyorum. Sadece sahnemi düşünüyorum. N'apacağım, nasıl olacak bilmiyorum.'

'Uşağım, kapaturum neonları, çıkmazsın sahneye.'

Bu senaryoya uymuyordu. Aynı sesle cevap verdi.

'Ben yıllarıdır neonları söndürmedim. Asla söndüremem. Ne yapsak bilmiyorum babacığım, gelseniz acaba?'

Her şey yerli yerine oturmuştu.

'Ha şimdi geleyrum uşağım ha ben oraya.'

Anlamıştık, derdi Osman Kavran'ı eve getirmekti. Osman Bey koşarak geldi. Peşine de olayı duyan Behzat Bey ve Ayman Bey.

Bizimki yerlerde sürünüyor. Ağlıyor ama nasıl. Hüngür hüngür. Biz durumu çakmıştık ama senaryodaki rolümüzü oynamalıydık. Gözyaşlarını silerken Osman Bey'e teyzem, 'Mümkün değil Osman Bey, sabahtan beri ne yapsak çare bulamadık,' diyordu.

Öbür taraftan Zeki Bey gözyaşları içinde;

'Ölüyorum baba ben ayağımdan. Ben nasıl çıkarım bu halde sahneye. Yıllardır bir tek gece bile programıma çıkmadığım olmadı. Sahne ışıklarını söndürmedim.'

'Oğlum, özel koltuk yapturayım saa, gurban olduğum.'

'İstemem baba, Zeki Müren'in ayağı topalladı derler.'

'Ha, ayakta durmak için sabit mikrofon koyalım da önüne...'

'Katiyen olmaz.'

Ağlamaya devam.

'Baba, Berrin şimdi Dr. Seyfettin Sakarya'yı arar. Ama bana bir ilaç verecek. İki tarafı keskin değnek. Ağrımı dindirse de bu sefer kilo yapıyor. Onun için almak istemiyorum.'

Dr. Seyfettin Sakarya'ya telefon edildi. Seyfettin Sakarya ona, 'Önce iki tane 0,5'lik Kolşisin hapı içeceksin. İki saat sonra sahneye çıkmadan önce yine iki tane daha al. Sonra her altı saatte bir adet iç. Ağrıların geçer. Ayrıca alkole batırdığınız pamuğu ayağın o kısmına koyun. Bu da yardımcı olacaktır.'

Önce ilacını içti. Sonra Osman Kavran yere oturdu. Zeki Müren de.

Osman Kavran; 'Geç şuraa, ayağunu kucağıma koy bakayum,' dedi.

Aradan bir saat kadar geçti. Osman Kavran alkole batırdığı pamuğu Zeki Müren'in ayağının üstüne koyup arada bir de soruyordu.

'Eyi geldi mi uşağum?'

'Sanki biraz hafifledi gibi...'

'Maşallah maşallah...'

O ara, o gece için yüksek topuklu ayakkabısını giyemeyeceği için, onun yaptırdığı yumuşak ayakkabılardan birinin ön bölümü kesildi. Biz de ayakkabıya uygun olsun diye pantolonun paçasını kısalttık.

'Nasılsın uşağum?'

'Sanki bayağı hafifledi gibi...'

Senaryo ile oynanan oyun bitmişti. Ortalıkta hiç görünmeyen Osman Kavran'ı eve getirtmiş ve üstelik ayağını da kucağına vermişti. Yani muradına ermişti.

Şimdi Zeki Müren senaryonun finalini yapacaktı.

'Sanki biraz hafifler gibi oldu. Ben sahneme çıkmadan yapamam. Asla kimseyi de konuşturmam.'

Zeki Müren'in artık sahneye çıkacağı anlaşılmıştı. Teyzem, Osman Kavran ve Ayman Bey'i yolcu etti.

Onlar gittikten sonra her şey normale dönmüştü. Biz ne kesik ayakkabısını ne de kısa pantolonunu aldık. Bir önceki gece kıyafetlerini arabaya koyduk ve Lunapark'a doğru yola çıktık. Gün boyunca inleyen Zeki Müren'den eser yoktu. Behzat Bey'in hiç şaşırmadığını görünce, durumu onun da anladığını fark ettik.

Zeki Müren'in o geceki performansı olağanüstüydü. Şakalar yaptı, izleyicileri zaman zaman gülmekten kırdı ama, esas o gece programının o kadar dışına çıkıp öyle şarkılar söyledi ki, biz bile çok şaşırdık. Ne olursa olsun, galiba onun gibi bir yıldız asla gelmeyecekti.

Tabii Osman Kavran da dersini almıştı. O da akıllı adamdı. O geceden sonra Zeki Müren gelir gelmez odasına ilk giren oydu.

'Nasılsın uşağum? Çok eyisin, maaşallah,' diye her gece hatırını sordu.

IX. BÖLÜM

Mutluluğun Tadı 1
Arlan Alpar ve Sevgi Özüt

Pişman olur da bir gün dönersen bana geri
Gönül kapım açıktır, çalmadan gir içeri...

AYHAN İLTER

Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar biyografi kitabım yayınlandıktan sonra Arlan Alpar'la Müzeyyen Senar'ın Bodrum'daki evinde tanışmıştım. O da Müzeyyen Senar'ın yakın dostuydu. Aynı zamanda Zeki Müren'in yakın arkadaşı olduğunu biliyordum. Zeki Müren'i konuşmak için, 15 Mart 2018 Cuma günü beni evinde kabul etme nezaketini gösterdi. Aynı gün aynı zamanda müzik hocası olan Faruk Onur Korzay bizimle birlikteydi.

Ona Zeki Müren'i ne zaman tanıdığını sorduğumda, *"Kendisiyle 1976 yılında bir gece kulübünde tanıştık ama Bodrum'a taşınana kadar herhangi bir dostluğum ve görüşmüşlüğüm olmadı,"* deyince kitabın ele alacağı dönemi düşünüp başlangıçta büyük hayal kırıklığı yaşadım ama kendisine belli etmedim.

Ancak, elinde Zeki Müren'le ilgili arşiv olduğunu öğrenince bütün dikkatimi ona verdim. Bir saat kadar süreceğini tahmin ettiğim görüşmemiz tam dört saate uzadı. Oradan o kadar mutlu ayrıldım ki, bilemezsiniz. Arşivini açtığında büyük bir sürprizle karşılaştım. Onda Müzeyyen Senar ve Zeki Müren şarkılarının tam bir arşivi vardı. Ayrıca kitapta göreceğiniz ve bugüne kadar hiç yayınlanmamış fotoğrafları, Arlan Bey'in arşivinden seçtim. Zeki Müren'in gazino ilanlarının yayınlandığı gazetelerin asıllarını *(Resim 47-62)*, ayrıca filmlerinin gazete ilanlarını ve afişlerini saklamıştı *(Resim 71-76)*. Görüşmemiz, Zeki Müren'in o ana kadar tanımadığım bir yönünü keşfetme yolunu da açtı.

Çok keyifli sohbetimizden sonra tam kapıdan çıkıyordum ki, şu anda bir Türk musikisi derneğinin üyesi ve aynı zamanda iyi bir sese sahip olan Arlan Bey, birden söylemeye başladı: *(Resim 25)*

Pişman olur da bir gün dönersen bana geri
Gönül kapım açıktır, çalmadan gir içeri
Sana sevgiler sonsuz, henüz geçmedi zaman
Gönül kapım açıktır, çalmadan gir içeri

Faruk Hoca ve ben şarkı bitene kadar bekledik. Bitince, "Bu şarkının çok enteresan hikâyesi vardır ve aynı zamanda Zeki Müren için de önemlidir. Onun için Sevgi Hanım'la görüşmelisiniz. Ben bir şey anlatmayayım," dedi. Bana Sevgi Hoca'nın (Bodrum'da hocalık yapıyordu) telefonunu verdi. *(Resim 23)*

Hanımefendiyi telefonla aradım. Oldukça uzun süre konuştuk ve ben tüm konuşmalarımızı banda aldım.

"Zeki Müren'le Antalya'da tanıştım. Ben öğretmendim. Her yaz üç aylık tatilim vardı ve annem Halide Hanım'la birlikte Antalya'ya Derya Motel'e giderdik. Derya Motel bungalovlar şeklindeydi. Zeki Bey'in motelin çok yakınında bir dairesi vardı ama motelde de ayrıca bir bungalov tutardı. Çünkü motelin küçük ama devamlı değişen deniz suyuyla dolu bir havuzu vardı. Sessiz sakin bir yerdi. Muhtemelen bu moteli seçmesinin nedeni etrafta onu rahatsız edecek kimsenin olmamasıydı. Biz de onu görür ama asla rahatsız etmezdik. O yüzdüğü zaman asla hiç kimse, 'Siz Zeki Müren misiniz?' diye sormazdı. Muhtemelen Zeki Bey, kışın sürekli program yaptığı için orada dinlenir ve enerji toplardı. O zaman incecik bir insandı ve çok da muntazam bir vücudu vardı

Annem Halide Hanım çok değişik bir ses çıkararak hapşırırdı. Hapşırdığı zaman öyle bir çığlık atardı ki, sesi ta Alanya'dan duyulurdu. Hapşıracağını hissederse, 'Korkmayın hapşıracağım,' diye önceden etrafa haber verirdi. Bir gün ben havuzda yüzüyordum. Annem yine öyle bir sesle hapşırdı ki, Zeki Bey şaşkınlıktan şezlongdan yere düştü. İnanın aynen öyle oldu. Yerdeyken şöyle bir döndü. 'Aman hanımefendi siz opera sanatçısı olmalıymışsınız. Ayol korkudan ödüm patladı," dedi ama ayağa kalkarken bir taraftan gülüyordu.

Ben hemen yanına koştum. Annem bir taraftan, 'N'olur evladım kusu-

ra bakmayın. Ben önceden haber verirdim ama çok ani geldi,' derken, ben de, 'Zeki Bey lütfen kusurumuza bakmayın,' diyordum. 'Ziyanı yok,' dedi ama gülmesi hâlâ devam ediyordu.

Bu bizim tanışma vesilemiz oldu. Her sabah anneme takılmaya başladı, 'Vallahi, o hapşırmanızı hiç unutamıyorum. Neydi o öyle ayol,' demeden yanımızdan geçmiyordu.

Bir-iki gün sonra adeta ağabey-kardeş gibi olmuştuk. O sırada yanında Berrin Hanım vardı. Zeki Bey'le gelip etrafı şöyle bir kontrol eder, onun rahatsız edilmeyeceğini anlayınca bazen bırakır, giderdi.

O yıl, bu sohbetimiz üç ay süreyle devam etti.

Diğer yıllarda da Derya Motel'de buluştuk (Resim 22). *Bir yılı hiç unutmuyorum. 1967 olmalı. O yıl motelde Gönül Akkor da vardı. Ayrıca Berkant ve eşi Serpil Örümcer, Yurdaer Doğulu ve bir de Zeki Bey'in çok tuttuğu bir pop sanatçısı. Bir gün plajdaydık. Türk jet uçakları üstümüzden geçtiler. Zeki Bey hemen ellerini açtı. Dua okumaya başladı. Diğer bir özelliği daha vardı; nazara ve kötü bakışa inanırdı. O zaman anneme dönerdi. Annem hemen anlardı ve ona nazar duası okur, üflerdi. 'Şimdi rahatladım anacığım, diline sağlık,' derdi.*

O yıl çok enteresan bir olay oldu. Daha önce bahsettiğim gibi, Zeki Müren'in Derya Motel'e çok yakın bir evi vardı. Ancak aldığı evin altındaki kat boşalmıştı. Bir gün havuz kenarındayız. Pop sanatçısına döndü. 'Hayatım sen de denizi seviyorsun. Bu katı sen alsana,' diye cevap verdi. O, 'Asla olmaz,' dedi, 'ben bu ülkeye güvenmiyorum ki, her kazandığım parayı İsviçre'ye gönderiyorum. Burada tek kuruşluk mal almam.'

Zeki Müren müthiş kızmıştı. 'Bana baksana sen, ben bugünkü servetimle bir kat değil, Los Angeles'te bir mahalleyi satın alırım. Orada gider en lüks şezlonglara uzanır ve her emrime amade garsonların getirdiği içkilerimi yudumlayabilirim. Ben bu ülkeden tek kuruşumu yabancı ellere asla göndermem. Burada kazandım. Burada kalacak ve ben sadece ülkeme hizmet edeceğim,' dedi ve hepimizi bırakıp gitti. Ertesi günden itibaren o pop sanatçısını görmedik.

Ben okulum olduğu için Ankara'ya, o konserleri için İstanbul'a dönüyordu. Birkaç yaz buluştuk. Bana öyle şeyler anlattık ki, bunlar benimle mezara gidecek."

Burada ben araya girdim. "Sevgi Hanım, bu kitabı hazırlarken örneğin Behzat Şenyıldız gibi benimle Zeki Müren konusunu konuşmak iste-

meyenler veya Belvü Oteli'nin sahibi Gencer Bey gibi söz verdiği halde atlatanlar oldu. Saygı gösterdim. Kendilerini bir daha aramadım bile. Madem ki prensibiniz, bana söylemek istemediklerinizi ima yoluyla bile sormam. Siz, sizce uygun olanları anlatırsınız. Onlar benim için yeterli olur," dedim. Açıkçası onunla mezara gideceği tüm sırları zaten biliyordum.

Gerçekten bu prensibine saygı gösterdim. Kanımca geçmiş yıllarda, belki gençliğin verdiği heyecanla bu prensibine pek riayet edememiş. Nitekim aşağıda anlatacağı gibi, Ülkü Erakalın'a zaman zaman anlattıkları bir senaryo hazırlamak için yeterli olmuş. Bana, bu konuda pişman olmuş izlenimini verdi.

Sevgi Hanım'ın anlattıklarını, hiç ekleme ve çıkarma yapmadan tümüyle naklediyorum: *"Size bir tüyo daha vereyim. Yönetmen Ülkü Erakalın'ı bilirsiniz. Benim çok eski dostumdu. Bana hep sorardı. 'Lütfen bana Zeki Müren'i anlatır mısın?' diye. Zaman zaman buluştuğumuzda, ben de ona bölük pörçük, anlatılabilir gibi olanları naklederdim. Sonra benim anlattıklarımı Ülkü Bey senaryolaştırdı. Ve onu* Çığlık Çığlığa Bir Sevda *adıyla 2010 yılında sinema filmi haline getirdi. (Zeki Müren'in Son Dokuz Günü diye.) Zeki Müren'i Ediz Hun, Berrin Hanım'ı Tomris Oğuzalp, beni ise Selma Güneri oynadı. Bu film, Antalya Film Festivali'nde özel gösterime girdi ve Ülkü Erakalın'la bana birer (camdan yapılmış) Altın Portakal verdiler. Şu anda evimde duruyor.*

Fida Film'in o zamanki sahibi Mehmet Soyaslan, 'Ben bu filmi, Zeki Müren'in doğum günü olan 6 Aralık'ta piyasaya çıkaracaktım. Sen onu Antalya'da özel gösterime soktun,' diye hiçbir sinemada oynatmadı. Ülkü Erakalın evini sattı ve kredi aldı, o zaman 150.000 lira gibi büyük bir paraydı, bütün sanatçıların parasını ödedi. İflas etmiş oldu. Sonra bu olay onu kahretti. Kanser oldu ve öldü."

95 dakikalık filmi YouTube'dan seyrettim. Film şu anonsla başlıyor:

"Bu filmde, ölümsüz, efsane bir sanatçının yaşamını izleyeceksiniz.
Belki Zeki Müren'in yaşamı bu kareler, belki de Münir Nurettin'in...
Ne önemi var ki?
Önemli olan, sanatçılara yaşarken sahip çıkmak...
Onları yaşarken sevmek...
Onları yaşarken alkışlamak..."

Bu açıklamanın peşinden oyuncular jenerikte tanıtılırken Zeki Müren'in sesi duyulmaktadır. Kendi bestesi olan suzinak şarkı:

...Hiç ayrılamam derken, kavuşmak hayâl oldu
Sevda bahçelerinin çiçekleri hep soldu
Hiç ayrılamam derken, kavuşmak hayâl oldu

Filmde Zeki Müren rolünü Ruhi Sözen adıyla Ediz Hun oynamaktadır. Filmdeki bir cümle, bir bakıma Zeki Müren gerçeğini açıklamaktadır. Onun hakkında araştırma yapmak için gelen delikanlı onunla tanıştıktan sonra şu yorumda bulunur: "Siz alkışlarla yaşayan büyük bir sanatçısınız. Ama ben hissediyorum ki, o kalabalıklar içinde yalnızdınız."

Ancak filmin bütününde zaman zaman atıf yapılsa da Ediz Hun asla Zeki Müren olamamış ama, başarılı ve iyi bir Ruhi Sözen olmuş.

Filmde kendisinden ayrılmak isteyen Berrin Hanım'a Ruhi Sözen veya Zeki Müren şöyle der: "Sen benim en yakınımsın. Sen benim yaşlı çocuğumsun. Tek sevenimsin, yıllarımsın, sırlarımsın. Hayır, beni bırakıp hiçbir yere gidemezsin. Her şey gelip geçer. Sen tek duamsın benim. Belki de sevdiğim, saydığım tek kadınsın."

Sevgi Hanım'a Berrin Hanım'ı tanıyıp tanımadığını sordum:

"Nasıl tanımam. Berrin Hanım Zeki Müren'in kalesi gibiydi. Her şey ondan sorulurdu. Zeki Müren'in ne zaman nereye gideceği hiç belli olmazdı. Onun için Berrin Hanım iki veya üç valizi hazır tutardı. Zeki Bey'in bana anlattığına göre, bir süre Berrin Hanım'ı darıltmış. O da çekip gitmiş. 'Üç seneye yakın kaos yaşadım ben,' dedi bana, 'en sonunda döndü, çok şükür eski düzenime kavuştum.' Berrin Hanım o kadar güvenilir bir insandı ki Zeki Bey'in her şeyiydi. Ona her şeyinizi teslim edebilirdiniz. Zeki Bey de öyle yapardı. Hani bir tabir vardır masa üzerinde yüz lira durduğu zaman bu 99 lira olmaz ama Berrin Hanım varsa 101 lira olabilirdi.

1980 yılındaki olayı biliyorum. Zeki Bey'in sonradan müthiş pişman olduğunu, ben bunu nasıl yaptım diye günlerce üzüldüğünü ve hatta ağladığını biliyorum. Berrin Hanım ondan dört-beş yaş küçüktü. Fakat bir anne şefkatiyle onu sarıp sarmalardı. Onu aşıp Zeki Bey'e kimse ulaşamazdı. İster başbakan olsun, ister milletvekili. Berrin Hanım son derece güvenilir, emin bir omuriliğiydi, belkemiğiydi. Onun ne malında ne canında gözü yoktu. Kendini adamıştı çünkü. Bir altın deryası içine soksanız, ondan bir

tek altın bile noksan olmazdı. Maalesef Zeki Bey'in ihbarı tümüyle uydurmaydı. (Sevgi Hanım burada asparagas kelimesini kullandı) *Bunu gayet iyi biliyorum. Bunu yaparak Berrin Hanım'ı kaybetti. Onun Bodrum yıllarının önemli bir kısmı onu istismar edenlerle yaşayarak geçti. Eğer Berrin Hanım orada olsaydı Zeki Müren daha uzun yıllar yaşardı. Açıkçası Berrin Hanım ondan küçük olmasına rağmen onu evladı gibi seviyordu ve ona göre davranıyordu. Yazık oldu..."*

Sevgi Hanım 1 Ağustos 1970 Cumartesi günü Ankara'da Türk-İş binasının üst salonunda Ayhan İlter ile evlenir.

Nikâh şahidi Gültekin Orkut'tur. Yüzüğü ise Ahmet Gazi Ayhan'la Yıldız Ayhan satın almıştır. Ayhan İlter entelektüel bir insandır. Basılmış dört şiir kitabı vardır. Ressamdır. Ankara'daki ünlü ressamlardan ders aldığı için 50 kadar kişisel sergi açmıştır. Gelin güzel, damat yakışıklıdır. Her şey dört dörtlüktür.

Zeki Müren de o sırada Ankara Köşk Gazinosu'nda çalışmaktadır. Sevgi Hanım ona davetiye gönderir. Zeki Müren onu arar, 'Sevgiciğim o gün programdayım, gelmem mümkün değil," der. Sevgi Hanım, "Tabii efendim," karşılığını verir.

Kalabalık bir davetli grubu vardır. Özellikle Ayhan Bey'in TRT'den arkadaşları, sanatçılar onu yalnız bırakmamıştır. Ayrıca onun şiirlerinden beste yapan dönemin ünlü bestekâr ve sanatçılar da oradadır. Saat 14.30'da dışarıdan gelen gürültü ta salona kadar yansır. İki büyük arabayla Zeki Müren ve saz arkadaşları gelmiştir.

Sevgi Hanım anlatıyor: *"Gerçekten çok şaşırdım. Çok da sevindim Zeki Müren'in gelişine. Hatır saymıştı. Düğün yapılan mekâna çıkınca, başta ben ve eşim olmak üzere onu karşıladık. Davetliler dahil hepimiz büyük bir sürprizle karşı karşıya idik.*

Tanıdıkları ile selamlaştı Zeki Müren. Geldi eşimi ve beni yanaklarımızdan öperek tebrik etti. Çok şık ama hangi kumaştan dikildiğini anlamadığım tiril tiril bir smokin giymişti ve önünde de aynalı bir madalyonu vardı. Biz bir yandan sohbet ederken saz arkadaşları hazırlık yapıyorlardı.

Esasında o daha önceden Türk-İş yönetimi ile görüşmüş olmalıydı. Çünkü çok kısa zamanda sahne düzeni kuruluverdi.

Mikrofonu eline alınca, 'Hanımefendiler, beyefendiler, bugün sevgili kız kardeşimi evlendiriyorum. O benim bir tanemdir. Düğününe beni davet

ettiği için onur duydum.' Ayhan'a döndü, 'Bana bak sevgili damadımız, eğer Sevgi'yi üzersen seni mahvederim,' dedi.

Önce beni elimden tutup yanına aldı, yanağımdan öptü ve Ayhan İlter'in yanına gönderirken başladı:

Seni sevda çiçeğim tac-ı serim
Bilemezsin ne kadar çok severim
Bunu her gün sorar tazelerim
Söyle kalbinde var mı yerim

Hicazla başlayıp hicazla devam etti: Fehmi Tokay'ın şarkısıyla:

Aşkı seninle tattı, hicrânla yandı gönül
Evvel coştu taştı da şimdi uslandı gönül
Cevri safâya kattı, hâyli aldandı gönül
Evvel coştu taştı da şimdi uslandı gönül.

Peşine bir maya okumaya başladı:

Bülbül ne gezersin Çukurova'da
Belki eşin gelir bulmaz yuvada
Kendim gurbet ilde gönlüm sılada
Ötme garip bülbül gönül şen değil...

Mayanın peşine türküyle devam etti.

Urfa'nın etrafı dumanlı dağlar,
Ciğerim yanıyor aney gözlerim ağlar...

O gün kendi bestesi olan Manolya*'yı okurken yanımıza geldi ve iştirak etmemizi istedi. Zaten salonda hemen bir koro oluştu:*

Uzun yıllar bekledim, hakikat oldu rüyam
Koklamaya kıyamam, benim güzel manolyam
Nazlı çiçeğimsin sen, sevdana dayanamam
Koklamaya kıyamam, benim güzel manolyam

Tam bir saat okudu. İnanılmazdı. Herkes coşmuştu. Gerçekten hiç kimseye nasip olmayacak bir evlilik töreni yaşadım. Çok şanslıydım.

Çok büyük aşkla evlendik. Daha doğrusu ben öyle biliyordum. Kızım tam sekiz aylıkken boşandık. Ama eşim aşktan öte bir tutkuyla bana bağlıydı. Ağladı, kapıma gelip yalvardı barışalım diye. Asla ve asla dönmedim. Onun üzerine, 'Pişman olur da bir gün dönersen bana geri/Gönül kapım açıktır, çalmadan gir içeri...' diye başlayan güfteyi yazmıştı.

Radyo evinde bir gün Ayhan, İrfan Özbakır'a bu şiiri okumuş. İrfan Özbakır, 'Çok sevdim, bunu ben bestelemek isterim,' demiş. Hüzzam makamında bestelediği bu şarkı çok kısa zamanda meşhur oldu.

Eski eşimle, iki arkadaş olarak ve medeni şekilde ilişkimiz devam ediyordu. Bir akşam kapım çalındı. Açtım, gelen Ayhan'dı.

'Hayrola, bir şey mi var?' diye sordum. 'Yok, yok...' dedi. 'Önce kızımı görmek istedim, sonra sana bir hediye getirdim.' Sonra elindeki poşetten bir CD çıkarıp pikaba koydu. Zeki Müren'in sesi duyuldu. Aynı şarkıyı söylüyordu. Yüzüme baktı. 'Senin için yazdım. Herhalde mesajımı aldın,' dedi

'Mesajın çok belli, 'Gönül kapım açıktır, çalmadan gir içeri', diyorsun. Ama girdim ve baktım içerisi çok kalabalık, anladım ki bana yer yok, geri döndüm,' dedim.

Biliyorsunuz, televizyonun siyah-beyaz olduğu dönemlerde yılbaşına Zeki Müren'in söylediği şarkılarla girilirdi. 1972 yılbaşında bana telefon etti. 'Sevgiciğim, bu yılbaşına ben 'Pişman olur da bir gün' şarkısıyla girmek istiyorum. Çok güzel şarkı, kızma bana ama ne olur. Ben de ona, 'Paşam onu siz söylediğiniz zaman benim için de değerlidir.'

1971/1972 yılbaşında Zeki Müren TV'dedir. Şöyle anons eder şarkıyı:

"Aziz dinleyicilerim yeni bir yılı daha idrak ediyoruz. Yurdumuzun insanları için en güzel olayların yaşanmasını temenni ediyorum. Yeni yılda hepinize mutluluk ve başarılar diliyorum efendim. Yeni yılın bu ilk dakikasında size çok güzel bir şarkı takdim edeceğim."

Ve başlar. *"Pişman olur da bir gün..."*

Sevgi Hanım şöyle diyor: *"Bir konuda asla mütevazı olamayacağım. Zeki Müren'i kendisinden daha iyi tanıyan bir insanım. Çünkü Zeki Müren anneme dedi ki, 'Abla ben kendimi çok zeki, kültürlü, güzel Türkçe konuşan bir bok zannederdim ama, senin kızın bok oğlu bokmuş meğerse.'*

Annem Zeki'ye bayılıyordu. Küfürlü konuştuğu zaman bir taraftan güler, diğer taraftan da 'İlahi Zeki Bey oğlum, yine beni çok güldürdün,' derdi.

Bir konu vardı sormadan edemezdim: Zeki Müren hasis biri miydi? Bana verdiği cevap şu oldu:

"Biliyor musun Zeki Müren'in torunları vardır..."

Ben sorumda ısrar edince sözümü kesti. Torunları vardı dediğinde şoke olmuştum zaten. Hemen sustum.

"Sonunu bekle, lafımı kesme... Bodrum'da bir delikanlı Zeki Bey'in dikkatini çekmiş. Araştırmış. Fakir ama çok parlak bir öğrenci. Hemen onu ailesiyle birlikte çağırmış ve onunla konuşunca çok beğenmiş. İsmini şu anda hatırlamadım ama yakın şahidiyim. Delikanlı okuyup eczacı olmak istiyormuş. Zeki Müren onun tüm sorumluluğunu üzerine aldı. O delikanlı üniversiteyi bitirip eczacı oldu. Eczaneyi Zeki Bey açtı. Evlendirdi. İki çocuğu oldu bizim delikanlının. Çok kere şahit oldum. Hafta sonlarında çocuklar ona, Zeki dedem diye koşuyorlardı. Boynuna sarılıyorlardı. Onun tüm mutluluğunu ölene kadar Zeki Bey yaşadı. Şimdi hayatta olsaydı, size anlattığım için bana kızardı. Şimdi soruna cevap vermek istiyorum. Zeki Müren zannederim başlarda oldukça tutumlu bir insandı. Ne yazık ki, Bodrum'da onu o kadar istismar ettiler ki, bilemezsiniz. Adamına göre desem doğru olur."

Olay 1990 yılında geçmesine rağmen o yılların Zeki Müren'ini anlamak için yazılması gerekli bir konu.

Sevgi Hanım emekli olmuş ve Bodrum'a taşınmıştır. Tabii Paşa ile daha sık görüşme şansı bulmuştur. Zaten o aramasa, Zeki Müren mutlak olarak onu aramaktadır.

1990 yılının ilkbaharında, Mısır'dan gelecek üç kişilik bir heyet Zeki Müren'i ziyaret etmek ister. Yazılır, çizilir ve belli günde anlaşılır. Zeki Müren, o gün Sevgi Hanım'ın da orada bulunmasını ister.

"Gittiğimde henüz misafirler gelmemişti. Zeki Bey, biraz kilolarını da kapatmak için koyu renk pantolon ve gömlek giymişti. Biraz sonra kocaman bir araba evin önünde park etti. Misafirler kapıda karşılandı. Her üç Mısırlı misafir gayet rahat elbiseler giymişlerdi. Görünüşleri entelektüel bir seviyeyi gösteriyordu. Birinin elinde de gayet düzgün sarılmış bir paket vardı. Yanlarında bir de dördüncü kişi vardı. O tercüman olarak kendini tanıttı. Zeki Bey onları ayakta karşıladı. Ancak o kadar nazik ve

hürmetkârdılar ki, adeta Zeki Bey'e tapar gibiydiler. Arapça konuşmaya başladılar ve tercüman da çevirmeye başladı.)

Önce Türkiye'nin Ümmü Gülsüm'ünün onları kabul ettiği için teşekkürlerini sundular. Zeki Bey'i bizzat görmelerinin hayatlarının en büyük olayı olduğunu ifade ettiler. Sonra Zeki Bey'in, Mısır'da Ümmü Gülsüm'den sonra en büyük sanatkâr olarak tanındığını, adının "Türkiye'nin Ümmü Gülsüm"ü olduğunu söylediler. Zeki Bey teşekkür etti ve bu şerefe layık olmaya çalıştığını ve Ümmü Gülsüm'ün büyük hayranı olduğunu ifade etti. Zeki Bey onları bırakmadı. Birlikte akşam yemeğinde bir araya gelip sohbete devam etmek istediğini söyledi.

Sonra içlerinde en yaşlı olanı ayağa kalkarak paketi açtı. İnanılmaz bir şeydi. Saf ipekten tümüyle gerçek altınla işlenmiş bir kaftan çıktı. Zeki Bey üzerine giydi. Çok beğendiğini ve böyle kıymetli bir hediye için ne söyleyeceğini bilemeyeceğini ifade etti. Akşam buluşmak için misafirleri yolcu edince ben içeri girdim. Zaten bütün konuşmaları izlemiştim.

İnanılmaz bir işçilikti. Parıl parıl parlıyor ve göz alıyordu.

Zeki Bey bana döndü. 'Sevgi bir de sen giy de göreyim,' dedi. Çıkardığı kaftanı bana giydirince bayılmıştım. Doğrusu bana da çok yakışmıştı. Zeki Bey karşıya geçti ve bana baktı. 'Bu benden çok sana yakıştı. Bunu sana hediye ediyorum,' dedi. Ben şaşkınlıktan önce ne diyeceğimi bilemedim. 'Kesinlikle olmaz Zeki Bey,' dedim, 'bu kadar değerli bir şeyi kabul edemem.'

'Bana bak Sevgi,' dedi, 'ben bir şeyi hediye ettiysem o artık benim değildir. İster alırsın, ister başkasına verirsin.'

'Paşam o zaman bir isteğim var, eteğine yazıp imzalamalısın."

'Tamam, ver bana kaftanı.'

Zeki Müren kaftanın sol alt kısmına küçük harflerle şunu yazdı:

Canım Dostum
Sevgi Özüt'çüğüme
En güzel dileklerimle
Zeki Müren
28.5.1990
Bodrum

Kaftanın fotoğrafını Resim 24'te bulacaksınız. (Not: Antikacılar bu kaftana değer biçemiyorlar)

Sevgi Hanım'a "Annenizin hapşırması hâlâ devam ediyor mu?" diye sordum.

"Annemi maalesef 24 Mayıs 2004'te kaybettik. Ancak onun da bir hikâyesi var. İnanılmaz gibi ama gerçek. Annem kansere yakalanmıştı. Artık günleri sayılıydı. Her akşam sabaha kadar ya ben veya kızım Ahu başında bekliyorduk. 23 Mayıs akşamı zorla da olsa birkaç kaşık yemek yedirebilmiştim. O kadar zayıflamıştı ki, yatakta biz onu çeviriyorduk. Gece yarısını bir hayli geçmiş olmalıydı. Dalmış olmalıyım. Birden annemin sesini duyunca gözlerimi açtım. Yatağın içinde oturuyordu. Şaşkınlıkla baktığımda o konuşuyordu:

'Olmaz, Zeki Bey oğlum. Onu beceremem.'

'...'

'O olur işte. Tamam. "Zehretme hayatı bana cananım..." (Annem zaman zaman şarkı mırıldanırdı ama, baştan sona bir şarkıyı bitirdiğine hiç şahit olmamıştım.) *Beğendin mi?'*

'...'

'Çok teşekkür ederim. Seni tekrar gördüğüme sevindim. Tabii gelirim... Beni bekle.'

Ben şaşkınlık içinde bu olaya şahit olmuştum. Tüylerim diken dikendi. O, yüzünde bir gülümsemeyle arkasına yaslandı ve başını yastığın üzerine koydu. Uyur gibi bir hali vardı. Sabah olunca sorarım diye düşündüm. Bir süre kendime gelmek için bekledim. Sonra kızım Ahu'yu çağırarak durumu anlattım. 'Şimdi uyandırmayalım kızım. Yarın sabah olunca bakalım hatırlayacak mı?' dedim. Ahu yüzüme garip garip baktı. Sonra anneannesine eğildi. Ve bana döndü, 'Anneannem Zeki Bey'in çağrısına cevap vermiş. Zannederim birlikte gitmişler,' dedi.

Mutluluğun Tadı 2
Fatoş ve Meloş, Diğerleri...

Selam cennet bahçelerine...

Bu nasıl bir sevgidir, anlatılamaz. Ama karşılıklı, gerçek bir sevgidir, taparcasına. Böyle bir şey ne daha önce yaşanmıştır ne de daha sonra.

Böyle bir sevginin varlığına inanmak gerçekten çok güç. Mutluluk yaşamışlar Zeki Müren de Fatoş ve Meloş da. Galiba Zeki Müren'deki büyüklüğün sırrı işte burada. Bir taraftan içindeki fırtınaları yaşarken mutlu olmayı da bilmiş.

Hayatta çok kere başarılı insanlara imrendim. Ama aynı zamanda bir tarihçi olarak hiçbir zaman onları kıskanmamıştım. İlk defa, Zeki Müren'i kıskandım. Böyle bir mutluluğu yakaladığı için...

Fatoş Ercan dul kaldıktan sonra kızı Melahat Ercan ile Valideçeşme'de üç gözlü bir evde oturmaktadır. Çok şükür ki ev onlarındır. *(Resim 39)*

Zeki Müren'le ilgili maceralarının başlamasının tarihi ta 1951 yılı Ocak ayının birinci gününe uzanmaktadır. Anne Fatoş Hanım o gün radyoda özel bir program olacağını duymuştur ve her İstanbullu gibi onlar da radyo başında 21.45'i beklemişlerdir.

Tam 21.45'te spiker Tarık Gürcan'ın sesi duyulur.

"Aziz dinleyicilerimiz Zeki Müren'den şarkılar dinleyeceksiniz. Kendisine refakat eden saz sanatçıları Hakkı Derman, Şükrü Tunar, Şerif İçli ve Necdet Gezen. İlk dinleyeceğiniz şarkı hicaz makamında Griftzen Asım Bey'in hicaz şarkısı, "Her zahm-ı ciğersuze devâkar aranılmaz/Açsam da ciğergâhımı yâre yaranılmaz... "

Daha önce yazdığımız gibi çok başarılı program olur. Anne gözyaşlarını siler ve "Bugüne kadar böyle ses duymadım," der. Ana-kız bu sese

âşık olurlar. 1951 yılında *Radyo Haftası, Radyo Alemi* ve *Radyo Dünyası* adlarıyla çıkan haftalık dergilere abone olurlar. Ama Zeki Müren henüz çömezdir ve sahnesi yoktur ki...

Dergilerin haftalık radyo programlarını takip ederler. Hangi akşam Zeki Müren şarkı söyleyecekse radyo başındadırlar. Artık Zeki Müren, tanımasalar da hayatlarının bir parçası olmuştur.

İzmir Fuarı'nda sahneye çıktığını duymuşlardır. Ancak o sıralar, Müzeyyen Senar, Hamiyet Yüceses ve Perihan Altındağ'ın sahne aldığı fuarda Zeki Müren çok da üzerinde durulan bir sanatçı değildir. Kaldı ki, o yıl beklemedik şekilde başlayan ve süren yaz yağmurları yüzünden sahnenin en çok 15 gününü kullanabilmiştir.

Zaten öğrencidir. İstanbul'a Akademi'ye dönme mecburiyetindedir...

1955 yılı geldiğinde her şey yeniden başlar. Çünkü Zeki Müren'in Mayıs ayı sonunda Küçük Çiftlik Gazinosu'nda sahneye çıkacağını gazete ilanlarından öğrenmişlerdir.

Bütçe, Küçük Çiftlik Gazino parasını kaldıracak gibi değildir. Ama Fatoş Hanım sırf Zeki Müren'i görmek için her türlü fedakârlığa hazırdır.

Sanki düğüne gidecek gibi erkenden hazırlanmaya başlar. Bir bir kıyafetlerini elden geçirse de, orada ne giyerse giysin sırıtacağını bilmektedir. Topu topu üç elbisesi vardır. Birini akraba düğünlerine giymektedir. "Boş ver," der içinden, "ben defileye girmiyorum ya?" Kıs kıs güler. "Tek düzgün elbisem bu ne yapalım yani?"

Melahat annesinin kendisini de konsere götüreceğinden emindir. Ancak Fatoş Hanım, "Bana bak kız, seni katiyen götüremem. Orası pavyon mudur, meyhane midir bilmiyorum. Ya it kopuk da geliyorsa," der.

"Anne sen çıldırdın mı? Zeki Bey öyle yerlerde okur mu?"

"Ben onu bilmem. Gözümle görmeden seni öyle yerlere götüremem."

Gerçekten de götürmez. O müstesna akşamı tek başına yaşar. En çok alkışlayanlardan biri odur. Her şarkıdan sonra ağlayan odur. Masasında bir dakika oturamayıp, farkına varmadan etrafı rahatsız eden odur. Elindeki su bardağını, heyecandan yandaki masada oturan hanımın eteğine döken odur. Bağıran, çok hareket edip çevrenin dikkatini dağıtan ve etrafındakilerin programı seyretmesinin içine eden de odur. Yanında

kızı olsa onu frenleyecektir ama, tek başınayken onun bu hareketlerini kontrol edip eteğini çekecek kimse yoktur.

Ancak ara olduğunda, herkesin kendisine baktığını fark edince şaşırmıştır. Herkesten özür diler.

Zeki Müren siyah smokiniyle sahneye çıkıp, *"Bir kendi gibi zalimi sevmiş yanıyormuş..."* diye başlayınca artık daha sakindir. Gözyaşlarını yine tutamaz, şarkı bittiğinde ayağa kalkar alkışlar ama etrafındaki masalar ona daha toleransla bakarlar.

Kızı Melahat Hanım o geceyi ve öncesini şöyle anlatır: *"Babam 1950 yılında ölünce annemle birlikte şok geçirmiştik. Devamlı ağlıyordum. Annem, 'Kızım ölülerin ardından acı çekmek, aylarca gözyaşı dökmek olmaz... Ruhu azap duyar. Babanın azap duymasını ister misin?' dedi. O günden sonra daha sabırlı olmaya başladım. Ancak 1951 yılbaşında dinlediğimiz bir radyo programı tüm hayatımızı değiştirdi... Adını ilk kez duyuyorduk... Radyo spikeri: 'Şimdi Zeki Müren'den şarkılar dinleyeceksiniz' demişti... O ne ilahi sesti...Her dinlediğimiz şarkı onunla anlam kazanıyordu. İkinci şarkıya başladığında annem ağlamaya başlamıştı. O günden sonra tüm hayatımız değişti.*

Annem Küçük Çiftlik Gazinosu'ndaki programdan eve döndüğünde öyle değişmişti ki anlatamam... Cıvıl cıvıl hayat dolu bir kadın olup çıkmıştı. Zeki Müren'in söylediği şarkıları anlata anlata bitiremiyordu...

Doğrusu ben de merak etmiştim. Ve hemen ertesi gün annemle Zeki Müren'i dinlemeye gittik..."(1)

Böylece ana-kız Fatoş ve Melahat'in çizgileri de belirlenmiş olur. O günden sonra hayatlarının tüm rotası Zeki Müren'e göre çizilir.

Melahat Hanım Zeki Müren'i ilk kez canlı olarak dinlediği geceyi anlatıyor: *"Gazino ağzına kadar doluydu... Böyle bir ilgi görülmüş şey değildi doğrusu... Sıra Zeki Bey'e gelince, alkışlarla gazino yıkılacak sandım... Herkes sahneye çıkan bu genç adamı ayakta alkışlıyordu...*

Gözümün ucuyla annemi süzdüm, yine kendinden geçmişti... Her şarkıda ayrı bir duygu, ayrı bir coşku yaşıyordu... Bu genç adam sanki insanları büyüleyen bir güce sahipti.

---

(1) *Hafta Sonu* gazetesi, 35 yıllık hayranının not defterinden ZEKİ MÜREN, "O'na tapıyorum", 1986.

Bir ara Zeki Bey coşmuştu... Herkes avaz avaz ondan istediği şarkıları söylüyordu... O da gülerek şunları söyledi, 'Ne isterseniz söyleyeceğim, telaş etmeyin...'

Baktım annem de coşmuştu... Hele bu sözlerden sonra... Günün bilinen şarkılarını söyleyerek bağırıyordu. Utanmıştım. Yüzümü ateş kaplamıştı. Annemi çimdikleyiverdim. Aksilik bu ya tam o sırada Zeki Bey yanımızdan geçiyordu ve bunu gördü. Bir an göz göze geldik... Bana doğru yürüdü... O an yüzümdeki ateş her yanımı yakmaya başladı... Olan olmuştu...

'Yapma,' dedi, 'yazık değil mi anana.'

Sazlar çalıyordu ama, o şarkısını kesmişti. Eğildi, bir an şaşıran annemin elini öptü...

O günü hiç unutamam... Ölene kadar da unutmam mümkün değil... Gözümde öyle büyümüştü ki, anlatamam. İşte onu tanımam böyle oldu; rahmetli anacığım sayesindedir bu. Önce annem sevdi sonra ben... İkimiz Zeki Bey'in çevresinde pervane gibiydik... Nereye gitse, hangi gazinoda sahneye çıksa, biz oradaydık, hem de her gün..."

Artık onların hayatlarında sadece Zeki Müren vardır. Zeki Müren sevgisi vardır. Hatta ruhsal anlamda bir tapınma vardır. Melahat Hanım, Zeki Müren'e hep "ilahım" diye hitap etmektedir.

Buna karşılık Zeki Müren'in yazdıkları şunlardır:

"Benim için sanat hayatım süresince en kutsal, en temiz, en saf ve platonik, dünya çapında bir aşk bu... Hayatımda daha vefakâr, daha gerçekçi seven, öldüğüm an benimle birlikte ölebilecek kudrette hakiki aşkı yaşayan kutsal bir hanımdır... Bana "ilahım" *diye hitap etmiştir 1955 yılından bu yana. Ben hep demişimdir... Çünkü insanlar ilah olamazlar...*

En yüce aşkı Meloş'tan tattım ve onda devam ediyor. Mesela sahnede düşen boncuk ve payetleri yıllarca saklamış. Seneler önce sahnede bahçevan tablosu ile final yaparken, sepetimden halka attığım naylon kâğıtları özel bir kutu içinde tek tek biriktirmiş ve de benim için her sahneye çıkışımda, gala günümde kurbanlar kesmiş ve onların kırmızı kurdelelerini de saklamıştır.

Bana göre o Türkiye'de en güzel yeşil gözlü hanımdır. Çenesinde çukuru, pembe yanakları, içten bakışları, dudaklarının kırmızısı, benim ona "Cennet Yüzlüm" ismini takmama neden olmuştur...

Sahne aldığım tüm gazinolarda her gün hiç aksatmadan en öndeki masada oturur ve beni seyrederdi... Bir gün garsonlardan birinin dikkati çek-

miş. Ben sahneye çıkana kadar gözleri hep kapalıymış. Garson, 'Neden Zeki Bey çıkana kadar gözlerinizi yumuyorsunuz?' demiş. Meloş şu karşılığı vermiş: 'Gözlerimi ona saklıyorum. Neden başkaları için yorayım?'

Varlığından yıllarca güç aldım, yorgunsam bakışları ile zinde oldum, üzgünsem neşelendim..."[1]

Zeki Müren'in tüm yazdıkları doğrudur. Programı olduğu her gece ama her gece ve hatta gündüz matineleri dahil Fatoş ve Meloş hep gazinodadırlar. Artık gazinolar için birer maskot haline gelmişlerdir. Zaten Zeki Müren her gazino anlaşmasında onların yerlerini garanti altına almaktadır. Aynı zamanda bu sevginin kendisine uğur getirdiğine inanmıştır. Artık, onlar Zeki Müren için sanki aile gibidirler. Onlar da Zeki Müren'i, evlat ve kardeş gibi görmektedirler.

Gerçekten ilk defa Zeki Müren de katıksız ve karşılıksız bir sevgiyi yaşamakta ve bu duygu ta gönlünün içine kadar sızmaktadır. Mutluluğunu *Hafta Sonu* gazetesinde yazmıştır. Yazdıklarının her kelimesi gerçeği yansıtmaktadır. Belki de karşısında sevgi dolu bir anne modeli vardır.

18 Mart 1970 Çarşamba günü *Hürriyet*'in magazin ekinin manşeti şöyledir.

Türkiye'nin 1 numaralı yıldızı
ZEKİ MÜREN
Sizleri kan bağışına davet ediyor

> Cuma günü sabah saat 9'dan itibaren bütün hayranlarını, sevenlerini kan bağışı için Çapa Kızılay Kan Merkezi'nde bekleyen Türkiye'nin 1 numaralı sanatçısı Zeki Müren'le ... tanışacak ve imzalı resmine sahip olacaksınız.[2]

Cuma günü Çapa Kızılay Kan Merkezi'ndeki kan verme sırasında en önde Meloş vardır. Zeki Müren onu kucaklayarak karşılar. Orada hazır bulunan gazeteciler resimlerini çekerler.

---

(1) *Hafta Sonu* gazetesi, Zeki Müren'den Meloş'una, "Estağfurullah Cennet Yüzlüm", 1986.

(2) *Hürriyet* gazetesi, Çarşamba, 20.3.1970

Ertesi hafta Salı günü ise yine *Hürriyet*'in magazin ekinin başlığı şöyledir.

"18 senedir ZEKİ MÜREN'in hiçbir matinesini kaçırmayan Meloş Hanım, KAN bağışında hazırdı..."(1)

Bu arada Melahat Ercan'ın, Zeki Bey'in Meloş'unun, bir bankada ikinci müdür olarak çalıştığını öğreniyoruz. *(Resim 41)*

Arena Tiyatrosu 1962 yılında Asaf Çiğiltepe tarafından kurulur. Minik bir sahnesi olan Arena'da, ayakta kaldığı sürece çok önemli bazı oyunlar sahneye konmuştur. Genco Erkal'ın oynadığı *Aslan Asker Şvayk* gerçekten kapalı gişe oynamıştı. Arena'da seyrettiğim bu oyunda Genco Erkal muhteşemdi.

1965 yılında Arena Tiyatrosu'nda, daha önce filmi çok tutulan *Çay ve Sempati* oyunu sahneye konulacaktır. Bu oyun Tom Lee rolü Zeki Müren'e teklif edilir. *(Resim 43, 44)*

Tom Lee bir lisede arkadaşlarınca sürekli alaya alınan efemine görünüşlü biridir. Tom Lee piyesin finalinde, beden eğitimi öğretmeninin karısı Laura ile ilişki kurarak erkekliğini hem kendine hem topluma ispat eder. Piyesin sonunda anlaşılır ki, sert erkek pozlarındaki beden eğitimi öğretmeni aslında gizli bir eşcinseldir. Sinemada Tom Lee rolünü John Kerr, Laura Reynolds rolünü Deborah Kerr, beden eğitimi öğretmeni de Leif Ericson oynar. Bizdeki oyunda bu roller sırasıyla Zeki Müren, Altan Karındaş ve Asuman Korad tarafından oynanır. Oyunu sahneye koyan da ünlü bir kişidir: Cüneyt Gökçer.

Zeki Müren Tom Lee'yi şöyle anlatır:

"İçine kapanık, çok duygulu, tenis oynamakta başarılı olan, saçlarını kısa kesmek istemeyen, her kadından değil de ancak ruhuna uygun bir kadından duygulanabilen, maça gitmektense konser veya tiyatro eseri seyreden romantik bir tip."

Zeki Müren şöyle devam eder:

"Ben de yatılı okulda okudum. Ben de yüksek tahsilim sırasında binlerce ayrı karakterdeki öğrenci içinde bulundum. Beni de yadırgayanlar, hatta üzenler oldu. Tom rolünün bazı bölümlerinde kendimi yaşıyorum. Beni memnun eden şeyler de Laura rolünü yaşatan Altan Karındaş'ın çok sev-

(1) *Hürriyet* gazetesi, Salı, 31.3.1970

diğim eski bir arkadaşım oluşu... Asuman Korad'ın yıllarca hayranlıkla seyrettiğim bir aktör oluşu... Candan sevgi ve samimiyetleri... Ve oyunu sahneye koyanın Türk tiyatrosunun en büyük otoritesi Cüneyt Gökçer oluşu."

Cüneyt Gökçer ise şöyle bir açıklamada bulunur:

"Zeki Müren Tom rolünde, konservatuarı bitirmiş kadar başarılı."(1)

Zeki Müren'in *Çay ve Sempati*'ye başladığı 16 Mart 1965 Salı akşamından oyunun son gecesine kadar Meloş her gece, istisnasız her gece Arena'dadır. Abone olmuştur. Hiçbir oyunu kaçırmaz.

Zeki Müren'in bu konuda Berrin Hanım'a anlattığı bir anısı vardır:

"İlk gece oyunu oynuyoruz. Oyundaki geçişler ve yüz ifadeleri o kadar önemliydi ki, yapacağınız bir yanlışlık, falso tüm oyunu berbat ederdi. Özellikle Cüneyt Bey bu konuda hassastı. Doğrusu benimle de çok uğraştı. Çünkü provalar sırasında bazı zamanlar dalıp sahnedeki Zeki Müren gibi davranıyordum. Ama açıkçası ben de iyi bir öğrenciydim. Beni kritik ettiği, ikaz ettiği zaman hiçbir zaman alınmıyor aksine teşekkür ediyordum. Prova yaparken bir gün, hiç unutmam, oyunun son sahnelerinden birinde Laura'nın eşiyle karşılaşma sahnesi vardı ve eşi bana Laura'nın mektubunu veriyordu. Büyük oyuncu Asuman Korad bana elinden gelen yardımı yapıyordu. Ben de kendimi başarılı buluyordum. Ama Cüneyt Bey o sahneyi en az beş kez tekrar ettirdi. Bittiğinde memnun kalmadığını hemen anladım. Bana döndü, 'Bakın Zeki Bey, şimdi bu sahnede Tom rolünü ben oynayacağım. Lütfen beni dikkatle izleyin,' dedi. O oynayınca ne kadar çok yanlış yaptığımı fark ettim. Çünkü önceden oynadığımda (Tom'un) *hayal kırıklığını ifade edememiştim. Sonra başardım tabii. Ama bu sahne oyundaki ilk gecede beni mahvedecekti.*

Sahne küçük. Minnacık tiyatro. Seyirci dolu. Hatta araya sandalye bile koyuyorlardı. Meloş tam üçüncü sıranın ortasında, bayağı önde oturuyordu.

Piyesin son sahnesi. Asuman Korad bana Laura'nın veda mektubunu verdi. Ben de mektubu okumaya başladığım sırada Meloş, duyulmaması mümkün değildi, 'Vah evladıım,' demez mi... Onu duyan seyircilerin bir kısmı zaten gülmeye başladı. Dramın en koyu olduğu nokta burasıydı. Mektubun yarısındaydım. Mektubu okumam bitince piyes bitecek ve se-

(1) *Akşam* gazetesi, *Çay ve Sempati* provalarında, 1965.

yirciyi selamlayacaktım. Gülmemi tutmam neredeyse imkânsızdı. Aşk ve Sempati'*yi yüzüme gözüme bulaştıracaktım. İçimden gülüyordum ve gülmemi bastırmam gerekiyordu. Hemen ağlamaya başladım. Esasında sulu gözlüyümdür zaten. Diz çöktüm. Bir-iki hıçkırdım. Yeni bir felakete duçar olmamak için Meloş'a asla bakmıyorum. Aksilik bu ya, ayağa kalktığımda mendilini uzatabilirdi. O zaman kahkahamı saklayamazdım. Şükür yapmadı. Bende sulu gözlerle mektubu bitirdim. Perde!...*" (Galiba tiyatroda perde de yoktu.)

1986 yılının Ekim ayında Fatoş anne gün ağarırken ruhunu teslim eder. Meloş gece yarısı Zeki Müren'i rahatsız etmek istememiştir. Haberi aldığında Zeki Bey koşar gelir.

Melahat Hanım şöyle anlatıyor:

"Aklıma hemen Zeki Müren geldi. Onu aradım telefonla.

'Fatoş Anne öldü,' dedim...

'Aman Allah'ım dediğini' duydum...

Eve varınca bana bağırmaya başladı:

'Fatoş Anne'yi son bir defa görmeyi bana çok mu gördün? Niye haber vermedin, niye? Amerika'da bile olsaydım koşar gelirdim. İki elim kanda dahi olsaydı kul olur gelirdim buraya... Birbirimizi o kadar çok seviyorduk ki, Allah şu an mutlaka ona beni gösteriyordur. Sabaha karşı görülen rüyalarım...' dedi."

Zeki Müren *Hafta Sonu* gazetesindeki köşesinde şöyle yazar:

"Selam Cennet Bahçelerine...

Ekim sabahı 'azı dişimi elimle çektim' rüyamda. Sabaha karşı görülen rüyaların gerçekliğine inanırım... Fırladım yataktan... Saate baktım beş buçuktu...

Berrin'in odasını tıklattım. 'Uyan kızım,' dedim, 'Fatoş Anne'ye gidiyoruz.'

Fatoş Anne yıllardır konserlerimin, bilhassa matinelerimin 'maskotu' olan ve her Çarşamba-Pazar en önde sağda oturan 80 yaşına yakın nur gibi, tatlı, minik bir ihtiyardı... Yok... Bu sözümü geri aldım ihtiyar değildi o... Gönlü taptaze, musikiyi taparcasına seven, şarkılardan gıda alan menekşe yüzlü 'sanat ninesi' idi...

...Akaretlerdeki birinci katın önüne varınca içerde yanan elektrik bile bana ağlıyor gibi geldi. Fatoş Anne biraz evvel kuş gibi ruhunu teslim etmişti...

...Ertesi gün son kutsal vazifemi yaptım Fatoş Anne'ye. Toprak simsiyahtı, toprak ağırdı... Elimdeki küreğin direnir gibi bir hali vardı. Az sonra rengârenk çiçek perdesi altında kara toprak...[1] (Resim 40)

Fatoş Anne'nin vefatı Zeki Müren'i gerçekten çok üzer. Meloş, annesiyle başlayan bu geleneği Zeki Müren sahnede olduğu sürece devam ettirir. Zeki Müren'in 1980 yılında sahne çalışmalarına son vermesi, onun en büyük üzüntüsü olur. Artık "ilahını" sahnede izleme şansı kalmamıştır. Ancak ilişkileri Zeki Müren ölene kadar devam eder. Zaman zaman Bodrum'a giderek onu ziyaret eder. Birlikte eski günleri anarlar. Ancak onu en çok üzen, her Zeki Müren'i ziyaret edişinde onu biraz daha kilolu bulması olur. *(Resim 41, 42)*

Şengül Şırvan Hanım, Zeki Müren'in sesine âşık olan bir başka hayranıdır. O geceleri gelmez. Tüm matinelerini hiçbir şekilde kaçırmaz. Her gelişte mutlaka Zeki Bey'e çiçek gönderir. Gözünde siyah gözlüğüyle en ön sırada oturur. Kayıt için bir teybi vardır. Bütün programı kaydederek baştan sona izler ve sonra sessizce ayrılır. Hiçbir zaman Zeki Müren'le tanışmak için bir harekette bulunmaz. Bu yıllarca devam eder. Ta ki Zeki Müren sahneyi bırakana kadar.

Nimet Erim Şenli Hanımefendi ise farklıdır. Varlıklı biridir. Bir biçki-dikiş atölyesi vardır. Orada hem ders vererek terzi yetiştirmekte hem de muhtemelen İstanbul sosyetesine elbiseler dikmektedir. O dönem için çok az sayıda kişinin sahip olduğu özel arabasıyla Zeki Müren konserlerine gelip gitmektedir. Zeki Müren'e ilgisi ona duyduğu aşktan kaynaklanır. Zeki Müren'in her programında sahne önüne gelip herkese yaptığı gibi ona da gülümsemesi, onun da kendisine âşık olduğunu fikrini giderek güçlendirir.

Bu durumunu fark eden Zeki Müren'in o zamanki şoförü Mehmet, Nimet Hanım'ı gazino çıkışında yakalar ve kendisini tanıtır. Nimet Hanım'a onu Zeki Müren'le tanıştıracağına söz verir. Hatta ona, "Zeki Bey sizi çok beğeniyor. Hatta bayılıyor. Ancak şu sırada çok yoğun. İsterseniz şu kadar para verin, ona sizden hediye alalım," diye kandırır ve para sızdırmaya başlar.

(1) Zeki Müren, *Hafta Sonu* gazetesi, 14 Kasım 1968.

Berrin Hanım, *"Bir akşam Nimet Hanım'a giden bu adam, 'Zeki Bey'in arabası bozuldu, sizin arabanızı istiyor,' demiş ama, Zeki Bey'in ne Nimet Hanım'dan ne de arabadan haberi vardı. Adam sürekli zavallı kadından para sızdırıyordu,"* diye anlatmaktadır.

Her akşam ön sıralara gelen hayranı Zeki Müren'in de dikkatini çeker. Kim olduğunu sorar. Şoför Mehmet, "Efendim bu hanım sesinize âşık olduğu için her akşam geliyor ve sizinle tanışmak istiyor," der. Zeki Bey, "Lütfen çağırın kendisine bir merhaba diyelim. Beni bu kadar beğenen hayranımı tanımak isterim," diye söyleyince, Nimet Hanım'ı alıp kulise getirirler. Zeki Bey, Nimet Hanım'ın karşılar ve kendisine teşekkür eder. Bu Zeki Müren'le Nimet Hanım'ı ilk ve son karşılaşmalarıdır.

O geceden sonra Nimet Hanım Zeki Bey'in kendisine âşık olduğuna kesin olarak inanır ve kafasında evlilik hayalleri kurmaya başlar. Artık Nimet Hanım'ın hayatının odak noktası Zeki Müren olmuştur. İşlerini boş vermeye başlar. Bir süre sonra işleri bozulur. Vergilerini ödememiştir. Maliye arabasına ve varlığına el koyar. O da daha önce biriktirdiği ve saklayabildiği bir miktar parayla NewYork'a kaçar. Yaşamını orada sürdürmeye çalışır...

Zeki Müren, her gece en ön sırada oturan Nimet Hanım'ın yokluğunu bir süre sonra fark eder. Araştırır. Danıştığı ilk kişi Berrin Hanım'dır. O da bütün çıplaklığıyla olanları Zeki Bey'e anlatır. Zeki Müren, Nimet Hanım'a acımıştır. Onun adına yapılanları öğrenince ilk işi şoförünü kovmak olur. Sonra her şey unutulur.

Hürriyet gazetesinde 6 Kasım 1985 günü çıkan bir yazı Nimet Hanım'ı tekrar gündeme getirir. Gazetenin muhabiri Doğan Uluç'un yazdığı yazının başlığı "İşte Zeki Müren'in Hamile Bıraktığı Aşkı"dır. O yazıda Nimet Hanım şöyle bir açıklama yapar:

"Zeki Bey'i sevdim. O da beni sevdi. Temiz bir aşktı. Sıcaklığı hâlâ kalbimde."

Hürriyet gazetesinin haberi şöyle devam ediyor: *"Bir zamanlar İstanbul'daki ünlü Nimet Erim Biçki ve Dikiş Yurdu'nun sahibi olan Nimet Hanım, Zeki Müren ile Ankara'daki Belvü Oteli'nde birbirlerinin olduklarını söyledi. 'O tam bir erkekti. Çocuk istiyordu. Bana kırgınlığı çocuğu aldırdığım içindir,' dedi."*

Arlan Bey o sırada Bodrum'da, Zeki Müren'in yanındadır. Sabah kahvaltısında Zeki Müren gazete okurken bir kahkaha atar, "Al bunu

oku," diye gazeteyi Arlan Bey'e uzatır. O da haberi okuyunca gülmeye başlar. Zeki Müren, "Bir kadını meğerse hamile bırakmışım. Ama haberim bile yok. Ayol üstüme iyilik sağlık, ben bu zamana kadar hiçbir kadınla yatmadım ki..." der.

Berrin Hanım, hayranlarının aşırı ilgisini şöyle anlatıyor: *"1960'lı yıllarda çok çektik. Evin etrafında insanlar günlerce gitmiyorlardı. Kadınlar yanlarında getirdikleri çocuklarının Zeki Müren'den olduğunu iddia ediyorlardı. Hayranları onu görebilmek için evin etrafında sabahlara kadar ayrılmıyorlardı. Mecburen karakola haber veriyorduk ve insanları dağıtıyorlardı."*

Ümran Hanım anlattı: *"İnsanlar matinede yer bulabilmek için gece saatinden itibaren sıraya giriyordu. Bir kez ben Lunapark programından sonra gördüm. Gece programı bitmişti. Saat 02.00 civarında eve dönecektik. Fakat ya Ayman Bey veya bir başkası bizi ikaz etti. 'Kapının önünde büyük bir kalabalık yarınki matine için sıraya girmişler bekliyorlar. Çıkmanız zor olur, sizi arka kapıdan çıkarayım,' dedi. Hava oldukça soğuktu. Zeki Bey, 'Bu insanları içeri alın üşümesinler,' diye rica edince, 'Mümkün değil efendim, gece temizliğinin yapılması ve sandalyelerin matine düzenine göre konulması gerektiği için çok zor,' deyince, Zeki Bey, 'Temizlik başladıktan sonra, temizlenen yerlere sırasıyla bu insanları alacaksınız,' dedi. Bu bir emirdi. Biliyorlardı ki, yerine getirilmezse, ertesi gün kıyamet kopardı."*

Ses Telleri...

Osman Kavran, İzmir Göl Gazinosu'nda *(Resim 13)* Gönül Yazar'ı Şubat ayında assolist olarak sahneye çıkaracaktır. Zeki bir işadamı olduğu için bir gün önce Efes Oteli'nde büyük bir kokteyl düzenler. Bu, Gönül Yazar için büyük bir reklâm olacaktır. Zeki Müren, Osman Kavran'ın ricasıyla kokteyle katılmayı kabul etmiştir. Her ne kadar başlangıçta Gönül Yazar'la ilişkileri inişli çıkışlı olmuşsa da artık o günler geride kalmıştır. Zeki Müren esasında Gönül'ü daima sevmiştir.

Önce evde hazırlık yapılır. Berrin Hanım giyecekleri teker teker valizlere yerleştirir. Zeki Bey çok titiz olduğu için en küçük bir şeyin noksan olmaması gerekmektedir.

Bu sefer Berrin Hanım İstanbul'da kalır, Zeki Müren yanına Ümran Hanım'ı alır. Uçakla İzmir'e vardıklarında, onları bekleyen özel arabalardan birine Zeki Müren, Osman Kavran'ın eşi ve Ümran Hanım binerler. Arkadaki arabalarda Gönül Yazar, kadrosu ve saz heyeti vardır.

Ümran Hanım anlatıyor: *"Zeki Bey'in gelişi İzmir'de heyecan uyandırmıştı. Anlaşıldığı kadar daha önce İzmir'e giden Osman Kavran gerekli duyuruları yapmıştı. Havaalanında arabaya gidene kadar yolumuz gazeteciler tarafından birkaç kez kesildi. Gönül'le birlikte fotoğraf çektirdiler. Zeki Müren kısaca geliş amacını açıklayarak, Osman Kavran'ın istediklerinin ilk bölümünü yerine getirmişti.*

Zeki Bey'e Efes'te her zamanki süiti ayrılmıştı. Bana, 'Biraz dinlenmeliyim. Sen smokinimi gözden geçir. Gerekirse ütüye ver. Ama her şey saat 17.00'de hazır olsun. Ben seni ararım,' dedi. 'Ben hazırlıklarımı tamamlayıp kendi odama geçerek beklemeye başladım. Saat 16.00'da ben de üstümü değiştirerek kokteyle hazır hale geldim. Tam saatinde beni aradı. İçeri girdiğimde makyajını yapıyordu. Sonra eliyle işaret edince ben dışarı çıktım. Yarım saat kadar sonra, 'Ümran,' diye seslendi. Sadece smokininin ceketini giymemişti. Ceketi tuttum, giydikten sonra şöyle bir aynada kendini seyretti. O anda ben, 'Hem çok şıksınız ve hem de çok yakışıklısınız Zeki

Bey,' dedim ve elimi tahtaya vurdum. İltifattan daima hoşlanırdı ve hatta beklerdi. Bu onun moralini gerçekten etkilerdi. Ayrıca nazara da çok inanırdı. Kokteyl saatini geçirmiştik ama salona doğru yürüdük. Ben onu hep bir adım geriden takip ederdim.

Salon'a girer girmez flaşlar patlamaya başladı. Gönül, Osman Bey ve Nilüfer Hanım hemen koşup karşıladılar. O dakikadan sonra salonun yıldızı Zeki Müren'di. Dikkatimi çeken husus ise yanından Gönül Yazar'ı hiç ayırmaması ve daima konuşmalarında Gönül'ü dinlemeye geldiğini anlatmasıydı.

Kokteylden sonra üstünü değiştirip rahat bir elbise giydi. Bana ve Nilüfer Hanım'a dönüp, 'Bu geceyi burada bitiremeyiz. Bir gece kulübüne gidip eğlenelim,' dedi. Nilüfer Hanım'ın gelmesine Osman Bey müsaade etmeyince, İzmir'deki birkaç arkadaşı bize katıldı ve Santana Gece Kulübü'ne gittik. Esasında beni böyle bir yere götürmesine çok şaşırmıştım. Âdeti değildi çünkü. İstanbul'da teyzemi bile alıp bir yere götürdüğünü hatırlamıyorum.

Kulübe girince müthiş bir tezahüratla karşılandık. Önce koltuklara oturduk. İçkiler ikram edildi. İlk defa Zeki Bey'in ne kadar hoşsohbet olduğunu gördüm. Anlattığı fıkralarla herkesi yerlere yatıracak kadar güldürdü.

Benim için yorucu bir gündü. Üstelik böyle yerlere de alışkın değildim. Beni unutmuştu sanki, alabildiğince keyfine göre davranıyordu. Artık kalmam sakıncalı idi. Kulağına fısıldadım. O zaman beni ilk defa görüyormuş gibi baktı. Eliyle gidebilirsin diye işaret etti. Bir taksiye binip otele gittim ve hemen kendimi yatağa attım.

Bana göre sanki bir saat geçmişti. Telefonum acı acı çalınca uyandım. Zeki Bey'di. 'Çabuk koş odama gel,' dedi. Acele üstüme bir şey alıp odasına koştum, giyinmiş hazır bekliyordu. 'Hemen İstanbul'a dönüyoruz. Uçağa yetişmemiz lazım,' derken suratından düşen bin parça idi. İçimden eyvah dedim, önemli bir şey oldu herhalde. Eşyalarını valize hızla yerleştirdim. Kendi odamdan eşyalarımı toplayarak aldım. Aşağı indiğimizde bir araba bizi bekliyordu.

Zeki Bey, o akşam Gönül Yazar'ın galasına katılacaktı. Neden döndü anlamamıştım Herhalde önemli bir şey var diye düşündüm. Yolda gerçekten yüzünde üzüntülü bir ifade vardı. Bana döndü, 'Sabah kalktığımda baktım sesim çatallı çıkıyor. Önce aldırmadım. Dün gece içkiyi fazla ka-

çırdım diye düşündüm. Fakat fark ettim ki problem ses tellerimde. Çünkü bu ilk değil. Bir yıl kadar benzerini yaşadığımda Dr. Saip Tezel hocaya gidip muayene olmuştum. 'Ses tellerinde minik bazı nodüller var. Şimdilik vereceğim şu ilacı için, problem olmaz. Ama iki yıl içinde mutlaka ameliyat olup onları aldırmalısınız,' demişti. Düşün bu akşam Gönül'ün programına gideceğiz. O tabii ki bana mikrofonu uzatacak. En sonunda mutlaka bir şarkı söylemek mecburiyetinde kalacağım. Başıma gelecek rezaleti düşünüyor musun? Buna asla müsaade edemem,' dedi. İstanbul'a varıp eve gelene kadar hemen hemen hiç konuşmadı."

Zeki Müren İstanbul'a gelir gelmez Dr. Saip Tezel'e gider. Saip Bey yaptığı muayene sonunda ses tellerindeki nodüllerin sesle ilgili problem doğurduğunu ifade eder. Bu durumda şarkı söylemesinin sakıncalarını anlatır. Mutlaka ameliyat olmalıdır. Aksilik bu ya, o sırada Almanya turnesi için anlaşma yapmıştır. Altı şehirde konser verecektir. Neyse ki, konser tarihlerine üç ay kadar zaman vardır.

Saip Bey ülkemizde bu ameliyatın yapıldığını ancak konunun çok hassas olduğunu ve risk alınmaması gerektiğini açıklar. Bunun için Köln'e gitmelidir ve ameliyat olmalıdır. Dünyaca ünlü cerrahın ismini ve adresini verir.

Ancak Almanya'da ameliyat çok pahalıdır. Bunun için para gerekecektir. O dönemde yurtdışına o miktarlarda para transferi mümkün değildir. Kısa zamanda çare bulunur. Zeki Müren yurtdışında kuruluşu olan bir turizm şirketine Ümran Hanım'la 22.03.1979 tarihinde 400.000 lira gönderir. Onun karşılığı olan Alman Markı'nı Köln'de alacaktır. Aynen öyle olur. *(Resim 19)*

Köln'den olumlu cevap gelince Zeki Müren hemen ertesi hafta yola çıkar. Yanında sadece Berrin Hanım vardır. Zeki Bey'i havaalanından alırlar. Kimsenin bu olayı duymasını istemediği için, hiçbir resmi makamla görüşme olmaz. Her şey gizli tutulur. Ameliyat büyük bir başarıyla geçer. Zeki Müren sadece iki gece hastanede kalır. Bir hafta sonra kontrol için gider. Ancak doktorunun ona tavsiyesine göre altı ay süreyle şarkı söylememesi gerekmektedir. *(Resim 18)*

Ümran Hanım, ameliyat konusunda bir hafta süreyle hiçbir haber alamaz. Öte taraftan, endişe içinde olan anne Hayriye Hanım ona bir mektup yazar. "... Oğlumdan ne haber, Berrin'den ne haber çok merak ediyorum. Size Avrupa'dan kart geldi mi? Bana gelmedi. Evladım çok

büyük işlere girişti. Allah yardımcısı olsun, amin..." Tam iki sayfalık bir mektuptur. Yazısı inci gibidir. Anlaşıldığı kadarıyla Zeki Müren çok düzgün olan yazı karakterini annesinden almıştır. İki gün sonra Berrin Hanım, Ümran Hanım'ı arayarak her şeyin çok iyi gittiğini haber verir. O da haberi derhal Hayriye Hanım'a ulaştırır.

Zeki Müren'in sözü sözdür. Doktorunun tavsiyesine rağmen üç ay sonra Almanya'da sahnededir.

O Hayatını Türkiye'ye Adadı...

Sanatçıların bir özelliği vardır.
Onlar almasını seven, vermesini
sevmeyen insanlardır. Ver, ver, ver...
Sen de ver kardeşim. Ihhh...

ERKAN ÖZERMAN

Erkan Özerman'la onun Harbiye'deki ofisinde buluştuk. Zeki Müren'i konuşacaktık. Ama o, Zeki Müren dışında da o kadar ilginç şeyler anlattı ki...

Anlattıklarından sadece Zeki Müren'le ilgili olanları yazdım. Gerisi için ayrı bir yazı daha gerekecek... Erkan Özerman neredeyse çocukluğundan beri sadece Türkiye için yaşıyor. Ülkemizi tüm dünyada öyle platformlarda temsil etmiş ki. İnanılmaz... O hayattaki bir dünya elçimiz... Onunla tanışmaktan onur duydum.

Sözüne şöyle başladı:

"Fransa'da Edith Piaf, Amerika'da Frank Sinatra, Mısır'da Ümmü Gülsüm ve Portekiz'de Amalia Rodrigues neyse Türkiye'de de bir Zeki Müren vardır.

Zeki Müren Tepebaşı Gazinosu'nda okuyordu. Ben de Galatasaray Lisesi'nde öğrenciydim. İlk kez onu orada izledim. İkinci kez Küçük Çiftlik Gazinosu'nda. Bir matine programıydı. Küçük Çiftlik Parkı, Sultan Abdülaziz'in torunu Mihrimah Sultan'a aitti. Sonra Osman Kavran'a satıldı. Ben onu seyretmeye gittiğimde alt kadrosunda Mediha Demirkıran, Muzaffer Akgün ve Sevim Tanürek vardı. O iki-üç parlak elbise giyince olay oldu.

1960 yılına kadar Adnan Menderes'in gazetesinde çalışıyordum. İhtilal olduktan sonra Ankara Radyosu'nda prodüktör ve eğlence yayınları şefi olarak göreve başladım. 22 yaşındaydım ama 18 gösteriyordum. Bu bazen, bazı platformlarda komik sonuçlar doğuruyordu.

Zeki Müren'le bir radyo programı için geldiğinde tanıştık. O bakar bakmaz karşısındaki insana nasıl hitap edileceğini anlayacak kadar zeki bir insandı. Tanıştık ve ben de onu programıma davet ettim. Öylece başladı. (Resim 30)

Zeki Bey'in benimle, etraftaki insanlarla kurduğu düzenin dışında çok ölçülü, çok saygılı, farklı bir arkadaşlığı vardı. En çok kıskandığı da benim Dario Moreno ile olan yakınlığımdı. Ama garipti ki Dario Moreno da Zeki Müren'le olan yakınlığımı kıskanırdı. İkisinin arasında kaldım. Dario Moreno kitabını yazıyorum. Bitirdiğimde orada detayları okumak mümkün olacak.

Bir gün gazetecinin biri bir soru sordu: 'İkisi de çok eli sıkı insanlar, ceplerinde akrep var diyorlar. Siz dünyada onları en yakından tanıyan insansınız. Size göre hangisi daha eli sıkı?' diye sordu. Şimdi ikisinin arasında kalıp, birini söyleyip, diğerini de söylemek olmaz. Şöyle bir cevap verdim gazeteciye, 'İkisinin de pantolonunda cep yoktur.' Olayı böylece geçtik. Ancak sanatçıların bir özelliği vardır. Onlar almasını seven, vermesini sevmeyen insanlardır. Ver, ver, ver... Sen de ver kardeşim. Ihhh...

Her sanatçının bir çevresi vardır, yakınları vardır, insanları vardır. Zeki Müren'in de hayatında çok yakın olan hanım arkadaşları vardı. Bu arkadaşlıklar, aynen asker arkadaşlığı gibidir. Dostluğu uzun sürer. Zeki Müren'in hanım arkadaşlarından üç tanesini çok iyi biliyordum. Bunlardan ilki Nigar Uluerer'dir. Aynı koltukta uyuyacak kadar yakındırlar. Zeki Müren'in bütün sırlarını bilen bir insandı. Diğeri Saniye Can'dı. En güzel türkü söyleyen kadındı. Onun da hayatında hiç erkek arkadaşı yoktu. Ve Ajda Pekkan. (Resim 32)

1968'de Türkiye radyoları eğlence müdürlüğünü bıraktığımda Ankara'da Bulvar Palas'ın altında bir gece kulübü açtım. Burada, sesi iyi olup da o zamana kadar sahnede hiç şarkı söylememiş kişileri tanıtmaya karar verdim. Örneğin, Esin Afşar'ı orada tanıttım ve o zaman radyoda stajyer genç bir kadın olan Emel Sayın'ı, Şenay Yüzbaşıoğlu'nu ve Modern Folk Üçlüsü'nün sahneye ilk adımlarıydı...

Benim starım o yıl iki kişiydi. Birincisi Zehra Eren'dir. Onun sahneye çıkması büyük bir olay oldu. Zehra Eren (1923-2016)Türk tangolarının en iyi icracısı idi. Daha önce sahneye çıkmıştı ama, orası onun pek istediği gibi bir yer olmadığı için bırakmıştı. Zeki Müren'in Zehra Eren'e büyük saygısı ve sevgisi vardı... (Resim 31)

Zehra Eren'i sahneye çıkardığımda Zeki Müren Ankara'da Köşk Gazinosu'nda çalışıyordu. Programı bitince yanına Nigar Uluerer, Neriman Köksal, manken Perihan (Romalı değil) ve Ajda Pekkan'ı alıp geliyordu. Zehra Eren 30 gece okudu. Zeki Müren 30 gece kulüpteydi. Hatta bazı geceler birlikte tango bile söylediler. Unutulmaz bir güzellik yaratıldı...

Bu ara, çok önemli bir dostu Zeki Müren'e, 'Eğer Erkan Özerman da şarkıcı ve rakibiniz olsaydı ne yapardınız?' diye herkesin önünde sormuş. Zeki Bey şöyle cevap vermiş: 'Tanrı o kadar büyük ki, öyle bir hata yapmaz.'

Bu zarif cevabını bana söylediler. 'Aman, bu işin şakası olmaz. Neden böyle bir soru sordunuz Zeki Müren'e? Rahatsız olabilirdi,' dedim. 'Durup dururken adamı bana neden düşman ediyorsunuz.'

Bir hafta, on gün sonra onunla karşılaştım. Zeki Bey'e dedim ki, 'Tanrı tabii ki çok büyük, ya siz menajer olsaydınız ben yapardım?'

Zeki Bey kahkahalarla güldü ve bana döndü, 'Ah canım Erkan, biliyor musun sen başkasın,' dedi ve bana sarıldı, beni öylece birkaç dakika tuttu. Eminim ki, birkaç dakika sonra da unuttu.

Zeki Müren'in hayatında iki Zeki Müren vardır. Bir kendisi, bir de sanatçı Zeki Müren. O, sanatçı Zeki Müren yaşasın diye büyük fedakârlıklara katlandı. Onun bildiği bir tek şey vardı. Sanatçı Zeki Müren tektir. Rakip istemez. Her şey onun olsun, ne olursa olsun hep o zirvede kalsın isterdi. Herkes Zeki Müren'in, daha doğrusu dünya Zeki Müren'in olsun isterdi. Bir yaş günümde koskoca pasta var. O tam arkamda eğilmiş omuzumun üstünden üflemeye çalışıyor. Ama yüzündeki ifade, 'Benim görevim burada bulunup bu resmi çektirmek, o kadar.' Biliyordu ki, yarın bütün gazetelerde bu resim çıkacaktı. (Resim 33)

Ev davetlerini hiç sevmezdi. Ankara'da annemin çerkes tavuğu çok meşhurdu. Zeki Müren bizim evde her davette çerkes tavuğunun baş yemek olacağını bilirdi. Ankara'daki evimde resmi bir davet veriyordum. O da geldi. O davette o senenin en ünlü artisti Göksel Arsoy da vardı. Los Machucambos bizdeydi. Türkiye'nin gelmiş geçmiş en büyük radyo prodüktörü, TRT televizyonunun kurucularından Mahmut Tali Öngören (1931-1999) de gelmişti. O gece bizim evde her bir kişi kendi sahasında stardı.

O geceden sonra Zeki Müren, 'Bir daha asla ev davetine gitmeyeceğim,' dedi. Bildiğim kadarıyla da gitmedi. Çünkü, daha önce her toplantının tek starı olan Zeki Müren, o gece diğer starların olmasına katlanamamıştı. (Resim 35)

Zeki Müren'le ilgili üç anekdotunu anlatmak isterim. Önce ifade edeyim ki, herkes beni Zeki Müren'e çok yakın diye bilir. Halbuki biz çok yakın ama ölçülü uzağızdır. Bütün sanatçılarla can dostuyuz ama aramızda kristal bir cam vardır. İyi ilişkiler için arada bir mesafenin olması doğrudur.

Zeki Müren beni aradı. Yıl 1980. 'Ben estetik ameliyatı olmak istiyorum. Dünyada bu konuda iki ünlü cerrah varmış. Biri Brezilyalı Dr. Pitamkin, diğeri Fransız cerrah Dr. Rudolph Troques. Öğrendim ki, bu cerrah senin dostunmuş. Elizabeth Taylor'u, Dalida'yı, Sophia Loren'i hep o ameliyat etmiş,' dedi. Ben de, 'Peki,' dedim. Birlikte Paris'e gittik. Rezervasyonu çok mütevazı bir otele yaptırmıştı, fazla masraf olmasın diye. Ben de yanındaki odada kalıyordum.

Gittik doktora. Her türlü inceleme yapıldı ve karar verildi; şu gün ameliyat yapılacak (14 Mart 1980 Cuma günü) *diye. Bir gün kala, neden gerildi, neden bu fikre vardı bilemem, 'Ben, ameliyat olduğum takdirde diyaframımı kullanamayacağım, sanatımı icra edemeyeceğim,' dedi. Halbuki o sırada sahneyi bırakmıştı.*

'Bakın Zeki Bey, sakin olun, size kimse ameliyat olun demiyor. Ben de sizi ameliyata götürmek merakında değilim. Sizin için kalkıp Paris'e kadar geldim. Doktoru ikna ettim. Olmak istemiyorsanız olmazsınız.'

'Yüzümü biliyorsun, yalnız yüzümü yapsın olmaz mı?'

'Zeki Bey, doktora gittiğimizde bütün bunları anlatalım.'

Gittik. Doktorun bize önceden verdiği bir liste vardı. Daha önce geçirdiği hastalıkları sormuşlardı. O ise sadece gut hastası olduğunu yazmıştı. Doktor o kâğıttaki listeye bakıp, 'Çok teşekkür ederim, ancak biz prensip olarak ameliyattan önce check up yapıyoruz,' dedi. Zeki Bey'i içeri alıp kan filan aldılar. Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Doktorun elinde sonuçları gösteren belgelerle içeri girerken bir bağırması vardı, inanamazsınız.

'Siz benimle dalga mı geçiyorsunuz. Bu beyefendinin kaç tane hastalığı var biliyor musunuz? Ameliyata aldığımda bunları bilmeseydim çok büyük risk altında olacaktı,' dedi. Saydı.

Zeki Müren: 'Ben sadece gut hastalığımı biliyorum.'

Doktor: 'Sizin kalbinizle olan problemler hakkında bilginiz yok mu?'

Zeki Müren: 'Zaman zaman kalbimin bana ihanet ettiğini hissediyorum.'

Doktor: 'Biz burada edebiyat yapmıyoruz, şiir yazmıyoruz. Söyleyin şu hastalıklarınızı.'

Tüm tetkikler tamamlandı. Zeki Müren, o inci gibi yazısıyla, annesine hitaben bir vasiyet gibi bir mektup yazıp bana verdi.

Sonunda onu, o yıllara göre uzay merkezine benzeyen bir ameliyathane götürdüler. Yedi saat sürdü ameliyat.

Çıktıktan sonra kaldığı özel odada ben hep başındayım ve ameliyat öncesi koşuşturmalar nedeniyle yorgunluktan bitmiştim. O ise her tarafından çeşitli aletlere bağlı ve hâlâ narkozun etkisi altında olduğu için uyuyordu. Sabaha karşı beş veya altı olmalıdır. Oturduğum koltukta farkında olmadan içim geçmiş olmalı. Sabah oldu. Bazı bağlantıları çıkardılar. Zeki Müren kendindeydi. Ona mutlulukla gülümsedim. Çok şükür başına bir şey gelmemişti. (Resim 36)

Zeki Müren bana, 'Erkancığım biliyor musun sen uyudun,' dedi ve ekledi, 'hatta horladın bile.' Teşekkürün böylesiyle hayatta hiç karşılaşmamıştım.

Ameliyattan sonra bizi taburcu ettiler. Doktorun kontrol için verdiği gün kalkıp gittik. Geri kalan bantlar alındı. Aynaya baktığında bana, 'Ayol hiçbir şey değişmemiş ki yüzümde, biz niye ameliyat olduk ki?' dedi. Ameliyattan önce çekilmiş resimleri vardı, onları çıkardık. Ameliyattan önceki resimlerle, yeni resimlerini karşılaştırdık. 'Aaa... Olmuş meğerse,' dedi.

İşin enteresan tarafı neydi biliyor musunuz Radi Bey, biz Türkiye'nin her tarafından geçmiş olsun telgrafları geldiğini, Zeki Müren ameliyat oldu diye tüm Türkiye'nin ayağa kalktığını zannediyorduk. Yoktu böyle bir şey. Hiç kimsenin umurunda olmadı. Bunu tabii sakladık. Ama bir kişi, tek bir kişi unutmamıştı. O da Nurhan Damcıoğlu idi. Geçmiş olsun telgrafı göndermişti.

İstanbul'a geldik. Hilton'da bir basın toplantısı yapacağız. Üstümde Pierre Cardin'in omuzları apoletli özel bir kıyafeti vardı. Beni görünce Zeki Bey, 'Ayol, bugün çok şıksın,' dedi. Takıntılarını biliyordum. Onunla beraberken ondan şık kimse olmamalıdır. Sorun çıkmaması için, 'Zeki Bey, star olan sizsiniz,' dedim. Hilton'a geldik. Gazeteci arkadaşların tüm sorularına en sevimli haliyle cevap verdi. Merak ettiği tek şey vardı; ameliyatı için ona ne soracaklardı. Ama bilirsiniz, bazen gazeteciler dank diye bir soru sorar veya bir söz söyler. İçlerinden biri, 'Yüzünüzde hiçbir değişiklik

yok gittiğiniz gibi gelmişsiniz,' deyiverdi. Zeki Müren belli etmemeye çalıştı ama, bana döndü 'Bir ameliyatın başarısı böyle ölçülür,' dedi. Yaptığımız her türlü fedakârlık gümleyip gitmişti."

Zeki Müren İstanbul'a döndüğünde ilk görüştüğü kişilerden biri Gönül Yazar'dır. Onun ifadesi ise oldukça farklıdır: *"Zeki Bey'i görünce biraz şaşırdım. O bana, 'Nasıl buldun Cik Cik Kuşum,' dedi. Yanaklarımdan öptü. İçimden, 'Bu adam aynaya bakmıyor mu yahu,' diye düşündüm. Buna karşılık, 'Bu ne gençlik, bu ne teravet Zeki Bey, vallahi ilk sahneye çıktığınız günlerdeki gibisiniz. Tebrik ederim. Değmiş,' dedim. Ne yapmalıydım yani, 'Kendine bu eziyeti niye çektirdin. Yazık olmuş Zeki Bey' mi demeliydim. Bu onu çok incitirdi. Bazen insanlara bekledikleri sözleri söylemekte yarar vardır."*

Erkan Özerman anlatmaya devam etti: *"Bir gün Zeki Müren bana geldi. 'Benim eserlerimden Ankara'da bir sergi açalım,' dedi. Zeki Müren'in desenleri gerçekten çok iyidir. Bu konuda gerçekten çok başarılı. Ben kalktım Fransız elçisine gittim. 'Sizin Kızılay meydanında bir kültür merkeziniz var. Biliyorum programınız dolu. Programınızda yer varsa, bir hafta süreyle Zeki Müren desenlerinden bir sergi yapabilir miyiz?' diye sordum. Kabul etti. Gerçekten hazırlıkları iyi yaptık. Kızılay Meydanı'na kadar kuyruk oluştu. Çok başarılı bir sergiydi. Elçilik zorunlu olarak sergiyi bir hafta daha uzattı.* (Resim 34)

Ama kitap hikâyesi böyle değildi. Bir basımevi, çok para kazanırız diye Zeki Müren'in şiirlerinden bir kitap bastı. Kitabı bana hediye ederken şunları yazmıştı: 'Kitabımın ilkini sana imzalıyorum. Nasip olsun başka kitaplar da yapacağım. Yine ilk kez sana imzalayacağım, büyük dostum.' Kitabın çok tutacağını ve peş peşe şiir kitapları yayınlayacağını düşünüyordu. Ama işin enteresan tarafı o kitap satmadı. Çok para kazanırız diye kitabı basanlar da zarar etti.

1969 yılı olmalıdır. Bana telefon etti, 'Tiyatro'ya çıkıyorum. Çay ve Sempati *piyesinde başrol oynayacağım,' dedi. Ancak, bir şey içine sinmemişti. Tereddütler içindeydi. Başarısızlık onu mahvederdi. Böyle bir şeye tahammülü yoktu.*

Rejisörlüğü Cüneyt Gökçer üstlenirse oynayacağı şartını ileri sürdü. Biliyordu ki Cüneyt Gökçer ismi oyunun tutması için bir garantiydi. Rol ar-

kadaşları da dönemin en ünlü sanatçıları idi zaten. Her şeyden önce Zeki Müren de iyi bir sanatçıydı ama, çok da akıllı bir insandı. Nerede kendi çıkarı vardır, nerede fedakârlık yapılarak daha ileri gidilir, bunları iyi bilir, tartar ölçerdi. Meslek hayatında işini ciddiyetle yapan, virgül ve nokta hatası kabul etmeyen çok titiz bir insandı. Ama işi bittikten sonra ve kendi özel hayatına döndüğü zaman, o başarıya koşan Zeki Müren'le arasında benzerlik dahi kalmazdı. Her şey geride kalmıştır. Gerisi de umurunda değildir.

Son olarak şunu söylemek isterim: Bir televizyon programında Zeki Müren'in Sadi Işılay, Şükrü Tunar gibi bestekârların eserlerini, kendi besteleri olarak yutturduğu ileri sürülüyordu. Bu kadarı artık fazlaydı. O zaman dayanamadım. 'Bana baksanıza siz,' dedim, 'bu sanatçılar Zeki Müren piyasaya çıktıktan sonra en geç on yıl içinde öldüler. Onlardan sonra Zeki Müren en az yüz beste daha yaptı. Sadi Işılay, Şükrü Tunar veya başka iddia ettiğiniz değerli sanatçılar, mezarlarından kalkıp herhalde Zeki Müren'e öbür dünyada yaptıkları besteleri verdiler. Her şeyden önce biraz utanın.' Nokta.

X. BÖLÜM

Sahnelere Veda...

Anlaşıldı meyhaneci
Elveda oy oy elveda
Benden başka kimse yoktur
Elveda oy oy elveda

İçtiğim iftira benim
Ciğerlerim yara benim
Herkes gitmiş sıra benim
Elveda oy oy elveda...

ÂŞIK MAHZUNİ ŞERİF

Zeki Müren 1956'dan başlayarak 1970'e kadar dönemin eski yıldızlarını (Müzeyyen Senar hariç) yavaş yavaş piyasadan silmiştir. Çünkü gençtir ve sahnede farklıdır. Neredeyse tekeldir. Nerede Zeki Müren varsa orada hareket ve bereket vardır. Kendisi için, gazino sahipleri için, o piyasada çalışan yüzlerce kişi için.

Artık toplum da eski toplum değildir. Köylerden şehirlere akın sürmektedir. Şehirler, hatta tüm Türkiye, eğlence alanında aradığı farklılıkları Zeki Müren'de bulmuştur. Onun yanında da eski yıldızlardan bir veya iki kuşak sonra gelen Behiye Aksoy, Emel Sayın, Muazzez Abacı, Gönül Yazar, Mediha Demirkıran ve hatta Gönül Akkor vardır. Muazzez Ersoy daha sonradır. Şimdilik piyasa onlarındır.

Ama kim olursa olsun, sonradan gelen Bülent Ersoy da dahil, kural koyucu Zeki Müren'dir. Diğerleri bilerek veya bilmeyerek onu takip etmişler ve temelde onun kurallarına uygun olarak eskilerin tabiri ile "icra-i sanat" eylemişlerdir.

1974 yılı geldiğinde bu sefer Zeki Müren için tehlike çanları çalmaya başlar. Yeni bir yıldızın ortaya çıkışı, önceleri tesadüf gibi görünse de, aslında kaçınılmazdır. Bu bir doğa kuralıdır ve o yıldız da Bülent Ersoy'dur.

Bülent Ersoy'un ortaya çıkışı nasıl olmuştur?

Kitabın yazarı olarak, bunu iki kişiden dinledim. Hem Müzeyyen Senar'dan hem de Bülent Ersoy'un kendisinden.

Müzeyyen Senar: *"Yurtdışına Avusturalya konserine gitmeden önce Taşlık Gazinosu'na Fahrettin Aslan'a uğramıştım. Çünkü İsmail Şençalar'ı da birlikte götürmek istiyordum. Fahrettin Aslan bana 'Yeni birini Bebek Maksim'de sahneye çıkartacağım. Eğer sen beğenirsen, bir dinle,' dedi. Ben de, açıkçası çok da önem vermediğim için yüzüm sahneye bile dönük değildi. Ama baktım biri beste okuyor, aksak okuyor, maya söylüyor. Çok iyi. Hemen sahneye dönerek dikkatle dinlemeye başladım. Lacivert elbiseli bir genç. Bir süre sonra onu hatırladım. Kendi yolunun yarısını kat etmişti. Fahrettin'e döndüm, 'Hemen al, bu çocuk çok başarılı olacak,' dedim. Bütün katkım bundan ibaret. Biraz sonra sahneden indi, yanıma gelerek elimi öptü ve 'Şimdi adım Bülent Ersoy efendim,' dedi. Onu tebrik ettim ve ayrıldım."*(1)

Bülent Ersoy: *"Yıl 1972'ydi. Hocam Melahat Pars beni dinlemesi için, o zaman Taşlık Maksim Gazinosu'nu işleten Fahrettin Aslan'a göndermişti. Gazinonun assolisti Behiye Aksoy, solist altı Göksel Arsoy'du. Sazlar hazırdı. Bir köşede bekliyordum. Tam o sırada Müzeyyen Hanım geldi dediler. Zannederim Behiye Hanım'ı dinlemeye gelmişti. Bana Göksel Arsoy'dan önce sıra verdiler. Sahneye çıktım ve Hammamizade İsmail Dede Efendi'nin hicaz yürük semaisi ile başladım. 'Yine neşe-i muhabbet...' Hacı Arif Bey, Rahmi ve Şevki Bey'den toplam dört şarkı okudum. Kulise dönünce karşımda büyük Müzeyyen Senar'ı görmez miyim. Hiç beklemediğim için çok heyecanlanmıştım. Fahrettin Aslan da koşup gelmişti. O Fahrettin Aslan'a döndü. 'Bak Fahrettin, bu çocuğu yarın öğleye kadar bağladın bağladın, bağlamadın Türk musikisi büyük bir değer kaybedecek,' dedi ve döndü arkasını gitti. Sonra daha çıkmadan haber bırakmış. Bu çocuğu alıp bana getirin,' demiş. Ona gittiğimde tir tir titriyorum. Elini öptüm. O da tuttu yanağımdan öptü sanki dünyalar benim oldu. Karşısına oturttu.*

Bana döndü, 'Bak yavrum, geçen akşam seni dinlerken, sanki ben okuyormuşum hissine kapıldım. Ama okuduğun eserleri dinleyince şaşırmadım desem yalan olur. Bunları böyle, bu yaşta nasıl okuyabiliyorsun çocuğum,' deyince ben de ' Efendim ben kendimi bildim bileli taş plak-

(1) Radi Dikici, *Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar*, s. 360.

lardan ve radyodan sadece sizi dinliyorum ve sizin gibi okumaya çalışıyorum. Bundan kendimi alamıyorum.' 'Şimdi bana bak evladım Zeki de böyle başladı. Ona da söyledim. Şimdi sana da söylüyorum. Ben şarkı okurken benim tarzımı al ama, şarkıya kendi ruhunu kat ve kendin ol,' dedi."(1)

Daha önce de anlattığımız gibi, Bülent Ersoy, Bebek Belediye Gazinosu'nda Gönül Akkor'un solist altı olarak çıkacaktır. Ancak Gönül Hanım, "Ben o çocukla çalışmam," diye Bülent Ersoy'u reddeder. Bunun üzerine Fahrettin Aslan da risk alır ve Bülent Ersoy'u assolist olarak çıkarır. Bülent Ersoy çok başarılıdır. Şöhret basamaklarını hızla tırmanmaya başlar ve Maksim Gazinolarının assolistliğine kısa zamanda varır. Onunki de tam bir başarı hikâyesidir.

Zeki Müren aynen daha önceki kuşakların düştüğü hataya düşer. Yerinin doldurulamayacağını düşünür. Esasında doldurulamaz da. Ancak bir kez içine şüphe düşmüştür. Dikkatle Bülent Ersoy'u izlemeye başlar. Gazetelerde onun adı, kendisinden fazla yazılırsa çılgına döner ve etrafı kasıp kavurur.

O sırada Nigar Uluerer'ın Taşlık Gazinosu'nda programı vardır. Zeki Müren'le Bülent Ersoy'u birlikte çağırır.

Bülent Ersoy, *"Yanlış hatırlamıyorsam, aynı zamanda Nigar Hanım'ın yaş günüydü. Zeki Bey'le ikimizi davet etmişti. Sonradan ikimiz bir şarkıyı birlikte seslendirdik. Ben hiçbir zaman Zeki Müren'le karşılaştığımda saygıda kusur etmedim,"* diyor.

Diğer taraftan tüm arkadaşları ve gazinocular Zeki Müren'e devamlı olarak Bülent Ersoy'un iyi iş yapmadığını, Maksim'i asla dolduramadığını söyleyerek onu ikna etmeye çalışırlar. Ama o, hiçbir surette şüphelerini içinden atamaz. Zeki Müren artık 40'lı yaşların üzerindedir; giderek yüzündeki çizgiler ve yavaş yavaş da kilosu artmaktadır. Ne kadar sıkı korse giyse de hafifçe belli olan göbeğini tam kapatamamaktadır. Özel yaptırdığı sahne elbiseleri bazen 15-20 kiloyu bulmaktadır. Eski yıllardan farklı olarak onları taşımakta giderek zorlanmakta ve her geceki programından sonra daha yorgun düşmektedir. O nedenle, renkli tüylerle kaplı ve daha gösterişli hafif giysileri tercih etmeye başlamıştır.

---

(1) Radi Dikici, *Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar,* s. 361.

Buna karşı Bülent Ersoy 22-23 yaşlarında incecik, uzun boylu bir gençtir. Ondan da 21 yaş küçüktür.

Ümran Hanım anlatıyor: *"Zeki Bey birkaç kez Bülent Ersoy'la çeşitli vesilelerle bir araya geldi. Tüm sanatçıların gazino programlarına davet edildiğinde gitti ve onları dinledi. Emel Sayın, Muazzez Abacı, Mediha Demirkıran, Nigar Uluerer ve Gönül Yazar'ın sahne çalışmalarını izledi. Hatta Müzeyyen Senar'ı hiç ihmal etmedi. Ancak ona birkaç kez söylediğimiz halde Bülent Ersoy'un programına gitmeye razı edemedik. Belki bir nedeni de Bülent Ersoy'un Fahrettin Aslan'ın gazinolarında söylemesi olabilir. Bildiğim kadarıyla Fahrettin Aslan'ın hiçbir gazinosuna gitmek istemezdi."*

Yıllar akıp gitmekte, toplum Zeki Müren'den çok farklı olan bu yeni yıldızını bağrına basmaktadır. Yine de Zeki Müren'in 1978 yılı dahil eski süksesi de devam etmektedir. Ama yorulmuştur. 48 yaşındadır. Narin bir insan olarak uzun yıllar mümkün olduğu kadar kilosunu korumaya çalışmıştır. Yaptığı her şey seyircisine duyduğu büyük saygıdan ileri gelmektedir. Şovu devam ettirebilmek artık giderek zorlaşmıştır. Ancak yeni şeyler yapmak ve sahneye yeni kostümler hazırlamak durumundadır. Bir taraftan da sadece o iyi bilmektedir ki, ses tellerinden olduğu ameliyat sonunda, sesi artık ameliyat öncesindeki gibi değildir. Ama onu o derece ustalıkla kullanmaktadır ki, kimse bunun farkında değildir. Doktorlar aynı şekilde sahne hayatının devam etmesinin mümkün olmadığını özellikle ifade etmişlerdir.

Bülent Ersoy, o dönemde öyle allı pullu şeyler giymeye meraklı değildir. İşin kolayını bulmuştur. Renkli takım elbiseler giymektedir. Örneğin mor renkli takım elbise ile aynı renkte transparan bir bluzla sahneye çıkar. Bluzun içinde giderek büyüyen göğüsleri belli olmaktadır. Bu toplum, daha doğrusu izleyici açısından yeni bir atraksiyondur. Hoşlanmışlardır.

Artık kesin olarak bellidir ki, arkadan yeni bir yıldız gelmektedir. Bir de film çevirmeye başlamasın mı? Bu kadarı da fazladır artık...

"1980 yılında Lunapark'ta çıktığı son programdan sonra Zeki Müren Muzaffer Özpınar'a şöyle söyler: '...Kaçacağım bu işten... Dünyanın hiçbir yerinde yoktur (bir sanatçı) yedi gün her gece şarkı okusun... Bugüne kadar hep kapalı gişe oynadım. Yarın öbür gün gördüm mü beş masa eksik,

on masa boş, intihar ederim...' Ama o kafasına koymuştu... Sonra hastalandı. Başlangıçta bu hastalıklar numaradandı."(1)

Zeki Müren beş nedenle sahneyi kesin olarak bırakmaya karar vermiştir:

Birincisi ses telleridir. Artık öyle bir ay, kırk beş günlük programları rahatlıkla sürdürmesi mümkün değildir. Özellikle Almanya'daki doktoru bundan kesinlikle kaçınmasını istemiştir. İkinci bir ameliyata gerek doğduğu zaman, ona artık şarkı söylemesinin mümkün olamayacağını söylemiştir.

İkincisi, onun bütün benliğini kaplayan bir korkudur. Ya eskisi gibi gazinoları dolduramazsa? Gece sabahlara kadar evde devam ettikleri sohbetlerde Berrin Hanım da Ümran Hanım da onun bu korkusunu hissetmişlerdir. Zeki Müren, böyle bir şey olursa intihar edeceğini birkaç kez söylemiştir.

Üçüncü neden, Bülent Ersoy'dur. Ondan nefret ettiğini hiçbir zaman saklamamıştır. Her ne kadar gazino sahipleri ve yakın arkadaşları Bülent Ersoy'un o kadar da başarılı olmadığını ona anlatsalar da, o içinden bunun doğru olmadığını hissetmektedir. Bu nedenle eğer Bülent Ersoy'un bir programına gittiği zaman onun tahmin ettiği başarısını görürse, tümüyle yıkılacağını bilmektedir. O sıralar bu konuda çok hassas olduğu için sakıncalı bazı sonuçlar da ortaya çıkabilirdi.

Dördüncüsü hastalıklarıdır. Gut hastalığı saatlerce ayakta durup program yapmasını imkânsız kılmaktadır. Ne yaparsa yapsın, ağrısı dayanılır gibi değildir. Ayrıca şeker hastalığına da yakalanmıştır. İnsülin kullanmak mecburiyetindedir. Yüksek tansiyon hastasıdır. Risk giderek artmaktadır.

Beşincisi ve belki de her şeyden önemlisi, Zeki Müren ismi gibi zeki bir insandır. Sahneyi ve alkışları ne kadar özlese de zirvede bırakmaya kesin kararlıdır ve dönüşü de yoktur. Gerçekten zamanlama bakımından doğru an olduğunu bilmektedir. Daha önce şahit olmuştur; bazı sanatçılar dönemleri geçtiği halde sahneyi zamanında bırakmadıklarından zor durumda kalmışlar ve sonunda sahne onları bırakmıştır. O

(1) Şeyma Ersoy Çak, Şefika Şehvar Beşiroğlu, *Bir Muhabbet Kuşu-Postmodern Göstergeler Işığında Zeki Müren*, s.113.

zirvededir. Zirvede sahneyi terk edecektir ve bütün ülke onu alkışlayacaktır.

Ancak bunu yapması için öyle bir senaryo hazırlamalıdır ki, önce kendisini, sonra etrafındakileri ve toplumu inandırsın. Bu konuda gerçekten çok mahirdir. Sahne hayatını terk ediyorum diyerek ayrılmak onun şanına uygun değildir.

İlk olarak Lunapark'ta programının son programı olduğu konusunda karar verir. Ancak Osman Kavran, Zeki Müren'i garantiye almak istediğinden Ayman Bey'le 100.000 lira avans gönderir.

Ayman Bey'e, "Bu para fazla, kabul edemem Ayman Bey. Lütfen geri alın," der. Ayman Bey, "Osman Bey, her yıl olduğu gibi İzmir'de programınız için bunu avans olarak gönderdi," der ve parayı bırakır gider.

Zeki Müren sahneyi bırakmak için hazırladığı senaryoyu henüz tam olgunlaştıramamıştır. Ayman Bey'e sahneyi bırakıyorum diye söylemesi mümkün değildir. Onun için para masanın üzerinde kalır. Sonra onu Berrin Hanım'a vererek bankaya gönderir.

Ümran Hanım şöyle anlatıyor: *"Gazino sahipleri biliyorlardı ki, Zeki Müren verdiği sözden dönmez. Yine bildikleri bir şey daha vardı ki, eğer onu darıltırlarsa, sahneyi terk etme pahasına o gazinoya bir daha ayak basmaz. Osman Bey'in 1979/80 yılbaşı programını bitirdikten sonra fazla para vermesinin amacı onu manevi olarak bağlamak, Göl Gazinosu'nda sahneye çıkışını garantiye almaktı. Osman Kavran'ın İzmir'deki içkili Göl Gazinosu yıl boyunca program yapmak için müsaitti. Her gazino sahibi gibi o da 'altın yumurtlayan tavuğu' elden kaçırmak istemiyordu."*

Zeki Müren gerek Göl Gazinosu'nda gerekse diğer gazinolarda fuar zamanı birçok program yapmıştır. Birçok sanatçı fuar zamanında İzmir'dedir. Ekiciler, Lunapark, ve Manolya gibi içkisiz gazinolarda sahne alırlar. İzmir halkı ister fuar zamanı, ister yılın diğer aylarında gelen Zeki Müren'i daima bağrına basmıştır. Yaklaşık bir ay boyunca sanatçılar hem çalışır hem de eğlenirler. Çok keyifli günler geçirirler.

Ümran Hanım devam etti: *"Zeki Bey 49 yaşına varmıştı 1980'de. Artık daha çabuk yoruluyordu. Ev hayatı, daha önce bahsettiğim gibi, gayet sakindi. Çok düzgün bir yaşamı vardı. Onu yormamak için elimizden geleni yapıyorduk. Ne yaparsak yapalım Bülent Ersoy'a takmıştı. Bunun sonucu olarak da, 'Ya İzmir'de iş yapamazsam,' diye endişesi olduğunu hissediyorduk."*

Medyada ise her gün ikisi hakkında yazı çıkıyordu. Sürekli ikisini şu veya bu şekilde karşılaştırıyorlardı. Yeniye merak arttıkça Bülent Ersoy öne çıkıyordu. Henüz ameliyat olmadığı için takım elbiseler giyiyordu. Ama medya onun özellikle göğüslerine takmıştı. Büyüdü, büyümedi diye. Her gün haber yapıyorlardı. Bu da Zeki Bey'i çıldırtıyordu. Ayrıca Zeki Bey'in programlarından çok Bülent Ersoy'un programlarını takip edip haber yapıyorlardı. Ne olursa olsun devamlı birbirleriyle yarıştırıyorlardı.

Ama Zeki Bey verilen avanstan dolayı zor durumdaydı. Çünkü bir kere parayı almış oldu. O verdiği sözden asla geri adım atamazdı. Osman Kavran'a göre Zeki Bey para aldığına göre, demek ki İzmir'de Göl Gazinosu'nda programa başlayacaktı. Zeki Bey ise, sahneleri bırakmakla ilgili senaryosunu henüz uygulayamadığı için, Osman Kavran'a parayı geri gönderemiyordu.

Evde sessizliğe bürünmüştü. Her zamanki programında aksama olmuyordu ama gece bazen sabahlara kadar yaptığımız sohbetler geride kalmıştı. Üstteki küçük salonda oturuyor, kahvesini içtikten sonra, bir şey söylemediği için onu yalnız bırakıyorduk.

Onu çok iyi tanıdığımız için biz de merakla bekliyorduk. Yeni bir hesabın içinde olduğu belliydi. İlk defa bir hafta süreyle saunaya gitmedi, telefonlara çıkmadı. Hep biz cevap verdik. Senaryoyu henüz yerine oturtamamıştı.

13 Haziran 1980 günüydü. Sabah her zamanki gibi saat 08.00'de kalktı. Gazetelere bakmadı bile. Sakin ve kararlıydı. Yüzünden anlamıştık.

'Berrin,' dedi, 'Ben gezmeye gidiyorum. Her zamanki gibi çantamı hazırla ve Aktan'a ver.'

'Peki Zeki Bey,' dedi teyzem.

Bu durumda ona soru soramazsınız. 1976 yılında Bodrum'daki evi satın almıştı. Halinden oraya gitmeyeceğini anlamıştık. Zaten eninde sonunda nerede olduğunu mutlaka teyzeme haber verecekti.

Bir gün geçti. Hiçbir haber çıkmadı. Önce meraklandık ama, ertesi gün aradı. Kuşadası'na gitmişti. Arkadaşı Gencer Bey'in orada Belvü isimli bir moteli vardı. Orada kalacaktı.

Aradan üç gün geçmişti.

Gazetelerde o sabah ilk haberi görünce çok şaşırdık. 17 Haziran Milliyet gazetesinin başlığı şöyleydi:

Zeki Müren'in Durumu Ciddi...

Zeki Müren baygın halde hastaneye götürüldü. 5 doktor yaptıkları konsültasyon sonunda ünlü sanatçının enfarktüs tehdidi altında olduğunu açıkladılar. Yoğun bakıma kaldırılan sanatçı için daha sonraki saatlerde açıklama yapılacak.

Çok geçmedi. Aktan Abi telefon etti. Zeki Bey Berrin Hanım'ı istiyordu. Ama teyzem çoktan yola çıkmıştı bile. İstanbul'dan koşan sanatçılar, gazino sahipleri ve arkadaşları hastaneye doluştular. Gazeteciler ise 24 saat nöbet bekleyip haber yaptılar.

Türkiye'de yer yerinden oynamıştı. Tüm gazetelerin baş sayfasındaydı. Bu sefer Bülent Ersoy'a büyük fark atmıştı.

Dört gün sonra doktorlar yaptıkları açıklamada Zeki Müren'in tehlikeyi atlattığını ve yoğun bakımdan çıkarıldığını açıkladılar. Ancak en az 10 gün gözetim altında kalmasının gerekli olduğunu belirttiler."

Dikkatli bir gözle bakıldığında doktorların açıklaması, "Zeki Müren'in enfarktüs tehdidi altında olduğu" şeklindedir. Yani enfarktüs geçirdiği değil. Bugün herkes her an enfarktüs tehdidi altında zaten. İkinci açıklamada hastalık olduğuna dair ise en küçük bilgi bile yoktur.

"Teyzem, Zeki Bey yoğun bakımdan çıkınca yanında refakatçı olarak kalmaya başlamıştı. Ben ise meraktan ölüyordum. Telefon edip şöyle söyleyince hiç şaşırmadım. 'Çok üzülmeyin Zeki Bey gayet iyi. Üstelik keyfi de yerinde.'"

Zeki Müren'in herhangi bir rahatsızlığı yoktur. Hazırladığı senaryo büyük başarı kazanmış ve o tüm Türkiye'yi kalp krizi geçirdim diye aldatmıştır.

Hiçbir şeyi olmadığı halde 10 gün hastanede kalmak Zeki Müren için fevkalade sıkıcıdır. Dayanması mümkün değildir. Beşinci gece Berrin Hanım'ı otele yatmaya gönderir.

Şoför Aktan Bey o geceyi şöyle anlattı: *"Üç arkadaşı yanındaydı. Hatta ona bir Mustafa daha bulduk. Viskileri ben gündüz temin edip bir çantaya koyarak odaya önceden sokmuştum. Saat 21.00 civarı olduğunda hayrettir etrafta kimse kalmadı. Ne hemşire, ne doktor. Benden perdeleri kapatmamı ve dışarı çıkıp göz-kulak olmamı istedi. O gecenin onlar açısından gayet keyifli olduğunu biliyorum."*

Sekizinci gün hastaneden taburcu olurken, doktorlar, Zeki Müren'in enfarktüs riski altında olduğunu ve bu nedenle bundan böyle sahneye çıkmasını yasakladıklarını açıklarlar.

Böylece iyi hazırlanan senaryoda her şey Zeki Müren'in istediği gibi sonuca varmıştır.

Ümran Hanım, devam ediyor: *"Zeki Bey hastaneden çıkınca tekrar Kuşadası'ndaki Belvü Motel'e döndü. İstanbul'daki villayı asla yalnız bırakamayacağımız için ben İstanbul'da kalmak mecburiyetindeydim. Teyzem aradı, Zeki Bey'in bazı ihtiyaçlarını hazırlayıp getirmemi istedi. Evi kısa bir süre için Zeki Bey'in de tanıdığı anneme bırakacaktım.*

Burada yaşadığım enteresan bir olayı anlatmak isterim.

Bizler Zeki Müren'in yardımcısıydık. Asla herhangi bir sanatçının konserine gitmemiz yasak değildi. Zeki Müren'e saygımız gereği diğer sanatçıların konserine gitmezdik. Hele hele Bülent Ersoy'a gidersek çok üzüleceğini bilmek için kâhin olmaya gerek yoktu.

Zeki Müren'in sahneye çıkmayacağı belli olunca Behzat Bey, Gar Gazinosu'nda Bülent Ersoy'lu bir program düzenlemişti. Ben de hazırlanıp Kuşadası'na gideceğim. Hareket akşam. Gar'da gündüz matinesi var. Sanki beni bir şey dürttü. Zeki Bey artık sahnede değildi nasıl olsa. Zamanım da vardı. O halde gidip Bülent Ersoy'u dinleyebilirdim. Gar Gazinosu'nda herkes beni tanıyordu. Muzaffer Özpınar'ın da Bülent'e refakat ettiğini biliyordum. Gazinoda sahnenin sağında olan bir yeri oturmam için ayarladılar. İçerisi tümüyle doluydu. Bülent Ersoy göründüğünde kadınlar çığlık çığlığa üzerine hücum ediyorlardı. O şarkı söylerken bir ara gözlerimi kapadım. Hayır, Zeki Müren'le sesleri birbirine benzemiyordu. Bülent Ersoy'un sesi daha çok Müzeyyen Senar'ı andırıyordu. Ama gerçekten çok iyiydi. Sesinde tazelik, tavırlarında kıvraklık vardı. Açıkçası çok beğenmiştim.

Program bitince Muzaffer Özpınar kulise gelmem için işaret etti. Zannederim bir süre Bülent Ersoy'un terinin soğumasını bekledik. Kapıyı vurunca, 'Gel Muzaffer Abi,' deyince içeri, girdik. Beni tanıştırdı.

Ona Kuşadası'na Zeki Bey'e gittiğimden bahsettim. 'Geçmiş olsun dileklerimi götür, umarım Zeki Bey sana darılmaz,' dedi. O zaman anladım ki Muzaffer Özpınar onu oldukça enforme etmiş. Biraz sohbet ettik.

Kuşadası'na varınca gördüm ki, her zamanki neşesi üstündeydi. Akşam hep birlikteydik. Yemeklerimizi yedikten sonra o gün hava çok iyi olmalı ki,

dışarıda oturuyorduk. Ona Muzaffer Özpınar'ın ve Bülent Ersoy'un geçmiş olsun dileklerini getirdiğimi söyledim.

'Bülent'i mi izledin?' diye sordu. Ona tüm gördüklerimi hiçbir şey saklamadan anlattım. Önce bir durdu. 'Aferin Bülent'e,' dedi. Yıllardır onun ağzından ilk defa Bülent Ersoy hakkında olumlu bir şey duymuştum. Elimi ağzıma götürerek gülmemi saklamaya çalıştım. Ama o meşhur kahkahasını patlattı ve peşine, 'Unutma,' dedi, 'o hiçbir zaman benim kadar başarılı olamayacak. Çünkü şartlar değişti.' O sırada haberleri vermekte olan siyah-beyaz televizyonu işaret ederek, 'Bu, gazinoların canına okuyacak.' Haklı çıktı. Bülent Ersoy da 1980'den 1989'a kadar sahnelerden, o günkü yönetim yasak koyduğu için, uzak kalacaktı."

Bülent Ersoy, Zeki Müren konusunda bana şunları söyledi: *"Zeki Müren'in sesi Müzeyyen Senar'ın kızlık sesine benzerdi, benimki orta yaşlılık sesine. Ayrıca bir şey daha ifade edeyim ki, bazı kişilerin sahneye çıkmasını engellemiş ve kariyerlerinin sona ermesine neden olmuştur. Mesela Zeki Çetin onu taklit ediyor diye ilk olarak onu indirdi aşağıya. Adnan Şenses asla hiçbir yerde okuyamadı. Ancak 10 sene sonra piyasaya çıkabildi. Düşün Nigar Hanım'ı Maksim'den kovdurdu. Genç Osman diye bir çocuk vardı onu piyasadan sildirdi."*

Basında da doktorların Zeki Müren'in sahneye çıkmasını yasakladığı haberi çıkar. Zeki Bey'in uyarladığı senaryo başarılı olmuştur. Kalp krizi, tümüyle uydurmadır. 1980'dan 1996'ya kadar herhangi bir kalp krizi geçirmeden 17 yıl daha yaşayacaktır.

Aldığı avansı bir şekilde halletmesi gerekmektedir. Zeki Müren'in asla hak etmediği, emeğinin geçmediği bir parayı alması mümkün değildir. Fazla para Berrin Hanım tarafından Osman Kavran'ın yakın adamı Hüseyin Bey'in hesabına gönderilir.

Böylece Türk sahne hayatının en büyük yıldızı, 1980 yılı başlarında sahnelere veda eder.

İstanbul'a ve Berrin Hanım'a Veda...

Nasıl geçti habersiz o güzelim yıllarım
Bâzan gözyaşı oldu, bâzan içli bir şarkı

Zeki Müren sahneyi bırakmıştır ve psikolojik olarak da kendini Bodrum'a hazırlamaktadır. Ayrıca, Bodrum'daki villada onun yapmak istediği değişiklikler de bir taraftan devam etmektedir. Artık her şey bellidir. Belli olmayan, o sırada yanında çalışanların durumudur. Daha önce verdiği sözler vardır: Onların haklarını koruyacağını, yani nakdi yardım yapıp hepsine birer kat satın alacağını vadetmiştir.

Ancak Zeki Müren farklı bir şey yapar; üçünün birleşerek evindeki altınlarını çaldığını ihbar eder. Özellikle de Berrin Hanım'ı suçlar.

Berrin Hanım her şeyi bekler ama, Zeki Müren'in buna tenezzül edeceği aklına bile gelmemiştir. Onu İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne götürürler. İlk gün sorulan hiçbir soruya cevap vermez. Sadece "Bunların tümü iftiradır," der. Çünkü evine girip, kendisini aklayacak belgeleri yok edebilirler diye korkar. Ümran Hanım ise evde misafir olduğu anlaşılınca o gün serbest bırakılır.

Ümran Hanım'ın ilk işi de eve gidip teyzesinin bahsettiği belgeleri almak olur. Berrin Hanım'ın dolapta duran altınlarına dokunmaz. Teyzesinin tavsiyesi üzerine oldukça önemli bir para vererek noterden bu belgelerin kopyalarını tasdik ettirir. Noter tasdikli kopyaları ne olur ne olmaz diye kendi evinde saklamaz ve arkadaşına emanet olarak bırakır. Çünkü belgelerin aslını verdiğinde emniyette kaybolmayacağından emin değildir. O günün şartlarına göre bilirler ki Zeki Müren'in emniyeti etkileyecek oldukça güçlü etkisi vardır.

Tesadüf o ilk gün Bülent Ersoy, emniyet müdürünü ziyaret etmektedir: *"Mücevherlerim bir komplo sonucunda çalınmıştı. Bulunduğunda emniyete kırmızı bir araba hediye etmiştim. Sonra teşekkür için kalktım*

Müdür Ahmet Ateş Bey'e gittim. Tam odasında otururken birtakım bağrışmalar duydum. Tedirgin olunca, 'Bu nedir?' diye sordum. Ateş Bey, 'Sormayın,' dedi, 'Zeki Bey bugün adamlarını, kendisini soyduğu için şikâyet etti. Onlar sorgulanıyor. Ancak öğrendim ki, yanında çalışan kadınla 25 yıldır birlikteymişler. Yaptığımız araştırma sonucunda böyle bir şey yaptığı çok doğru değil gibi geldi bana. Ama biz görevimizi yapmak durumundayız.'

'Bütün piyasa bilir. Bu hanım onun sağ koludur. Siz de söylüyorsunuz, 25 yıl Berrin Hanım Zeki Bey'in her şeyiydi. Bana biraz garip geldi,' dedim."

Berrin Hanım, iddialarının aksini kolaylıkla ispat edeceğini bilmektedir. Zeki Müren'i iyi tanıdığı için, ondan aldığı bütün paraları tarih sırasına göre defterine kaydetmiştir. Her iki kata ödediği rakamların ve banka borçlarının bütün belgelerini, ödediği senetleri, hatta Zeki Müren'in ona 1972 yılında verdiği ödenmeyen borç senedini de saklamıştır.

Altın satın aldığı zaman mutlaka satıcıdan bir belge almıştır. Her satın aldığı altının belgesini alıp saklamıştır. Hatta der ki, "Lütfen Fahrettin Aslan Bey'in kardeşi Necmettin Aslan Bey'e sorun. Çünkü çok kere ona rica ettim. Elime para geçtikçe altınların büyük kısmını o aldı. Zeki Bey'in iddiaların aksini ispat edecek belgeleri size sunabilirim. Ayrıca ben tüm aldıklarımın belgelerin aldım. Bunu da ispat edebilirim."

Ama olayı öğrenen gazeteler ertesi gün şöyle başlık atarlar:

"Aşçısı, hizmetçisi, bahçıvanı bir olup Zeki Müren'i soydu."

Gazete Berrin Hanım'ın 80 m²'lik dairesini, lüks bir apartman dairesi olarak tarif eder, Zeki Müren'in altınlarının bu evde bulunduğunu yazar.

İkinci gün Berrin Hanım'ın evi çilingir aracılığıyla açılır, onun tarif ettiği dolapta da altınlar bulunur. Polis sorguya başlar. Amaçları onu itiraf ettirmektedir.

Ümran Hanım akrabaları olan bir avukata tüm belgeleri teslim eder. Avukat elinde belgelerle emniyete gelir. Altınlarla ilgili tüm belgeleri sunar. Ayrıca, "Başka konularda bir iddia varsa onları da cevaplayayım," der.

Polisin yapacağı bir şey yoktur. Berrin Hanım'ı serbest bırakırlar.

Berrin Hanım'ı serbest bırakırlar ama, perişan olmuştur. Manen adeta çökmüştür.

Bir hafta dinlendikten sonra Zeki Müren aleyhine tazminat davası açar. Çünkü çok güçlü şahitleri vardır.

Ümran Hanım şöyle anlatıyor: *"Teyzem için öyle bir travma idi ki, kolay kolay atlatamadı. Önce bir ay süreyle kimseyle konuşmadı. Kardeşi olan annemle bile. Yemek yemediği için giderek zayıfladı. Gece çok erken saatlerde odasına çekilip yatıyordu. Bir gece odasına girdiğimde üstünü bile örtmemiş açık gözlerle öylece tavana bakıyordu. Birçok sanatçı onu arıyordu ama konuşmaya bile takati yoktu. Birkaç ay geçince ben kendisini piyasanın en ünlü solistlerinden birisinin aradığını söylediğimde, 'Artık o piyasaya bir daha adım atmam mümkün değil. Boyumun ölçüsünü aldım,' dedi."*

Durumdan Zeki Müren de rahatsızdır. Vaktiyle Zeki Müren tarafından kovulup dışlanan sanatçılar ve bazı gazinocular onun aleyhinde konuşmaya başlarlar. Gittiği bazı gece kulüplerinde, insanlar çok dikkatli olsalar da eski itibarında bir miktar zedelenme olduğunu hisseder.

Hırsızlık nedeniyle açılan kamu davası Berrin Hanım'ın yakın akrabası bir avukat tarafında çözülür. Ancak Berrin Hanım tazminat davasından vazgeçmez.

Berrin Hanım ayrıldıktan bir ay sonra Zeki Müren'in bütün hayatı alt üst olmuştur. Evdeki düzen bozulmuş, her şey ters gitmeye başlamıştır. Zeki Müren'in bir an kendini kontrol edememesi, ona çok ama çok pahalıya mal olmuştur. Aslında yavaş yavaş yaptığı Bodrum'a yerleşme planının baş aktörü Berrin Hanım'dır. Eskisi gibi evi onun çekip çevirmesini planlamıştır.

Berrin Hanım, Zeki Müren için geçen 25 yıl boyunca özel bir düzen kurmuştur. Zeki Müren'in ilaçlarının inatçı takipçisidir. Dakika sektirmez. Zeki Müren'in yaşı ilerleyip kilo alma meyli başlayınca, zayıf kalabilmesi için yiyeceklerini sürekli düzenler. Çünkü aylarca süren sahne hayatının yükünü kaldırabilmesi için kilo almaması gerekmektedir. Bazen Zeki Müren Berrin Hanım'a takılmadan da edemez. "Ayol bu ne böyle sen beni öldüreceksin galiba?" diye söylenince Berrin Hanım, "Zeki Bey ben bunları kafamdan uydurmuyorum. Doktorunuz tarafından verilen talimatı uyguluyorum," der. Berrin Hanım, son aylarda Ze-

ki Müren'e bazı şeyleri adeta yasaklayarak, sahne çalışmalarına son verdikten sonra kilo almasını önlemeye çalışır.

Ümran Hanım anlatıyor: "*Zeki Bey çok keyifli bir insandı. Özellikle yiyeceklerine dikkat etmek mecburiyetindeydi. Teyzem de bunu dikkatle uyguluyordu. Ama Bodrum yaşantısı sırasında bunu yapacak kimse yoktu ki yanında... Onun hakkında Bodrum'da çıkan haberleri teyzem öğrendiğinde, aralarında ne geçmişse geçsin gözyaşı döküyordu. Onu evladı gibi düşünüyor, 'Vah yavrum, nasıl bu hale geldin. Bir Allah'ın kulu yok mu bunun yanında önlem alacak...' diye söylenirdi. Bana sık sık, 'Lütfen Ümran, bana Zeki'nin yeni fotoğraflarını gösterme, gerçekten fena oluyorum,' derdi.*"

Zeki Müren bir süre geçince Berrin Hanım'ı eve çağırır. Berrin Hanım'la Ümran Hanım birlikte giderler. Tüm bildik dostlar, gazino sahipleri ve hatta doktoru oradadır. Zeki Müren'in talebi Berrin Hanım'ın eve dönmesidir. Dostlar da aynı sözlerle, artık bu işin fazla uzamaması ve Berrin Hanım'ın eve dönmesi gerektiğini açıklarlar.

Ümran Hanım'ın anlattığına göre: "*Zeki Bey, 'Berrin biliyorsun bir hata yaptım. Hemen avukatıma haber vererek şikâyetimden vazgeçeceğim. Sen de tazminat davanı geri çek. Rica ediyorum. Sensiz ben ne yaparım? Oldu bir kez. Lütfen evine dön,' diyordu. Teyzemi dikkatle izliyordum. Bildiğim kadarıyla artık dönmesi mümkün değildi. Zeki Bey'in o perişan halini görünce sanki yüzünde başka bir ifade belirdi. Galiba kabul edecek gibiydi. Ama tam o sırada Zeki Müren, sanki şaka yapıyormuş gibi bir ifadeyle, 'Ama benden fazla bir şey bekleme, her şey eskisi gibi devam edecek tabii' deyince, teyzem ayağa kalktı hiçbir şey söylemeden eve döndük. Zeki Bey yine para konusunu ortaya koyarak zaafını belli etmişti.*

İki gün sonra Osman Kavran'ın muhasebecisi Mustafa Mataracı'yı bize gönderdi. Birlikte yazıhanesine gittik. Her zaman ki gibi şen, şakrak bir insandı. Bizleri kollarını açarak karşıladı. Hoş sohbetten sonra esas konuya geldi. Teyzeme, 'Kızım o ev sensiz olmaz. Siz ana-evlat gibisiniz da. Et tırnaktan ayrılmaz. Bizim adam bir hata etmuş. Hem de böyük. Beni kırmayasun. Hemen toparlanıp o ev gideceksun,' dedi.

Teyzem, 'Babacığım haklısın ama benim artık aynı çatı altında yaşamam mümkün değil. Siz emniyette bana yapılan hakaretleri duysanız yüzüne bile bakamazdınız. Ne olur kusuruma bakma. Ben artık eski Berrin değilim,' dedi ve ayrıldık."

Bu ara basın Berrin Hanım'ın peşine düşer.

Ümran Hanım anlatıyor: *"Problem henüz çözülmemişti. Bir gün* Hafta Sonu *gazetesinin Müdürü Cahit Poyraz eve araba gönderdi. Teyzemle görüşmek istiyordu. Yazıhanesine vardığımızda kahveler içildikten sonra Cahit Bey, 'Berrin Hanım bu adamı mahvetmek sizin elinizde. Biz ne kadar yazsak da çizsek de, nihayet basınız. Ama siz onun sahneye çıktığı günden beri yanı başındaydınız. Bütün yaşamının şahidisiniz. Sizin söyleyeceğiniz her kelimeye halk inanır ve biz bu adamı bitiririz. Size Zeki Müren'in vermediği parayı vermeye hazırız,' dedi. Teyzem, 'Çok teşekkür ederim Cahit Bey, çok üzüntülü günler geçirdim. Biraz kendimi toplayayım. Ben sizi ararım,' dedi. Asla ne Cahit Bey'i aradı, ne de Cahit Bey'in aramalarına cevap verdi.*

Eve vardığımızda teyzem bana döndü, 'Bu insanlar ne kadar acımasız. O söylerken ben utandım. Ben nasıl yıllarca ekmeğini yediğim insanın kapısına bilmem ne yaparım. O nankörlüğü yaptı, ben yapmam. İlahi bir adalet varsa o bu nankörlüğün cezasını çekecek,' dedi."

Uzun uğraşlar sonunda Zeki Müren, Berrin Hanım'ın istediği tazminatı faiziyle birlikte ödemeye razı olur. İşlemler Karaköy'de 3. noterde yapılır. İmza atılırken Berrin Hanım'dan, Zeki Müren hakkında en küçük bilgiyi açıklamayacağı, basın organlarından hiçbirine yazılı veya sözlü beyanat veya bilgi vermeyeceği konusunda taahhütname alırlar. Berrin Hanım da davasından mahkeme kararıyla feragat eder. *(Resim 21)*

Zeki Müren'in avukatı Mithat Özkök, muhasebecisi ise Zeki Yılman idi. Ben, prensip olarak, karşı tarafın da görüşlerine başvurmalıydım. Mithat Özkök'ün telefon numarasını ve Karaköy'deki adresini buldum. Telefonu cevap vermiyordu. O adresteki yer de kapalıydı. Bunun üzerine Barolar Birliği'ne başvurdum. Aldığım cevap aynen şöyle:

"Merhabalar,
Göndermiş olduğunuz mail web sitemize gelmiştir. Avukat Mithat Özkök için iletişim bilgilerine baktığımızda, baroda kaydını bulamadık. Avukatlığı bırakmış olabilir. Yardımcı olamadığımız için üzgünüz.

Saygılarımızla"

Sonunda Eren Uslu'dan Mithat Bey'in vefat ettiği haberini aldım.

Aynı araştırmayı muhasebecisi Zeki Yılman Beyefendi için de yaptım. Oradan da menfi cevap çıktı. Zeki Bey'in muhasebecilik görevi bıraktığı haberi geldi.

Keşke kendileriyle görüşebilme şansım olsaydı.

Ümran Hanım, *"Son altı yılı birlikte geçirmiştik. Teyzem açıklama yapmayacaktı ama, ben yapabilirdim tabii. Bu nedenle benden de taahhütname istendi. Hiç çekinmeden imzaladım. Biz Zeki Müren konusunda hiç konuşmamaya zaten kararlıydık,"* diye açıkladı.

Böylece Berrin Hanım'la Zeki Müren'in yolları ebediyen ayrılır. Sevgi Hanım şöyle dedi: *"Eğer Zeki Müren bu hatayı yapmasaydı daha uzun yıllar yaşardı. Çünkü Berrin Hanım ona o kadar titizlikle bakıyor ve sağlığına o kadar dikkat ediyordu ki, Zeki Müren ne bu kiloları alırdı, ne de Bodrum'da çektiklerini, ki bunları anlatmam çok yakışık almaz, çekerdi. Yazık oldu sevgili Zeki Müren'ime velhasıl..."* Nokta.

Dönülmez Akşamın Ufkundayız...

Vakit çok geç...

Bülent Ersoy'a göre Zeki Müren intihar etmiştir. Kendisi bana şunu anlattı:

"Zeki Müren bile bile ölüme gitti. O İzmir'e gitmek için son yolculuğuna çıkmaya karar verdiğinde onu götüren taşıt kesinlikle böyle seyahat için uygun değildi. Kalbinden çok ciddi şekilde hasta olduğunu biliyordu. Her gün 34 ilaç alması gerektiği halde hiçbirini içmemişti. Bana göre İzmir'de kıyafeti ve oradaki duruşuyla harika bir şov yaptı. Son oyununu oynarken bile onun büyüklüğünü takdir etmemiz gerekir."

Ümran Hanım da aynı kanıdadır.

Avukatı, Mithat Özkök Bey, TRT'ye yazdığı mektupta, kendisine ilk emisyonunu yaptığı İstanbul Radyosu'ndaki mikrofonun hediye edileceğini duyunca, programın İzmir'de yapılmasını bizzat Zeki Müren'in istediğini yazmıştır.(1)

Avukatı, yakın dostu, sırdaşı, ölümüyle ilgili şunları anlatıyor: *"Zeki Müren isteyerek öldü. Bunun emsalleri var. Molière sahnede öldü. Muhsin Ertuğrul İzmir'de Ege Üniversitesi'nde yapılan tören sırasında öldü. Çok eminim ki Zeki Müren'de bütün ilginin odaklaştığı sevgiyle bir daha anıldığı o belgeselde mutluydu, seviniyordu. Bana sık sık 'Ölümü özledim, beni artık yıldızlarda bulacaksınız' diyordu, 'Bana göre o hazırlıklı olarak yaşamına son verdi.'"*(2)

TRT program yapımcısı Kürşat Bey, Zeki Müren belgesinde yaşananları şöyle anlatıyor: *"Törenin önce evinde yapılmasında karar kılındı.*

---

(1) TRT Batmayan Güneş Zeki Müren Belgeseli, dakika: 4.48

(2) TRT Batmayan Güneş Zeki Müren Belgeseli, dakika 4.51-53

Ancak Zeki Bey telefon ederek Bodrum'un yeni otellerinden birinin adını verdi ve tören için orayı hazırladık. Tam bir gece evvel İzmir'de TRT stüdyolarında yapılmasının daha uygun olacağını bildirdi. Seyahatin yorucu olmaması için helikopterle İzmir'e gitmesi teklifini, yüksek tansiyonu olduğu için reddetti. Biz her türlü tedbiri aldık. Modacısını, terzisini, makyajcısını, berberini çeşitli şehirlerden getirdik. Hiçbir şeyi ihmal etmedik. 'Paşam,' dedim 'doktorunuzu da alalım,' o zaman bana kızdı, 'Sen paparazziliğe mi soyundun? Doktor gelirse o zaman gıdığımla, kilomla ve seks hayatımla ilgili haberleri yeşertmiş olursun, dedi."[1]

Yardımcısı Mustafa Kalafat ilaç konusunu şöyle anlatmaktadır: *"O, plak çalışması, sahne çalışması sırasında haplarını almazdı. O gün de almadı. Daha güçlü olsun ve ses telleri açılsın diye kortizon ve vitamin hapları aldı."*[2]

Ayrıca Zeki Müren'in 11 Ağustos 1996'da, yani ölmeden bir buçuk ay önce, kendi sesiyle yaptığı kaydını okuyalım: (Aşağıda yazdıklarımı Zeki Müren'in kendi sesinden dinlemek isterseniz, dipnotta yazdığı gibi, "TRT Batmayan Güneş Zeki Müren" belgeselinin 5.05 dakikasına gitmelisiniz.)

"Bugün bir film çevirsem, nasıl bir senaryoda nasıl bir rol oynamak isterim diye sorarsanız zevkle cevap veririm:

Henüz alkışlar devam ederken,
Henüz hayranları ile kapısı dolup taşarken,
Henüz günde yüzlerce mektup alırken,
İnzivaya çekilmiş bir bestecinin hayatını oynardım.

Ve genç yaşında geçirdiği büyük bir aşkın
kâbus halinde tekrarlanmasından dolayı
intihar eden bir besteciyi oynardım.

Hayret mi ettiniz?
Hayır intihar da bir olay.
Kuvvet ister,
Cesaret ister.

(1) TRT Batmayan Güneş Zeki Müren Belgeseli, dakika 5.03
(2) TRT Batmayan Güneş Zeki Müren Belgeseli, dakika 5.04

Allah'ın verdiği canı
Muhakkak ki
Allah almalıdır.

Ama bu bir başkaldırıştır,
Bir isyandır.

İnsan yaşadığı kadar
Yılı kâfi görüyorsa
Pekâlâ,
Ömrüne de son verebilir.

Ben böyle bir senaryo düşündüm."[1]

Bu senaryoya eklenecek tek kelime bile yok.

(1) TRT Batmayan Güneş Zeki Müren Belgeseli, dakika 5.04-5.05

SONSÖZ

Bunlar benim bu kitapta yazdığım son satırlar. Size Zeki Müren'i anlatmaya çalıştım. Kitapta bugüne kadar yazılanlardan farklı bir Zeki Müren vardır. Onu hem büyük bir sanatkâr hem de insan olarak tanıdınız. Zaman zaman onu yürekten sevenleri üzdüğümü tahmin ediyorum. Ama gerçek her zaman gerçektir. O da nihayetinde bir insandı.

Ayrıca Zeki Müren'in şöhretin kuşattığı bir birey olduğunu unutmayınız. Özel hayatı onun kişisel tercihi. İnsan olarak onu bu konuda yargılamak kimsenin haddine değildir.

Zeki Müren hep el üstünde tutuldu. Unutmayalım, Zeki Müren Türk musiki sahnesinde o güne kadar yer alan sanatçılar içinde en eğitimlisidir ve bu nedenle hem sahnesi hem de icrası farklıdır. O, Türk toplumunun hafızasından uzun yıllar yaşayacak ve sürekli anılacak. Ben buna layık olduğuna inanıyorum. Sanatını sorgulayan kişilere de pek katılmadığımı ifade edeyim. İyi ki vardın Zeki Müren.

Ne olursa olsun, O'nu uzun yıllar boyunca bağrımıza basıp hep anacağız...

EKLER

BEKLENEN ŞARKI
ZEKİ MÜREN

ZEKİ MÜREN
SON BESTE

ZEKİ MÜREN
BERDUŞ

ZEKİ MÜREN
ALTIN KAFES

ZEKİ MÜREN
KIRIK PLAK
BELGİN DORUK
AYFER FERAY
HAYRİ ESEN
ZİYA METİN
OSMAN F. SEDEN

ZEKİ MÜREN
GURBET

AŞK HIRSIZI
ZEKİ MÜREN
LEYLA SAYAR

ZEKİ MÜREN
HAYAT BAZEN TATLIDIR
BELGİN DORUK

zeki müren
BAHÇEVAN
belgin doruk

İSTANBUL KALDIRIMLARI
BELGİN DORUK

ATIF YILMAZ
ZEKİ MÜREN
HEP O ŞARKI
BELGİN DORUK

DÜĞÜN GECESİ
ZEKİ MÜREN
TÜRKAN ŞORAY
AJDA PEKKAN

ZEKİ MÜREN
HİNDİSTAN CEVİZİ
FİLİZ AKIN
NEVİN FERRAS

ZEKİ MÜREN
KÂTİP
(ÜSKÜDARA GİDERKEN)

ZEKİ MÜREN
MİNE MUTLU
İNLEYEN KAVAKLAR

ZEKİ MÜREN
KALBİMİN SAHİBİ
SEMA ÖZCAN

ZEKİ MÜREN
AŞKTAN DA ÜSTÜN
FİLİZ AKIN

ZEKİ MÜREN
RÜYA GİBİ
ARZU OKAY
ENEV PUNSELLE

ZEKİ MÜREN FİLMOGRAFİSİ

1. BEKLENEN ŞARKI – 1953

Oyuncular	: Zeki Müren, Cahide Sonku, Talat Artemel, Abdurrahman Palay, Sami Ayanoğlu, Jeyan Mahfi Tözüm, Hadi Hün, Bedia Muvahhit, Melahat İçli, Necmi Oy, Refik Kemal Arduman, İbrahim Delideniz, Muhip Arcıman, Rıza Tüzün
Yönetmen	: Sami Ayanoğlu, Orhon Murat Arıburnu, Cahide Sonku
Senaryo	: Sadık Şendil
Yapımcı	: Cahide Sonku
Müzik	: Sadi Işılay
G. yönetmeni	: Kriton İlyadis
Vizyonş tarihi	: 10 Şubat 1954
Süre	: 95dk., siyah-beyaz

Filmin şarkıları

Zeki Müren'in üç bestesi:

Zehretme hayatı bana cânanım... (acemkürdi)
Gözlerinin içine başka hayal girmesin...(nihavent) *(Beklenen Şarkı)*
Bir yaz yağmuru gibi geçiverdi aşkımız...(hicaz)

* * *

Dede Efendi'nin hicaz şarkısı: *Ey büt-i nev êda/Olmuşum mübtelâ*
Bimen Şen'in sultânıyegâh şarkısı: *Al sazını sevdiceğim şen hevesinle*
Musa Süreyya Bey'in hüzzam şarkısı: *Sen sanki baharın gülüsün şen çiçeğimsin*
Mısırlı İbrahim Efendi'nin hicaz şarkısı: *Seni sevda çiçeğim tâc-ı serim*
Sadi Işılay'ın nihavent ve hicaz şarkıları: *Bir kır çiçeğinden daha da tazesin, Bende hicran yarasından da derin yara var*
Itri'nin segâh şarkısı: *Tuti-i mucize guyem, her ne desem laf değil*
Nevres Paşa'nın şehnaz divanı: *Vardım ki yurdundan ayağ göçürmüş*
İstanbul türküsü, uşşak makamında: *Telgrafın tellerine kuşlar mı konar.*

2. SON BESTE – 1955

Oyuncular	: Zeki Müren, Belgin Doruk, Neşe Yulaç, Bedia Muvahhit, Behzat Butak, Reşit Baran, Tevhit Bilge, Mümtaz Ener, Osman Zıt, Vahi Öz, Feridun Çölgeçen, Muazzez Arçay, Dursune Şirin, İhsan Aşkın, Fadıl Garan.
Yönetmen	: Arşavir Alyanak
Senaryo	: Arşavir Alyanak
Yapımcı	: Hürrem Erman
Müzik	: Sadi Işılay
G. yönetmeni	: Mike Rafaelyan
Eser	: Kerime Nadir
Vizyon tarihi	: 01 Mart 1955
Süre	: 95 dakika, siyah-beyaz

Filmin şarkıları

Zeki Müren besteleri:

Yoksun bu gece yine zehroldu hayatım... (rast)
Uzun yıllar bekledim hakikat oldu rüyam... (kürdilihicazkâr)

Hülyalı gecelerde hasretin yolcuyum
Bu karanlık gönlümde artık sabah olmuyor
Eritiyor kalbimi ayrılığın ateşi
Ömrüm gelip geçiyor neden çilem dolmuyor (hicaz)

Filme adını veren ve filmde en son olarak Zeki Müren'in okuduğu şarkı. Bu şarkı, Zeki Müren şarkı listesinde yok.

Bu kara toprak nasıl aldı, nasıl sardı seni
Yalvarırım Allah'ım yaşatma artık beni
Bu acı hatırayla okurken son bestemi
Yalvarırım Allah'ım yaşatma artık beni

* * *

Sadi Işılay'ın hicazkâr şarkısı: *Yolları gurbete bağlayan dağlar...*
Fahri Kayahan'ın hicaz şarkısı: *Ayrılık ateşten bir ok...*
Hacı Faik Bey'in hicaz şarkısı: *Ateş-i suzân-ı firkat yaktı cism ü canımı...*
Ali Bey'in segâh şarkısı: *Dil harâb-ı aşkınım sensin sebeb berbadıma...*
Jenerikte yazılan Basmacı Abdi Efendi'nin rast şarkısı *"Senin aşkınla çak oldum"* filmde yok.

3. BERDUŞ – 1957

Oyuncular	: Zeki Müren, Turan Seyfioğlu, Deniz Tanyeli, Gazanfer Özcan, Erol Taş, Nubar Terziyan, Kadir Savun, Ahmet Tarık Tekçe, Melahat İçli, Şaziye Moral, Ali Üstüntaş, Ali Seyhan, Suna Pekuysal, Deniz Uyguner, Asım Nipton
Yönetmen	: Osman F. Seden
Senaryo	: Sadık Şendil
Yapımcı	: Osman F. Seden
Müzik	: Zeki Müren
G. yönetmeni	: Kriton İlyadis
Süre	: 110 dk., siyah-beyaz

Filmin şarkıları

Zeki Müren besteleri:

Ben yaralı bir kuşum, kimsesizim berduşum... (acemkürdi)
Su akar şırıl şırıl, boyarım pırıl pırıl... (?)
Nazlı bir çiçek gibi, uçan kelebek gibi... (muhayyerkürdi)

Doymadım ben gençliğime ömrüme
Kara bahtım hiç gülmedi gönlüme
İnleyerek gidiyorum ölüme
Kara bahtım hiç gülmedi gönlüme (sabâ / filmin son şarkısı)

* * *

Şükrü Tunar'ın hicaz şarkısı: *Geceler yârim oldu anam anam garibem...*
Maya: *Şaştım Allah'ım da şaştım...*
Türkü: *Karadır kaşların ferman yazdırır...*
Türkü: *Asmalarda aman kol uzatmış dallere...*

4. ALTIN KAFES – 1958

Oyuncular	: Zeki Müren, Sezer Sezin, Münir Özkul, Nilüfer Aydan, Sadri Alışık, Atıf Kaptan, Müfit Kiper, Atıf Kaptan, Melahat İçli, Üftade Kimi, Muammer Gözalan, Hayati Hamzaoğlu
Yönetmen	: Osman F. Seden
Yapımcı	: Osman F. Seden
Müzik	: Zeki Müren
G. yönetmeni	: Kriton İlyadis
Süre	: 118 dk., siyah-beyaz

Filmin şarkıları

Zeki Müren besteleri:

Bülbül âşıkmış güle, gül naz eder bülbüle... (nihavent)
Bu aşkın ızdırabı bilmem ne zaman biter... (sabâ)
Buick su gibi akar, kadillak fazla yakar... (?)
Yaşamak zevki verir ruhuma sonsuz kederim... (muhayyerkürdi)

* * *

Alaaddin Yavaşça'nın nihavent şarkısı: *Yaprak dökümü mevsimi geldi...*
Kaptanzâde Ali Rıza Bey'in hicaz şarkısı: *Kapıldım gidiyorum bahtımın rüzgârına...*
Kemal Gürses'in uşşak şarkısı: *Zulmetle ayrılık bestesi yapan/Beni düşünceye salan geceler...*

5. KIRIK PLAK – 1959

Oyuncular	: Zeki Müren, Belgin Doruk, Renan Fosforoğlu, İzzet Günay, Ahmet Tarık Tekçe, Hayri Esen, Ayfer Feray, Nubar Terziyan, Ziya Metin, Hüseyin Kâşif, Mualla Sürer, Asım Nipton, İsmail Ertan
Yönetmen	: Osman F. Seden
Senaryo	: Sadık Şendil
Yapımcı	: Osman F. Seden
Müzik	: Zeki Müren
G. yönetmeni	: Kriton İlyadis
Süre	: 118 dakika, siyah-beyaz

Filmin şarkıları

Zeki Müren besteleri (tümü):

Her gün yeniden kanar bağrımdaki yaralar
Bir kırık plak gibi içimde hatıralar
Gönlüm geçmiş günleri yine özleyişle arar
Bir kırık plak gibi içimde hatıralar (muhayyerkürdi)

Bir tatlı yalan olsa bile sevmeyi vadet... (nihavent)
Bir tatlı tebessüm bin vuslata bedelsin... (uşşak)
Uzat dudaklarını öpeyim öpeyim... (nihavent)
Bu hazan yine kalbim maziden daha kırık... (hüzzam)
İlk aşkım tek güneşim yalnız kalbime dolsan... (nihavent)
Geçti artık güzel günler/Kalbimi sardı bülbüller... (nihavent)
Şimdi uzaklardasın gönül hicranla doldu... (suzinak)

6. GURBET – 1959

Oyuncular	: Zeki Müren, Mualla Kaynak, Kenan Pars, Feridun Karakaya, Münir Özkul, Melahat İçli, Nubar Terziyan, Neşet Berbüken, Hakkı Kıvanç, Mualla Sürer, Necdet Tosun, Mustafa Kandıralı, İlhan Hemşeri
Yönetmen	: Osman F. Seden
Senarist	: Osman F. Seden
Süre	: 98 dk., siyah-beyaz

Filmin şarkıları

Zeki Müren besteleri:

Rüzgârlar kapılmış kuru yaprak misali... (hüseyni)
Ey şirin İstanbul, güzel Marmara... (?)
Ruhumda yine aşk bestesi var... (segâh)
Kınalı keklik idim genç yaşımda vurdular... (sabâ)

* * *

Türkü: *Bir elinde sazı, ötekinde komşunun kızı... (doktor civanım)*
Mustafa Kovancı'nın nihavent şarkısı: *Yasemenler solmadan gel...*
Hüseyin Coşkuner'in rast şarkısı: *Senden ayrı yaşayamam, çünkü çok sevdim seni...*

7. AŞK HIRSIZI – 1961

Oyuncular	: Zeki Müren, Leyla Sayar, Renan Fosforoğlu, Öztürk Serengil, Vahi Öz, Memduh Ün, Ahmet Tarık Tekçe, Salih Tozan, Ulvi Uraz, Gül Gülgün, Melahat İçli, Müfit Kiper, Necdet Tosun, Şaziye Moral
Yönetmen	: Osman F. Seden
Senaryo	: Bülent Oran, Osman F. Seden
Yapımcı	: Osman F. Seden
Müzik	: Metin Bükey, Zeki Müren
G. yönetmeni	: Kriton İlyadis
Süre	: 105 dk., siyah beyaz

Filmin şarkıları

Zeki Müren besteleri:

Bir gönül hikâyesi anlatırdı gözlerin... (uşşak)
Deva bulmayacak mı kalbimdeki bu yara... (hüzzam)
Bağrımda bir çöl güneşi... (muhayyerkürdi)
Söğüt dalından incesin/Gül bahçesinde goncasın... (acemkürdi)

* * *

Haydar Telhüner'in muhayyerkürdi şarkısı. Zeki Müren bu şarkıyı filmin açılışında ve sonunda olmak üzere iki kez okuyor. Çok iyi ama çok az duyduğumuz bir şarkı. Zeki Müren'den dinlemenizi öneririm.

Sonsuz karanlıklarda güneşim Leylâ
Hem güneşim, hem eşim, yoldaşım Leylâ
Kovsan kapından yine gelirim Leylâ
Bırakma beni yalnız başıma ah Leylâ...

Bir türkü: *Bahçelere geldi bahar/Yeşil halı serdi bahar...* (Mihriban-Kars yöresi)
Selahattin İnal'ın uşşak şarkısı: *Gurbetten gelmişim yorgunum hancı...*
Sivas yöresi bir türkü: *Yeşil ördek gibi daldım göllere...*
Muzaffer Sarısözen'in derlediği türkü: *Entarisi ala benziyor/Şeftalisi bala benziyor...*

8. HAYAT BAZEN TATLIDIR – 1962

Oyuncular	: Zeki Müren, Belgin Doruk, Sadri Alışık, Suna Pekuysal, Avni Dilligil, Dursune Şirin, Kadir Savun, Şaziye Moral, Sadettin Erbil, Birsen Menekşeli, Nişan Hançer
Yapımcı	: Özdemir Birsel
Yönetmen	: Nejat Saydam
Senarist	: Özdemir Birsel
Süre	: 109 dk., siyah-beyaz (bazı bölümleri renkli)

Filmin şarkıları

Zeki Müren besteleri:

Hayat bazen tatlıdır/Sevenler kanatlıdır... (muhayyerkürdi)
Yanıyorken aşkın ateşi/Kim bilir nerde acaba nerde... (?)
İnleyen şu kalbim acaba deva bulmayacak mı... (?)
Ömrüm senin olsun/Gülüşün gülden güzel... (nihavent)
Maziyi unut gel kalbime koy başını dinle... (?)

* * *

İsmail Demirkıran'ın bayati şarkısı: *Yana yana kül oldum/Bir esmere kul oldum...*

Rahşan Çelikkol'un kürdilihicazkâr şarkısı: *Hayatımın çiçeği/Gönlüm özlüyor seni...*

Türkü: *Köylü kızı köylü kızı/Sen allar giy ben kırmızı...*

Dede Efendi'nin rast şarkısı: *Yine bir gül-nihâl aldı bu gönlümü...*

9. BAHÇEVAN – 1963

Oyuncular	: Zeki Müren, Belgin Doruk, Ali Şen, Vahi Öz, Ertuğrul Bilda, Behzat Butak, Melahat İçli, Rıza Tüzün, Hayri Esen, Ahmet Turgutlu, Necdet Mahfi Ayral, Atilla Yelkenci, Sadi Mutlu
Yönetmen	: Nejat Saydam
Senaryo	: Özdemir Birsel, İlhan Engin
Yapımcı	: Özdemir Birsel
Müzik	: Zeki Müren
G. yönetmeni	: Turgut Ören
Süre	: 114 dk., siyah-beyaz

Filmin şarkıları

Zeki Müren besteleri:

Elmayı satan bilir oy oy/Şeftaliyi satan bilir oy oy/Bahçevan geldi... (uşşak)

Bu dünya yalancı dünyadır/Gözleri görmeyen âşık olandır... (?)

Portakal gibi dilim/Âşıksın be gülüm... (?)

Gönül olmaz yâresiz/Çiçek olmaz yâresiz/Yârimi eller aldı/Çaresizim çaresiz... (?)

Aşkımın bülbülü, ömrümün gülü... (?)

* * *

Akın Özkan'ın muhayyer kürdi şarkısı: *Gönül âşık oldu sana...*

Baki Duyarlar'ın rast şarkısı: *Ben küskünüm feleğe/Düştüm bitmez çileye...*

Ramazan Uraş'ın muhayyerkürdi şarkısı: *Bu çeşme ne güzelmiş/Su içecek tası yok...* (Zeki Müren bu şarkıyı konserlerinde de okuyor. Gerçekten güzel bir şarkı.)

Cemil Sipahi'nin segâh türküsü: *Bir okkacık balın mı var...*

10. İSTANBUL KALDIRIMLARI – 1964

Oyuncular	: Zeki Müren, Belgin Doruk, Bedia Muvahhit, Kadir Savun, Semih Sezerli, Hüseyin Baradan, Feridun Çölgeçen, Mürüvvet Seyfioğlu, Sedat Demir, Avni Dilligil, Muzaffer Yenen
Yapımcı	: Nüzhet Birsel, Özdemir Birsel
Yönetmen	: Metin Erksan
Senarist	: Metin Erksan, Hamdi Avcıoğlu, İsmet Soydan
Süre	: 82 dk., siyah-beyaz

Filmin şarkıları

Zeki Müren besteleri:

Benim de kalbim var sevmek istiyorum... (?)

Beklerim her gece pencerelerde... (?)

Bağrımda bir çöl güneşi... (muhayyerkürdi)

* * *

Gündoğdu Duran'ın nihavent şarkısı: *Gözleri aşka gülen taze söğüt dalısın...*

Kaptanzâde Ali Rıza Bey'in nihavent şarkısı: *Benim gönlüm sarhoştur yıldızların altında...*

Atınç Emnalar'ın hicaz şarkısı: *Gurbette ömrüm geçecek...*

Yusuf Nalkesen'in rast şarkısı: *Kimi dertten içermiş, kimi neş'eden...*

Türkü: *Kızılcıklar oldu mu, çiçekleri soldu mu...*

11. HEP O ŞARKI – 1965

Oyuncular	: Zeki Müren, Belgin Doruk, Avni Dilligil, Reha Yurdakul, Mualla Sürer, Ahmet Turgutlu, Mualla Fırat, Saltuk Kaplangı, Nezihe Güler, Hüseyin Salıcı
Yönetmen	: Atıf Yılmaz
Senaryo	: Safa Önal
Yapımcı	: Özdemir Birsel, Nüzhet Birsel
Müzik	: Zeki Müren
G. yönetmeni	: Gani Turanlı
Süre	: 85 dk., renkli

Filmin şarkıları

Zeki Müren besteleri:

O şarkıda sen varsın, o şarkıda ben varım. (Hep o şarkı) (nihavent)

Bu yağmur ah bu yağmur
Seni bana getirsin
Gök, bulut, deniz, çiçek
Ne varsa aşka girsin
Ben artık ben değilim
Sen artık sen değilsin
Nasıl sevdim ben seni
Nasıl yandım bilmezsin (nihavent)
(İlk kez duyduğum bir şarkı. Dinlemenizi öneririm.)

Bana derler Makas Ali gönlüm deli... (?)

* * *

Maya: *Yürü dilber de yürü yolundan kalma... (Yiğidin alnına yazılan gelir)*

Türkü: *Ala keklik çift doğurdu, bol etlik sütü yoğurdu... (Ana beni eversene türküsü)*

Santa Lucia...

Necip Mirkelamoğlu'nun rast şarkısı: *Gül ağacı değilem, her gelene eğilem...*

Yusuf Nalkesen'in muhayyerkürdi şarkısı: *Hani o bırakıp giderken seni...*

12. DÜĞÜN GECESİ – 1966

Oyuncular	: Zeki Müren, Türkân Şoray, Ali Şen, Nubar Terziyan, Ajda Pekkan, Kadir Savun, Feridun Çölgeçen, Tuncer Necmioğlu, İlhan Hemşeri, Feridun Karakaya, Hüseyin Zan, Renan Fosforoğlu
Yönetmen	: Osman F. Seden
Seneryo	: Osman F. Seden
Yapımcı	: Osman F. Seden
Müzik	: Fecri Ebcioğlu
G. yönetmeni	: Necati İlktaç
Süre	: 79 dk., siyah-beyaz

Filmin şarkıları

Zeki Müren besteleri:

Eve neden gelmiyorsun/halimi hiç bilmiyorsun/gözyaşımı silmiyorsun/sevgilim/Sen aşk nedir bilmez misin?... (Zeki Müren-Türkân Şoray düeti)

Gece karanlık eller birleşmiş/Gece karanlık kalpler sözleşmiş... (Ajda Pekkan-Zeki Müren düeti)

* * *

Avni Anıl'ın kürdilihicazkâr şarkısı: *Safâlar getirdiniz safâ geldiniz dostlar...*

Avni Anıl'ın nihavent şarkısı: *İçimde nice uzun yılların özlemi var...*

Yusuf Nalkesen'in hicaz şarkısı: *Çatılmış kaşların kime düşman gibisin...*

Yusuf Nalkesen'in kürdilihicazkâr şarkısı: *Ne o bensiz edebilir/Ne temelli gidebilir/Bende bunu böyle bilir...*

Halil İsmail Taşkent'in acemkürdi şarkısı: *Seni sevdim bir kere unutmak mümkün değil...*

Sivas yöresinden bir türkü: *Mühür gözlüm seni elden sakınırım kıskanırım...*

13. HİNDİSTAN CEVİZİ – 1967

Oyuncular	: Zeki Müren, Filiz Akın, Sadri Alışık, Süleyman Turan, Sevda Ferdağ, Refik Kemal Arduman, Feridun Çölgeçen, Necdet Tosun, Asuman Arsan, Hakkı Kıvanç, Ali Seyhan, Hasan Ceylan, Asım Nipton
Yapımcı	: Osman F. Seden
Yönetmen	: Osman F. Seden
Senarist	: Osman F. Seden
G. yönetmeni	: Kenan Kurt
Müzik	: Zeki Müren
Süre	: 97 dk., siyah-beyaz

Filmin şarkıları

Zeki Müren'in besteleri :

Kapanmış gönül çoktan maceralara/Açma Allah aşkına orda bir yara... (?)

* * *

Necip Mirkelamoğlu'nun hicaz şarkısı: *Bir rüzgâr esti felek/ Mecalim kesti felek...*

Suat Sayın'ın nihavent şarkısı: *Gözlerimde hatıran/ Kulağımda kahkahan...*

Cemil Demirsipahi'nin rast şarkısı: *Fakir bir şairim amma yüreğim zengin a canım...*

Suat Sayın'ın kürdi şarkısı: *Sev diyorsun Azizem, seni nasıl seveyim...*

Türkü: *Herkesi kendine dost olur sanma/Bu yalan dünyadır sakın aldanma...*

Yusuf Nalkesen'in kürdilihicazkâr şarkısı: *Gelince göz göze biz bir hoş olur içimiz...*

Suat Sayın'ın rast fantezisi: *Bu gece ben çok mesudum... (Sus sus kimseler duymasın)* (Bu şarkıyı Zeki Müren Rumca ve Türkçe olarak söylüyor.)

14. KÂTİP (ÜSKÜDAR'A GİDERKEN) – 1968

Oyuncular	: Zeki Müren, Sezer Güvenirgil, Gülistan Güzey, Vahi Öz, Suzan Avcı, Şaziye Moral, Mualla Sürer, Müfit Kiper, Bedia Muvahhit, Nubar Terziyan, Faik Coşkun, Zeki Alpan, Sümer Dilmaç, Sadettin Erbil, Tuncay Torun, Bedia Muvahhit (jenerikte yok)
Yönetmen	: Ülkü Erakalın
Senaryo	: Sadık Şendil
Yapımcı	: Özdemir Birsel
G. yönetmeni	: Menasi Filmeridis
Eser	: Sadık Şendil
Süre	: 81 dk., renkli

Filmin şarkıları

Tamburi Mustafa Çavuş'un şehnazbuselik şarkısı: *Küçüksu'da gördüm seni, gözlerinden bildim seni...*

Yemen türküsü: *Havada bulut yok bu ne dumandır...* (hüseyni)

Hacı Sadullah Ağa'nın hicaz yürük semaisi: *Ah nideyim sahn-ı çemen seyrini cânânım yok...*

Dede Efendi'nin rast kârı-ı nevi: *Gözümde dâim hayâl-i cânâ. (Ah) Gönülde her dem cemâl-i cânâ...* (son bölümü)

Nikoğos Ağa'nın hicaz şarkısı: *Niçin a sevdiğim niçin, seni sevdim budur suçum*

Dede Efendi'nin hicaz yürük semaisi: *Ey but-i nev-edâ olmuşum müptelâ...*

Nihavent türkü: *Üsküdar'a giderken aldı da bir yağmur...*

Uşşak türkü: *Kadifeden kesesi kahveden gelir sesi...*

Şakir Ağa'nın müstear şarkısı: *Evvel benim nazlı yârim severim kimseler bilmez...*

15. İNLEYEN NAĞMELER – 1969

Oyuncular	: Zeki Müren, Mine Mutlu, Önder Somer, Çolpan İlhan, İsmet Ay, Nevzat Okçugil, Muammer Gözalan, Mahmure Handan, Melek Görgün, Mehmet Büyükgüngör, Ekrem Dümer, Özdemir Akın
Yönetmen	: Safa Önal
Senaryo	: Safa Önal
Yapımcı	: Berker İnanoğlu
G. yönetmeni	: Nejat Okçugil
Süre	: 85 dk., renkli

Filmin şarkıları

Zeki Müren'in besteleri:

Karanlık dünyana bir ışık olsam... (rast)
Tutsam bağrımda hep sarsam seni... (?)
Bir pınarsın yüreğimde çağlayan... (?)

* * *

Zeynettin Maraş'ın nihavent şarkısı: *İnleyen nağmeler ruhumu sardı...*
Zeynettin Maraş'ın nihavent şarkısı: *Gizli aşk bu söyleyemem derdimi hiç kimseye...*
Muzaffer İlkar'ın hicaz şarkısı: *Gönül penceresinden ansızın bakıp geçtin...*
Mehmet Ilgın'ın rast şarkısı: *Rüya gibi her hatıra her yaşantı bana...*

16. KALBİMİN SAHİBİ – 1969

Oyuncular	: Zeki Müren, Sema Özcan, Piraye Uzun, Oktar Durukan, İsmet Ay, Ali Ekdal, Yusuf Sezer, Sümer Dilmaç, Doğan Dora, Cevat Kurtuluş, Nezihe Güler, Erol Kesler
Yönetmen	: Safa Önal
Senaryo	: Safa Önal
Yapımcı	: Berker İnanoğlu
Müzik	: Metin Bükey, Zeki Müren
G. yönetmeni	: Nejat Okçugil
Süre	: 83 dk., renkli

Filmin şarkıları

Zeki Müren besteleri:

Yanık bağrıma esen aşk rüzgârı gibisin/İnan ki sevgilim sen kalbimin sahibisin... (nihavent)

Gönlümde dileksin sen, nazlı kelebeksin sen... (?)

* * *

Sezen Cumhur Önal "Bekleyiş": *Gitti gelmez artık baharın rüzgârı/Bak gelip çattı hasretin baharı...*

Selahattin Pınar'ın hüzzam şarkısı: *Ümidini kirpiklerine bağladı gönlüm...* (Zeki Müren 31 Mayıs 1969'da Aspendos konserinden sonra yaz aylarında çekilen bu filmde, bu şarkıyı aynı yıl yaz aylarında izleyicinin olmadığı Aspendos'ta söylüyor)

Türkü: *Köprüden geçti gelin, saç bağı düştü gelin...*

Avni Anıl'ın kürdilihicazkâr şarkısı: *Bir geceye bir ömür verilir Kanlıca'da...*

17. AŞKTAN DA ÜSTÜN – 1970

Oyuncular	: Zeki Müren, Filiz Akın, Salih Güney, Lale Belkıs, Sami Hazinses, Muammer Gözalan, Nermin Özses, Tunç Aydınoğlu, Mustafa Yavuz, Hüseyin Baradan, Meltem Mete, Haydar Karaer
Yönetmen	: Atıf Yılmaz
Senaryo	: Safa Önal
Yapımcı	: Berker İnanoğlu
G. yönetmeni	: Nejat Okçugil
Süre	: 80 dk., renkli

Filmin şarkılar

Zeki Müren besteleri :

Doğarken kalbime bir tatlı hüzün... (Aşktan da Üstün) (muhayyerkürdi)

Ninni: *Yum o güzel gözlerini yum güzel yavrum...* (?)

Minik kurbağa şarkısı: *Minik kurbağa minik kurbağa/kuyruğun nerede/kuyruğum yok kuyruğum yok/yüzerim derede...* (?)

* * *

Mehmet Erbulan'ın muhayyerkürdi şarkısı: *Gözyaşım şarap olsa/ Gençliğim harap olsa/Her günün azap olsa/Yine seni seveceğim...*

Teoman Alpay'ın kürdi şarkısı: *Bana kollarını uzatsan biraz/ Sana kul olurum seven ne yapmaz...*

Dede Efendi'nin hicaz şarkısı: *Bir sevda geldi başıma/Felek su kattı aşıma...*

18. RÜYA GİBİ – 1971

Oyuncular	: Zeki Müren, Arzu Okay, Esen Püsküllü, Engin Tara, Leman Akçatepe, Turgut Boralı, Kadir Savun, Ekrem Dümer, İhsan Baysal, Hüseyin Salıcı, Oktay Yavuz, Nermin Özses
Yönetmen	: Atıf Yılmaz
Senaryo	: Safa Önal
Yapımcı	: Berker İnanoğlu
G. yönetmeni	: Nejat Okçugil
Süre	: 80 dk., renkli

Filmin şarkıları

Zeki Müren besteleri:

Yaralı bir gönülden başka/Ne bıraktın bende hatıra... (?)
Elveda, elveda birkaç mukadder/Beyhude ne kadar etse de kader... (?)
Yandım ateşinden benim nazlı güzel Ayşem... (?)

* * *

Melahat Pars'ın hicaz şarkısı: *Ben gamlı hazan sense bahar dinle de vazgeç...*

Zeki Müren aşağıda gösterilen filmlere konuk sanatçı olarak katılmıştır:

ZORAKİ MİLYONER – 1963
İSTANBUL'DA CÜMBÜŞ VAR – 1968
FATOŞ TALİHSİZ YAVRU – 1970
DELİ DELİ TEPELİ – 1975

ZEKİ MÜREN'İN 121 ŞARKILIK RADYO PROGRAMI LİSTESİ

(Kaynak: Arlan Alpar)

Zeki Müren 'in radyoda, spikerlerin yaptığı anonslarla sunduğu 12 radyo programı aşağıda gösterilmiştir. 4. ve 5. programlar kitapta detaylı olarak ayrıca anlatılmıştır (bkz s. 92-95). Listenin devamında çeşitli radyo programlarında okuduğu şarkılar da eklenmiştir.

(1) *Firkâtin aldı bütün neşve-i tâbım bu gece* (hicaz)
Beni canımdan ayırdı gönlümü yıktı temelden (hicaz)
Neden hâlâ seversin onda vefa yok gönül (hicaz)
Pınarın başında su verdin içtim (hicaz)
Al gönlünü ondan bana ver (muhayyerkürdi)
Bu çeşme ne güzelmiş su içecek tası yok (muhayyerkürdi)

(2) *Sayd eyledi bu gönlümü bir gözleri âhu* (hicaz)
Zannım bu ki cânâ beni kurban edeceksin (hicaz)
Sen hep beni mazideki halimle tanırsın (hicaz)
Dün gece ye's ile kendimden geçtim (hicaz)
Ne dert kalır ne hüzün/Bir sudur akar zaman (nihavent)
Seni sevmek sana yanmak senin olmak dileğim (nihavent)

(3) *Sevdası henüz sinede gönlüm gibi sağdı* (hüzzam)
Gel gitme kalmasın gözüm yollarda (segâh)
Yükselen nağmenle bak solan gül renk aldı (acemkürdi)
Hayat bazen tatlıdır sevenler kanatlıdır (muhayyerkürdi)
Bahar gelmiş neyleyim, neyleyim baharı yazı (nihavent)
Ömrüm senin olsun (nihavent)

(4) *Ey gonca açıl zevkini sür fasl-ı baharın* (suzidil)
Yandıkça oldu sûzan kalb-i şerer-feşânım (suzidil)
Cânâ gâm-ı aşkınla perişan gezer (suzidil)

Her bir bakışında neş'e buldum (suzidil)
Ne olur beni alın koynunuza hatıralar (hisarbuselik)
Bir hadise var can ile canân arasında (hisarbuselik)
Küçüksu'da gördüm seni (şehnazbuselik)

(5) *Bulunmaz nev-civansın her dem-i âğyârsın* (zavil)
Meyhanede kaldık bu gece mestiz efendim (nikriz)
Yürükte yaylasında (nikriz)
Issız gecede ben yine hicrânı düşündüm (nihavent)
Unutturamaz seni hiçbir şey (nihavent)
Yaprak dökümü mevsimi geldi (nihavent)

(6) *Ruhuma gecenin matemi doldu* (nihavent)
Bir pür cefa hoş dilberdi (buselik)
Dün gece bir bezm-i meyde ah edip anmış beni (buselik)
Seyr-i mehtab edelim gel bu şeb ey mehlika (acemkürdi)
Nazlı bir çiçek gibi (muhayyerkürdi)
Yaşlı gözlerimi kuruttum bu gece (kürdilihicazkâr)

(7) *Kaldı yollarda bu şeb âşıkının dideleri* (kürdilihicazkâr)
Sana ey canımın canı efendim (kürdilihicazkâr)
Sineler aşkınla inler dideler mahmur olur (kürdilihicazkâr)
Kalb-i sevdâ-zedeler âh ile daim inler (kürdilihicazkâr)
Bitmez tükenmez bu dert ömür diyorlar (kürdilihicazkâr)
Gidelim Göksu'ya bir âlemi ab eyleyelim (kürdilihicazkâr)

(8) *Bir kendi gibi zalimi sevmiş yanıyormuş* (kürdilihicazkâr)
Hançer-i ebrusu saplandı dile (kürdilihicazkâr)
Gurub etti güneş dünya karardı (kürdilihicazkâr)
Nereden sevdim o zalim kadını (kürdilihicazkâr)
Şen gözlerine neş'e veren (kürdilihicazkâr)

(9) *Bahar geldi gül açıldı* (hicazkâr)
Geçti muhabbet demi ağla gönül yan gönül (uşşak)
Mehtaplı gecelerde hep seni andım (uşşak)
Yalnız bırakıp gitme bu akşam (uşşak)

Gurbetten gelmişim yorgunum hancı (uşşak)
Bir tatlı tebessüm (uşşak)

(10) *Nerdesin nerde acep gamla bıraktın beni* (hicazkâr)
Mâni oluyor halimi takrire hicâbım (hicazkâr)
Yaşamak zevki verir (muhayyerkürdi)
Yine bahar oldu coştu yüreğim (muhayyerkürdi)

(11) *Meyhâne mi bu bezm-i tarabhân-i Cem mi* (uşşak)
Ey suh-i cefa pişe bırak (uşşak)
Bir bakışla bağladı zülfüne (rast)
Hayatımın çiçeği gönlüm özlüyor seni (kürdilihicazkâr)

(12) *Ne yeşili ne siyahı* (uşşak)
Yürü diber yürü ömrümün varı (uşşak)
Ne çıkar bahtımızda (muhayyerkürdi)
Ne senin aşkına muhtaç ne esirin olacağım (kürdilihicazkâr)
Madem ki gidiyorsun bırakıp burda beni (hicaz)

Çeşitli radyo programlarında okuduğu şarkılar:

Açmam açamam (hüzzam)
Akşam olunca yarelerim sızlar (muhayyerkürdi)
Aşkı seninle tattı hicranla yandı gönül (hicaz)
Ateş-i suzân-ı firkat yaktı canımı (hicaz)
Ayrılık yarı ölmekmiş, o bir ateşten gömlekmiş (nişaburek)
Beyoğlu'nda gezersin gözlerini süzersin (mahur)
Bi-kesi biçareyim (karciğar)
Bir bir geçiyor sevgililer gözleri yaşlı (hicaz)
Bir dâme düşürdü ki beni baht-ı siyâhım (rast)
Bir demet yasemen (nihavent)
Bir yâreli kuş çırpınıyor (karcığar)
Boğaziçi şen gönüller diyarı (hicaz)
Bu akşam yine sensiz yollarda ağladım durdum (sabâ)
Bu ne acı bu ne keder sus kalbim sus yeter (hicaz)
Bu sevda ne tatlı yalan (mahur)

Bu zevk u safâ sahn-ı çemenzâra da kalmaz (rast)
Çıkar yücelerden haber sorarsın (hüzzam)
Derman kâr eylemez ferman dinlemez (segâh)
Dertliyim ruhuma hicranımı sardım da yine (segâh)
Dün gece mehtaba dalıp (hüzzam)
Ela gözlüm yıktın benim evimi (zavil)
Enginde yavaş yavaş günün minesi soldu (hicaz)
Geçti bahar hazan erdi (buselik)
Gönlümde açmadan solan bir gülsün (hicaz)
Gözleri aşka gülen bir taze söğüt dalısın (nihavent)
Habu gah-ı yâre girdim (rast)
Her günüm mazide kalmış (uşşak)
Hülyalı gecelerde hasretin yolcusuyum (hicaz)
İçimde kim vardır bir bilebilsen (hüzzam)
Leylâ bir özge candır ela gözlü ceylândır (segâh)
Muhabbet bağına girdim bu gece (hicaz)
Nasıl geçti habersiz o güzelim günlerim (hicaz)
Ne boş yere yanmışım (hicaz)
Ne sevincin ömrü varmış (rast)
Nedir a sevdiğim söyle bu halin (nihavent)
Nedir ol şuh-i istiğna-edânın kârı bilmem ki (ferahnak)
O siyah gözlerini (hüzzam)
Sandalım geliyor varda (hicaz)
Sen kimseyi sevemezsin (nihavent)
Seni sevda çiçeğim tâc-ı serim (hicaz)
Seninle bir sonbahar mevsimiydi tanıştık (hicaz)
Seninle düştüm dile (rast)
Sevil neş'elen sevme yanarsın (nihavent)
Sevmediklerinle gönül avutma (rast)
Şarkılar seni söyler dillerde nağme adın (nihavent)
Şen gözlerine neş'e veren (kürdilihicazkâr)
Tel tel taradım zülfünü, tellerine gül bağladım (hicaz)
Uzun yıllar ötesinden hatırını sorayım mı (hüzzam)
Üsküdar'a gider iken aldı da bir yağmur (nihavent)
Var mı hacet söyleyim ey gül tenim (muhayyerkürdi)
Vardar ovası (hicaz)

Yadeller aldı beni taşlara saldı beni (hicaz)
Yar saçların lüle lüle, yar benziyor beyaz güle (hicaz)
Yine bir sızı var içimde akşam oldu diye (hüzzam)
Yüce dağ başında yatmış uyumuş (hüseyni)

Bu 121 şarkılık listede üç şarkı benim çok dikkati çekti. Biri Zeki Müren'e ait olsa da hafızamı yokladığımda pek aşina gelmediler. Onları tekrar tekrar dinledim. Üçünün de güftesini aşağıda yazdım. Programa katılan sazlara dikkat edildiğinde Zeki Müren'in bu şarkıları 1953-1960 arasında okuduğunu söylemek mümkün.

İlki Zeki Müren'in hicaz şarkısı:

Hülyalı gecelerde hasretin yolcusuyum
Bu karanlık gönlümde artık sabah olmuyor
Eritiyor kalbimi ayrılığın ateşi
Ömrüm gelip geçiyor neden çilem dolmuyor

İkincisi Muallim İsmail Hakkı Bey'in ferahnak şarkısı:

Nedir ol şuh-i istiğna edanın kârı bilmem ki
Yelellel lel lellelellelli canım ya lâ ye lellelli edanın kârı bilmem ki
Uzakdan bir tebessümle aldı benim gönlümü
Yelellel lel lellelellelli canım ya lâ ye lellelli alır elbet benim gönlüm

Üçüncüsü Mısırlı İbrahim Efendi'nin kürdilihicazkâr şarkısı:

Sîneler aşkınla inler dîdeler mahmûr olur
Sen içerken bezmimizde bâdeler hep nûr olur
Neş'eden sazlar coşar vîrâneler mâmûr olur
Sen içerken bezmimizde bâdeler hep nûr olur

ZEKİ MÜREN'İN RADYODA SESLENDİRDİĞİ KLASİK ESERLER

Âma Kadri Efendi'nin neva makamındaki şarkısı: *Sevdi bu gönül yaman eylemedi...*

Bimen Şen'in hicaz şarkısı: *Firkatin aldı bütün neşve-i tâbım bu gece...*

Dede Efendi'nin bayati şarkısı: *Nice bir aşkınla feryâd edeyim/Bir unulmaz dâğ-ı derdim var benim/Söylemezdim derdim amma neyleyim/ Bir unulmaz dâğ-ı derdim var benim.*

Dede Efendi'nin o muhteşem rast kâr-ı nevi: Onun tamamını görmekte yarar var. Çok zor bir eser. Ama Zeki Müren için değil.

Gözümde dâim hayâl-i cânâ (Ah)
Gönülde her dem cemâl-i cânâ
Hey cânım hey ömrüm hey
(Ah) Ey peri-rû dilber-i rânâ
Civân-ı nâzenin (Ah) gam benim
Şâdi senin hicrân benim devrân senin
Yâr benim devrân senin
Ey şâh-ı cihân ey dilde nihân
Senin gibi güzel efendim var
Var benim, yâr, yâr var benim
Gül yüzlü mâhım
Râhm eyle şâhım
Çeşm-i siyahım
Âlemde birsin

Dede Efendi'nin hicaz şarkısı: *Yine neş'e-i muhabbet dil ü canım etti şeyda...*

Enderuni Ali Bey'in hicaz şarkısı: *N'olsun bu kadar ah-ü figan ah gönül...*

Faize Ergin'in şedaraban şarkısı: *Bade-i vuslat içilsin kâse-i fağfurdan/Bir ilâhi neşe doğsun name-i tamburdan...*

Hacı Arif Bey'in hicaz şarkısı: *Kamer çehre peri ru tende cânım/Nigarım dilberim ruh-i revanım...*

Hacı Arif Bey'in uşşak şarkısı*: Meyhâne mi bu bezm-i tarabhân-i Cem mi...*

Hacı Arif Bey'in hicaz şarkı*: Sayd eyledi bu gönlümü bir gözleri âhu.*

Hacı Arif Bey'in nihavent şarkısı: *Söyle nedir bais-i zârın gönül...*

Hacı Faik Bey'in rast şarkısı: *Bir dâme düşürdü ki beni bahtı siyâhım*

Hafız Yusuf Efendi'nin kürdilihicazkâr şarkısı*: Kaldı yollarda bu şeb âşıkının dideleri*

Kaptanzâde Ali Rıza Bey'in nihavent şarkısı: *Issız gecede ben yine hicrânı düşündüm...*

Küçük Mehmet Ağa'nın zavil şarkısı: *Bulunmaz nev-civansın her dem-i âğyârsın*

Küçük Mehmet Ağa'nın suzinak şarkısı: *Hal-i dilimi şerh edemem kimseye eyvah...*

Küçük Mehmet Ağa'nın suzinak şarkısı: *Kapılır her gören ol şuh-i cihan aşubu...*

Lem'i Atlı'nın rast şarkısı: *Bu zevk u safâ sahn-ı çemenzâra da kalmaz*

Leon Hancıyan'ın suzidil şarkısı: *Cânâ gâm-ı aşkınla perişan gezer oldum...*

Leyla Saz'ın hicazkâr şarkısı: *Nerdesin nerde aceb gamla bıraktın beni...*

Muallim İsmail Hakkı Bey'in nihavent şarkısı: *Feryad ile yâd eyler iken ben seni her bâr...*

Muallim İsmail Hakkı Bey'in şedaraban şarkısı: *Görülmemiş devr-i Yusuf'tan beri hiç böyle güzel/Tavrı güzel, sesi güzel, raksı güzel, ah o güzel...*

Muallim İsmail Hakkı Bey'in ferahnak şarkısı: *Nedir ol şuh-i istiğnaedânın kârı bilmem ki...*

Musa Süreyya Bey'in kürdilihicazkâr şarkısı: *Gün doğmayacak belli bu aşkın gecesinden...*

Nasibin Mehmet Yürü'nün acemkürdi şarkısı: *Seyr-i mehtap edeli gel bu şeb ey mehlika...*

Nikoğos Ağa'nın acem kürdi şarkısı: *Seyr-i mehtab edelim gel bu şeb ey mehlika*

Nikoğos Ağa'nın muhayyer kürdi şarkısı: *Var mı hâcet söyleyim ey gül-tenim*

Sadullah Ağa'nın hicaz şarkısı: *Nideyim sahn-ı çemen seyrine canânım yok...*

Selanikli Ahmet Efendi'nin kürdilihicazkâr şarkısı: *Kalb-i sevdâ-zedeler âh ile daim inler...*

Selanikli Ahmet Efendi'nin acemkürdi şarkısı: *Pür-hande çiçekler şevk ile çağlar...*

Servet Yesari'nin hisar buselik şarkısı: *Bir hadise var can ile canan arasında/Kaldım yine bir ateş-i hicran arasında...*

Sultan III. Selim'in buselik şarkısı: *Bir-pür cefâ hoş dilberdir.*

Şekerci Cemil Bey'in suzinak şarkısı: *Hal-i dilimi şerh edemem kim-seye...*

Şemsettin Ziya Bey'in suzidil şarkısı: *Ey gonca açıl zevkini sür fasl-ı bahârın...*

Şerif İçli'nin buselik şarkısı: *Dün gece bir bezm-i meyde âh edip anmış beni...*

Şevki Bey'in hicaz şarkısı: *Hal-i nez'imde acırsın sevdiğim dinle beni/A benim ruh-i revanım, seven ölsün mü seni...*

Tamburi Ali Efendi'nin suzidil şarkısı: *Her bakışında neş'e buldum/ Ben gözlerinin esîri oldum...*

Tamburi Ali Efendi'nin suzidil şarkısı: *Yandıkça oldu sûzan kalb-i şerer feşânım...*

Tatyos Efendi'nin kürdilihicazkâr şarkısı: *Ehl i aşkın neşvegâhı kûşe i meyhânedir*

Udi İzzet Bey'in suzinak şarkısı: *Saklayıp kalb-i mükedderde seni/ Anarım âh ile her yerde seni/Bulurum neşve-i sâgârda seni/Anarım âh ile her yerde seni.*

Yesari Asım Arsoy'un hüseynî şarkısı: *Fariğ olmam meşreb-i rindâne-den/Yüz çevirmem nâfile peymâneden/Bezmedikçe hâlet-i mestâneden/ Çıkmam Allah, etmesin meyhâneden*

Zaharya'nın kürdilihicazkâr şarkısı: *Çeşm-i mey-gûnun ki bezm-i meyde cânân döndürür/Sâki-i gül çehre gûyâ câm-i rahşan döndürür*

Zekai Dede'nin hisarbuselik şarkısı: *Gönlüm hevesi zülf-i siyahkâre düşürdüm...*

Zeki Arif Ataergin'in dilkeşhaveran şarkısı: *Açıldı bahçede güller/Eder avâze bülbüller...*

Zeki Arif Ataergin'in dilkeşhaveran şarkısı: *Karanlık ufukta güneş doğmadı...*

Bir kısmını yazabildiğimiz bu eserlerin okumak her baba yiğidin harcı değildir. Zeki Müren'in icrası, gelecek nesiller için adeta bir ders niteliğindedir.

DİZİN

Abacı, Muazzez 67, 140, 147, 164, 187, 189, 190, 198, 271, 274
Abdullah Amca (taksi şoförü) 38, 40
Adalet Hanım (Şükrü Ersoy'un annesi) 30, 39
Adaş, Osman 95
Adnan Bey 113, 114
Afşar, Esin 262
Ahu (Sevgi Özüt'ün kızı) 245
Akbayram, Edip 168
Akçatepe, Leman 312
Akgün, Haluk 153, 157, 158, 159
Akgün, Muzaffer 67, 152, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 261
Akıncı, Gönül 91
Akın, Edip 46
Akın, Filiz 307, 311
Akın, Osman Nihat 144, 145
Akın, Özdemir 309
Akkor, Gönül 65, 68, 148, 149, 170, 187, 199, 237, 271, 273
Akpınar, Metin 164
Aksoy, Behiye 67, 103, 140, 147, 151, 187, 197, 201, 271, 272
Aksoy, Halil 91
Aksu, Sezen 164, 189, 190, 191
Akyol, Mete 209, 210, 211
Akyüz, Güngör 16, 18, 113
Alanay, Tevfik 113
Alasya, Zeki 164
Algan, Ayla 103
Alışık, Sadri 103, 298, 302, 307
Ali Bey (Zeki Müren'in berberi) 194
Alpan, Zeki 308
Alpar, Arlan 14, 18, 64, 89, 97, 99, 173, 235, 236, 255, 313
Alpay, Teoman 311
Altaca, Erkan 16, 18, 38
Altuğ, Ömer 90
Alyanak, Agopos 33, 87
Alyanak, Arşavir 296
Anıl, Avni 110, 306, 310
Anlar, Hamdi 139, 140, 171
Anlar, Mahmut 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 80, 81, 85, 86, 132, 171, 172, 189
Anlı, Yaşar 164
Arcıman, Muhip 52, 295
Arçay, Muazzez 120, 296
Arda, Nihal 224
Arduman, Refik Kemal 53, 295, 307
Argeşo, Semih 90
Arıburnu, Orhon Murat 52, 295
Arman, Cihat 28
Armanek Efendi (iğneci) 38
Arsan, Asuman 307
Arsay, Aytaç 15, 18, 36
Arsay, Teoman 41
Arsoy, Göksel 263, 272
Arsoy, Yesari Asım 91, 320
Artemel, Talat 52, 295
Aslan, Fahrettin 69, 140, 141, 142, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 157, 158, 159, 171, 194, 196, 198, 199, 201, 272, 273, 274, 282
Aslangil, Feyzi 53, 69
Aslan, Necmettin 282
Aslan, Sacit 158
Astik Ağa 69, 101, 143
Aşkın, İhsan 296
Ataergin, Zeki Arif 84, 321
Atakan, Mualla Mukadder 65, 163, 187
Atar, Erol 130
Ateş, Ahmet 282
Ateş Bey (Dr.) 168
Ateş Böcekleri 67, 197, 224
Atlı, Lem'i 71, 180, 206, 319
Avcıoğlu, Hamdi 304
Avcı, Suzan 308
Ayanoğlu, Sami 52, 55, 56, 295
Aydan, Nilüfer 16, 121, 298
Aydınoğlu, Tunç 311

Ayhan, Ahmet Gazi 240
Ayhan, Yıldız 240
Ay, İsmet 309, 310
Ayla, Safiye 56, 60, 65, 78, 123, 163, 187, 188, 189
Ayman Bey (Osman Kavran'ın yardımcısı) 224, 229, 230, 256, 276
Ayral, Necdet Mahfi 303
Ayral (Tözüm), Jeyan Mahfi 52, 295

Bacanos, Yorgo 34, 53, 56, 82, 95
Balarıları 67, 68, 103, 168, 197
Baler, Semih 103
Balkan, Azra 224
Baradan, Hüseyin 304, 311
Bardakçı, Murat 188
Bardakoğlu, Zühtü 91
Bartu, Can 18
Batanay, Ercüment 190
Bayar, Celal 39
Baysal, İhsan 312
Bektaş, Bedia Yaltırık 90, 91
Belkıs, Lale 103, 311
Bengi, Derya 127
Berbüken, Neşet 300
Bergman, Ingrid 172
Berkant 237
Berrin Hanım (Bedriye Gençoğlu) 12, 13, 14, 17, 18, 25, 54, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 73, 81, 85, 98, 101, 107, 126, 133, 134, 141, 142, 143, 146, 147, 149, 157, 158, 159, 167, 174, 175, 177, 178, 180, 182, 183, 191, 192, 194, 208, 211, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 227, 228, 229, 237, 238, 239, 240, 252, 253, 255, 256, 257, 259, 260, 275, 276, 277, 278, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286
Beşer, Hasan 82
Biçen, Necati 89
Bilge, Tevhit 296
Bilir, Zehra 56
Birsel, Nüzhet 304, 305
Birsel, Özdemir 302, 303, 304, 305, 308
Bir, Ümran 13, 18, 25, 85, 98, 99, 100, 101, 107, 125, 167, 177, 182, 191, 192, 211, 220, 221, 222, 226, 228, 252, 256, 257, 259, 260, 274, 275, 276, 279, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287
Bobo (Zeki Müren'in yakın sınıf arkadaşı) 36, 37
Bogart, Humphrey 172
Boralı, Turgut 312
Boran, Orhan 67, 197
Bozdağ, İsmet 26
Burak, Nil 103
Butak, Behzat 296, 303
Bükey, Metin 122, 301, 310
Bütüner, Şevket 164
Büyükgüngör, Mehmet 309

Can, Saniye 262
Celal, Mahmut 39
Ceylan, Hasan 307
Coşar, Hüsnü 53
Coşkuner, Cengiz 143
Coşkuner, Hüseyin 197
Coşkun, Faik 308

Çağatay, Ali Rıfat 78
Çağla, Cevdet 34, 46, 53, 71
Çağlayan, Sevim 90
Çaha, Muzaffer 128, 129, 130
Çakır, Mehmet 68, 165, 166, 168, 199, 200
Çalışlar, Oral 72, 128, 175
Çapa, Bedii 198
Çaplı, Erdoğan 91
Çelikkol, Rahşan 302
Çetin, Zeki 280
Çiğiltepe, Asaf 251
Çölgeçen, Feridun 296, 304, 306, 307
Çulha, Nadir Hilkat 35

Dalida 264
Damcıoğlu, Nurhan 103, 168, 265
Daryal, Vecihe 53
Day, Doris 90
Dede Efendi 177, 302, 308, 311, 318
Delideniz, İbrahim 52, 295
Demirdöğen, Nevin 91
Demirkıran, İsmail 302
Demirkıran, Mediha 65, 163, 261, 271, 274
Demir, Mustafa 143
Demir, Sedat 304
Demirsipahi, Cemil 307
Deniz, Ümit 183
Derman, Hakkı 42, 56, 79, 82, 85, 86, 90, 143, 164, 246
Dilligil, Avni 120, 302, 304, 305
Dilmaç, Sümer 310
Doğulu, Yurdaer 237
Dora, Doğan 310
Doruk, Arda 45
Doruk, Belgin 120, 296, 299, 302, 303, 304, 305
Doruk, İhsan 33, 36, 51, 52, 54, 55, 78, 134
Dostal, Halil 12
Duran, Gündoğdu 304
Dursunoğlu, Seyfi 28

Durukan, Oktar 310
Duru, Yılmaz 121
Duyarlar, Baki 303
Dümbüllü, İsmail 68, 199
Dümer, Ekrem 309, 312

Ebcioğlu, Fecri 306
Ebubekir Ağa 88
Ekdal, Ali 310
Eliçe, Pınar 140
Emnalar, Atınç 304
Enderuni Ali Bey 318
Ener, Mümtaz 296
Engin, İlhan 303
Erakalın, Ülkü 119, 238, 308
Erbil, Sadettin 302, 308
Erbulan, Mehmet 311
Ercan, Fatoş 246, 247, 248, 250, 253, 254
Ercan, Melahat 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254
Erdemer, Aktan 13, 194, 195, 277, 278
Erduran, Nebahat 164
Eren, Zehra 262, 263
Ergin, Faize 319
Ergökmen, Semahat 90
Ericson, Leif 251
Erkal, Genco 251
Erköse, Ali 90
Erköse, Selahattin 90
Erksan, Metin 304
Erman, Hürrem 296
Eroğan, Kadri (mimar) 38
Ersoy, Ali İhsan 28
Ersoy, Bülent 18, 100, 148, 149, 164, 171, 187, 190, 191, 193, 198, 199, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 287
Ersoy, Muazzez 271
Ersoy, Şükrü 16, 18, 28, 31, 32, 39
Ertaş, Neşet 108, 112
Erten, Radife 65, 68, 163
Ertuğrul, Muhsin 287
Esen, Hayri 299, 303
Evgin, Erol 224

Feray, Ayfer 299
Ferdağ, Sevda 307
Fersan, Fahire 34
Fersan, Refik 34, 87
Feyman, Gülgün 17
Fırat, Mualla 305
Fosforoğlu, Renan 299, 301, 306

Galip Hoca 39
Garan, Fadıl 296
Gencebay, Orhan 104, 111, 181, 182
Gencer Bey (Belvü Otel'in sahibi) 238, 277
Gerçeker, İzzet 24, 33
Gezen, Necdet 42, 56, 69, 246
Gökçay, Mualla 56, 71, 90
Gökçen Efe 39
Gökçen Hanım (Gökçen Efe'nin kızı) 39
Gökçer, Cüneyt 251, 252, 266
Görgün, Melek 309
Gözalan, Muammer 298, 311
Gözen, Sabih 53
Griftzen Asım Bey 42
Gülerman, Sabite Tur 60, 61, 65, 68, 163, 164, 187
Güler, Nezihe 305, 310
Gülgün, Gül 301
Günay, İzzet 299
Gündeğer, Saffet 91
Güneri, Selma 238
Güney, Salih 311
Gürcan, Tarık 91, 96, 246
Gürciyan, Mihran 133, 134
Gürses, Kemal 164, 298
Gürün, Kevork 143
Güvenirgil, Sezer 308
Güvenir, Osman 91
Güven, Suzan 30
Güyer, Ekrem 91, 94
Güyer, Müzehher 91
Güzey, Gülistan 308

Hacı Arif Bey 83, 179, 206, 272, 319
Hacı Faik Bey 319
Hacı Sadullah Ağa 34, 308
Hafız Yusuf 83, 319
Hafta Milliyet 209
Hafta Sonu 156, 157, 250, 253, 285
Hakkı, İsmail 91
Halide Hanım (Sevgi Özüt'ün annesi) 236
Hammamizade İsmail Dede Efendi 272
Hamzaoğlu, Hayati 298
Hancıyan, Leon 92, 319
Hançer, Nişan 302
Handan, Mahmure 309
Hazinses, Sami 311
Hemşeri, İlhan 300, 306
Heper, Seçil 164, 187
Hepgür, Aslan 95, 143
Heybetli, Hasan 198
Hoşses, Güngör 143
Hoşses, Sadi 93
Hristaki Efendi 89
Hristo Efendi 88
Hun, Ediz 238, 239
Hün, Hadi 52, 295
Hürriyet 250, 251, 255

Ilgın, Mehmet 309
Işık, Ayhan 55, 100, 103
Işılay, Sadi 53, 56, 69, 72, 179, 267, 295, 296
Itri 53, 295
İçli, Melahat 52, 55, 120, 121, 297, 298, 300, 301, 303

İçli, Selahattin 101
İçli, Sema 68
İçli, Şerif 33, 34, 42, 56, 79, 87, 89, 99, 102, 164, 246, 320
İleri, Hüseyin 91, 95
İlhan, Çolpan 103, 309
İlkar, Muzaffer 88, 91, 96, 102, 309
İlktaç, Necati 306
İlter, Ayhan 240, 241, 242
İlyadis, Kriton 295, 299, 301
İnal, Selahattin 91, 93, 94, 225
İnanoğlu, Berker 309, 310, 311, 312
İnci Magazin 156
İnönü, İsmet 172
İrfan (bahçıvan) 220
İskefiyeli, Gülçin 125, 126
İskefiyeli, Kenan 126
İsmail Dede Efendi 178

Kadri Efendi 318
Kalafat, Mustafa 288
Kam, Ruşen 90
Kandıralı, Mustafa 198, 300
Kanık, Veli 34
Kaplangi, Saltuk 305
Kaptan, Atıf 298
Kaptanzâde Ali Rıza 94, 96, 298, 304, 319
Karaböcek, Neşe 103, 140, 163
Karaer, Haydar 311
Karahan, Fikret 95
Karakaya, Feridun 103, 120, 306
Karakoç, Sezai 206
Karayanidis 90
Karındaş, Altan 251
Kâşif, Hüseyin 299
Kavran, Osman 111, 171, 172, 224, 226, 228, 229, 230, 257, 258, 261, 276, 277, 280, 284
Kaynak, Mualla 300
Kaynak, Sadettin 70, 79, 99, 110, 112, 179, 225
Kazankaya, Hasan 196
Kemani Nevres Paşa 53, 144, 177, 295
Kenter, Mehlika 224
Kentmen, Lili 90
Kerr, Deborah 251
Kerr, John 251
Kesler, Erol 310
Kılıç, Ali Onur 19
Kılıç, Dündar 103
Kıvanç, Hakkı 300, 307
Kimi, Üftade 298
Kiper, Müfit 298, 301, 308
Kip, Tarık 95
Koçyiğit, Hülya 198
Koçyiğit, Nilüfer 103
Koptagel, Şahap 191
Korad, Asuman 251, 252
Korkut, Özcan 143
Korzay, Faruk Onur 14, 235, 236
Kovancı, Mustafa 300
Koyutürk, Necdet 90
Kozanoğlu, Cevdet 90
Köksal, Neriman 263
Kökteş, Neveser 71
Körmükçü, İnci 164
Kulaksız (taksi şoförü) 38
Kumral, Musa 95
Kurt, Kenan 307
Kurtuluş, Cevat 310
Kutluğ, Fikret 53
Kürşat Bey (Zeki Müren'in arkadaşı) 207, 208, 209, 211, 212, 213, 287

Lavtacı Hristo 71
Laz Hasan 139
Lefter 18
Leondaridis, Pareşko 82, 143
Loren, Sophia 264
Los Machucambos 263
Lütfullah Amca (Şükrü Ersoy'un babası) 39

Maraş, Zeynettin 309
Mataracı, Mustafa 284
Mehmet Ağa 93, 319
Mehmet Efendi (aşçı) 59, 61, 81, 147, 193, 194, 214, 215, 216, 218, 220
Mehmet (şöför) 86, 220, 254, 255
Mehteryan, Kirkor 33
Menderes, Adnan 26, 261
Menekşeli, Birsen 302
Mesut Cemil 34, 35, 41, 188
Mete, Meltem 211, 311
Metin, Ziya 299
Mısırlı İbrahim Efendi 53, 295, 317
Mihrimah Sultan 261
Milliyet 55, 67, 68, 103, 113, 183, 277
Mirkelamoğlu, Necip 305, 307
Moda Dergisi 126
Molière 287
Moral, Şaziye 120, 297, 301, 302, 308
Moreno, Dario 262
Muallim İsmail Hakkı 317, 319
Mukadder, Mualla 140
Musa Süreyya Bey 53, 83, 295, 319
Musa (Zeki Müren'in arkadaşı) 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 221, 222
Mustafa Çavuş 93
Mustafa (Zeki Müren'in arkadaşı) 213, 214

Mutlu, Mine 168, 309
Mutlu, Sadi 303
Muvahhit, Bedia 52, 56, 120, 123, 295, 296, 304, 308
Münevver Hanım (evin temizlik görevlisi) 35, 58, 59, 60
Müren, Hayriye 23, 25, 135, 259, 260
Müren, Kaya 23, 24, 25, 46, 51, 134, 135

Nadir, Kerime 296
Nalkesen, Yusuf 304, 305, 306, 307
Necati Bey (Gazino müdürü) 228
Necmioğlu, Tuncer 306
Nedim, İsmet 108
Nerbay, Beri 90
Neyzen Salim 145
Nikoğos Ağa 69, 96, 308, 320
Nilüfer Hanım (Osman Kavran'ın eşi) 226, 258
Nipton, Asım 297, 299, 307
Nur, Serpil 103, 168
Nusret Bey (Tepebaşı Gazinosu'nun ortaklarından) 151, 152

Oğuzalp, Tomris 238
Okay, Arzu 312
Okçugil, Nejat 309, 310, 311, 312
Okçugil, Nevzat 309
Oktay, Metin 197
Ongan, Emin 53
Orak, Salih 164
Oran, Bülent 301
Orkut, Gültekin 240
Osman Pehlivan 94
Oy, Necmi 295
Oytun, İsmail 95
Ökte, Burhan 53
Ökte, İzzettin 53, 69
Önal, Safa 123, 305, 309, 310, 311, 312
Önal, Sezen Cumhur 122, 310
Öngören, Mahmut Tali 263
Ören, Turgut 303
Örümcer, Serpil 237
Özbakır, İrfan 102, 143, 242
Özbekkan, Suphi Ziya 35, 83, 225
Özbek, Mualla 201
Özcan, Gazanfer 297
Özcan, Sema 310
Özenen, Hüsnü 95
Özerman, Erkan 18, 103, 261, 263, 265, 266
Özer, Şükran 56, 163
Özgen, Cemal 90
Özgen, Meserret 103
Özışık, Şekip Ayhan 96
Özkan, Akın 95, 303
Özkök, Mithat 285, 287
Özkul, Münir 298, 300
Özman, Abdullah 91
Özoral, İbrahim 143
Özpınar, Muzaffer 191, 274, 279, 280
Özses, Nermin 311, 312
Özsoy, Saim 82
Öztuna, Muhittin 68
Özüt, Sevgi 15, 18, 24, 173, 175, 182, 183, 190, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 286
Öz, Vahi 120, 296, 301, 303, 308

Palay, Abdurrahman 53
Pars, Kenan 300
Pars, Melahat 62, 163, 272, 312
Pekkan, Ajda 163, 164, 168, 196, 197, 224, 262, 263, 306
Pekuysal, Suna 297, 302
Perihan (manken) 263
Pınar, Selahattin 38, 62, 69, 70, 82, 92, 99, 106, 110, 145, 146, 164, 180, 310
Piaf, Edith 261
Pitamkin 264
Poyraz, Cahit 285
Poyrazoğlu, Ali 169
Pulat, Meral 164
Püsküllü, Esen 312

Radyo Alemi 188, 247
Radyo Dünyası 53, 247
Radyo Haftası 43, 44, 53, 90, 247
Rafaelyan, Mike 296
Rahmi Bey (Münevver Hanım'ın eşi) 58, 272
Recai, Haluk 53
Rodrigues, Amalia 261
Rutkay, Suzan Yakar 152

Sadullah Ağa 320
Sağyaşar, Mustafa 90
Sakarya, Seyfettin 229
Salıcı, Hüseyin 305, 312
Sanlıer, Yılmaz 83
Sarısözen, Muzaffer 301
Savcı, Meral 174, 175
Savun, Kadir 302, 304, 306, 312
Sayan, Mustafa 111
Sayar, Leyla 301
Saydam, Nejat 302, 303
Sayın, Emel 67, 164, 187, 189, 190, 193, 262, 271, 274
Sayın, Suat 95, 307
Say, Yalçın (terzi) 103,

125, 126, 127, 129, 176
Saz, Leyla 319
Seden, Osman 121, 122
Seden, Osman F. 297, 298, 299, 300, 301, 306, 307
Selanikli Ahmet Efendi 320
Selçuk, Münir Nurettin 65, 187, 238
Senar, Müzeyyen 12, 13, 14, 15, 23, 29, 36, 41, 42, 44, 45, 56, 57, 60, 61, 65, 67, 68, 77, 79, 80, 81, 82, 85, 86, 87, 88, 89, 93, 99, 140, 151, 152, 154, 155, 156, 157, 163, 164, 165, 168, 169, 187, 188, 190, 196, 197, 198, 199, 200, 235, 247, 271, 272, 274, 279, 280
Serengil, Öztürk 120, 301
Ses 103
Sevengil, Refik Ahmet 91
Sevim, Faize 197
Seyfioğlu, Mürüvvet 304
Seyfioğlu, Turan 297
Seyhan, Ali 297, 307
Seyhun, Vecdi 53
Sezerli, Semih 304
Sezer, Yusuf 310
Sezin, Sezer 16, 56, 57, 120, 121, 298
Sıdal, Ferit 93
Simavi, Belma 103
Simavi, Erol 103
Sinan, Saime 90, 163
Sinatra, Frank 261
Sipahi, Cemil 303
Somer, Önder 309
Son Havadis 103
Sonku, Cahide 36, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 62, 134, 295
Soyaslan, Mehmet 238
Soydan, İsmet 304
Sözen, Ruhi 239
Sözeri, Perihan Altındağ 36, 40, 41, 44, 45, 46, 63, 65, 67, 68, 114, 163, 164, 187, 247
Stavro (bakkal) 38
Suda, Pakize 103, 168
Sultan Abdülaziz 261
Sultan Abdülhamit 122
Sultan III. Selim 320
Sun, Saadet 103
Süer, Hülya 168
Sümer, Nevzat 93, 95, 103
Sürer, Mualla 299, 300, 305, 308

Şahin, Celal 68
Şakir Ağa 308
Şanlıel, Metin 82
Şanlıel, Yılmaz 82
Şekerci Cemil Bey 42, 320
Şemsettin Ziya Bey 92, 320
Şen, Ali 303, 306
Şen, Bimen 53, 88, 110, 295
Şençalar, İsmail 69, 78, 79, 143, 164, 272
Şençalar, Kadri 33, 69, 91, 164
Şendil, Sadık 52, 55, 297, 299, 308
Şener, Ümit 103
Şen, Güler Basu 89
Şen kardeşler 90
Şenli, Nimet Erim 254, 255
Şenneyli, Nuri 90, 91
Şenol, Hüseyin 95
Şenses, Adnan 149, 190, 280
Şenyıldız, Behzat 15, 100, 166, 167, 168, 191, 192, 194, 215, 224, 226, 229, 230, 237, 279
Şenyıldız, Mediha 15
Şenyıldız, Nevzat 15, 18, 99, 147, 166, 167, 169, 171
Şeremet, Hasan 166, 170
Şeremet, Mediha 166, 170
Şevki Bey 178, 272, 320
Şırvan, Şengül 254
Şirin, Dursune 296, 302
Şoray, Türkân 120, 124, 306
Şükrü Abi (taksi şoförü) 38
Şükrü Kanatlı Paşa 38

Tamburi Ali Efendi 92, 320
Tamburi Büyük Osman 102
Tamburi Mustafa Çavuş 308
Tan, Ferit 91
Tan, Nezih 142
Tan, Sevim 91
Tanürek, Sevim 261
Tanyeli, Deniz 297
Tanyerli, Şecaattin 90
Tara, Engin 312
Tarkan 164, 189, 191
Taş, Erol 297
Taşkent, Halil İsmail 306
Taşkent, Karaca 201
Tatari, Hüsnü 103
Tatlıcı, Şehmus 103
Tatlıparmak, Rafet 164
Tatyos Efendi 71, 320
Tayfur, Ferdi 112
Taylor, Elizabeth 264
Tekçe, Ahmet Tarık 120, 297, 299, 301
Tektel, Naci 91
Tekyay, Nubar 164
Telhüner, Haydar 301
Tema, Muzaffer 55
Temuçin, Ümit 130
Terzioğlu, Hayri 26, 27, 33, 35, 43, 46, 47, 51,

52, 55, 60, 63, 72, 78, 132, 133, 134, 206, 207, 216, 222
Terziyan, Nubar 297, 299, 306, 308
Tevfik Hamza Bey 36
Tezel, Saip 199, 259
Thomas, Bruce 139
Tokay, Fehmi 83, 241
Tokses, Celal 164
Tokyay, Nejat 69
Tolga, Oya 130
Torun, Tuncay 308
Tosun, Necdet 120, 300, 301, 307
Tozan, Salih 120, 301
Troques, Rudolph 264
Tunar, Şükrü 42, 69, 79, 82, 99, 110, 145, 179, 180, 246, 267
Tunay, Menşure 95
Tunceli, Feriha 163
Turanlı, Gani 305
Turan, Süleyman 307
Turgutlu, Ahmet 303, 305
Tükel, Zeki 44, 114
Tümer, Hayri 91
Tüzün, Rıza 295, 303

Udi İzzet Bey 320
Uğurlu, İsmet 91
Uluç, Doğan 255
Uluerer, Nigar 103, 187, 196, 262, 263, 273, 274, 280
Uraş, Ramazan 182, 303
Uraz, Ulvi 120, 301
Uslu, Eren 285
Uyguner, Deniz 297
Uzunay, İsmet 164
Uzun, Piraye 310

Ümmü Gülsüm 244, 261
Ün, Memduh 120, 301
Ünsal, Nursal 189
Ünver, İzzet 129
Ünyaylar, Cahit 95
Üstüntaş, Ali 297

Vahram Efendi 143
Varol, Necdet 90
Vasfi Rıza [Zobu] 56
Vasilaki Efendi 71, 101, 143
Vouge 128

Yakarçelik, Suzan, Güven 34, 35, 44, 45, 46
Yakar, Mualla 90
Yakupyan 90
Yalın, Zeki 220
Yasin ve Niyazi kardeşler 129
Yavaşça, Alaaddin 56, 298
Yavuz, Mustafa 311
Yavuz, Oktay 312
Yayman, Emin 68, 140, 142
Yazar, Gönül 14, 18, 65, 67, 95, 158, 159, 164, 187, 190, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 257, 258, 259, 266, 271, 274
Yazıcı, Mike 90
Yelkenci, Atilla 303
Yenen, Muzaffer 304
Yesari, Servet 93, 320
Yıldırım, Mefharet 56, 163
Yılman, Zeki 215, 285, 286
Yılmaz, Atıf 305, 311, 312
Yolaşan, Mustafa 190
Yulaç, Neşe 296
Yunus Emre 210
Yusuf Amca (sütçü) 38, 39
Yüce, Abdullah 68, 102, 110
Yücel, Can 205
Yüceses, Hamiyet 36, 43, 60, 61, 65, 68, 114, 163, 187, 247
Yürü, Nasibin Mehmet 109, 319

Zaharya 88, 320
Zan, Hüseyin 306
Zekai Dede 321
Zıt, Osman 296
Zobu, Vasfi Rıza 56

▲ **Resim 1:** Zeki Müren'in dönemin Maksim Gazinosu girişinde asılı olan fotoğrafı.

◄ **Resim 2:** Hayri Terzioğlu (1908-1976)

▼ **Resim 3:** Zeki Müren ve Suzan Güven (1952)

▲ **Resim 4:** (soldan sağa) Şükrü Ersoy, Can Bartu, Naci Erdem ve Basri Dirimlili

▼ **Resim 5:** Zeki Müren'in 1952'de radyoya gitmek için bindiği Abdullah Efendi'nin 1951 model Moris arabası. Fotoğrafta görülen üç apartmandan en sağda olan sanatçının kaldığı Demirkurt Apartmanı.

▲ **Resim 10:** Çakıl Gazinosu

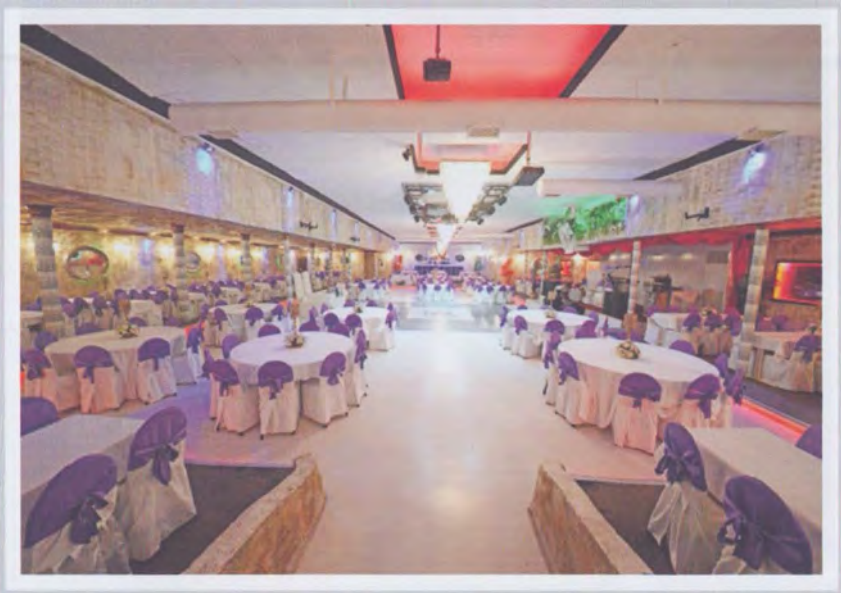
▼ **Resim 11:** Çakıl Gazinosu iç mekân

▲ **Resim 12:** Gar Gazinosu iç mekân

▼ **Resim 13:** İzmir Göl Gazinosu iç mekân

◄ **Resim 14:** Berrin Hanım (Bedriye Gençoğlu) (1956)

▼ **Resim 15**: Zeki Müren ile Berrin Hanım plajda.

▲ **Resim 16**: Zeki Müren'in Berrin Hanım'a verdiği senet.

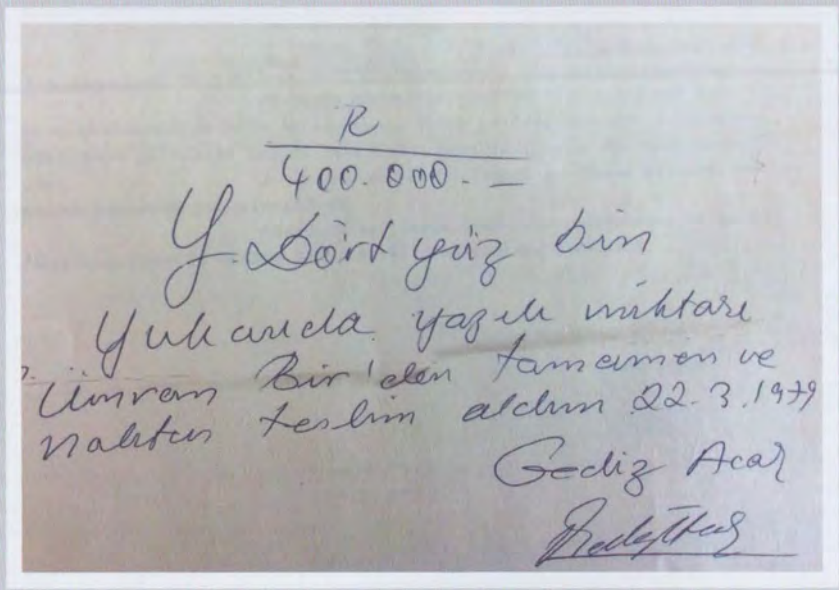
▼ **Resim 17:** Zeki Müren 2 Aralık 1976 Berrin Hanım'la birlikte Çakıl Gazinosu'nun kulisinde hazırlanıyor. Birkaç dakika sonra sahneye çıkacak.

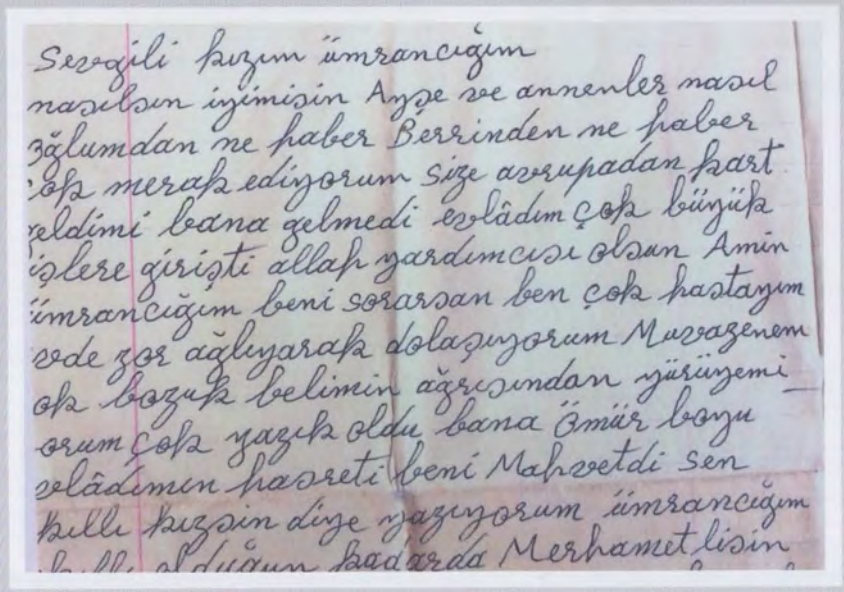

▲ **Resim 18:** Ses tellerinden ameliyat olan Zeki Müren, Berrin Hanım'la birlikte Köln'de (1979).

▼ **Resim 19:** Ameliyat için Almanya'ya para transferi.

R
400.000.—
Dört yüz bin
Yukarıda yazılı miktarı
Ümran Bir'den tamamen ve
nakden teslim aldım 22.3.1979
Gediz Acar

Sevgili kızım ümrancığım
nasılsın iyimisin Ayşe ve annenler nasıl
zâlumdan ne haber Berrinden ne haber
çok merak ediyorum size avrupadan kart
geldimi bana gelmedi evlâdım çok büyük
işlere giriştı allah yardımcısı olsun Amin
ümrancığım beni sorarsan ben çok hastayım
sede zor ağlıyarak dolaşıyorum Mazzagenem
ok bozuk belimin ağrısından yürüyemi
orum çok yazık oldu bana ömür boyu
evlâdımın hasreti beni Mahzetdi sen
kıllı kızsın diye yazıyorum ümrancığım
[illegible] Merhamet lisin

İSTANBUL
[illegible]

Esas No : 981/197
Karar No : 981

Hakim : Necdet Nedeoğlu 15395
Katip : Nihal Uğurcan

Davacı : Bedriye Gençoğlu
Mecidiyeköy, İkiaci taşocağı arka sokak 8/17 İST.
Vekili : Av. Mithat Yaman
Şirinci mühürdarzade han kat:4 No:433/434 İSTANBUL
Davalı : Zeki Müren
Ahmetpaşa Ağacı sokak no:6 İSTANBUL
Vekili : Av. Mithat Özgük
Yakup han 202-203 Aksaray-İSTANBUL
Dava : Alacak ve Manevi Tazminat

Davacı vekili mahkemenize verdiği 31.3.1981 tarihli dilekçe ile davalıya karşı maddi ve manevi tazminat davası açmış olmakla mahkemenizde yapılan açık yargılama sonunda

KARAR

1- Davacı 22.4.1981 tarihli oturumda verdiği dilekçe ile davadan feragat ettiğinden, feragat nedeni ile davanın REDDİNE,
2- Peşin alınan harçtan 500 liranın red harcı olarak alınmasına artan kısmın istek halinde davacıya verilmesine, aralarında giderleri davacı tarafından yapılmadığından üzerinde durulmasına,
3- Davacı vekilinin istemi gibi Özel Ödeme alınmasına vekalet ücreti takdirine yer olmadığına,
Aynen yolların açık olmak üzere davacının ve davalı vekilinin yüzünde açıkça karar verilip anlatıldı. 22.4.1981

Nihal 15395

Resim 20: Zeki Müren'in ameliyatı nedeniyle anne Hayriye Hanım'ın Ümran Hanım'a yazdığı mektup.

Resim 21: Berrin Hanım'ın (Bedriye Gençoğlu) Zeki Müren'le tazminat konusunda anlaştıktan sonra davadan çekildiğine dair mahkeme kararı.

▲ **Resim 22**: Antalya, Derya Motel. 1973 yaz ayları. Halide Hanım, Zeki Müren, Sevgi Özüt ve küçük Ahu.

▼ **Resim 23**: Sevgi Özüt Hanım

▼ **Resim 24**: Zeki Müren'in Sevgi Özüt'e hediye ettiği, Mısır'dan gelen kaftan.

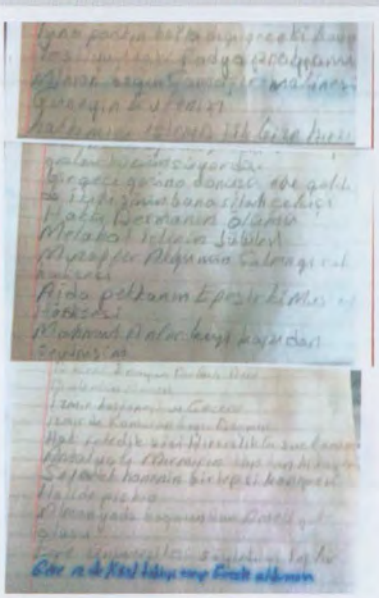

▲ **Resim 25:** Arlan Alpar bir Zeki Müren şarkısı okurken.

▲ **Resim 26:** Ümran Bir Hanım, Berrin Hanım'ın ona Zeki Müren'le ilgili anılarını yazdırdığı defter ile... (Üsteki küçük defterde Berrin Hanım'ın el yazısıyla anlatacağı konuların başlıkları yer alıyor.)

◄ **Resim 27:** Berrin Hanım'ın üstteki küçük deftere el yazısı yazdığı başlıklardan örnekler.

▲ **Resim 28:** Muzaffer Akgün'ün Maksim'e dönüşüyle ilgili afiş.

▲ **Resim 29:** Zeki Müren'in Ümran Hanım'a hediye ettiği desen.

▲ **Resim 30:** Zeki Müren ve Erkan Özerman

► **Resim 31:** Zehra Eren ve Zeki Müren

► **Resim 32:** Ajda Pekkan, Zeki Müren, Nigar Uluerer, manken Perihan ve Neriman Köksal Erkan Özerman'ın Bulvar Palas'taki kulübünde. (Karıştırılmaması için ortada beyaz elbiseli hanım Nigar Uluerer. Zamanın ne kadar acımasız olduğunun sanki delili bu resim.)

▲ **Resim 33:** Zeki Müren ve Şahap Koptagel, Erkan Özerman'ın yaş gününde.

▼ **Resim 34:** Fransız Elçiliği'nde Zeki Müren'in desen sergisi. Sanatçı eserlerini ayırıyor.

► **Resim 35:** Zeki Müren, Göksel Arsoy ve Nuri Sesigüzel, Erkan Özerman'ın davetinde.

◄ **Resim 36:** Zeki Müren, Paris'te estetik olduktan sonra Erkan Özerman ile birlikte.

▶ **Resim 37:** Maksim Gazinosu'nun açılış ilanı (18 Mart 1961).

◀ **Resim 38:** (Gönül Yazar) Cik...Cik... Kuşum.

▲ **Resim 39:** Fatoş Anne ve Melahat Hanım

Zeki Müren

KÖŞESİ

Selâm Cennet Bahçelerine...

ZEKİ MÜREN, "FATOŞ ANNE" SİYLE BERABER

EKİM SABAHI "anı düşünü elimde yakın.. yıllarımdı. Sabaha karşı gürültüsü sokakların gecekâbusuna inanırsın gündüzü başından beri bana. Fırtınalar yaştığından. Nemliydi basım koşduğum yer.. Saçlarım ıslaktı.

Saate baktım bevuçuktu. Sürseyler bebler gibi bakıyorlar akşamla yıkıyorsa; ütüsü daha sevmem sanırım.

Sevgi'nin odasına takıştım.. "Uyan kızım" dedim. "Fatoş annefiye diyorsun

"Fatoş Anne" yıllardır komşularımın, bütün mahallelerinin "anneleri" olan ve her "evimde.. onlar., en güzel de sağlık oturan 80 yaşına yakın nur gibi, tatlı, minik bir ihtiyardı. Yok, bu adlandırmada gen aldım ihtiyar değildi o. Gönlü taptese, enerjisi taşarcasına sevgi, şefkatlerden gıda alan insanlardı; yıkılık bir "manat nimmi.. idi. Hepsini tanırsınız "Fatoş Anne".. Hasi her sevgi arasında kurbanlar kesilip alınma kanlı bayramlarını çıkardığımız gazetelerde.. yürüyemediği günlerde küçükta perişanlerdi bu vefakâr dünleyici meleği en ödekçi amalardır değişmeyen yerine. Evet.. İşte bir gece evvel o nur yüzlü, o ipek saçlı "anneciğimiz.. ağır hasta olduğunu ave bildirmişlerdi. Filmimiz gece mahmurlarının sabaha karşı ave dönünce öğrenişine dayanmış.. Uykunun dalar dalmaz gördüğüm rüya ile birleştirmeden ve içinde dondurulan saatten kimseler gibi sıdım korkuyu. Bahçemde artık tek-tük beliren ve tanıdık yüzleri gibi tatlı hayalerdim.

"FATOŞ ANNE" BİRAZ EVVEL BİR KUŞ GİBİ RUHUNU TESLİM ETMİŞTİ

Tahsi [illegible]. Sütör yahnoci idi. Yeller mi bo[illegible]? Sabahın yeli mi, duvez ardında yalnızsın?.. Hiç. Biri değil tabi. Ahşaplerdeki birinci katın önüne varınca içerde yanan sobanın ışıkları gibi geldi. "Fatoş Anne., kimse evvel bir kuş gibi ruhunu teslim etmişti. dedikle. [illegible] bir tebessüm vardı. Hani şarkılarımı dinlerken ki gibi. Ev halkı bitkindi. Sarı güllerin üzerindeki gözyaşlarına karıştı gözyaşları, gözyaşlarım..

Ertesi gün "son kutsal vazifemi, yapım Fatoş annemi. Toprak sevindi.. Toprak ısınıyordu.. toprak ağırdı. Elimdeki kürekin demir gibi bir hali vardı. Ah onun, ruhsarenk çiçek perdesi altında kalbi kara toprak.. Gözyaşlarımız dindiriyor.. Dindiriyor yapıyorlar.. Bir gün sonrasından haberdir. Sonuk kardeşlerdeki yalnızlı harfler yazıldı.. Onlarda biraz sonraki rüyalardan, yağmurdan bihaber..

Başları, beyaza yakın limon sarısı idi insanların yüzleri. Ayakta zor durur gibi idi insanlar. Sevgiler de kalpler ölüyordu.. Sonbaharda meyve arayan birkaç avare kuş cevdeşeyordu bellide..

"FATOŞ ANNE" DE ÜŞÜMÜŞTÜR ŞİMDİ BELKİ CENNET BAHÇELERİ IŞIKTIR

"Fatoş Anne"yi Tanıtma müsafir etiktan sonra kalabalık caddelerden dönüyordum evime.. İnsan dolaşıyordu kaldırımlarda, Pazar kurulmuştu köşelere. Kumluklı çamlıklı tepelerinin kollarında.. ve işi yürecek dolu fideler ellerinde.. Ne çok da hemile vardı.. Ne çok da sebze vardı tablalarda.. Ne çok da meyveler insanın vaddeleri sarılarda.. Ne de çok insan yürüyordu kaldırımlardan.. Ve ne kadar da sevgisiz insanlardı "yaşatya tarlalarına, çevrimiçi zambaklar gümeldeyi.. Düğmeli, yaptıralı, dikilmeyi, sıcaklı.." İki kürek, iki çiçek.. Bir sıcaklık bir üzgeçiz bir sıcaklık..

Bayan dönüyordu. Akşam olay olmuştu. Sağlığa başlıyordu bir kavga ediyordu sevgisi ile kavga, sevgisi ile mücadele.. Kimsek kavgası idi galiba.. Yo.. mutlaka. Sokak çocukları (dansa) oynuyordu Levent'in köşesindeki bir duvarın şirazesinde..

Of.. Üşüdüm.. Kesif sonsuzu bilemiyorum. Türlerin dindik.. "Fatoş Anne" de üşümüştür şimdi, o nasıl sanıyor.. Belki de (cennet bahçeleri) ilk ziyaretçi.. Kendi kuşlarını kanatları sıcaklar, yıkılan sonsuzlar mutlanını eğeri..

Bulun şad olmuş benim eski Fatoş Annem. Sağ kalırsam ilk matinemde o vefakâr yerin de sarı güllerin sebzemlerine ekleyeceğim şarkılarım..

Zeki Müren

◄ **Resim 40:** Anne Fatoş Hanım için Zeki Müren'in gazete yazısı.

35 yıllık hayranının not defterinden ZEKİ MÜREN: "O'na tapıyorum"

"İlahımın sayesinde yürüdüm"

ÇIKAN KISMIN ÖZETİ:

Sırtında kan verdikleri gün

Mutlu bekleyiş

Beirum geceleri

Çok fakir genci okuttu, çok... Ama bunu hiçbir zaman reklam aracı yapmadı...

Allah O'nu özene, bezene yaratmış... Sanatçılara örnek olsun diye göndermiş...

▲ **Resim 41:** Zeki Müren hakkında bir gazete yazısı

▼ **Resim 42:** Zeki Müren ve Meloş

RESİMLİ PİYES HİKAYESİ

Alaturka şarkı, şiir, kumaş deseni ve Zeki Müren şimdi de tiyatro oyuncusu

ÇAY VE SEMPATİ

Zeki MÜREN

Altan KARINDAŞ

"Bir bardak çay, biraz sempati." Oyunun özeti bu... ÇAY ve SEMPATİ'nin konusu Amerikalı ünlü yazar Robert Anderson'un çok ilginç bir piyesi. Zeki Müren'in ilk sahne ve ilk temsili olacağı, Türkiye'nin en güzel sesli şarkıcısının, Zeki Müren'in hiç rolü olmadan... Sanatla alakalı şarkılar söylemeyeceği, şarkılara benzer cümleler bile kurmayacağı, Kibar gençken, kumaş desenleri çizen Zeki Müren'in ev sahibi ve ev hanımı olarak Altan Karındaş'ın karşısına çıkacağı, "Sahneye çıkmak istiyorum" dediği, "Ama" demeden "Robert Anderson'un Çay ve Sempati oyunu"na "oyun bulmuş... Türkiye'nin en güçlü rejisörü Cüneyt Gökçer oyunu sahneye koymuş... Zeki Müren, Çay ve Sempati'de [illegible] ile karşılaşacak... [illegible] Konu bir Kolejde geçiyor. Ze-

ROBERT ANDERSON'un

TEA AND SYMPATHY

Adlı eserinden dilimize çeviren

ASUDE ZEYBEKOĞLU

(3 Perde)

ÇAY ve SEMPATİ

Yöneten : CÜNEYT GÖKÇER

Dekor : Belgin Gürkanlar — Işık : Nuri Özakyol

LAURA REYNOLDS	Altan KARINDAŞ
TOM LEE	Zeki MÜREN
LİLY	Suzan UZTAN
DAVİD HARRİS . .	Haldun ERGÜVENÇ
ALLAN	Cenk GÜNER
RALPH	Melih LAÇİNKAYA
STEVE	Rana CABBAR
BİLL REYNOLDS . .	Asuman KORAD
PHİL	Deniz ÖNAL
HERBERT LEE . . .	Ali YALAZ

▲ **Resim 43:** *Çay ve Sempati* oyununun haberi.

◄ **Resim 44:** *Çay ve Sempati* oyununun kadrosu.

◄ **Resim 45:** Zeki Müren'in ilk sahneye çıktığı Küçük Çiftlik Parkı Gazinosu'nun *Milliyet* gazetesine verdiği ilan (1955).

▼ **Resim 46:** Cumhuriyet Gazinosu'nun duyurusu.

▲ **Resim 47:** 11 Haziran 1964

▲ **Resim 48:** 10 Nisan 1965

▲ **Resim 49:** 16 Haziran 1966

KÜÇÜK ÇİFTLİK PARKI

Sunmakla şeref duyar

Halkın öz çocuğu

ZEKİ MÜREN

Halkın sıcak sinesinde

Yepyeni Kostümler

1. *Defnelerin Gölgesinde*
2. *Beyaz Güvercinin Aşkı*
3. *Yeşil Murat Getirir*
4. *Eflâtun Rüya*
5. *Hayallerimden Ağ Ördüm*
6. *Bağrımdaki Volkan*

Dekor:
AŞK DÖNEMECİ

Yalnız ve Yalnız

7,5 *ve* **10** *Lira*

HER AKŞAM

KÜÇÜK ÇİFTLİK'te

Her gün saat 18 den itibaren TAKSİM GEZİ OTELİ önünden kalkacak vasıtalar misafirlerimizin emrindedir.
Geceleri saat 24 ten sonra her semte otobüs temin edilmiştir. TEL: 48 57 71

▲ **Resim 50:** 17 Haziran 1966

YARIN AKŞAMDAN İTİBAREN

MAKSİM SALONLARI

GERÇEK SANATÇI

ZEKİ MÜREN'i

MUTLULUKLA SUNAR

(AŞK SARAYI) Dekorunda
Lokum Kızlar Eşliğinde
AVNİ ANIL'ın "DUĞÜN GECESİ,,
Tablosu Dekor: Feridun Rahşan

Yepyeni Kostümler

1) SEVGİ PETEĞİ
2) BIÇKIRAN GİTARLAR
3) SEDEF PRENS
4) PEMBE MELTEM
5) AKDENİZ RÜYASI

MAKSİMDE İLK DEFA EHVEN VE RAHAT FİATLAR

AJDA PEKKAN
Ergun Özer Orkestrası eşliğinde sahnelerimizde ilk defa

ORHAN BORAN

NİGAR ULUERER

GÜLSÜM KAMU

LEYLA OMAR

ATEŞ BÖCEKLERİ

ÇARŞAMBA - PAZAR MATİNELER
10 ve 12,5 LİRADIR.

Rezervasyon: 443134 — 445869

▲ **Resim 51:** 27 Ekim 1966

MAKSİM

Bu akşamdan itibaren eşsiz programını iftiharla sunar

BUYUK YILDIZ

ZEKİ MÜREN

VE

SAHNELERİN EN RENKLİ KADIN SANATÇISI

SEVİM TUNA

ATEŞ BÖCEKLERİ

Aktüel Komikler

BEYAZ PERDENİN PRENSESİ

AJDA PEKKAN

HALK MÜSİKİSİNİN EN KÖRPE SESİ

ZUHRE VARIŞLI

SKANDALLAR KRALİÇESİ

ZENNURE

ANKARA RADYOSUNUN KRALİÇESİ (İstanbul'da İlk Defa)

EMEL SAYIN

A. AKIN

Fiyatlar ehven ve rahattır

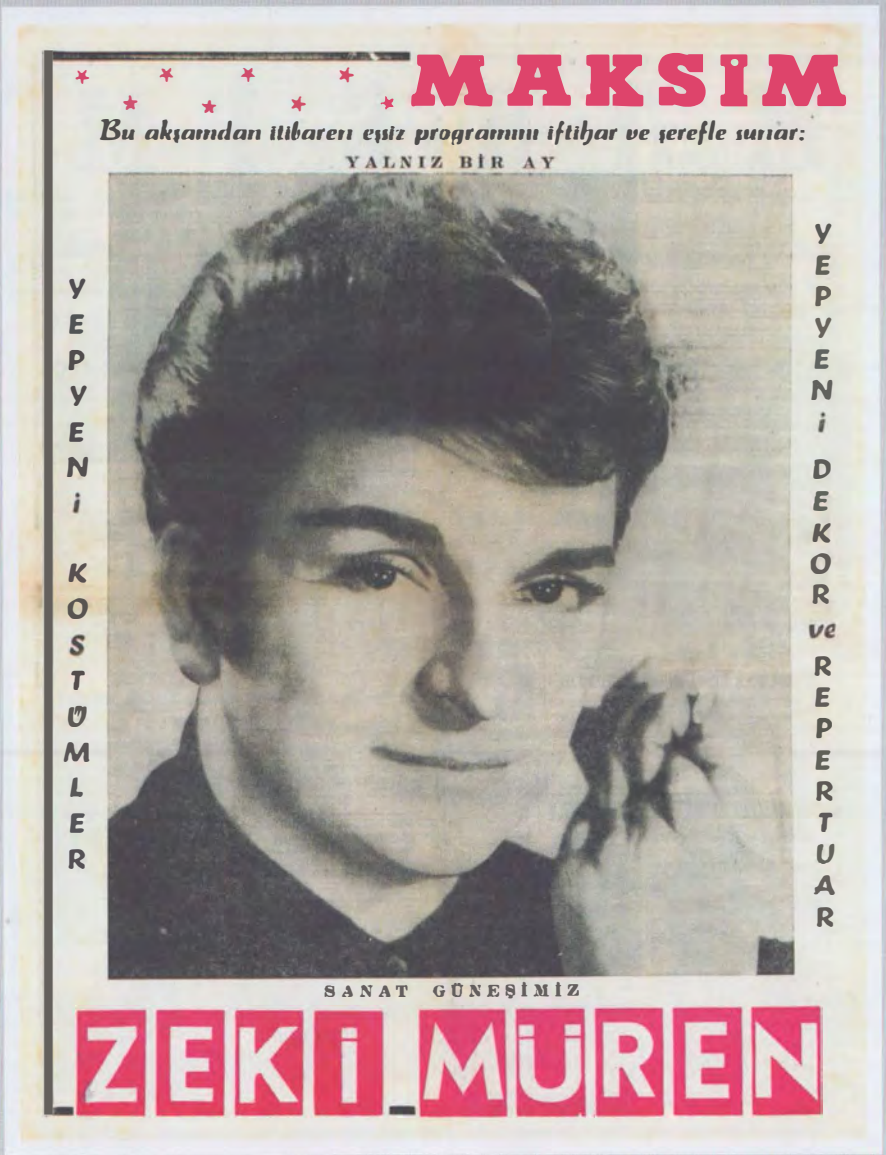
Matineler Çarşamba - Pazar 12,5 TL.

Rezervasyon : 44 31 34 - 44 58 69

SEVİM ÖZER

▲ **Resim 52:** 21 Mart 1967

▲ **Resim 53:** 28 Mart 1968. (İki sayfa)

SALONLARI

ZEKİ MÜREN (ve)

AJDA PEKKAN

ÖZTÜRK SERENGİL

NERİMAN KÖKSAL

PERVİN PAR

ATEŞ BÖCEKLERİ

NURTEN İNNAP

Sevim ŞENGÜL

Engin ALPAY

MACAR SPLENDİD BALESİ

MATİNELER
Her çarşamba
ve
pazar
saat 12de

Rez: 443134 - 445869

TÜLAY ÜNSAL

ALEV IŞIL

◀ **Resim 54:**
2 Ağustos 1972

▼ **Resim 55:**
2 Eylül 1973

▲ **Resim 56:** 11 Eylül 1973

▲ **Resim 57:** 26 Ekim 1973

▲ **Resim 58:** 30 Temmuz 1976

▲ **Resim 59:** 11 Mayıs 1978

▲ **Resim 60:** 15 Aralık 1978

▲ **Resim 61:** 24 Ağustos 1979

▲ **Resim 62:** 30 Ekim 1979

◄ **Resim 63:** Zeki Müren'in bir gazino programı (Tahminen 1960'lı yılların başı).

▼ **Resim 64:** 1970'li yılları ortası. Bir gazino programı.

▲ **Resim 65:** 1970'li yıllar. Bir başka gazino programı.

▼ **Resim 66:** Son gazino programı (1979'un sonları).

▲ **Resim 67:** Ünlü Aspendos konseri, 31 Mayıs 1969

▼ **Resim 68:** Aspendos konseri. Zeki Müren halkın arasında.

▲ **Resim 69:** Aspendos konserinden.

▼ **Resim 70:** Aspendos konserinden.

▲ **Resim 71:**
14 Mart 1965

▶ **Resim 72:**
5 Şubat 1967

◄ **Resim 73:** 29 Ekim 1967

▼ **Resim 74:** 21 Aralık 1969

◄ **Resim 75:** *Kâtip* filminin afişi.

► **Resim 76:** *İnleyen Nameler* filminin afişi.

▲ **Resim 77**: Zeki Müren'in sahne kıyafetlerinden birkaç örnek.

▲ **Resim 78:** Zeki Müren'in İtalya'da bir görüntüsü. İlginç ve çok nadir olan bir fotoğraf... (Kaynak: Ali Onur Kılıç.)

Onu böyle hiç okumadınız... Kitap gerçek bir Zeki Müren kişiliğini ortaya koymuş. Büyük sanatçı hakkında yazılmış okunması gereken bir kitap...

Doğan Hızlan-*Hürriyet*, 7 Ekim 2018

Bu çok merakla okunan ve (Zeki Müren'in) hiç bilinmeyen yönlerini içeren notları yazarından istedim. İşte onlardan biri: "O hayatında bir kez âşık oldu: Kendi ifadesi ile "Ben sekiz sene çok büyük aşk yaşadım... Aşk sarhoşu oldum. Güzel bir sevgiydi. Şarkılarımı, şiirlerimi yalnız onun için düşünüyordum..."

Hıncal Uluç-*Sabah*, 14 Ekim 2018

Öyle fazla dostu, arkadaşı yokmuş. "Kimse beni terk edemez, ancak ben kovarım" diye bir mottosu varmış. Sık sık hasta numarası yaparak mizansenler hazırlarmış. Tek büyük aşkı olmuş...

Ahmet Hakan-*Hürriyet*

Zeki Müren kitabını bir solukta bitirdim. Belgelere ve anılara dayanan bu biyografide sayfaları kat ettikçe şaşkınlığımı ve okuduklarımı etrafımdakilerle paylaşma ihtiyacını dizginleyemedim...

Sonat Bahar- İşte Size Zeki Müren, 9 Kasım 2018

Zeki Müren kitabındaki bilgiler herkes için büyük sürpriz oldu. Örneğin hiç bilmediğimiz 1979 yılında ses tellerinde ameliyat olduğunu... Çünkü çok iyi gizlenmişti...

Sözcü, Kitap Eki

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1871-5